

Power Vilmos:

ILLEM- KÓDEX

PAPOK ÉS SZERZETESÉK
SZÁMÁRA

II. KÖTET.

A • SZERZŐ • KIADÁSA • BUDAPEST

I L L E M - K Ó D E X

PAPOK ÉS SZERZETESÉK SZÁMÁRA

IRTA:

TOWER VILMOS

PAPAI PRELÁTUS, M. KIR. NY. TÁBORI FŐESPERES,
A „SZENT ISTVÁN AKADEMIA” ÉS A „KATONAI IRÓK KÖRE” RENDES,
A LONDONI „AUTHORS’ CLUB” TB. TAGJA

MÁSODIK KÖTET

BUDAPEST, 1940

S Z E R Z Ó K I A D Á S A

Nihil obstat. P. Franciscus Zsiros S. J. censor dioecesanus.
Nr. 5224/1940. Imprimatur. Strigonii, die 29. Julii 1940.
Dr. Joannes Drahos vicarius generalis.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában. Bp., VIII., Csepreghy-u. 2.

Előszó a második kötethez

Könyvem I. kötetében előre jeleztem a II. kötet főbb fejezeteinek tárgyát. Ámde ezek közül néhányat mégis célszerűbbnek véltem jelen kötetből kihagyni. Először azért, mert a jelen, amúgyis vaskos kötetet nem akartam még jobban megduzzasztani, ami az árát is jelentősen emelte volna.

Másodszor azt tapasztaltam, hogy az Illemléködext nemcsak egyházi személyek szerezték meg és olvassák, hanem mindkét nembeli világiak is. Ezért az eredetileg e kötetben tervezett, kényesebb tárgyú és kizárólag papoknak és szerzeteseknek szánt fejezeteket külön könyvben szándékozom megjelentetni, ha a jó Isten kegyelme időt és módot enged rá. Az „Apácák illemlékönyve“ is külön könyvben fog megjelenni.

A papok számára elmélkedésre alkalmas fejezeteket, ezek címe után elhelyezett kereszttel (†) jelöltem meg.

Az Illemléködex I. kötetét az országnak csaknem minden férfi- s legtöbb női szerzetesházában étkezés közben is felolvasták. Mivel azonban jelen kötetnek nem minden fejezete alkalmas erre, azért a férfszerzetekben közös olvasásra alkalmas fejezeteket az „f“, a nőiekében ajánlatosakat pedig az „n“ betűvel jelzem a fejezetek címe után.

Váljék e kötet is a jó Isten dicsőségére és kedves olvasóim némi tanulságára.

Szerző.

I. Rész

A miséző illemtana

1. Fejezet † f.

Egy kérdés

Igen, egy kérdés! Kedves miséző olvasóm! Nagyon, de nagyon megkérlek, ne méltóztassál zokon venni, ha a magam nagy gyarlóságának tapasztalata alapján Tőled is, magamtól is megkérdezem, emlékszünk-e rá, hogy a mai, ismétlem a ma reggel végzett szentmisékben, miről szólt a Szentlecke s miről az Evangélium? Vagy mondjuk, milyen kegyelemért esdekeltünk ma szentmisénk első Oratiójában?

Nem tudjuk? Nem emlékezünk *már* rá? Talán halvány fogalmunk sincs róla?

Úgy vélem, ez jele annak, hogy szentmisénket nem végeztük oly figyelemmel, áhitattal és átérzéssel, mint *illett* volna!

(A következőkben helytakarékoskodás végett a „szentmise” szót „Sm.” kettős betűvel jelezzük.)

A dogmatikában azt tanuljuk, hogy a Sm. belső értéke éppoly végtelen, mint a keresztáldozaté. Amennyiben dicsőítő vagy hálaáldozat, a külső értéke (pretium applicationis) is végtelen. Csak mint kérő és engesztelő áldozaté véges értékű.

De a Sm.-nek kegyelmi hatása a *miséző papra* (fructus specialissimus) is szinte végtelenül *különböző*

lehet a misézőnek előkészülete, lelkülete, érzése, áhíttata, fegyelme, szándéka és értékelése szerint.

Krisztus kereszttáldozatához fizikailag és a szenvedés külső hasonlósága miatt lélektani szempontból is legközelebb állott a két lator. És? Az egyikre oly csodálatos hatással volt, hogy a súlyos bűnösből a teljes bűnbocsánaton és büntetés-elengedésen át azonnal szentté magasztosította. A másik meg a megátalkodottság örökké elrettentő példájává rögződött.

Érintette és csókolta Jézus lábát a bűnös Magdolna; érintette és megcsókolta Jézus arcát Júdás a Getsemani-kertben. Az egyik csók a mennyország kapuját nyitotta meg a nagy bűnös előtt, a másik a pokolét zárta le örökre egy apostol mögött!

Ha már Krisztus közelségének és csupán érintésének hatása egy-egy személyre ilyen ég-föld különbségű, milyen végtelenül különböző lehet a misézőre a legfelségesebb áldozatnak kegyelmi hatása!

Az egyik oldalról a Szentírás és a szentek élete, a dogmatika és a misztika, az ég és a tisztító tűz egyaránt hirdeti és tanítja, hogy a Sm.-ben a kegyelmi csodák csodája, zuhatagja árad és hömpölyög felénk.

És a másik oldal? Csak egy eset!

A múlt század vége felé történt Zala megye egyik községében. A plébános halálán volt. A kerület esperese felkereste, és figyelmeztette lelki kötelességére. A plébános vonakodott. „Nekem már nem bocsát meg az Isten” nyögte. Az esperes minden érvet kimerített, hogy meggyőzze a plébánost Isten irgalmának határtalan voltáról. Hasztalan volt. A beteg ördögien eltorzult arccal csak ennyit morgott még: „Nem bocsáthat meg nekem Krisztus vére, amelyet én hordószám ittam méltatlanul.” Hörgött egyet és földi élete megszakadt!

De ugyancsak *illik*, hogy ügyeljünk arra a hatásra is, amelyet Sm.-énk a jelenlevő hívekre gyakorol. Mert az oltáron megerősíthetjük és meghatványozhatjuk, de le is rombolhatjuk azt a jót, amelyet a szószéken, iskolában, gyóntatószékben, egyesületben műveltünk.

Az arsi szent plébános Sm.-jén a közömbös, sőt bűnös emberek ezrei könnyekre fakadtak és megtértek vagy tökéletesebbekké váltak.

Teszler Aurél az aposztata kapucinus, később evangélikus „püspök” és író közli „Rückblick auf m. 70. jähr. Pilgerschaft” c. művében, hogy mikor VI. Pius pápát misézni látta, megingott hitetlenségében, könnyekkel telt meg a szeme, egy szeráfot vélt maga előtt látni.

P. Jais írja, hogy egy plébános felkérte a szomszéd község káplánját, hogy ő is segítse gyóntatni öreg híveit. A káplán *fiatalságára* hivatkozva húzódozott a kérés teljesítésétől. A plébános azonban így szólt: „Csak végezze el Sm.-éjét szépen, épületesen, akkor nem kell tartania, hogy fiatalsága akadályul szolgál.” A káplán valóban épületesen misézett és az ő gyóntatószéke telt meg legjobban.

2. Fejezet † f.

Introibo

„Non apparebis in conspectu meo vacuus!” (Exod. 34, 20.)

Könyvünk első kötetében hosszú fejezetekben jeleztük, hogy miféle gondos és aprólékos előkészületnek kell megelőznie embertársunk meglátogatását. Az illem-szabályok megsokszorozódnak és fontosságuk növekszik, ha előkelőbb és magasabb rangúakhoz készülődünk.

A Sm.-ben pedig látogatóba megyünk a királyok Királyához, a mindenható Istenhez, az ég és föld teremdjéhez, egykori bíránkhöz, akinek szavától függ örök sorsunk minemősége! „Tremendum sacrificium!”

Ha ezt meggondoljuk, szinte nem is látszik túlzásnak az egyik szentnek kívánsága: „A Sm. méltó végzéséhez három örökkévalóságra volna szükségünk: egyik az előkészületre, a másik a bemutatására, a harmadik a hálaadásra.”

A Szentlélek már a közönséges ima előtt is „vigyázzállásba” vezényli lelkünket: „Ante orationem praepara animam tuam et noli esse quasi homo, qui tentat Deum.” (Ecclus 18, 23.) Hát akkor mennyire kell készülnünk az imák imájára, hogy az ne legyen gépies munka, tartalmatlan teljesítmény, szánalmas robot, hanem átélés, vallásos életünk tengelye és központja.

Ezért írja elő a misekönyv (Rit. cel. Miss. tit. 1.) és az Egyházi Törvénykönyv (810. c.) a szentmise előtt való lelki előkészületet.

Liguori Szent Alfonz, a moralisták fejedelme így szól: „Sacerdos, qui sine ulla praeparatione, saltem domi facta, ad sacrificium accederet, puto ab aliqua culpa non excusandum.”¹ (Theol. Mor. Lib. 6, Tract. 3, n. 410.)

Pazzi Szent Magdolna mondotta: „Sok papon nem látszik meg a naponkinti szentáldozás üdvös hatása. Ennek oka nem a szent eledelben rejlik, mert ennek egyetlen-egyszeri élvezete is szentté tudná tenni őket, hanem a Sm.-hez való előkészületük hiányában.”²

Ami mármost a Sm.-hez való *külső* készület illetenét illeti: Otthon jól mossuk meg kezünket és tisztítsuk meg körmeinket. A sekrestyében a misekönyv kikeresése után, közvetlenül a kehely összerakása előtt újból megmossuk a *kezünket*. A rubrika nem azt mondja: lavat digitos vagy extremitates digitorum, sem azt, hogy extremitates indicis et pollicis, hanem azt mondja: „lavat manus”. (A Sm.-ben előírt Lavabo-nál kell csupán hüvelyk- és mutatóujjunkat megmosni!)

Az Egyház szinte féltő aggodalommal sürgeti kezünk tisztaságát. „Aki Krisztus szüzi testének legtisztább áldozatát bemutatja, annak lelke és teste tisztasága ragyogjon, akárcsak a gyémánt a többi drágakő között.” (Kerschbaumer.)

¹ Arra vonatkozóan, hogy a praeparatio ad Missam kötelező-e bűn terhe alatt, l. e. könyv szerzőjének értekezését: Havi Közlöny. 1904. évf. 195—199. old.

² Rendes napi elmélkedés tárgyául nagyon alkalmas és melegen ajánlható a más-, illetve aznapi Sm. szövege. Az ilyen elmélkedés egyúttal kitűnő praeparatio ad Missam is.

Liguori Szent Alfonz szerint „bocsánatos bűnt követünk el, ha a Sm. előtt elrendelt kézmosást elmulasztjuk, illetve halálos bűnt, ha kezünk nagyon piszkos volna”. (Theol. M. tom. VI. n. 409.)

Nagy gondot fordítsunk a kehelykendő és a többi szent fehérnemű tisztaságára és nem kevésbé zsebkendőnkére. Szokjuk meg, hogy orrunkat még a sekrestyében alaposan kifűjjük, mert — főkép áldoztatás esetén — nem éppen ízléses, ha a hívek észreveszik, hogy Sm. közben szorulunk e műveletre. A sekrestyést ellenőrizzük, hogy a káplánoknak, fiatalabb szerzeteseknek és vendégpapoknak is állandóan tiszta kendőket ad-e, főkép ha a sekrestyés maga vállalja a templomi fehérnemű mosását. Egy vendégpap csak a sátoros ünnepeken kapott tiszta kehelykendőt.

A misekelyhet mindig magunk rakjuk össze. Ne engedjük át ezt soha világi személynek. (S. R. C. n. 4195. ad 15.) A cibóriumot és monstranciát magunk vigyük ki az oltárra és hozzuk vissza. Soha ne engedjük, hogy a szent edényeket világi sekrestyések vagy ministránsok kezeljék és érintsék!

A sekrestyében ne tőrjünk a hírek leadását, a beszélgetést, tereferélést, a sekrestyésnek vagy a híveknek bizalmaskodását!

Ha idegen helyre jutunk, *már a sekrestyében* megtudhatjuk, milyen pap a plébános. Ha itt fesztelenül s tartózkodás nélkül beszélgetnek, fecsegnek, tereferélnek, kaszinóznak a jelenlevők, sekrestyés, ministránsok, sőt talán még a presbiterek is; ha belépésünkkor mindenféle udvariassági és világi jellegű kérdésekkel ostromolnak minket, hogylétünk felől érdeklődnek, újsághírekkel kedveskednek, magában a sekrestyében pedig rendetlenséget, port, piszkot, pókhálót találunk: biztosra vehetjük, hogy a plébános vagy templomigazgató lelke is ilyen pókhálós, poros, rendetlen, világias érzelmű és — Isten ügyével keveset törődik.

Viszont ha a sekrestyébe lépünk, ahol bár többen vannak, csend és áhitat honol, rend és tisztaság uralkodik, ott biztosak lehetünk a felől, hogy a plébános

vagy a rector ecclesiae a lélek embere, a helyzet magaslatán áll. „A sekrestye a papi lélek előszobájának vetülete” mondotta egy teológiai tanár.

A sekrestyéből illő komolysággal, szép lassan menjünk az oltárhoz és ugyanígy vissza!

3. Fejezet † f.

Misézés közben

Hogy a rubrikákat illik alaposan ismerni és azokat pontosan, lelkiismeretesen, szabályszerűen követni, oly természetes követelmény, hogy ezt megemlíteni is felesleges. „Sacerdos celebrans accurate ac devote servet rubricas suorum ritualium librorum, caveatque ne alias ceremonias aut preces proprio arbitrio adiungat.” (can. 818.)

Mivel feledékenyek vagyunk, illik, hogy évenként vagy kétevenként újra áttanulmányozzuk a rubrikákat. Érdekes, hogy a misekönyvet mindennap használjuk és forgatjuk, de első oldalait talán még soha átolvasásra nem méltattuk. Annyira árva lapok ezek?

A budapesti Szociális Missziótársulat szép kápolnájában idegen pap misézett. A társulat általános főnöknője a szentmise után megdicséri a papot, hogy milyen „ritka szépen” tud misézni. A pap válasza: „En csupán lelkiismeretesen követem a rubrikákat.”

Aki pontosan követi a miseszabályokat, az egyúttal szépen, felemelően és épületesen misézik.

Már a hívek is használják a misekönyvet, tehát ismerik a rubrikákat. Fokozottabb mértékben az apácák.

Egy szerzetes-tanár közvetlenül gyászmise után áldoztatva, áldást adott. Sm. után egyik tanítványa emlékeztette a szabályra, hogy gyászmisével kapcsolatos áldoztatás után elmarad az áldás.

Vendégpap misézett valamelyik zárdában. A nővérek Sm. után nagyon hálálkodtak neki, hogy a megfelelő részeket hangosan (clara voce) mondotta és így

ők vele egyidőben imádkozhatták a miseszöveget. Mert — panasztáltak — a zárda rendes misézője az egész Sm.-t suttogva végzi.

Keresztes Szent János azt mondja, hogy a fegyelmetlenül, hanyagul, lomposan végzett Sm. alkalmával az ördög mindig jó vásárt csinál.

„Maledictus, qui facit opus Dei negligenter.” (Jer. 48, 10.)

4. Fejezet † ‡.

Szentmise és a szépérzék

Még az sem elég, ha a pap szabályszerűen misézik. Illő és szükséges, hogy méltóságteljesen, épületesen és „szépen” misézzék, vagyis ne sértse a jó ízlést és a szépérzékét.

A Sm.-ben mozdulataink és taglejtéseink legyenek természetesek, komolyak, finomak, előkelőek, szabatosak, szépek és tükrözzék vissza belső hódolatunkat.

Csak néhány ellesett példa az ellenkezőre.

Egy magas termetű pap a fürdőhely templomában reverenda nélkül öltötte magára az albát, de ezt oly magasra kötötte, hogy kopott és gyűrött nadrágszárai tenyérynyi magasságban kilátszottak.

Az egyik miséző kijövet lóbálja a kelyhet, mintha tekéző-versenyre készülne. A másik szétterpesztett lábakkal áll az oltárnál, mintha attól félne, hogy oldalra dől. A harmadik Evangéliumkor nem egy kevéssé, hanem annyira balfelé fordul, mintha haragból hátat akarna mutatni a tabernákulumnak. A negyedik meg a Domine n. s. dignus szavakra fordul annyira jobbra, mintha féloldali hűdés érte volna, holott ilyenkor egyáltalán nem szabad jobbra fordulni.

Egy miséző minden más ima közben, amelyet összetett kézzel végez, ujjaival állandóan az orrát érinti.

Az egyik miséző Sm. közben minden ajtónyitásra és kis zajra hátrafordul vagy oldalt pislant. Dominus vobiscum-kor megáll és végigmustrálja a híveket. Viszont egy másik Dominus vobiscum-kor nem is fordul meg, hanem perdül, úgyhogy a kazula szinte fizikai mutatványul szolgálhatna a centrifugális erő szemléltetésére.

Egy harmadiknak a mozdulatai idegesek, kapkodók, rángatásszerűek, elhamarkodottak, szeleburdiak, a Hostia és kehely fölött turbinaszerű sebességgel „kanyarítja” a kereszteket. A negyedik viszont unott arccal, hanyag testtartással, immel-ámmal mozdul, szinte cipeli, vonszolja magát egyik oldalról a másikra. Az ötödik, mikor a kelyhet törli, szinte megcsavarodik az egész teste.

Akad miséző, akinél a térdhajtás közben a könyökök fejmagasságnyira érnek. Egy másik a térdhajtásnál szinte elcsavarja a testét. Egy harmadik meg térdhajtáskor akkorát rúg hátrafelé, hogy az ember szeretné a ministránst baleset ellen biztosítani.

Derék esperes írta egyik papjáról: „Úgy lóbálja magát az oltárnál előre és hátra, mintha hintalovon ülne.”

Az egyik fásultan, kedvetlenül, unottan, robot-szerűen morogja végig a Sm.-ét, a másik művészi-leg szavalja, több pap pedig, ha egyszerre misézik, túlkiabálja egymást.

Egyik-másik pap miszés közben is valóságos, részletes, kimért szertartással bonyolítja le az orrfúvást, a harmadik meg hangosan trombitál e művelet közben vagy krákog és harákol.

Akad pap, aki a szószéken remekül prédikál az imádkozás tulajdonságairól, de a Sm. után megbotránkoztató gyorsasággal és lélektelenül hadarja az ima szövegét és így a saját példájával cáfolja meg a szószéken mondottakat.

Nincs csúnyább, szemet bántóbb, mintha kisebb vagy nagyobb assistentiás misében a szereplők nem egyidőben térdelnek és kelnek fel. Az egyik a celebránssal egyidejűen térdel és kel fel, ami egyedül helyes, a másik előbb végez vele, a harmadik mintha meggondolná, hogy ő is letérdeljen-e, a negyedik a kényelem

felső fokával végzi e mozdulatot, az ötödik ellenkezően, mint a gumilabda, emelkedik fel és ereszkedik le.

Manapság a katonaságnál minden épkézláb ifjúnak és férfinak vérebe ment át a mozdulatoknak hajszálnyi pontosságú együttműködése. Az ilyen embereknek szinte fizikai fájdalmat és esztétikai kint okoz, ha látja épp a legszentebb ténykedések közben az együtesség ellentétét, a lomposságot, a nemtörődést és a harmónia érzésének hiányát. Az istentisztelet egész széles vonalán, sőt már a szemináriumban és a ministránsoknál következetesen követeljük és gyakoroltassuk a mozdulatok egyöntetűségét s egyidejűségét. Mindenkinek a celebráns ütemét kell hajszálnyira pontosan követni, akárcsak a zenészeknek a karmester jelzéseit.

Gorombább, durvább, súlyosabb, sőt bűnös és megbotránkoztató visszaélések: az oltárnál a földre való köpés, a Sm. közben való korholás, hangos gorombáskodás. Fontosabb ok nélkül való hátrafordulás vagy hátratekintés, a ministráns fejbe kólintása s hasonlók.

Szomorúan érdekes, hogy míg egyrészt a Sm. a papi életnek, hivatásnak és működésnek koronája, addig a misézés mikéntjére olyan kevés súlyt fektetünk.

Láttam, megfigyeltem újmiséseket: a misézésben egyik-másik a rubrikák tömege ellen vétett.

A misézésből minden teológusnak bizottság előtt kellene vizsgáznia. A plébánosi vizsgák mindegyik fokozatán újra meg újra végig kellene misézni a jelöltnek (persze konszekráció nélkül).

Lelki gyakorlatok vezetőit e helyen is nagyon kérem, figyeljék vagy figyeltessék meg az esetleg miséző hallgatókat és az észlelt hibákat tegyék szóvá!

Ott, ahol több pap működik, kérjék fel egymást, hogy a Sm.-jükben tapasztalt hibákat, félszegségeket, szabálytalanságokat és a szépérzéküket bántó rossz szokásokat közöljék egymással!

A királyok udvariassága

„A pontosság a királyok udvariassága” — mondja egy ismert nemzetközi közmondás. És valóban, van valami fejedelmi vonás a feltétlenül pontos emberben. Uralkodói méltóságot és hatalmat nyilvánít a belső és külső nehézségek, akadályok, fékek és kísértések ellenében. Személye hűséget és megbízhatóságot sugároz.

Az igazi jellemnek velejárója és egyik ismertetőjele a feltétlen pontosság!

Fordítva, a *pontatlanság jellemhiba*, az általános megbízhatatlanságnak biztos jele, a másokkal való nem-törődés hibája és a lelkipásztorkodás eredményének egyik káros félje vagyis bűn is!

Wekerle volt miniszterelnök gyakran hangoztatta: „A pontatlan emberek között még soha okosat nem találtam.” És valóban. Az Úr Jézus a szűzekről szóló példabeszédében az öt elkésett szűzet szintén balgának és esztelennek nevezi.

A legnagyobb pontosságot természetesen az istentiszteletek megkezdésénél kell gyakorolni.

Micsoda gyenge, lomha, beteges akaratra, kíméletlen, önző jellemre és megbotránkoztató belső törpeségre mutat az, ha a sekrestyésnek vagy oltárszolgának a főtisztelendő úr aajtáján kétszer-háromszor kopognia kell azzal a kéréssel, hogy jöjjön már misézni, mert néhány perce hogy beharangoztak és a hívek kezdenek türelmetlenkedni.

Ahol az istentiszteletet nem kezdik el másodpercnyi pontossággal, ott a templomok kiüresednek, beáll a rendetlenség, mindenki számításba veszi a pap pontatlanságát és ezért vagy későn jön vagy korábban távozik.

P. Hemm jezsuita rektor úr közölte velem: Missziót tartott egy plébánián. Előbb érdeklődött a plébánosnál, hogy miféle szokásos bűnök uralkodnak a községben.

„Az istentiszteletek hiányos látogatása és a sok elkésés a Sm.-ről” volt a válasz.

A páter azonban sétéi közben szóbaállván a hívekkel, csakhamar rájött, hogy a plébános-panaszolta bajnak legfőbb oka annak pontatlansága volt az istentiszteletek megkezdésében. A misszió végeztével ígéretet vett a plébánostól, hogy a jövőben mindig percre pontosan kezdi a Sm.-t. A plébános dicséretére legyen mondva, ura maradt ígéretének. Negyedév sem telt bele, a templom szépen megtelt a hívekkel; ők is megtanulták a pontosságot.

Úrnap előtt való napon olvassuk a Breviáriumban: „Erat ergo *peccatum* puerorum *grande nimis* coram Domino, quia retrahebant homines a sacrificio Domini.” Hány pap követi el ezt a *peccatum grande nimis*-t azzal, hogy pontatlansága miatt a hívek elmaradoznak a Sm.-ről, vagy megszokják a későn jövet.

Még a gyóntatás és áldoztatás címén sem szabad a pontosság ellen véteni. Egyik fürdőhelyen tapasztaltam: Igaz, a pap pontban 10 órakor érkezett a helyszínre. De a Sm. hol 10 órakor, hol féltizenegykor kezdődött, a szerint, hány gyónó jelentkezett a Sm. előtt. Jött volna hát a főtisztelendő úr állandóan félórával tíz óra előtt!

A gyónó és áldozó lelki ügye rendkívül fontos, de mégis magánügy, érdeke magánérdek. Ellenben a hívek közös nyilvános istentisztelete, főképp vásár- és ünnepnapon, közügy és közérdek, az egész hitközségé, valamennyi hívőé. A gyónó és elsősorban a gyóntató, felkelhet és jöhet korábban, vagy elhalaszthatja a szent ténykedést Sm. utánra. De ugyanezt jogosan és méltányosan nem követelhetjük a hívek tömegétől.

Egyetlen kivétel engedhető meg a Sm. időpontjának elhalasztására. Ha *nem a hitközség*, hanem magán-személy vagy csoport, pl. egy gyászoló család részére, mondunk *magán* Sm.-t. Ilyenkor lehet, szabad, sőt illő is, hogy megvárjuk a Sm.-t kérő személyt, családot, vagy legalább a családfő vagy a csoport legelőkelőbb tagjának megérkezését. De ez egyetlen kivételen kívül

mindenkor a jól és pontosan járó óra ütésére lépünk az Úr oltárához.

6. Fejezet † f.

Két véglet

Az egyik véglet a gyors, a sebes, a megengedett-nél rövidebb időre zsugorított misézés.

A csendes Sm. rendes, helyes és előírt időtartama 25—30 perc. Némely szerzetesrendben (pl. a jezsuitáknál) előírás, hogy a csendes szentmise teljes fél-óráig tartson.

A teológusok halálos bűnnek minősítik, ha valaki a szentmisét 20 percnél gyorsabban végzi; mert az ilyennél hiányzik a Sm.-hez szükséges kellő lelkiület, az illető méltatlanul végzi a legszentebb cselekedetet és nagy fokban megbotránkoztatja a híveket. Utóbbi különösen gyakori manapság, amikor, hála a liturgikus mozgalom terjedésének, már nagyon sok hívő saját misekönyvével kíséri a misézőt.

Milyen csúnya, ízléstelen, még egy hitetlen ember szemét és szépérzékét is bántó látvány, amikor a miséző habzsolja a szavakat, forgolódik, mint egy ventilátor, és perdül, mint a táncos, hadonászik, mint a zsonglőr, vagy ahogyan egy német pap jellemezte az ilyen expressz misézőt:

Geht hinaus, packt aus,
Schenkt ein, trinkt aus,
Kommt herein, zieht sich aus,
Reisst aus,

Az ilyenre vonatkozik Tertullian kérdés: Num sacrificat an insultat?

Avilai János hozzá lépett egy sebeskedő misézőhöz, megfogta karját és így szólt hozzá: „Kérem, kezelje finomabban, Ő egy nagy Atyának a fia!”

Idevág még a szentbeszéd előtti s utáni és a Leo-féle imádságnak gyors elhadarása, egykedvű, élet-telen, száraz, unalmas hanghordozással, átérzés nélkül való elsietése.

Hangos imáinkból is érezzék ki a hívek, hogy nemcsak az ajkunk mozog, hanem a lelkünk is hódolattal száll az egek Urához és őszintén átérzi a mon-dottakat.

7. Fejezet † f.

A másik véglet

Amilyen helytelen, megbotránkoztató, sőt bűnös a legfölségesebb és legszentebb áldozat bemutatásának elsietése, éppolyan helytelen, sőt felette káros a Sm.-nek vagy bármely más istentiszteletnek mester-séges kinyújtása.

Az életet, amelybe az istentiszteletet is bele-ágyazzuk, olyannak kell venni, amilyen. A lélektan és a tapasztalat egyhangúan tanítja, hogy a mai ember nem szereti, sőt el sem szenvedni a hosszadalmas, kinyújtott, fárasztó istentiszteletet. Az élet üteme minden vonalon meggyorsul. A sinzeppelinek, gépkocsik és gépmadarak gyorsasága sem elégti ki már az embert. A gyárak gépei gyorsabban zakatolnak. A víz-szabályozás révén még a folyók és folyamok is gyorsabban áramlanak. A hadviselés eszközei is meggyorsultak. Tessék megfigyelni: az utcákon, ahol azelőtt sétáltak az emberek, ma szaladnak, rohannak. A meggyorsult életritmus árja a templomba is behatolt és sodorja az amúgyis ideges, fáradt, türelmetlen lelkeket a mielőbbi befejezés felé.

A hosszabb lélekzetű istentiszteletek megjárták a múltban, amikor a legtöbb embernek garmadában állott rendelkezésre a szabadidő, és amikor a dőcögő kocsik idején idegzete is hozzásimult az élet kényelmes lassúságához. Ma is megjárja a kiszélesbült litur-

gia Keleten, ahol az öserős idegzetű emberek az időt nem órával mérik.

De a hosszas, untató, fárasztó istentiszteletek határozottan károsak a mai nemzedékre azért is, mert meguntatják, néha szinte megútáltatják a templomot és az istentiszteletet. Különösen vonatkozik ez a férfivilágra, amely képzeletben szegényes lévén, nem tudja, mitévő legyen egy hosszú, órákig tartó istentisztelet ideje alatt.¹

A „Pastor Bonus” c. ismert kitűnő folyóirat már régebben (1899 máj. szám) a világba kiáltotta, hogy a hosszú istentiszteletekkel „kiűzzük a férfivilágot a templomból!” Megismételte ezt a tételt ugyanabban az évben a Linzer Quartalschrift is (1899. IV. 996.), amely az istentiszteletek rövid voltától várja a férfivilág nagyobb részvételét az istentiszteleteken.

Ugyanezt a nézetet hirdette nem kisebb tekintély, mint Valfrè di Bonzæ bíboros, a Szerzetesek Kongregációjának prefektusa és Hartmann Ph., a „Repertorium Rituum” híres írója, világhírű rubricista.

Manapság még az apácák sem kedvelik a lassú misézőt. Egy időben öreg kanonok misézett az egyik zárdában. A nővérek nem győztek panaszkodni, hogy az öregúr csaknem egy órára kinyújtott miséjével mennyire megzavarja napirendjüket.

Természetesen a mondottak leginkább a vasárnapokon és kötelező ünnepeken a hívek számára mondott *hivatalos* Sm.-re vonatkoznak, amelyeken a híveknek halálos bűn terhe alatt kell résztvenniök. De vonatkoznak egyúttal az ú. n. ünnepélyes, nagy, fényes assistentiás Sm.-ékre és egyéb hasonló jellegű istentiszteletekre, amelyeken a hatóságok és előkelőségek *hivatalból* vesznek részt.

„Non sis in celebrando nimis prolixus”, mondja Kempis Tamás. (Im. Chr. I. 4. c. 10. p. 7.)

Aki *egészséges testi szervezete mellett* pl. *vasár- és ünnepnapon* a hívek számára tartott *csendes* Sm.-ét 50—60 percig vagy még tovább mondja, az beteglelkű, szanatóriumba vagy ideggyógyintézetbe való.

Hartmann mondotta, hogy akik időérzék nélkül, mértéktelenül kihúzzák a Sm.-ét vagy más egyházi ténykedést, rendesen jámbor lelkűek, de kis ítélőképességűek. Önzően érzéketlenek az emberek ama jogos kívánságával, sőt követelésével szemben, hogy nem akarnak sem télen megfagyni, sem nyáron megfűlni sem bármikor unatkozni.

A nép „gyertyaégetőknek” nevezi azokat a papokat, akik a Sm.-ben olyan lassúak, mintha a szöveget nem is olvasnák, hanem betűznék, mozdulataikat pedig úgy végzik, mintha testük ólomból volna. Egy plébánost a hívei hasonló ok miatt „Páter Lassúnak” csúfoltak.

Természetesen e helyen nem szólunk a súlyosabb testi betegségekről (pl. erős fulladozókrol, szédülőkrol stb.) vagy nagyon előregedett, fájdalmasan mozgó papokról, akiknél a hosszabb misézés természetszerűen indokolt.

Az iram lendületében, a hajsza ütemében, a rohanás versenyfutásában és a nyugtalanság idegbetegségében élő mai embert a Sm., szentbeszéd vagy más istentisztelet hosszúsága untatja, fárasztja, ernyeszti, bosszantja, idegesíti. Nem szívleli, ami őt hosszabb időre, mozdulatlanságra, szertartásos merevségre szorítja. Szabadulni igyekszik tőle és ha nem teheti, lelkében elégedetlenkedik, zúgolódik, lázong, ami viszont ellenérzést vált ki lelkében az istentisztelettel, szertartással és szentbeszéddel szemben.

Végül gondoljunk a szenvedélyes dohányzókra, nagy hidegben a kényesebb természetűekre, a reumában szenvedőkre, tüdőbajosokra, a kopaszokra. Gondoljunk forró nyáron a díszruhában, díszmagyarban izzadókra! Gondoljunk az öregekre, akik rövid időközökben emberi szükségletre szorulnak.

Hadd említsek meg tanulságul két esetet. Budapesten történt. Nagy halottat temettek. A gyászmise az absolutioval az egyik budai templomban történt. Kivonult a katonaság, a rendőrség és egy díszlovas rendőrszakasz.

A hőmérő 12 fok hideget mutatott. Az assziszten-

ciás mise maga is jó soká tartott, de ezt még jelenté-
kenyen meghosszabbították a kórusnak kíméletlenül
hosszúra nyújtott ének- és zeneszámai. Maga a kórus éne-
kelte Libera kb. 12 percig tartott. Mi volt a követ-
kezménye?

A templomon kívül felállított katonák, gyalogos-
és lovasrendőrök közül kb. harmadrésze megbetege-
dett, az egyik tüdőgyulladást kapott és belehalt, egy
lovasrendőrnek a lábfeje annyira megfagyott, hogy el-
űszkösödött és le kellett vágni.

De bent a templomban is megfigyeltem a jelen-
levőket. A kezdetleges áhítatot felváltotta az unalom,
a türelmetlenség, az erős bírálát, majd a szabad be-
szélgetés és fesztelen tereferálás és a végén az elégedet-
lenség, zúgolódás. A szentmise után azt mondotta egyik
nagyon magasrangú előkelőség, hogy fogadalmat tett,
hogy soha életében nem megy többé ilyen ünnepélyes
istentiszteletre. Egy tábornok meg ekkép nyilatkozott:
Én szentmisét akarok hallgatni, de nem vagyok kíváncsi
a ti szertartásos produkciótokra. A templomon kívül
rekedt, fagyoskodó katonák szájában pedig csak úgy
ropogtak a káromkodások a szertartás hosszúsága miatt.

Nem kíméletlenség-e farkasordító hidegben az
istentiszteletnek ilyen kinyújtása? Nem visszaélés-e az
áhítattal és kegyelettel? Nem bűn-e a természet törvény
ellen az egészségnek, e legnagyobb földi kincsnek, ilyen
hatalmas veszélyeztetése és megrontása? Nem szét-
robbantása-e a szertartások egyik főcéljának, a vallá-
sos épülésnek és az áhítat fokozásának?

A másik eset. Egy forró nyári napon, szabad ég
alatt tartott, hosszas énekszámokkal és terjedelmes szent-
beszéddel kinyújtott énekes Sm. alatt 24 személy lett
rosszul, négyen elájultak, egy pedig napszúrásban sú-
lyosan megbetegedett. Sokan azáltal kerültek el a
hasonló kellemetlenséget, hogy idő előtt eltávoztak.

Az illető miséző sokkal jobban szolgálta volna Isten
ügyét és jobban gyakorolta volna a felebaráti szerete-
tet, ha a forró napsütés miatt, az énekes helyett csen-

des Sm.-t és csupán tízperces szentbeszédet tartott volna és ezzel elejét vette volna annyi rosszullétnek, megbetegedésnek és idő előtti távozásnak.

8. Fejezet † f.

Tanácsok a „gyertyaégetők” számára

A hívőket a templomból kiűző és az istentisztelettől elszoktató, betegesen lassú celebrálók lássák át, hogy bajukat gyógyítaniok kell.

A szeretetnek heve bizonyos mértékben nem tűr lassúságot, cammogást, vontatást. A szeretet olyan, mint a lüktető élet maga, van ritmusa, lendülete, hajtóereje, szinte szent türelmetlensége. „Charitas urget nos.”

A lassú, vontató természetű testvérek tehát erőlködjenek egy kissé; a szeretet heve sarkallja, ösztönözze őket a természetes ütemre. Szolgáljon számukra indítóokul a hívek iránt érzett szeretet, akiket meg akarnak óvni az unalomtól, a saját hibájuk által rájuk rakott nagyobb áldozattól és kötelességteljesítésük súlyosabb terhétől. De támogassa törekvésüket az önszeretet is, mert hiszen a rendesnél lassúbb, cammogóbb, nehézkesebb papot senki sem szereti, senki sem kedveli, mindenki únja és felváltását kívánja.

A betegesen lassú mozgolódóknak a következő tanácsokat adhatjuk:

1. Ne alkalmazzanak a liturgiában magánájtatossági betéteket.

Vannak papok, akik különféle ritusbeli magándugárut csempésznek be a Sm.-be.

Például az egyik az oltárhoz érve, félpercig „intenciót formál”, mintha azt nem tehetné volna meg már otthon vagy a sekrestyében. A másik a Mementónál nemcsak az élőkről és holtakról emlékezik meg, hanem az Úr elé tárja egyéni panaszainak hosszú litániáját.

A harmadik? Amikor az első önálló lelkipásztori helyre kerültem, azt a szokást találtam, hogy a hívek minden, főképp vasárnapi s ünnepi Sm. után 3—3 krajcárért (mai pénzben kb. 6—6 fillérért) egy-egy Miatyánkot és Üdvözlégyet mondatnak a saját magánszándékukra. Az egyik az egészségéért, a másik a Riska téhen felgyógyulásáért, a harmadik el sem merte árulni, hogy miért, csak az „ő szándékára”. A többi, nem érdekelt hívő meg persze kénytelen volt az imákat együtt robotolni. Volt rá eset, hogy egy-egy vasárnapi Sm.-én 10—15 ilyen magánszándékú imát kellett elvégezni. Holott világos, hogy a közös, nyilvános istentisztelet nem szegődhetik magánérdekek szolgálatába.

Az Egyház e pontban is szigorú tilalmat állított fel: „Reprobata quavis contraria consuetudine, sacerdos celebrans caveat ne alias caeremonias aut preces proprio arbitrio adiungat.” (818. c.) Nem is szólva arról, hogy az ilyen krajcáros Miatyánk-vállalások nagyon is pénzszagúak és méltatlanok állásunkhoz.¹

A negyedik amúgy is nagyon lassú miséző oltártestvér bevezette az „Asperges” szertartását minden vásár- s ünnepnap Sm. előtt, holott ezt az Egyház kizárólag csak a székes- és társaskáptalanokban írja elő, itt is csupán a vasárnapi (nem pedig egyúttal az ünnepnap!) *konventmise* előtt.² Stb.

2. A hosszú és túlságosan lassú misézőnek ajánlom, hogy legalább vásár- s kötelező ünnepnapokon a Mementókban felemlítendő személyek névsorát már otthon állítsa össze, esetleg leírva, és a Sm. Mementói-

¹ Én a következő módon szüntettem be e visszaélést, hogy a káposzta is megmaradjon, a kecske is jóllakjék, vagyis hogy a rossz szokást is elkerüljem, de a híveket se botránkoztassam meg: A misézőnek a Miatyánk végzéseért eddig juttatott összegecskét fel-emeltem a háromszorosára (10 krajcárra), később ennek is a duplájára — a község *szegényei javára*. A pénzt nem is én szedtem be, hanem a szegényeknek megbízottja. Egy negyedév is alig múlt el, a szegényeknek már nem jutott *e címen* segély.

² L. bővebben Tower V.: „Mily templomban kötelező az aspersio populi.” Egyházi Közlöny, 1905. 87. old.

hoz érve, ajánlja fel az Úrnak az otthon névszerint megjelölt személyeket en bloc, együttvéve.

3. A renovatiót és a ciborium purificációját hétköznapi végezze, nem pedig vasár- vagy ünnepnapon, legalább is ne a nyilvános, hivatalos Sm. közben.

4. A Leo-féle imádságokat minden csendes Sm. után el kell mondanunk, kivéve a következő eseteket:

a) A kiváltságos Jézus Szíve votivmise után a hó első péntekén.

b) Ha a csendes Sm.-ét „cum aliqua sollemnitate externa” olvassuk, pl. első szentáldozással, közös szentáldozással, bérmálással kötjük össze. Idevág a jubileumi, első, ezüst-, arany-Sm., Veni Sancte, Te Deum, zászlószentelés, katonai eskü stb.

c) Ha a csendes Sm. közben közös népének vagy a kórus éneke szól.

d) Ha a Sm.-ét közvetlenül valamely más egyházi ténykedés követi, a nélkül, hogy a miséző az oltártól teljesen távoznék. Idetartozik pl. a Szentséggel való áldás, a szentbeszéd, hitoktatás, egyesületi ájtatosság, a hamvazás, Szent Balázs-áldás osztása.

e) Idevágnak ama csendes Sm.-ék, amelyeket az előírás szerint énekelve kellene végezni, de valamely ok (pl. pap torokbaja, kántor távolléte, idő rövidsége stb.) miatt csendesen végezzünk. Pl. a konventmise. Gyertyaszentelő Boldogasszonykor, nagycsütörtökön, nagypénteken mondott Sm.-ék után.

f) Főlszentelési mise.

g) Végre tekintélyes rubricisták szerint idetartozik vasár- és ünnepnapokon a népnek szánt főistentiszteleti, hivatalos Sm.

(Források: S. R. C. 1857 szept. 12-i, 1888 dec. 7-i, 1916 jún. 2., ad III., Egyházi Közlöny, 1908, 256—7 és Linzer Quartalschrift, 1925 II, 385—387; Ephemer. Liturg. 1892, 163.)

Látjuk tehát, hogy számos esetben akkor is elmondjuk a Leo-féle imádságot, amikor nem kellene!

5. A szentbeszéd előtt és után végzett imádságokat is a minimumra lehet szorítani. Pl. a katonai

istentiszteletekkel kapcsolatos szentbeszédék előtt csak egy Miatyánkot, utána csupán egy Üdvözlégyet imádkoztunk, de ezt térdenállva, lassan, méltóságteljesen.

6. Nagyon ajánlatos az egyik francia ordinárius példájának követése. Az ő egyházmegyéjében az általa elrendelt „Imperaták” vasár- és ünnepnapon szünetelnek.

7. Idevág az áldoztatás nehéz kérdése is, amely egyik-másik templomban szintén nagyon kinyújtja a Sm. idejét. De erről a nehézségről a következő fejezetben lesz szó.

Végre leginkább idevág a kórus megrendszabályozása. Néha felháborító, hogy mit enged meg magának a templomi ének- s zenekar. Mindenféle betétekkel, magánszólamokkal vagy saját szerzeményekkel való fitogtatás címén a hívek türelmének rovására mértéken felül hosszabbítják meg az istentiszteletet. Egyik magyar püspök mondotta, hogy minden regenschori kottatartója fölé lángbetűkkel kellene feltüntetni a „Breviter” szót. Már e címen is üdvös volna mindenütt bevezetni a Gregorián-énekeket vagy a népéneket a színházias és világi jellegű zenebona helyett.

X. Pius pápának az egyh. énekről és zenéről kiadott konstitúciója szerint (1903 nov. 22.) az ének vagy zene kedvéért nem szabad a miséző papot hosszan várakoztatni, a Gloria és Credo legyen lehetőleg rövid. (7. fej. 22. p.) Nagy visszaélésnek kell tekinteni azt az irányt, amely a liturgiát az egyh. ének s zene szolgáltatásában állónak tartja, holott ez utóbbi kettő a liturgiának csak egy része és szerény szolgálója. (23. p.)

Eddigi fejtegetéseinkben rábírní óhajtottuk az olvasókat, hogy az istentiszteletek tartásában a jó Isten dicsőségén és a lelkek javán kívül nagy fokban ügyeljenek a hívek emberi, kényelmi és egészségi érdekére is. Csupán e szempontból röviden érinteni akarjuk a körmenetek megtartásának kérdését — *kétes időben*.

Ma már a rádió nagy valószínűséggel előre jelzi az időjárást. Barométerek, aneroidák, higrométerek és egyéb tökéletesebb műszerek is eléggé sejtetik a közeli

időjárást. Nos, erősen és pozitív kétes esetben inkább hajolunk a körmenet lemondására, mégpedig idejekorán. Megokolás:

a) A körmenet vonulása közben támadt nagyobb eső erősen csökkenti, talán le is rontja a vallásos hangulatot. Egyeseknek esetlegesen menekülése rovására van az ünnepi jellegnek.

Néha a másvallásúak, hitközömbösök és hitetlenek gúnya és káröröme is kísérni szokta a zivatar-akadályozta körmenetek balsikerét.

Tanúja voltam egy nagyszabású salzburgi körmenetnek, amelyet a segédpüspök úr a kétes idő ellenére is elrendelt. Közben olyan zápor eredt és felhőszakadás zúdult a körmenetre, hogy a püspök úr kénytelen volt egy magános ház kapualjába menekülni és itt jó néhány percig vesztegelni. Mire a zivatar kissé elállt, a körmenetben résztvevőknek csak töredéke, agyonázott maradékcsoportja vonulhatott vissza a templomba testhez tapadt, szálnalmas látványt nyújtó ruhákkal; — az ablakokból kíváncsiskodó másvallású, közömbös vagy ellenséges érületű szemlélők nevetése és gúnya között.

Nem mindenütt viselkednek a résztvevők sem olyan példás fegyelmezettséggel, mint a budapesti nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus körmenetét érő zivatarban.

b) A hívek ruházata erősen rongálódik, ami a mai időkben kétszeresen latba esik.

c) Az egyházi ruhák is könnyen tönkre mehetnek.

d) A megázást és a vihart rendesen kísérni vagy követni szokott erős szél és hideg nagyon veszélyezteti a résztvevők egészségét. Gondoljunk csak a gyermekek rendesen könnyű ruhájára és a leányok lenge öltözetére!

e) Végre, amennyiben szentségi körmenetről van szó, a hirtelen zivatar a hívek figyelmét eltereli a Legfőlségesebbtől és ezzel az Úr Jézust tiszteletlenségnek tesszük ki.

Ne egy időben

Nem tartozik ugyan voltaképp könyvünk keretébe, de a következő fejezet tárgyával való összefüggés miatt előrebocsátjuk ama kívánságot, hogy egy-egy templomban lehetőleg ne misézzenek többen egy időben.

Amennyiben a misézők hivatásos kötelessége megengedi, misézzenek különböző, mégpedig oly időpontban, amely leginkább megfelel a hívek és az áldozók igényeinek. Hiszen a misézési időkeret ma már nagyon tág. Szabad misézni és áldoztatni egy órával hajnal előtt és még délután egy órákor is. (821. c. 1. §.)

Még hétköznapon is üdvös volna a Sm.-éket különböző időpontban tartani.

Az egy időben végzett Sm.-éknek a következő árnyszalai vannak:

a) A hívek egyrésze nem, vagy csak nagy nehézséggel s áldozattal hallgathat Sm.-t, illetve áldozhatik, mert nem mindenki ér erre rá a napnak éppen abban a bizonyos félórájában. Míg ha a Sm.-ék különböző időben vannak, valószínűbb, hogy egy-egy napon növekszik a résztvevők száma.

b) A hívek önkénytelenül is összehasonlítják a misézőket a miszés időtartama szempontjából és ebből esetleg igazságtalanul és szeretetlenül egyikre előnyösen, másokra hátrányosan következtetnek.

c) A híveket is gyakran megzavarhatja, ha két vagy több oltárnál egy időben különféle helyen tartanak a misézők. Pl. Az egyik oltáron Úrfelmutatás van, a másikon Evangélium.

d) A misézők néha egymást is zavarják. Megvallom a magam gyengeségét. Ha más pappal együtt jövök ki a sekrestyéből és nála pl. Sanctusra csengetnek, holott én még nem tartok ott, felfigyelek, odafigyelek és önkénytelenül is összehasonlítást teszek gondolatban kettőnk között. Aki mentes ettől a gyengeségtől, ám örüljön tökéletesebb voltának.

e) A hívek zavara és a misézők megzavarása csak növekszik, ha az egy időben misézők minden oltáránál a ministránsok csengetnek is.

Ami a csengetést illeti, legtöbb helyen amúgyis sokkal többször csengetnek, mint ahányszor azt az Egyház és a gyakorlatiasság kívánja.

Még talán papok között is akadhat, aki nem tudja, hogy az Egyház a Sm. közben *csak két alkalomra írja elő a csengetést*: Sanctuskor és Úrfelmutatásra. Az Egyház előírásai másfajta csengetést a Sm.-ben nem ismernek. Sőt Szent Ambrus liturgiája szerint még Úrfelmutatáskor sem csengetnek.

És sokan talán azt sem tudják, hogy az Egyház még ezt a kétfajta csengetést is *tiltja* oly csendes Sm.-ben, amelyet coram Exposito Ss. és oly templomban mondanak, amelyben a Szentség ki van téve,¹ mert a csengetés a hívek figyelmét a Ss. állandó imáadásától eltértené.² Tilos a templomban minden csengetés, amely a karimát zavarja³ és végre tilos a csengetés, ha közelben áldoztatnak.

Ugyancsak tilos *minden* egyéb oltárnál csengetni, ha a templomban ugyanabban az időben akár a fő-, akár a mellékoltáron énekes vagy ünnepélyes Sm.-t vagy bármely más nyilvános jellegű szertartást (bérmálás, absolutio ad tumbam stb.) tartanak.⁴

Némely országban (házánkban is) a csengetyűt a Sm. egyéb részeinél is használják, pl. Hanc ígítur-kor, Domine, non sum dignus-kor, egyes helyeken Offer-toriumkor is. E szokás, mint consuetudo vetusta prae-ter rubricas, megtartható, sőt megtartandó. De legalább a főoltáron végzett Sm.-vel egy időben a mellékoltáron végzett Sm.-nél hagyjuk el teljesen a csengetést, vagy legalább szorítkozzunk csupán az Egyház előírta

¹ S. R. C. n. 3157. X. és 3448.

² Bővebb okát kifejtettem: Egyházi Lapok, 1927, 198—199. old.

³ S. R. C. n. 3814.

⁴ S. R. C. n. 3814.

két csengetyűszóra, ilyenkor is kis, gyenge hangú csengetyűt használva.

10. Fejezet † f. n.

Az áldoztatás illemtana I.

A szentáldozás tekintetében a mai lelkipásztorkodás erős és kényes dilemma elé került.

Egyrészt a gyakori szentáldozást minden tőlünk telhető módon elő kell mozdítanunk. A papok e tekintetben (a Szentatya saját szavát használva) „omnem impendant operam”. Hála a jó Istennek, a gyakori szentáldozás a legtöbb helyen eddig soha el nem ért fejlődést mutat. Akárhány helyen teljesült egy aszkétikus írónak óhaja: „A templom hétköznapi olyan, mintha vasárnap volna, vasárnap olyan, mintha húsvét volna, és húsvétkor, mintha már a mennyország megkezdődött volna.”

Másrészt azonban a sok, néhol rengeteg áldozó vasárnapokon és kötelező ünnepnapokon a szentmisét a kétszeresére, sőt még továbbra kinyújtja, ami a hívek misehallgatási kötelezettségét jelentékenyen meghosszabbítja, ami viszont nem lehet az Egyháznak és a lelkipásztorkodásnak célja. Gondoljunk csak e tekintetben a családanyákra, a munkásokra, az öregekre, betegeskedőkre, gondoljunk a fagyos téli időjárásra vagy a forró nyári napokban a zsúfolásig megtelt templom tikkasztó, párás, füledt, szinte fullasztó levegőjére, amely állandó rosszulléttel és ájulással fenyeget!

De ezenfelül még az áldoztatás lebonyolítása is nehézségekbe ütközik. A templom zsúfolt, a hívek csaknem szétvetik a falat. A padok szűkek és hosszúak, az áldoztatópadhoz való menés és visszajövet valóságos akadályverseny. Mire az áldozó visszatér helyére, ezt talán másoktól már elfoglalva találja.

Hogyan oldjuk meg e nehéz kérdést?

Szerény nézetem szerint a következő módokon:
a) Mint már az előző fejezetben hangoztattuk: Ahol több pap van, és hivatásos kötelezettségük megengedi, soha ne misézzenek egyszerre, hanem a híveknek alkalmas különféle időpontban.

Azt is helytelenítjük, ha egy *his* zárda apácáinak kedvéért megfosztjuk a község nagyszámú híveit a szentmisétől. Egy 2600 lakosú községben a plébános, a község egyetlen papja, 5, mondd öt apáca részére hetenkint kétszer ezek kápolnájában misézik, vasárnap binálással, holott a zárda csupán 80 lépésnyire van a plébániatemplomtól. Helyes eljárás ez?

b) Reggeli és délelőtti gyóntatás közben legalább félóránként történjék áldoztatás.

c) Csendes Sm. közben akár a fő-, akár a mellékoltáron áldoztathat egy másik pap. A Missale (tit. X. n. 6.), a Rituale Rom. (t. IV. c. II. n. 12.) és a Cerem. Epp. (l. 1. c. XII. n. 8.) szerint Sm. *közben* ugyanannál az oltárnál, illetve oltár előtt csak a miséző áldoztathat, nem pedig más pap. De ez az előírás akkor készült, amikor még nem akadt oly rengeteg számú áldozó. Viszont a mai gyakorlati nehézségek szinte rákényszerítenek minket egy alkalmas kiút keresésére. Ezt a gyakorlatot ma már minden országban meghonosították.¹

d) Székesegyházban szoktassuk rá a híveket, hogy lehetőleg ne az amúgy is hosszú ideig tartó ünnepélyes vagy püspöki misék alatt áldozzanak.

Ahol pedig csak egy pap működik: a) Beszéljünk rá a híveket, hogy szentáldozásukat lehetőleg hétköznap végezzék el, pl. a hónap első péntekén stb.

b) Vasár- és ünnepnapon külön gyónási s áldoztatási órát iktatunk be. Hiszen bármilyen kíváncsias is a szentmise alatt való áldozás, az új egyh. törvénykönyv szerint a hívek áldoztatása csendes Sm. alatt és után és Sm.-én kívül minden oly időben történhetik, amelyben misét mondani szabad (c. 846.). A

¹ Az Egyházi Lapok is helyeslik e gyakorlatot: 1934. III. 84.

S. R. C. elítélte azt a felfogást, hogy szentmisén kívül csak fontos okból áldozhatnak a hívek. (1895 nov. 28.)

c) Sok helyen, pl. a pesti jezsuita templomban, vásár- s ünnepnapon szentmise közben egyáltalán nem áldoztatnak. Csak szentmise előtt és után.

Egy rendkívül buzgó és szentéletű plébános behozta azt a nagyon bevált szokást, hogy vásár- s ünnepnapokon 8 és 10 órakor misézik, 7'40 és 9'40 órakor albában áldoztat, majd bemegy a sekrestyébe, magára ölti a casulát és megy misézni. A Sm.-t mindig pontban 8 és 10 órakor kezdi, még akkor is, ha netán nem tudna végezni az áldoztatással. Mert — mint bölcsen mondotta — ha a további áldoztatás címén csak néhányszor is később kezdi a Sm.-t, a hívek erre számítva, elkezdik a későbbi jövést, tehát a pontatlanságot. Sm. közben nem áldoztat, Sm. után a sekrestyébe megy, leveti a casulát, megvárja, míg a hívek legnagyobb része elhagyja a templomot, nehogy a távozók hátat fordítsanak a Ss.-nek, majd folytatja az áldoztatást.

Végre tudnunk kell, hogy csak *magánjellegű Sm.* előtt és után szabad *közvetlenül* áldoztatni, nem pedig az ünnepélyes vagy a plébániai nagymise előtt és után (c. 864.). De megszakításnak számít, ha a miséző a sekrestyébe megy és felveszi vagy leteszi a casulát és előtte vagy utána albában vagy karingben áldoztat.

11. Fejezet † f.

Az áldoztatás illemtana II.

Az áldoztatás történjék a szent ténykedéshez méltó és épületes módon.

Már a tabernákulum kinyitása, a letérdelés, a cibórium kivevése is történjék lassan, méltóságteljesen, épületesen. A hívek felé való kifordulás is lassan. Az áldoztatás előtt mondandó imákat méltó módon, ünnepélyesen, lassú ütemben, de ne halkan, hanem az elő-

írás szerint „clara voce” mondjuk, hogy a templomban jelenlevők is jól meghallják. Az „Ecce agnus Dei” szavakat először Keresztelő Szent János, a „Domine, non sum dignus”-t pedig egy katonatiszt ejtette ki. Nem tudjuk elképzelni, hogy ők e szent szavakat suttogva mondták volna. Aranyszájú Szent János az áldoztatást megelőző szavakat hangoztató papot az olympiai játékok praecójával hasonlította össze, így írja le e pillanatok komor nagyszerűségét: „Magna voce, terribili clamore, tamquam praeco manum tollens in altum, stans excelsus et omnibus manifestus, in tremendo illo silentio vehementer vociferans, alios quidem vocat, alios arcet . . .” (Hom. 17. in Hebr. cap. X.)

Azzal a hódolatteljes tisztelettel ejtsük ki az „Ecce Agnus” szavakat, aminővel azokat Keresztelő Szent János ejtette ki, amidőn megpillantotta a Megváltót. Az Úr Jézus csak egyszer csodálkozott el életében: A kafarnaumi százados hitén és alázatán. Mi is ugyanily csodálatosan erős hittel és mélységes alázattal hangoztassuk: „Domine, non sum dignus.”

Ezeket az imákat ne szövegben ne rövidítsük meg, se hangban ne szállítsuk le. Helytelen dolog, ha valaki már a harmadik Domine, non sum dignus közben lejön az oltártól.

A pap az említett imák közben ne jártassa végig szemét a templomban.

Ami magát az áldoztatást illeti, ne siessünk vele, de ne is végezzük túlságosan lassan, vontatottan, hanem méltó ütemben.

A szentostyával való keresztvetést ne végezzük kapkodva, görccsszerűen vagy alig észrevehetően, hanem szabályszerűen és méltóan.

A particula nyújtásának legcélszerűbb módja a következő:

A particulát jobb kezünk hüvelyk- és mutatóujjával úgy fogjuk meg, hogy az előbbi fent, a mutató pedig lent legyen. Mégpedig nem a legszélső peremén fogjuk a két ujj közé, hanem kb. fél cm mélységben, de közvetlenül az áldozó nyelvénél az alsó

(mutató) ujjunkat a particula széléig visszahúzzuk, felső ujjunkkal vagyis hüvelykünkkel pedig a particulát könnyedén a nyelvre nyomjuk, hogy oda tapadjon. A pap érezze, hogy particula a nyelvre tapad, az áldozó pedig, hogy a szent Testet fogadta.

Ügyeljünk, hogy áldoztatás közben ujjaink ne érintsék az áldozók nyelvét. Részint egészségi okból, részint azért, mert a nedves ujjhoz könnyen tapad a particula, ami viszont ennek leejtéséhez vezethet. Ezért a particulát az átadáskor *vízszintesen*, sőt azt az áldoztató felé kissé lehajtva nyújtjuk.

Apácáink néha egymás mellé függőlegesen állítják, illetve szorítják a kis ostyákat a cibóriumba. Így több fér bele, de nagy hátrány, hogy a particula nehezen fogható meg, az áldoztatást lassítja és a particula könnyebben leeshetik. Ezért legtanácsosabb az ostyákat lazán, „rendetlenül” a cibóriumba helyezni.

Áldoztatás közben ne adjunk utasításokat az áldozóknak, ne szidjunk, korholjunk bárkit is. A hívek legnagyobbfokú megbotránkoztatása, ha az Úrral kezünkben gorombáskodunk, sőt ha csak az illem ellen is vétünk. Egy városi plébános rákiáltott az áldozóra: „Vízszintesen tartsa a tálcat!” Egy nő, aki először áldozott abban a templomban, a rákiáltástól annyira megijedt, hogy leejtette a tálcat. Egy másik pap katonásan vezényelte a fejlehorgasztóknak: „Fejet fel!”

Előfordul, hogy bizonyos fajta személyektől talán tanácsos volna a szentáldozást megtagadni: pl. szemérmetlenül ruházkodó nőktől. (Lig. Sz. Alf.: Theol. Mor. VI. n. 275. A pápák és ordináriusok több rendelete.) Ilyen esetekben a tilalmat soha nem az áldoztatási rács előtt tesszük szóvá és hajtsuk végre, hanem előzetesen és általánosságban a szentbeszéddel kapcsolatban. Ha pedig az érintett személyek közül valaki ennek ellenére mégis odatérdelne az áldoztatórács elé, vagy szó nélkül nyugodtan áldoztassuk meg (853. canon), vagy (ha súlyos ok van rá) *minden megjegyzés nélkül* hagyjuk őt ki a szentáldozásból, mintha nem vettük volna őt észre.

Persze az említett általános áldozási tilalom kihirdetése is oly finom, tapintatos és személytelen legyen, hogy senkit se sértsen.

Aldozatásnál mindent kerülnünk kell, ami az áldozók ízlését sérthetné. Ide sorolhatjuk elsősorban kötelességünket, hogy kezünk és körmeink feltétlenül tiszták legyenek. Linger közli lelkipásztori levelében (Seelsorge Briefe), hogy egyik fürdőhelyen két áldozó nő annyira megundorodott az áldoztató pap piszkos kezétől és ujjától, hogy azontúl kénytelenek voltak a szomszéd plébániára utazni áldozásra.

Megtörténik, hogy az áldoztató náthás lévén, áldoztatás közben kellemetlenül érzi orrának váladékolását. Ilyenkor jó a belégzést az orron, a kilégzést a szájon át végezni.

Náthás orral kellemetlen az áldoztatás, mert ilyenkor a zsebkendő használata és főkép a tüszentes ízléstrontóan, sőt a kényesebb hívekre undorítóan hathat. Ezért tartsunk otthon állandóan a náthát megelőző gyógyszert. Ilyen hiányában megemlítek néhány háziszer, amellyel a némikép már jelentkező, de még ki nem fejlődött náthát legtöbbször megelőzhetjük. Ha már előtte való nap érezzük a tüneteket, egy pohár vízbe, tejbe vagy kávéba öntsünk egy csepp jódtinktúrát, a folyadékot megkavarjuk és kiisszuk; bevehetünk egy fél gr acetylsalicylsavat (aspirin) vagy fél gr chinint, esetleg a kettőt együttvéve; nagyon hatásos a jódtinktúrának vagy száraz jódszemcséknek orrunkba való szippantása félóránként 5—6-szor. Lefekvés előtt forró lábfürdőt vehetünk, utána pedig vazelin (még jobb bór- vagy mentholvazelin) jól és alaposan bedörzsöljük orrunkat kívül-belül.

Ha áldoztatás közben zsebkendőre szorulnánk, ajánlatos a cibóriumot a jobb kezünkbe tenni és zsebkendőnket a balkezünkkel használni, nehogy a finom és kényes érzésű áldozók undort érezzenek, ha a Legszentebbet abból a kézről kell fogadniok, amellyel a zsebkendőt használtuk.

Oktassuk ki híveinket az áldoztatás illetméről. Pl. hogy áldozzanak az erre szánt, szokott, rendes

vagy kijelölt időben. Ez időn kívül fontos ok nélkül kíméletlenség a papot igénybe venni. Áldoztatáskor az áldoztatókorlátnál ne hagyjanak üres helyet, hanem térdeljenek a többiek mellé. A szent Test vétele után ne várakozzanak az áldoztatórácsnál, hanem azonnal engedjék át helyüket az utána következőknek. A szent Test vétele *után* felesleges a cibóriumban levő szent Test előtt kettős térdet hajtani, hiszen már saját szívükbe fogadták az Urat.

Oktassuk ki a híveket, elsősorban természetesen az első áldozókat és az ifjúságot, a száj helyes és méltó nyitására is a szent Test vételekor. Némelyek erősen, mások alig nyitják ki szájukat. Ismét mások úgy kapnak a szentostya után, hogy szinte félünk, hogy ujjunkba harapnak. Figyelmeztetni kell a híveket, hogy az áldoztatótányért úgy tartsák ajkuk elé, hogy a belesett szent morzsák le ne hulljanak. Az áldoztatópaténát a Congr. de disciplina Sacramentorum 1929 márc. 23-án kelt rendelete szerint maguk a hívek tartásuk alá, kivéve ha püspök áldoztat vagy prelátus főpapi jelvényekkel.

A gyermekek első szentáldozásának felemelő ünnepélyébe vonjuk bele a gyermekek szüleit, testvéreit, keresztszüleit és vérrokonait. Hozzuk tudomásukra, hogy teljes búcsúban is részesülhetnek, ha az első áldozókkal együtt veszik magukhoz az Urat.

Vezessük be minden községbe a szokást, hogy a hívek első szentáldozásuknak 25., 50., 60., 70. évfordulóját ünnepélyesen megüljék, ezüst, arany, gyémánt, vas és acél áldozási évforduló gyanánt.

Az első áldozók névsora a legtöbb plébánián megtalálható, a jövőre pedig fektessük fel. Az illetőket azután személyesen, írásban, a szószékről (névszerint) vagy másfajta hirdetés útján (pl. Egyházközségi Tudósító révén) meghívjuk a közös ünnepélyre vagy figyelmüket felhívjuk rá. Ismét egy szál és mód, amellyel az idősebb híveket közelebb hozhatjuk vagy visszavezethetjük az eucharisztikus Jézushoz.

A szentáldozásról szóló fejezetet hadd zárhassam

azzal a felszólítással, hogy szentmiséinkben nagyobb figyelmet szenteljünk a saját szentáldozásunkra. Bölcsen mondja egy szentéletű püspök: „Sok jó papot annyira lefoglal a felajánlás és átváltoztatás szándékának felkeltése, a szentmise gyümölcseinek alkalmazása, hogy a saját szentáldozására alig gondol.” Az isteni valóság szinte elmosódik lelkünkben a kevésbé jelentős dolgok és körülmények között. Pedig maga a mise-rubrica is alkalmat ad arra, hogy a szent Test vétele után néhány másodpercig elmerülhessünk a Szentség imáadásában. „Aliquantum quiescit in meditatione Sacramenti.” (Ritus serv. tit. X. 4. a vége felé.) Csak a szent Vér vétele után tilos a magába mélyedésre külön másodperceket szentelni (a legtöbb rubricista véleménye). Erre való a szentmise utáni gratiarum actio.

12. Fejezet † f.

Szentmise végeztével

Gróf Majláth Gusztávótól, a nagy püspök-apostoltól egyszer kérdezte egy külföldre készülő híve, hogy idegenben milyen papnál végezze el szentgyónását?

„Annál a papnál, — felelte a nagy püspök — akiről észreveszi, hogy Sm.-je után félrevonul és imába merül.”

Mily jellemző!

Egy sekrestye régi imazsámolyán olvastam e sorokat: „Sacerdotes debent esse imitatores sanctorum Apostolorum, qui non ante exierunt coenaculo quam prius hymno dicto. Solus proditor Judas ante exivit.”

Mily csúnya látvány, ha a pap Sm.-je után úgy siet levetni ruháit és rohan a sekrestyéből, mintha attól félne, hogy a templom összedől.

„Sumunt boni, sumunt mali;
Sorte tamen inaequali:
Vitae vel interitus.

Mors est malis, vita bonis:
Vide paris sumptionis
Quam sit dispar *exitus*!”

Hogy a szent színek meddig maradnak meg a misézöben a szentáldozás után, még nem állapították meg a szakemberek. Általános vélemény szerint kb. egy negyedóráig, vagyis a Sm. és a Leo-féle imádság végezte után még 5—8 percig.

Hát legalább ennyi ideig ne hagyjuk magára az Urat lélekben, figyelmességben, imádatban, hódolatban és ez idő alatt viselkedjünk illemszerűen!

A misekönyv (Rit. serv. c. XII. n. 6.), a Római Rituale (t. IV. c. 1. n. 4.) és az Egyházi Törvénykönyv (c. 810.) egyaránt sürgetik a gratiarum actiót. A teológusok pedig azt tartják, hogy az Eucharisztia az áldozóban ex opere operato akkor is tovább kifejti hatását, ha az áldozó lelkülete (dispositio) növekvőben van.

Sok kegyelemtől fosztjuk meg magunkat, ha elhagyjuk a gratiarum actiót. Divites dimittit inanes! A Sm.-ben mint hivatalos személyek szerepelünk. Ellenben a gratiarum actióban már mint magánszemélyek tetszés szerint engedhetjük át magunkat az imáadásnak, kérő, engesztelő stb. imádságnak.

Az Úr Jézus jelenléte miatt a gratiarum actio még fontosabb, mint a praeparatio ad missam, ámbár Kempis jól mondja, hogy a helyes hálaadás egyúttal a legjobb előkészület is a jövő Sm.-re.

Viszont nem tudok egyetértetni némely aszkétikus író véleményével, akik akkor is megkívánják a paptól a gratiarum actiót, ha a Sm. végeztével sok gyónó vár a papra. Ez igenis mentőök a hálaadásnak „alaki” (formalis) elvégzésére. Ilyenkor elég, ha az oltártól a sekrestyébe jövet és vetkőzés közben végezzük el a hálaadást. Hiszen a gyóntatás szent, sőt szentségi ténykedés, tehát éppoly értékes, mint az ima. Felajánlhatjuk azt is hálaadásul. Sem illendőnek, sem tanácsosnak nem tartom a gyónni szándékozók megvárosztatását a gratiarum actio címen.

13. Fejezet † f. n.

Nem merem elárulni

Nem mertem elárulni e fejezet címében, miről is lesz szó benne, mert attól tartottam, hogy ellenkező esetben nem méltatják elolvasásra e fejezetet. Pedig talán többen új és érdekes tényekről fognak e fejezetben értesülni, ha mindjárt olyan mindennaposnak hangzó tárgyról is lesz benne szó, mint a „misebor”.

Hadd kezdjem mindjárt néhány tény közlésével, mielőtt levonnók a következtetést:

Hollandiában a múlt század vége felé két évtizeden át egy ú. n. „jó és ismert” katolikus borkereskedő cég szállította a misebort több templomnak. A papok megbíztak a cég tulajdonosában, nemcsak jó katolikus híre miatt, hanem azért is, mert az illető az egyházi hatóság előtt esküt tett, hogy mindig hamisítatlan bort fog szállítani, vinum de vite.

A borkereskedő húszévi miseborszállítás után súlyosan megbetegedett és közel érezvén halálát, lelkén pedig könnyíteni óhajtván, megvallotta, hogy húsz éven át nagyrészt mesterséges bort szállított.

Győrről az egyik apácázárda temploma éveken át kereskedőtől vásárolta a misebort, akiről később kitudt, hogy azt hamisította.

Bécsben 1913 aug. 27-én egy Neumann Ágost nevű vendéglős állott a bíróság előtt, borvizezés vádjával. A vendéglős egészen nyíltan kijelentette a bíróság előtt: „In ganz Wien ist kein Wirt, der seine Weine nicht wässert.” (Reichspost, 1913 aug. 28. sz.) Könyveiből megállapították, hogy egyik templomnak is ő szállította a misebort.

1927 karácsony napján egy ismert főpap azt állította, hogy Magyarországon annyi és oly olcsó a bor, hogy nem érdemes hamisítani. Erre kölcsönkérlettük a legközelebbi vendéglőből a „Vendéglősök Lapját”. Ez az egyetlen szám (1927 dec. 20.) 13, mondd tizen-

három magyar bírói ítéletet közölt borhamisítás és borvizezés címén.

A „Magyar Országos Borvizsgáló Szakértő Bizottságnak” egy „optimalis” évről (1927) szóló jelentése a valódi bor árusításában mutatkozó nagymértékű javulásról számol be. Ennek ellenére megállapítja, hogy az 1085 megvizsgált borminta közül 40 %, tehát csaknem a fele hamisított vagy erősen vizezett volt! Igaz ugyan, hogy a Bizottsághoz többnyire márgyanús borok kerülnek.

A példákat az unalomig folytathatnám.

Ma ügyes borkereskedők olyan alattomos eszközökkel és körmönfont eljárással tudják hamisítani a bort, hogy nincs a világon vegyi hatáság, amely teljes bizonyossággal meg tudná állapítani a hamisítást. Sőt bizonyos eljárás mellett éppen a borhamisítás három legfőbb fajtát, a 10 %-on alul történt vizezést, cukrozást és szeszezést nem lehet kétségtelenül megállapítani. A bor t. i. természeténél fogva oly különböző alkatrészekből áll és oly változó arányban, hogy egy *vegyileg képzett* hamisító mindenkor „elemzést álló” és ízletes (analysen- u. zungenfest) bort tud előállítani.

Dr. Molnár István, volt sopron-járási főszolgabíró, járásának egyik bornagykereskedőjét tetten érte, amikor ez pincéjében kotyvasztotta a „bort” mindenféle odahordott anyagból. A főbíró az azonnal lefoglalt bormintát felküldte Pestre, de a hivatalos vizsgálat nem tudta kétségen felül megállapítani a hamisítást.

A kisgazda meg — megfelelő érzék hiányában — nem veszi semmibe, bűnnek sem tartja, ha „segített a boron”.

Riederer Ferenc, Németország legnagyobb egyházi borszakértője mondotta, hogy a szigorú állami bortörvények ellenére még soha annyi bort nem hamisítottak, mint ma, és hogy az ő nézete szerint a forgalomba került borok egyharmada nem tiszta bor. Persze Magyarországon a helyzet nem ilyen kedvezőtlen.

Sokan nem tudják, hogy vegyi eljárással (pl. a Malvezin-féle készülékkel és eljárással) a bor érlelését

annyira lehet siettetni, hogy az újbort órák alatt, akár hektoliter számban, óborrá lehet átalakítani.

Mindezeket az adatokat 1940 jún. 17-én átnézettem a m. kir. Borvizsgáló Szakértő Bizottsággal (Szabó fővegyszerrel) és Pálincás Gyula úrral, a nev. Bizottság volt főadjunktusával, hazánknak elismert legnagyobb borszakértőjével. Mindkét szakközeg jelen fejezet minden sorát teljesen helytállónak és túlzástól teljesen mentesnek ismerte el.

Mindebből mi következik? Először is az, hogy miseborunkat soha, de soha ne vásároljuk kereskedőtől vagy vendéglőstől, még ha elsőrangú katolikusnak véljük is.

Másodszor jó volna, ha káptalanok, szemináriumok, szerzetesházak és bortermelő plébániák látnák el a templomok misebor-szükségletét olyformán, hogy tetszés szerinti mennyiségben is kapható legyen belőlük. Mert a helyzet az, hogy tíz hektoliter miseborhoz könnyen hozzájutok, de tíz literhez néha csak nagy nehezen.

Harmadszor üdvös volna, ha az egyházmegyei hatóság számontartaná és közölné azokat az egyházi helyeket, ahol misebor kapható.

De még ennél is üdvösebb volna, ha a püspökök évenként megkövetelnék a plébánosoktól és templomigazgatóktól a jelentést arra nézve, honnan szerzik be a szükséges misebort és ostyát. Így tett pl. a győri püspök (1930 ápr. 20-i körlevél) és számos külföldi Ordinaris.

De még az sem elegendő, hogy feltétlenül megbízható misebort szerzünk be, ha nem ügyelünk annak lelkiismeretes kezelésére.

Ime néhány példa.

Egy magyar székesegyház káptalanja a sekrestyének minden évben néhány akó bort adott át azzal a kötelezettséggel, hogy abból lássa el a székesegyházban állandóan és vendéggé miséző papokat miseborral.

A következmény? A kisebbik az, hogy ez a sekrestyés szinte kiútálta a vendégpapokat a templomból, mert fogyasztották a borát. De — ami azután

súlyosabb hiba volt — egy papnak szemet szúrt egyszer a bor gyenge íze és szeszmérővel összehasonlította a káptalannak ugyanazt a minőségű borát a sekrestyének átengedett miseborral és a különbség — óriási volt.

Riederer Ferenc, a nagy borszakértő közli a „Korrespondenz-Blatt für den kath. Klerus“ c. lapban az alábbi eseteket. Szolgáljanak okulásul:

Egy plébános a misebor kezelését bátyjára bízta, aki abban az időben állás nélkül volt. Csak hosszú hónapok után jött rá a plébános, hogy mikor távol volt, testvére nagy dáridókat csapott a pincében a misebor terhére, a hiányt pedig vízzel pótolta. Egy másik plébános a borait öreg szolgájára bízta, akiben feltétlenül megbízott. Kétféle misebort tartott, egy közepeset és egy nagyon finomat. Utóbbit nemigen használta. Egy alkalommal magasrangú miséző érkezvén a községbe, szolgája nem lévén otthon, a plébános maga ment le a pincéjébe, hogy a jobbik borból héberezzzen. De mekkora volt a csodálkozása, amikor a jobbik bor hordóját üresen találta.

Szerzetesházakban sem mindig bízhatunk meg a misebort kezelő világi személyzetben. Ha valahol, hát a misebor terén szívleljük meg a Mindenható intését: „Haec dicit Dominus Deus: Maledictus homo, qui confidit in homine.“ (Jer. 17, 5.)

14. Fejezet † f. n.

Res satis periculosa

A minket pappá szentelő püspök a felszentelési mise főpapi áldása előtt így szólt hozzánk: „Res, quam tractaturi estis, satis periculosa est.“

Mint előbbi fejezetünkben hallottuk, a szentmisére szánt bor is „res satis periculosa“ lehet. De a szentmisére és áldoztatásra szánt ostya is azzá válhatik.

Ezért talán nem veszik papolvasóim zokon,

ha néhány idevágó szabályt újra megemlítek s ezeket néhány gyakorlati tanáccsal megtoldom.

Fontos, hogy honnan szerezzük be a miseostyákat. Régebben derék jó tanítóink, kántoraink vagy sekrestyéseink, illetve feleségeik sütötték azokat. Sokhelyütt ma is rájuk bízunk az ostyasütést, de ennek sok árnyoldala van. Nem tudjuk ellenőrizni, hogy tiszta búzalisztből készítik-e, és hogy legalább is 20 naponként friss ostyát sütnék-e. Nagyobb visszaélésekről is hallottunk már. Ezért tanácsos a miseostyákat valamely szerzetesházból rendelni.

De persze magunkat csaljuk meg, ha bár megbízható helyről, de egyszerre nagyon hosszú időre látjuk el magunkat ostyával.

Pl. egy plébános, hogy a póstaköltségen takarékoskodjék, minden két hónapban 60 nagy ostyát rendel. Ez helytelen dolog.

Az ostya készítésétől a consummatioig legfeljebb 6—7 hét teljék el. Hosszabb idő felhasználása már tiszteletlenség a Ss. iránt!

Ne engedjük, hogy a már egyszer hozzánk érkezett nagy vagy kis ostyákhoz rajtunk kívül bárki is hozzányúlhasson. Se a világi sekrestyés, se a ministráns! A templomba is maga a pap vigye az ostyákat, ő maga helyezze a cibóriumba. Ezt soha ne bizzuk a sekrestyésre! Már említettük, hogy a szent edényeket (misekehely, cibórium, monstrancia) is kizárólag csak pap (szerpap) viheti ki az oltárhoz és hozhatja vissza.

Az ostyákat legjobb üveg- vagy ércedényben tartani, nem pedig fa- vagy papírskatulyában, mert utóbbiak beisszák a nedvességet.

A szent edények, tehát a cibóriumok is, ragyogjanak a tisztaságtól. Ezt a figyelmet megérdemli királyi lakójuk.

Az Egyháznak a tabernákulumra és ennek kulcsára vonatkozó fontos előírásait nagy lelkiismerettel tartsuk meg.

Gondoskodjunk arról, hogy a cibóriumban elegendő partikula legyen, nehogy egyes áldozóknak a par-

tikulák elfogyta miatt újabb szentmisére kelljen várniok, vagy csupán széttört partikulát kapjanak, amit senki sem kedvel. Viszont ne konszekráljunk túl sok partikulát, csak annyit, amennyi *optimalis* számítás szerint szükséges minden áldozó kielégítésére.

Minden, de legfőképp a nedves templomokban, nagy súlyt fektessünk a gyakori renovációra. Az újabb vegytan tanítása szerint négyhetes, sőt nedves templomban már a tíznapos ostyában, szemmel még észre nem vett vegyi változások keletkeznek. Bár a misekönyv és az Egyházi Törvénykönyv (c. 815.) csak általában „recens”, illetve „recenter confectus”, azaz friss ostyát követel meg, a legtöbb részletes egyházi előírás heti renoválást követel. (Így a XIV. Benedek kiadta Caerem. Epporum. a S. Congr. Conc. és a S. R. C. rendeletei.)

Legjobb, ha minden hónapban meghatározott napon renoválunk, pl. minden első kedden, vagy a hó 1. és 15-én. A renovációról és a konszekrált partikulák számáról vezessünk pontos jegyzéket. (Tabella renovationis.)

Óvakodjunk attól a rendkívül helytelen, sőt okatlan eljárástól, hogy a cibóriumban az újra konszekrált partikulákat a régiek fölé helyezzük!

Valahányszor renoválunk, egyúttal purifikáljunk is! Mégpedig alaposan és lelkiismeretesen!

A Lunula purifikálására is gondunk legyen!

A purifikálást ne végezzük a vásár- vagy ünnepnap nyílvános Sm.-ben, mert ez meghosszabbítja a szertartást, hanem csak magán Sm.-ben, vagy ahol csak egy vasárnapi Sm. van, hétköznapon.

Minden templomnak legyen két cibóriuma!

A miséző papok szokják meg, hogy a Sm. előtt, még a sekrestyében, az ostyáról a könnyen leváló morzsákat körülsimítással távolítsák el.

Ha a *corporalén* több partikulát kell konszekrálunk, alkalmasabb e célra a corporalénak jobb felét használni, nehogy a manipulus egyes partikulákat érintsen vagy lesodorjon.

Gondoskodjunk, hogy a templomban állandóan jó, friss, száraz legyen a levegő.

Ügyeljünk, hogy télen ne leheljünk az üres cibóriumba!

A püspökök, esperesek és szerzetes-elöljárók ellenőrzéék alárendelt papjaikat a misebor-, az ostya-beszerzés és a renováció dolgában.

Végre, még néhány tanács az ostyakészítők számára!

Mindenekelőtt felhívom a figyelmüket arra, hogy a mai gőzmalmokból kikerült búzaliszt tisztaságára ügyeljenek. A legtöbb összekeveri a búzalisztet más-fajta liszttel. Sőt tudjuk, hogy hamisítások sem ritkák. Ezt azért fontos tudnunk, mert „Si panis non sit triticeus vel si triticeus admixtus sit granis alterius generis, in tanta quantitate, ut non maneat panis triticeus, non conficitur Sacramentum” (Missale: de defect. in celebr. III.), vagyis csak a búzalisztből készült ostya változtatható át Krisztus szent testévé.

Persze a legeszményibb eljárás, ha valamely szerzet vagy nagyobb plébánia maga természet búzát és őrli meg. Így tesz pl. a mödlingi (St. Gabriel) missziósház, amelynek tagjai maguk termelnek jóminőségű búzát, maguk aratják le, cséplik és őrlik lisztté.

Hogy mennyire kell ügyelni a lisztre, ennek jellemzésére közlöm Könczöl Antal köveskúti esperes-plébános úr közlését: „Egy község három boltjában is árultak lisztet, mégpedig olyan szépet, finomat, hogy gyönyörűség volt ránézni. Tavasszal váratlanul hivatalos vizsgálatot tartottak ez üzletekben és kiderült, hogy mindegyikben, még a keresztény boltban is, erős arányban hamisított lisztet árultak. S ebből a lisztből készült az illető község temploma számára az ostya!”

Egy másik tanulságos esetet a Linzer Quartalschrift közöl (1922. III. 498.): Egy újmiséis négy hétig otthon tartózkodott. Távozása napján a sekrestyésnek borraalót adott, miközben megdicsérte szép miseostyáit. „Hát — felelte a sekrestyés — nem csoda, én az ostyasütéshez a legfinomabb zablisztet használok.” 30

évig ez az ember sütötte az ostyákat! 30 éven át a szentmisék érvénytelenek voltak, az áldozók pedig az Úr szent teste helyett közönséges ostyát vettek a pap kezéből!

Viszont külföldön sok plébános maga őrli a búzát és saját kezével süti az ostyákat. Hiszen a régi időkben még előkelő világiak is saját kezükkel készítették a szent kenyeret. Így Nazianzi Szent Gergely közli ezt Valens császárról, Venantius Fortunatus Radegunda volt királynéleányról, Palladius Candidaról, Traján feleségéről, a szentek életírói Szent Vencel királyról stb.

Különösen a búza-szegény országokban és háborús időkben nagyon kell ügyelnünk az ostya-liszt valódiságára, minőségére és tisztaságára!

A kis ostyák ne legyenek nagyon kicsinyek és vékonyak. A 20 mm átmérőjűt kicsinynek vélem. Legjobb a 30—35 mm átmérőjű, de lehet 40 mm átmérőjű is. Szent Teréz mindig örült, ha nagyobb partikulát kapott, noha tudta, hogy ez a szentáldozás értékét nem emeli.

A nagyon vékony kis ostyának rossz oldala, hogy könnyen kihullhat a pap kezéből, sőt erős leheletre, huzatra, hirtelen köhögésre, tüsszentésre a cibóriumból is kirepülhet. Ezenfelül könnyen ráragad a pap nedves ujjára és az áldozónak szájpadrására, úgyhogy alig tud onnan leválni, ami néha az áldozást is megakadályozza (mert lehetetlenné teszi a manducatiót). Végre Jézus jelenlétének időtartamát is megrövidítjük a kis és nagyon vékony partikulával.

Az ostyakészítők figyelmét még nyomatékosan felhívom arra, hogy ostyasütésre csak vas-sütőt használjanak és semmiesetre se réz-sütőt. Utóbbinak szokásba jött újabb használata mellett az ostyák elvesztik jellemző búza-ízüket és szagukat, sőt néhány nap múlva némi érc-mellékízt nyernek.

Az egyik ostyasütő-szerzetben az ostyák készítése előtt a pap megáldja a lisztet és a vizet. Ajánlom e szép szokás utánzását.

Végre javaslom, hogy az ostyakészítő nagyobb

üzemek kis füzetben állítsák össze az Egyház előírásait a szentostyákra, renovatióra, őrlésre stb. vonatkozóan és e füzetet minden évben egyszer mellékeljék az ostya-küldeményhez.

15. Fejezet t f. n.

A ministránsok illemtana

(A ministráns szót a következőkben M. betűvel fogjuk jelezni.)

A M.-ok az istentiszteletben fontos és tiszteletre-méltó szerepet töltenek be. Ezért illik, hogy elsősorban mi tiszteljük őket „qui gerunt personam totius populi catholici” (S. Thom.: Sum. Theol. III. 9. 83. a. 5. ad 12.); tiszteljük hivatásukat és a hívekben is ébresszük fel a tiszteletet irántuk.

Mindenekelőtt jól válogassuk meg a M.-okat.

Minél több M.-t képezzünk ki. Mert ha egy M. gyakran ministrál, félő, hogy elveszíti a tiszteletet az oltár és a szent cselekmény iránt. Quotidiana viles-cunt. A M. egy-egy napon lehetőleg csak egyszer ministráljon és soha két misén egymásután. A gyakori ministráció sok fiúban apátiát, majd antipátiát szül a szentmisével szemben, úgyhogy a szentmisét szinte egész életre „megútálja”, amint ezt egy székesegyházi állandó M. őszintén megvallotta egy kanonoknak.

Ha a M. helyett felnőtt hívó jelentkezik a ministrálásra, engedjük meg neki, ez egyúttal emeli a ministrálás értékét a rendes M.-ok szemében.

Nagy súlyt fektessünk a szertartásos szavak helyes kiejtésére és hangsúlyozására, a szabályos kéz- s testtartásra, főképp a térdelésre. E tekintetben legcélszerűbb őket a szentmisén kívül szemléltető bemutatással és gyakorlatokkal kioktatni.

Mindjárt kezdetben szoktassuk le őket a tapasztalt hibákról. A leggyakoribb hibák: a szent ténykedés közben a beszélgetés, sugdolódás, körültekingetés, hátra-

nézés. Nagy, goromba hiba, ha a pap és M. szinte egyidőben, gyorsaság-verseny módjára, hadarja el a lépcsőimát vagy a Kyrie-t, amiben persze mindig a misézőt terheli a nagyobb hiba. Szoktassuk rá a M.-t, hogy addig ne válaszoljon, míg a pap nem fejezte be a saját részét.

Egyéb gyakori hibák: a M. nem térdel és kel fel pontosan egy időben a misézővel. A könyv átvitele alkalmával úgy fordul meg, hogy hátat fordít a tabernákulumban rejlő Ss.-nak. (Vagyis a könyvvvel kifelé fordul, a helyett, hogy befelé fordulna.) Az áldozás után történő könyvvávitelnél könyökével a korporálé fölé ér. Az ampolnákat tartva beleköhög. A bort és vizet nem az oltár kellő helyén tölti a kehelybe és vagy hirtelen önti vagy szinte cseppenként. A hívek áldoztatása után térdeplő helyzetéből felkel, mielőtt még a miséző visszahelyezi a cibóriumot a tabernákulumba. A szent edények érintése, az ostyák fosztogatása, a misebor kóstolása, a fogatéknak esetleg vízzel való pótlása.

A M.-oknak több ízben magyarázzuk meg a használt latin szavak értelmét. (Dom. vobiscum, Et cum sp. t., Kyrie, Suscipiat stb.)

Rendkívül ajánlom a M. *beöltöztetés*-nek ünnepélyes és nyilvános alakját, valamint a már bevált M.-nak a szülők és a hitközség színe előtt ugyancsak ünnepélyes és nyilvános *avatási* szertartását.¹

Nagyon ajánlom a felavatott M.-ok számára külön oklevél kiállítását. Ez rendkívül emeli a M.-ok önértékét. Az oklevél alakja és szövege lehet a következő:

¹ A M.-beöltöztetésre és M.-avatásra külön füzetet adott ki a székesfehérvári „Egyházmegyei Liturgikus Bizottság”. Kapható Székesfehérvárott a Vörösmarty-nyomdában.

Ministrációs oklevél

----- az oltárszolgálat teendőit és az ide vonatkozó szöveget tökéletesen elsajáttította. Ezért őt, mint egyébként is derék, jóra való, megbízható fiút az oltárszolgálatra méltónak és alkalmasnak minősítem. Ministránssá avattam -----

Kelt.

Aláírás:

Jó szolgálatot tesz a M.-ok számára készített és a mellén hordozható külső jelvény, amelyet központi-lag kellene készíttetni, hogy az egész országban egyenlő lenne. Felírása lehetne: „A legfelsőbb szolgálatra” vagy „Magyar levita” vagy „Az Úr apródja”; az éremnek lehetne 3 fokozata is.

Ajánlatos aprószentek napján külön a M.-ok részére egy kis ünnepség rendezése.

Nagyobb városokban külön lelkigyakorlatot is tarthatunk a M.-ok számára. Az Isteni Íge Társasága egyik nagyobb rendházában 300 M.-t gyűjtött össze, akik erre az alkalomra magukkal hozták M.-ruhájukat is. A lelkigyakorlat pompásan sikerült. Hatása maradó volt.

A M.-ok szolgálatát megjutalmazhatjuk, jutalmazzuk is, de lehetőleg sohase pénzzel, hanem más módon (reggeli, szép könyv, cipő stb.). Sőt ne feledkezzünk meg arról, hogy a M.-oknak időről-időre kis örömet szerezzünk, pl. karácsonykor, aprószentekkor, nyáron egy kis kirándulással, egy-egy uzsonnával stb.

Gondoskodjunk M.-aink részére szép, ízléses és áhítatot keltő ruháról. Példának ajánlom a kecskeméti „Tarzícus-fiúk” öskeresztény stílusú ruháját. A M. külön kis vállkendőt kap, amivel polgári ruhájának gallérját és nyakkendőjét eltakarja, majd karinget ölt magára és csak ezután Szent Tarzícusnak krémszínű reverendáját. Ez bokáig ér, bő ujjas és a vállaktól a bokáig, valamint a két kézelőnél élénk piros sávokkal díszített. Minden ruha mellén aranyfonalból hímzett

görög Krisztus-monogram látható. A ruhát fehér cernakesztyű egészíti ki.

A M.-ok birétum-viselését a Ritus-congregatio megtiltotta.

A M.-ok viselkedéséből sokat következtethetünk papi előjárójukra. Törekedjünk elsősorban saját jó példánkkal, sekrestyei viselkedésünkkel, a szertartások buzgó, áhítatos végzésével rájuk hatni. Mily kitűnő megfigyelők is ezek a M.-ok! Még évek múlva is hűen tudják jellemezni a misézőket!

Legyünk figyelemmel a M.-ok egészségére és szent ténykedésük megkönnyítésére. Pl. télen tarthatunk számukra a sekrestyében melegebb felsőbb cipőt, kesztyűt. Egy apácazárdában októberi délutáni ájtatosságot tartottak. A nővérek először az olvasót imádkozták, majd a pappal együtt a litániát és több imádságot. A szertartás 3 perc híján félóráig tartott. Ez idő alatt a pap puha lábvánkosos imazsámolyon térdelt, ellenben a két M. az oltár mezítelen kőlépcsőjén. Láttam rajtuk, lábuk állandó mozgatásán, arcuk fintorgatásán és testük vergődésén, hogy mennyire megerőltette őket és mennyire fájt nekik a meg nem szokott hosszú térdelés a kemény kőlépcsőfokon. Mily jól esett volna nekik, ha a jó nővérek számukra is egy-egy vánkost helyeztek volna térdük alá.

II. Rész

A szentségkiszolgáltatás illemtana

16. a) Fejezet † f. n.

A keresztelés illemtana I.

Az első illemkövetelmény, hogy a keresztelést ájtatosan, szent félelemmel, hódolattal és épületesen végezzük. Hiszen ez az első és legszükségesebb szentség, amely mintegy mozgósítja a Szentháromságot egy új lélek javára. Kereszteléskor az átitestenülés csodájának hivatalos szemtanúivá válunk, tanúivá oly nagy, szent és örvendetes, állandó hatású ténynek, amelynél különb csak maga az üdvözülés.

Az „Evangélium” c. folyóirat (1922, 681.) közli egy szülésznőnek következő bírálatát egy keresztelő papról: „Ennek az embernek hadaró keresztelésén szinte megérzik az üzleti szag.”

Milyen másként viselkedett Hám János püspök, aki minden keresztelésre éppúgy készült, mint szentmiséjére. Nem is csoda. Hiszen valamikor az egész nagybőjti időszaknak egyik főcélja volt „előkészíteni és előkészülni a keresztségre”. Sőt az Egyház liturgiájában minden vasárnap a húsvétnek és a keresztségnak emléknapja. Még a szenteltvíz használata sem más, mint a keresztség kegyelmeinek felújítása s tetézése.

A fentiekből önként következik, hogy a keresztelést nagyon ünnepélyes keretbe állítsuk és hogy mélységes tiszteletet tanúsítsunk a már megkeresztelt csecsemő iránt, akit maga a Szentháromság tisztelt meg.

Nem is szólva arról, hogy a megkeresztelt lelki, azaz Isten szemében rokonunkká vált.

Törekedjünk a hívek lelkében is felébreszteni, ébrentartani és kifejleszteni a keresztelés rendkívüli fontosságát. E tekintetben érdekes, tanulságos és meg-szívlelendő rendeletet adott ki a trieri püspök (1938): „Új feladatul tűzöm ki, hogy a keresztség szentségét hacsak lehetséges, ünnepélyes formában, *egyházközségi istentisztelet keretében szolgáltassák ki*. A falusi plébániákon könnyű lesz a szent keresztséget vasárnaponként a délutáni istentisztelet után úgy kiszolgáltatni, hogy *ünnepe legyen az egész egyházközségnek*. Még a hétköznapiokon rendezett keresztelési ünnepségekhez is kívánatos volna a híveknek nagyobb részvétele. Lehetőleg a városban is ériük el, hogy az egyházköz-ség egyrésze résztvegyen a keresztelő ünnepségeken.”

Sajnos, manapság, főkép a nagyobb városokban és környékein, nem ritka eset, hogy katolikus szülők kereszteleetlenül hagyják gyermekeiket. Csak egy példa hazánkból. A váci egyházmegye hiv. közleményeiben (1937 jan. 1.) olvasom, hogy az egyik plébánián 20 kereszteleetlenül találtak. Igaz viszont, hogy a plébánia utánjárása következtében ez a szám utólagosan egyetlen esetre zsugorodott össze. A tanulság? A papság kísérje figyelemmel a születési eseteket és szükség esetén intézkedjék.

Hassunk oda, és iskolában, szószéken, egyesületekben terjesszük azt a szokást, hogy *híveink ünnepe-ljék meg mély áhitattal, meleg hálával és szent lel-kesedéssel keresztelési évfordulójukat*. Hiszen ekkor lettünk Isten gyermekeivé, a mennyország örököseivé, Krisztus testének tagjaivá, a Szentlélek templomaivá, élő tabernákulumokká.

Egy 80 éves pogányt keresztelt meg a hit-terjesztő. Két évre rá az öreg súlyosan megbetegedett és a betegek szentségeinek a felvételére készült. „Hány éves?” — kérdezte tőle a pap. „Kétéves, — felelte a haldokló könnyes szemmel, de átszellemült arccal — mert akkor keresztelkedtem meg!”

A katolikus számára a névnap is ünnep. Ünnepnapja annak a szentnek, aki példaképünk, közbenjárónk és akinek nevét viselhetjük. De mennyivel megokoltabb, mélyebb értelmű, szentebb tartalmú a keresztelésünkre való hálás és ünnepies visszaemlékezés. Hiszen keresztelésünk napja életünknek legfontosabb, legsorsdöntőbb, az egész örökkévalóságra legkihatóbb és legörvendetesebb napja volt. Ezért hirdette Székesfehérvár lángbuzgalmú püspöke is körlevelében: „Az Egyház liturgiájában, valamint a katolikus ember öntudatában és életében a keresztségnek a központi helyet kellene elfoglalnia.”

Szent Lajos francia királyról olvassuk, hogy magát nem székhelyéről, hanem megkereszteltetésének helyéről (Poissy) nevezte el és a fejére hullott maroknyi keresztvizet értékesebbnek mondta, mint koronája minden drágagyöngyét. Zichy Nándor gróf, a nagy magyar világi apostol, keresztelese évfordulóján ünneplőbe öltözött, gyónt és áldozott.

A keresztszülők sokszor nem tudják, minő ajándékkal kedveskedjenek a csecsemőnek. A legszebb, legalkalmasabb és a fenti javaslatunknak legmegfelelőbb két ajándék: a vízöntő (ezüst v. arany) kannácska és a keresztelő gyertya. Az elsőt a legtöbb felnövő gyermek bizonyára mindig mélységes tisztelettel és kegyelettel fogja értékei között őrizni, amelyből fejére hullottak az isteni kegyelmet közvetítő csodálatos víz cseppjei. A keresztelő gyertyát pedig használja majd a megkeresztelt első áldozásának és haldoklásának szentséges két pillanatában.

A tanulóknak mutassuk meg többször a keresztkutat, váljék az a keresztkút, amelynél Isten gyermekeivé váltunk, és a templom, amelyben ez a keresztkút áll, örökös kegyhelyünkké. Első áldozáskor, bérnáláskor és lelkigyakorlatok alkalmával újítassuk meg a keresztségi fogadalmat, amelyet annakidején mások végeztek el helyettünk.¹

¹Lehetőleg ünnepélyesen! Pl. az egyik iskolában az első szentáldozással kapcsolatban, de egy nappal előbb, külön ünnepélyként,

Még egy emlékeztető a nagy és szent napra: A tehetősebb szülőknek tanácsolhatjuk, hogy a keresztelés után, természetesen a templomon kívül, fényképezéssel is örökítsék meg a keresztelés napját. A fényképen szerepelhet a keresztelő pap, a keresztszülő és a jelenvoltak. A háttérben a templom. Házi keresztelés esetén a felvétel otthon is történhetik a rögtönzött házioltár előtt. Nekem mindig hálásak voltak a szülők és később maguk a megkeresztelték a keresztelési napon történő fényképezés gondolatáért.

Sajnos, igaz az, amit egy híres misszionárius mondott, hogy a hívek legnagyobb része még nem tudja, nem értékeli, hogy mi a keresztség. Ezen okvetlenül változtatni kell.

Ma sokszor halljuk a helytálló panaszt, hogy a Szentlélek a hívek körében „ismeretlen Istenné” vált. De már az ő első szentségi kegyelmének, a keresztelésnek nagysága is többé-kevésé ismeretlen. Sorrendben a keresztelés ma is az első szentség, de értékelésben, a reávaló előkészületben, meghálálásában, évfordulójának a megünneplésében szinte az utolsó. Pedig természetfölötti és örök életünknek két pólusa van. Az egyik a megkereszteltetésünk, a másik az üdvözülésünk. A többi, még a papi s püspöki ordo, sőt az áldozás is, csak közbeeső statio.

Végre minden keresztelés emlékeztessen minket a mi saját keresztelésünkre is, és ébressze fel mélységes, szent és alázatos hálánkat a természetfölöttiségbe emelés, örök életre születés és az isteni Szőlőtőhöz való forrasztás kimondhatatlan kegyelméért.

az első áldozásra készülők megújították keresztségi fogadalmukat a szülők és keresztszülők jelenlétében. Azt mondják, a hatás az összes jelenlevőkre rendkívül mélységes volt. Módját közölte a Katolikus Nevelés: 1940. II. 63—65. old.

16. b) Fejezet t f.

A keresztelés illemtana II.

A kereszteléssel kapcsolatban többféleképpen nyilváníthatjuk udvariasságunkat és figyelmességünket a csecsemő hozzátartozói iránt. Ime néhány pont:

1. A keresztelésre kitűzhetünk ugyan bizonyos időt (pl. szentmise előtt v. után, litánia után stb.), de ha ettől eltérő időben hoznak gyermeket kereszteni, készségesen kereszteljük meg.

2. A keresztelésre megjelenteket fogadjuk mindig szeretettel, szent örömmel, udvariasan, készséggel, kedvesen, nem pedig hivatalnoki ridegséggel vagy főnöki pózzal.

3. A keresztelendőnek keze, a keresztkút és a keresztelésnél használt edények feltétlenül és ragyogóan tiszták legyenek. Ide tartozik a vízöntő kanna, a só s hamutartó, a vatta, a keresztelre terített kis fehér ruha. Az olajok idővel megavasodnak. Ezeket meg kell újítani. A sót és hamut gyakran cseréljük (pl. 2—3 hetenkint, nedves templomban még többször!).

Egyszer egyik székesegyházban előkelő szülők gyermekét kellett keresztelnem. Pirultam a szégyenkezéstől, hogy az egyházmegye első templomában milyen megbotránkoztatóan piszkosak voltak a keresztelő edények, a kéztörlő és a „fehér” (?) ruha. Minden csak úgy ragadt a piszoktól!

Ezért az esperesek és az ordinariusok erre is terjesszék ki figyelmüket bemondott és váratlan szemléljük alkalmával!

4. Házi keresztelés esetén (amit legritkább esetben engedélyezzünk) előre kioktatjuk az illetékeseket, hogy mit és hogyan készítsenek elő és hogyan viselkedjenek.

5. *Téli vagy hideg időben a kereszvizet előzetesen felmelegítettjük.* Ezért rendkívül hálásak a szülők! Amerikában melegíthető keresztelési medencéket használnak.

6. Ha olyanok jelentkeznek keresztszülői tisztségre,

akiket ilyenekül elfogadni tilos (766. canon), pl. más-vallású, érvénytelen vegyesházasságú vagy csak polgári kötés alapján együttélő stb., a visszautasítás határozott, de mindig méltó, illő, szelíd, udvarias és sajnálkozó modorban történjék.

7. Már a keresztelés előtt megnyugtathatjuk a jelenlevőket, hogy a csecsemőnek esetleges sírása a szent szertartás közben ne zavarja őket, minket sem fog zavarni, mert ezt már megszoktuk és mert a költő szerint „a csecsemő sírása a jövő zenéje”.

(Egyébként a sírást néha azonnal megszünteti a gyermek szájába tett kevéske só, cukor vagy a szopóka, az ú. n. cucli.)

8. Szép, üdvös és épületes szokás a keresztelés előtt vagy után rövid intelmet intézni a jelenlevőkhöz. A legtöbb rituale honi nyelven is közöl erre alkalmas szöveget.

Egy oltártestvér közli, hogy egy alkalommal felolvasta a jelenlevők előtt a ritualeban talált intelmet. A keresztelés után a keresztszülő megköszönte a „szép szavakat” és kijelentette, hogy ilyen szép keresztelést még nem látott. Persze, az intellemt felolvasása csak akkor jár haszonnal és épületes, ha lélekkel és ünneppélyesen olvassuk fel, nem pedig szárazon, egyhangúan, gépiesen.

Jó hatást érünk el, ha keresztelés után néhány barátságos szót intézünk a keresztszülőkhöz — a sekrestyében vagy az anyakönyvi bejegyzés alkalmával. Ha pedig a megkereszteltnek valamelyik szülője is jelen volna, gratulálunk neki gyermekének újra és az ég számára való születéséhez.

Az olyan országokban (mint nálunk is), ahol polgári anyakönyvet vezetnek, a nagyobb helyek plébánosai minden évben nézzék át a polgári születési anyakönyveket, hogy ellenőrizték, kik mulasztották el gyermekeik megkeresztelését.¹

¹ Magyarországon a polg. anyakönyvek betekintésére jogot ad a papnak az 1914 : 38. t. c. 22. §-a.

A plébánosok oktassák ki tanítványaikat, felnőtt híveiket, a szülésznőket és orvosokat az érvényes keresztelés helyes módjáról (743. canon). Egy bába kamillafőzettel keresztelte meg a gyermeket az anya kívánságára.

17. Fejezet

Néhány szó a bérmlásról

Régebben a bérmlás szentségének kiszolgáltatása nagyrészt csak a természetfölötti, a kegyelmi, a szorosabb értelemben vett szentségi térre szorítkozott. Úgyis mondhatnók, hogy a bérmlás szentségének hatását úgyszólván csakis a Szentlélek Istenre bíztuk.

A mai idők szükséglete és lélektana egyaránt megkívánja, hogy a magunk részéről is jobban s erőteljesebben hozzájáruljunk a bérmlás szentségi kegyelmeinek fokozására, a megfelelő hangulat s lelkiület felébresztésére és állandósítására, a Szentlélek lelki adományai nagyobb értékelésére, a katolikus öntudat s önértzet fejlesztésére, az apostoli bátor kiállás és tevékenykedés ránevelésére.

Gratia supponit naturam! Ezt a fontos lélektani tényt nekünk a bérmlás szentségével kapcsolatban is ki kell aknáznunk.

E tekintetben bátran tanulhatunk a nemkatolikus keresztény testvérektől. Náluk nincs bérmlás szentsége, ők ezt konfirmációnak nevezik és olyan hatásos, ügyes ünnepiességgel, vizsgáztatással, önértzet-fokozással és nyilvános fogadalommal pótolják, amely nagyrészt oka és magyarázója a protestánsok ismert erős önértetének, dacos öntudatának és hitük bátor megvalósásának.

Nálunk is üdvös volna, ha a bérmlás szentségének kiszolgáltatását ünnepélyes keretek között lefolyó, nyilvános, a szülők, kereszt-, bérmaszülők és az egész hitközség színe előtt történő hittanvizsga előzné meg,

amelynek tárgya volna elsősorban a bérmlás szentsége, másodsorban pedig a hitnek alapismeretei, főképp azok, amelyek alkalmasak a hit mélyítésére, a katolikus öntudat növelésére, a keresztény önérték fokozására és az együvértartozás érzésének erősítésére.

Ezt követhetné a keresztiségi fogadalom ünnepélyes megújítása vagy előzetesen írásba foglalt, majd ünnepélyes és nyilvánosan megismételt szóbeli hűségfogadalom Isten, vallás, Egyház mellett!

Ekként a kegyelmi nagykorúsítással párhuzamossá tennők az öntudat nagykorúsítását és a bérmlándóknak magukra ébredését. A bérmlás kegyelmi hatását a természetes síkban is biztosítanánk. Ezt követné ezután és koronázná meg magának a Szentségnek a kiszolgáltatása.

Talán a magunk részéről a természetes előkészítés és a lelki felhangolás hiányának lehet tulajdonítani azt a szomorú, letagadhatatlan tényt, hogy manapság a bérmlás kegyelmének oly kevés hatását észleljük a megbérmláltakban, holott a Szentlélek ereje ma is, örökre is, végtelen hatású.

Az Egyházi Lapokban panasolja el egy kitűnő, tapasztalt plébános: „Ne árnítsuk magunkat. Híveinkben a bérmlás előtt és után: alig látunk valami változást vagy éppen semmit nem.” (1938 okt. szám, 215. old.) És idézi Prohászka püspök Soliloquiájában fel említett esetet, amikor egy fiú a szentség felvétele után, a bérmláson kapott ajándékpénzen nyilvános rossz házba ment. Ennek pendantja pedig, hogy egy vidéki város öngyilkos leányának naplójában feljegyezve találták az öngyilkosság okát: a bérmlás napján egy fiúval bünt követett el, amelynek következményeit kezdte érezni. Az egyik bérmaszülő a bérmlás napján, pénteken, bérmafiát először a korcsmába vitte, ahol húst ettek, majd délután a moziba, este a színházba. Mintha a bérmlás tisztán és merő mulatozásnak és szórakozásnak első láncszeme volna.

A bérmlással kapcsolatban a súlypontot a külsőségekről a lényegre kell áthelyezni. Elsősorban a

bérmaoktatást vegyük nagyon komolyan! Ferreri Szent Vince szerint a bérálás szentségének elhanyagolása és elmulasztása az utolsó antikrisztusi idők egyik jele.

A bérálás idején a püspököket tehermentesíteni kell a látszat-tisztelgésektől, amelyeknek valódi célja a tisztelgők részéről a „mellékkereset” vágya szokott lenni. Ilyenek a lovasbandérium, a „rezesbanda” felvonulása a püspök szállása elé stb. Az 1935. évi győri egyhm. zsinat ki is mondta: „Lovasbandérium, kerékpáros leventék csapata . . . feltétlenül mellőzendő.”

A bérálási ebéd is rövid, egyszerű legyen. Itt is uralkodjék a nagy esemény vallásos, evangéliumi jellege, a kellő szerénység és mértékletesség. A szombathelyi egyhm. Zsinati Törvénykönyve (1927) nagyon helyesen előírja: „A bérálási ebéden a papságon kívül csak a közigazgatási hatóság képviselője, a kegyúr (vagy ennek képviselője) és legfeljebb a plébánia egy-két kiváló egyházas érzelmű tagja lehet jelen.” (130. §.) A győri egyhm. zsinat pedig elrendelte, hogy a bérálási vacsorán csak a plébániai papság vehet részt, minden egyéb meghívást mellőzni kell.

Majdnem minden egyházmegyei zsinat tiltja a bérálási ebéd vagy vacsora közben a felköszöntőket (pohárköszöntőket).

A béráló főpásztort, főképp ha idősebb vagy gyengébb egészségű, ne terheljük túl a bérálás napjára tervezett más funkciókkal, gyűlésekkel stb.

Egy napra 1000 bérálkozóznál több ne igen essék. Ahol lényegesen több bérálkozó várható, a plébános kérje a bérálásnak két napra való elosztását.

A bérálás napján legyen gondunk arra, hogy a főpásztor közbe-közbe többször el is vonulhasson (kis pihenő, breviárium, emberi szükséglet stb.).

Tartsuk tőle távol a felesleges alkalmatlankodókat, de semmiesetre sem azokat, akik komoly és megokolt ügyben akarnak színe elé jutni, legkevésbé az egyházi személyeket.

A bérálást lehetőleg minden plébánián, sőt külön a nagyobb falvakban is szolgáltatassuk ki. Mert ha 4—5 község gyermekseregét és bérmaszüllőit összeszűjtjük, legtöbbször önkénytelenül is a bérálás szentségének magasztosságával össze nem férő, sőt gyakran botrányos esetek előidézői lehetünk, amelyekről rendszeren a béráló főpásztor értesül legkevesebbé.

A saját községében bérálkozók és ezek bérmaszülei a szent szertartás után hazamehetnek, otthonukba térhetnek étkezésre vagy pihenőre. Ellenben az idegen községből a bérálásra jött emberek részben fáradtságtól, hőségétől és szomjúságtól hajtva, részben az ismerősök összejövetele, az ünnepiesség és a bérmaszgyermek etetése címén korcsmákba, vendéglőkbe vonulnak, ahol a felnőttek nem ritkán lerészegednek, a gyermekek rossz példát látnak, káromkodásokat, trágár beszédeket hallanak stb. Én magam is láttam egyik községben, hogy a bérálás napján este csaknem mindenki, akivel találkoztam, szédült a részegségtől, az egyik gyermek pedig a vele is megkóstoltatott alkoholtól annyira rosszul lett, hogy egy kölcsönkért tragacson kellett hazacipelni.

Ezért a központosított bérálások helyébe a plébániánként történt bérálásokat kell sürgetnünk.

18. Fejezet † f.

A gyóntatás illemtana I.

Jelen és a következő fejezetekben a gyóntatásról csupán illemtani szempontból fogunk szólni: Helymegtakarítás végett a „Gyóntató” szót a „Gy.” kettős betűvel fogjuk jelezni.

A Gy. első és fő illembeli kötelessége a hívek iránt, hogy adjon nekik minél több és kedvezőbb alkalmat a gyónásra.

Nem elég csak szombaton és vasárnap, a hó első csütörtökén és péntekén, az ünnepek előestéjén és

reggelén alkalmat adni a gyónásra, hanem *minden áldott nap* lehetővé kell tenni a híveknek, hogy gyónásukat elvégezhesék.

Kényelmes, bűnös és az emberismeret hiányára valló, tehát ostoba kifogás, hogy hétköznapi ügysem jönnek gyónni a hívek. Íme egy megtörtént eset: Az egyik plébánián többnyire csak nagyböjttben, ilyenkor is inkább csak szombaton és vasárnapon szoktak gyónni a hívek. Új káplánt rendelt a püspök a községbe. „Furcsa” szokásba kezdett. A nélkül, hogy valaki megkérte vagy felszólította volna, *minden áldott nap*, szentmise előtt és után beült a gyóntatószékbe. Persze senki sem jelentkezett. Sőt a hívek kérdőjeles pillantásokkal kísérték a káplán úr „fáradtságát”, a plébános úr meg gúnyos megjegyzést is fűzött munkatársának hiábavaló próbálgatásához és erőlködéséhez. De a káplán nem tárgított. Elmúlt csaknem másfél hónap, a hívek kezdtek jelentkezni a Gy.-székben. Eleinte egy, majd kettő, három. Egy év sem telt el, a plébános úr is kénytelen volt utánozni a „furcsa” szokást, annyi volt a gyónó — hétköznapon is. Sőt amikor két év múlva ismét új káplán érkezett a községbe, a plébános úr első figyelmeztetése az új oltártestvérhez az volt, hogy „Nálunk mindennap kell ám gyóntatnia!”

Sok dolgot ad a gyóntatás? Először is pihenni ráérünk a sírban. Másodszor a gyóntatás annyiban a pap *legérdemszerőbb* működése, amennyiben külső fény, emberi elismerés, földi jutalom nem jár vele karöltve, tehát egészen rejtett tevékenység. De harmadszor éppen a gyakori gyóntatás megkönnyíti még a Gy.-nak a munkáját is. A pozsonymegyei hidas plébános beszélt el egy jezsuita atyának, hogy mióta ezernél több hívének 10%-a napi áldozó, nemcsak sokkal kevesebb, hanem *mondhatatlanul könnyebb* dolga van a Gy.-székben.

A jó lelkipásztor egyik biztos ismertetője, hogy sokat és szívesen gyóntat. P. Tomcsányi S. J., a híres Gy. szokta mondani: „Többnyire azok sokallják, nehezményezik a gyóntatást, vagy tartják egészségtelennek,

akik órák és naphosszat ülnek a kártyaasztal mellett vagy a vendéglőben az áporodott, füstös, egészségtelen levegőben."

A másik fő illemszabály, hogy ne a hívek várjanak a Gy.-ra, hanem mi várakozzunk rájuk. A halászok órahosszat várnak egy-egy bizonytalan halra. Az apostoli emberhaláshoz még jobban illik ez a várakozás. Ki kell használni és ki kell aknázni minden alkalmat a lélek-nevelés és lélek-mentés e hatalmas eszközének minél gyakoribb használatára.

Nem elég tehát, ha a templomba menet vagy a sekrestyéből jövet egy pillantást vetek a gyóntatószékbe, hogy áll-e mellette gyónó, hanem akár áll mellette, akár nem, bele kell ülnöm és várnom kell.

Szégelyelje magát az a pap, akit a gyóntatás rendes, megszokott idejében is úgy kell keltegetni, kéretni, nógatni, hivatni, a sekrestyével vagy ministránssal noszogatni, hogy méltóztassék a Gy.-székbe fáradni és akire talán még így is 10—20 percig kell várakozni. Az ilyen nógatásra szoruló pap sepulcrum dealbatum, sal infatuatum, a szent papok ellenpólusa, a hívek lelki előrehaladásának fékezője, kerékkötője.

A jó pap még a 99 igazat is otthagyja, hogy egy bűnösnek szolgálatára álljon. Milyen áldozatot hoznak néha maguk a gyónók is. Órákig várnak a templomban, félóra hosszat a Gy.-szék előtt. Egy tábornok, hozzá született gróf, mondotta nekem, hogy polgári ruhában sorba állott a Gy.-szék előtt. Előtte egy szegényebb ruházatú asszony állott, rajta éppen két poloska promenádézott. A tábornok habozott, meneküljön-e vagy várakozzék. Az utóbbit választotta. „Hidd el, fűzte hozzá, a harctéren kényelmesebben éreztem magam."

Ezért arra törekedjünk, hogy a híveknek ne kelljen soha soká várakozniok, ácsorogniok a Gy.-szék előtt. A hosszú várakoztatással és sorban állással sokak számára megútáltatjuk és elhanyagoltatjuk, vagy talán végleg el is hagyatjuk a gyónást. A gyónók várakoztatásának legjobban tapsol az ördög.

E helyen is felkérem a plébános urakat és templomigazgatókat, neveljék rá a sekrestyéseket és a ministránsokat, hogy a gyónásra jelentkező vagy a gyónás felől érdeklődő hívekkel minél udvariasabbak legyenek. E tekintetben ellenőrizték őket és tudakozódjanak a híveknél. Saját tapasztalatomból tudom, hogy egyik-másik sekrestyés (még szerzetes is!) milyen hallatlanul udvariatlan, fölényes és visszautasító modorú a gyónni akaró közönséggel, főképp idősebb nőkkel szemben. Közöljük a sekrestyésekkel, ministránsokkal és templomtisztogatókkal, hogy mi szívesen, örömmel, atyai szeretettel fogadjuk a gyónókat és ezt vegyék is észre magaviseletünkön!

A gyóntatás idejét hirdessük ki a templom hirdetőtábláin, a szószékről, a plébániai Értesítőkből, a *gyóntatószékeken* és a helyi jellegű katolikus újságokban.

Ha a pap a Gy.-székben van, ezt valamiképp jelezzük. Az egyik okos plébános a gyóntatószék mellett ült és breviáriumozott vagy az olvasót imádkozta.

Legyen szabad az olvasók b. figyelmét felhívni egy módra a gyónók számának emelésére, amelyet a vácegyházmegyei Jászkarajenőn kezdtek, de amely azóta mindenütt kitűnően bevált. A hitbuzgalmi egyletek tagjai felkutatják és megdolgozzák a hanyagokat, akiket azután a papság személyesen vagy írásban felkeres és figyelmeztet kötelességükre.

Könnyítsük meg a hívek gyónását időleg, helyileg, módon, több Gy.-val és idegen Gy.-ókkal. De erről alább, bővebben.

Készüljünk a gyóntatásra. Egyrészt imával, másrészt a Gy.-i tanácsokra. Mielőtt a Gy.-székbe megyünk, néhány másodpercre térdeljünk a Ss. elé és kérjük isteni áldását.

A gyóntatás illemtana II.

Milyen érzelmekkel illik fogadni a gyónókat?

a) *Örömmel.* Örüljünk az isteni kegyelem győzelmének, a tékozló fiú visszatérésének. Hiszen a mennyben is nagyobb az öröm egy megtérő bűnös felett, mint 99 igaz felett.

b) *Szeretettel.* Ha mindenegyes embert mindenkör szeretni tartozunk, helyezzük szeretetünk gyújtójába a gyónókat, akiket Istenhez való közeledés vágya mágnesként vonz Gy.-székünk felé.

Loyolai Szent Ignác mondotta: „Ha egy lelket meg akarsz nyerni, mindenekelőtt győzd meg szeretetéről.” Hogy lássa, érezze, tapasztalja meg és élvezze az a gyónó, hogy mi segíteni akarunk rajta, hogy buzgólkodunk, erőlködünk, apostolkodunk az ő lelki érdekének előmozdításán. A gyónónak az legyen az érzése, hogy ha e világon senki sem volna, akihez teljes bizalommal közeledhetne, a Gy.-ban felleli azt.

Több jószágot a Gy.-székbe! Hiszen a Gy.-k Szent Ambrus szerint „*vicarii amoris Christi*”.

c) *Tisztelettel.* A gyónóban lássuk a magasba emelkedőt, az Istenhez közeledőt, a tökéletesebb életre vágyót. Lássuk benne azt, akinek a kedvéért rendelte az Úr Jézus a legtöbb szentséget, akiért szenvedett, vérét ontotta (l. a bort konszekráló szavakat!) és életét áldozta fel!

d) Az irgalmas samaritanus őszinte, nagy *részvétellel.* Vannak e földön Isten igazságának helytartói, ezek a bírúk. És vannak Isten irgalmának helytartói. Ezek a Gy.-k!

e) *Megértéssel.* Nem az a legjobb Gy., aki kitűnően ismeri a hittudományt, hanem aki egyúttal a bűnöst is megérti. Milyen megértő volt Jézus is a bűnbánó bűnösökkel!

f) *Kedvességgel, szelidséggel és türelemmel.* Szent

Alfonz, a nagy moralista a Gy. legszükségesebb tulajdonságának mondotta a szelidséget.

Mindig úgy gyóntassunk, hogy a gyónó szívesen térjen hozzánk vissza!

g) *Szent komolysággal.* Óvakodjunk a gépiességtől, a nagyüzemszerűségtől, tömegelintézésztől. Ne végezzünk a Gy.-székben vásári munkát! Ne váljunk feloldozó automatákká. Viszont *szükség nélkül* egy-egy gyónóval ne foglalkozzunk túlzottan soká — a többi várakozónak a rovására! *Gyóntatásunk legyen a gyónóra mindig élmény!*

h) *Alázattal.* Gyóntatás közben gondoljunk három szívre: Jézus Szívére, amely ég a bűnösök megtérésének vágyától, a gyónó szívére, amely meg akar tisztulni a bánat fürdőjében és a *saját — bűnös, nagyon bűnös szívünkre!*

Legyünk alázatosak oly értelemben is, hogy tudjunk háttérben maradni és visszavonulni Az előtt, akinek nevében ülünk a Gy.-székben!

A jó Gy. összes tulajdonságait egyesíti az a szó, amelyen ez összes nyelvű hívek a Gy.-t nevezik: „Atya” vagy „Lelkiatya”. Valóban ez a szó gyűjtőfogalma és jelzője a szeretetnek és tekintélynek, az áldozatkészégnek és türelemnek, a jóságnak és üdvös szigornak, a megértésnek és aggodalomnak.

A gyónóval szemben sohase legyünk türelmetlenek, póriasak, kemények, gorombák. Ne heveskedjünk és gúnyolódjunk! Ne kiabáljunk vagy rivalljunk rá! Ne fojtsuk belé a szót! Ne hasonlítsunk állatszelistákhoz!

Sohase adjuk jelét csodálkozásunknak, megütközésünknek vagy szörnyűködésünknek! Óvakodjunk attól is, hogy akár a gyónónak, akár a kívülállóknak kézmozdulattal vagy arckifejezéssel eláruljuk a gyónás hangulatát.

Vegyük tekintetbe és számításba a gyónó félelmét, szégyenérzetét, szemérmességét és kifejezéseiben esetleg megnyilvánult járatlanságát!

Mennyi hibát, sőt bűnt is tud elkövetni egy-egy

ügyetlen Gy.! Csak kapásból néhány megtörtént elrettentő példa:

Egy nagyobb kórházban a jó apácák hosszú, fáradságos rábeszélésére rászánta magát egy idősebb úr, hogy meggyónik. Szinte négykézláb felvergődik az emeleti kápolnába és a Gy.-székbe térdel.

„Kérem ft. úr, — kezdi félénken — én már kb. 18 éve nem gyóntam.”

„Disznóság! Gyalázat!” — rivall rá a Gy. és sértő modorban korholja a szegény beteget.

Az öreg visszatántorog a kórházi terembe és szinte ordítja magából: „Engem többé nem látnak ezek a disznó csuhások!” És elmondja haragosan a történeteket.

Ugyanannál a Gy.-nál: egy lakatosmester megy gyónni. Nem tudja elmondani bűneinek számát. „Hát hogy mert ide jönni ilyen készületlenül? Menjen és ha elkészült, jöjjön vissza!” Persze, hogy nem tért vissza!

Egy másik Gy.-hoz újév reggelén jön egy úr gyónni. Szilveszter-este gyónt, de azután otthonában felkereste néhány barátja és ezek társaságában egy kissé többet ivott, de csak éjfélig. Ezt akarja pótlóan meggyónni másnap reggel.

„Gyalázatos disznó az, — hevült a Gy. — aki a szentgyónás napján becsíp és részeg fejjel jön a Gy.-székbe.” (Persze, az utóbbi állítás csak rágalom volt, mert mint említettük, az illető éjfél után nem ivott!) A gyónó e szavakkal búcsúzott a Gy.-tól: „Ft. Uram! Mi egymásnak gyóntunk. Én a saját bűnömet vallottam meg, ön pedig meggyónta nekem az ön gorombaságát és neveltelenségét.” Ez a bánásmód azután annyira megrázta a gyónót, hogy nem mert megáldozni és csak évek múlva hozta ismét rendbe a lelkét.

Az előbbi Gy. esetét utólagos hivatalos vizsgálat állapította meg, a másik esetet pedig később maga a gyónó közölte velem, akinek szavahihetőségéhez nem fér kétség. Azért említem e két körülményt, mert az említett Gy.-k bárdolatlan, durva, kiméletlen, oktalan, és sértő viselkedése a legtöbb pap fülének hihetetlen-

nek hangzik. Hiszen, hála a jó Istennek, az ilyen lehetetlen viselkedésű Gy.-k valóban nagyon ritka kivételek. Rendszerint vagy beteglelkűek vagy gyengébb ítélőképességűek. Sőt Kerschbaumer szerint sem nem jó papok, sem nem jó emberek: „Rigorismus und Pharisäismus sind Dutzbrüder. Geistliche Zeloten sind männliche Betschwestern, mitunter selbst verkappte Sünder!”

Milyen megértő, szelíd, türelmes volt az Úr Jézus Magdolnával, Zacheussal, a szamariai asszonnyal, a balattorral, sőt még Júdással is. A szent Gy.-k szintén! Szal. Sz. Ferenc szokta mondani: „Inkább akarok a szeretet miatt elkárhozni, mint a szigorúság miatt.” És épp e szeretetreméltóságának mézével százezreket vonzott a Gy.-székbe és tett tökéletesekké.

A főtebb említett fajtájú Gy.-k elkedvetlenítik, elkeserítik, elriasztják, megmakacsolják, szinte elvadítják a gyónókat.

„Jaj nektek, kik bezárjátok a mennyek országát az emberek előtt, mert ti nem mentek be és a befelé menőket sem hagyjátok bejutni!” (Máté 23, 13.)

Hányszor kell nekünk a Gy.-székben, sőt a halálos ágyak mellett is, nehéz fáradsággal sebeket kötözni, amelyeket szeretetlen avagy ügyetlen Gy. testvéreink ejtettek a gyónókon.

Pedig mennyi jót tehet egy jó, szelíd, okos, finomlelkű Gy.! Mennyi ügyet lehet így rendezni, milyen mély sebeket hegeszthetünk be! Mily hálás a gyónó, ha érzi sebén a gyógyítóírt, a balzsam édességét. Az ilyen gyónó néha egekig szeretné emelni a Gy.-ját, a csillagokat lehozna érte az égből. És mibe kerül ez nekünk? Csak a főparancs követésébe: a szeretet gyakorlásába!

„Fiacskám, majd én is imádkozni fogok Önért.” A Gy.-nak e néhány szava változtatta meg az újkor egyik Saulját Pállá, a francia politikai élet egyik legkitűnőbb, katolikus szellemű alakjává.

Egy ezredes, aki 30 év óta gyónt újra, magánkívül volt örömeiben, hogy újra megtisztult és fűnek-fának dicsérte és magasztalta gyóntatóját, aki még csak

meg sem szidta hanyagságáért. Azóta gyóntatóatyjának leghasznavehetőbb segédévé szegődött minden katolikus ügyben és megmozdulásban.

A Gy.-székben lehet híveket örökre megnyerni és örökre elveszíteni! Gyakran itt dől el az Egyház csatája!

Már a szemináriumban, a világi és szerzetes papnövendékekbe bele kell nevelni és gyakoroltatni a lélekvezetés legfőbb elveit és eszközeit: a szeretetet, a jóságot és a szelídséget!

20. Fejezet † f.

A gyóntatás illemtana III.

A Gy.-székben nemcsak nincs helye a gorombaságnak, durvaságnak, szeretetlenségnek, gúnynak és gáncsnak, hanem ellenkezően, fejezzük ki örömünket, elismerésünket és dicséretünket, amikor a gyónó erre rászolgál. Pl. ha látjuk, hogy feltűnő gondossággal vizsgálta meg lelkiismeretét; ha nemcsak a bűnét vallja meg, hanem ennek kikutatott forrását és indítóokát is; ha megbocsátott ellenségének, értékesebb tárgyat restitált; ha feltűnő javulást észlelünk nála s i. t.

Ha valaki már hosszú évek óta először jön a Gy.-székbe, első dolgunk legyen, hogy gratuláljunk neki vagy fejezzük ki az ég örömét és a sajátunkét, hogy végre gondolt a lelkére. Dicsérjük meg e lépését, amelyre talán nehéz lélekkel szánta rá magát. Rögtön felolvad a lelke, fellélekzik, bátorságot nyer, bizalomra gerjed, megoldódik a nyelve és hajlíthatóvá válik.

Ha nehézségre akadunk, ígérjük meg a gyónónak, hogy mi is imádkozunk szándékára. Egy kapucinus atya annyi szívet nyert meg ilyesféle ígéretekkel: „A reumám nagyon kínoz. Mai fájdalmamat . . . ; mai zsolozsmaimamat . . . ; ma e rossz időben beteghez kell mennem, e kellemetlenséget s i. t. Önért ajánlom fel.”

Ha valakit kemény kézzel kell kezelnünk, akkor is úgy járunk el, mint a sebész. Nemcsak arra törekszik, hogy gyógyítsa, hanem hogy minél kevesebb fájdalmat okozzon a betegnek.

Ha a feloldozást meg kell tagadnunk, ezt soha ne jelentsük ki ridegen, fölényesen, haragosan, hatalmi szóval, főképp ne sértően és az önérzetet bántóan, hanem mindig szeretettel és *mély, őszinte részvétellel*. Ismerjük el — amint minden tárgyilagos embernek illik is elismerni — a nehézségeket, amelyek a gyónó elé tornyosulnak, de *győzzük meg* őt a magasabb, felsőbb indítóokokról, érdekekről, szempontokról, amely miatt szomorú, fájó, sajtó szívvel, de nem adhatjuk meg a feloldozást, mert ez amúgyis érvénytelen és hatástalan lenne.

A Gy.-székben soha ne kíváncsiskodjunk, sőt kerüljük a kíváncsiskodásnak még a látszatát is. A kíváncsiság még a Gy.-széken kívül is férfiatlan gyengeség, hát még a Gy.-székben, Isten képviselőiben!

Egyik Gy. kérdezte a gyónót, mi a neve (ami persze magában véve is nagy hiba!)? Az illető jól megfelelt: „Nevem nem bűn!”

Felesleges kérdésekkel ne kínozzuk a gyónót.

Ne akarjuk kisajtolni belőle az életrajzát, rejtett lelki problémáit, ha ezek nincsenek lényeges összefüggésben a gyónással.

A gyónás érvényessége és teljessége miatt szükségessé vált kérdéseink is atyaiak legyenek és ne egy vizsgálóbíróhoz vagy csendőrmesterhez illőek. Kérdéseinkben ügyeljünk arra, hogy szavaink és kifejezéseink tiszták, finomak, paphoz és a szentségi ténykedéshez méltóak legyenek. A kíváncsiskodás gyanúját is elkerülhetjük ilyenféle felszólításokkal: „Ön e pontban nem fejezte ki magát teljesen érthetően, legyen szíves ismételje meg . . . , mert nem szeretek kérdezősködni, nehogy azt higgye, kíváncsiskodom”. „Kedves Testvér (Nővér)! Nem kíváncsiskodásból kérdem, hanem hogy Önnek jobb és gyakorlatibb tanácsot adhassak,

mondja kérem . . .” „Higgye el, rám mint papra kellemtlenebb, mint Önre, hogy megkérdézzem, de . . .”

Különösen a materia sexti-t ne firtassuk. E pontban csak annyit szabad és illik kérdezni, amennyi a bűn teológiai minőségének és a bűnalkalom megítélésének szempontjából feltétlenül szükséges. Ami ennél több, az megbotránkoztató a gyónóra és *veszélyes mindkét félre*. Mert a bűntaplóhoz, amely mindnyájunkban rejtőzik, könnyen fér a gyújtó képzelet, amelynek a részletesebb és felesleges kérdésekkel tárgyat, anyagot és témát adunk a gyónást követő időre.

Igaz, hogy néha „talán” tanácsosabb volna egy kiegészítő kérdés feltevése. De a botrány elkerülését a *természettörvény tiltja*, amelynek szava erősebb, mint a pozitív emberi törvényé és a gyarló emberi vélekedése.

Különösen a nőknél vegyük tekintetbe a velük született, értékes és mindenképp kímélendő szemérmességet. Ők sokszor épp szemérmérszétből napokig, sőt hetekig gondolkoznak, hogy mily kifejezéssel illessek és vallják meg bűnüket, hogy azzal egyrészt a minimumot jelezzék, másrészt lelkiismeretüket is megnyugtassák. Nekünk azonban szintén legyen annyi lelki finomságunk, szemérmérszétünk és főképp annyi eszünk, hogy az illető kifejezésen a maximumot értsük. Pl., ha a nő azt mondja: „Volt egy barátom”, ezzel finoman, szemérmesen, de *mindent* elárult. A nő a legszebb, legillendőbb kifejezést kereste, mi a legnagyobbat értjük rajta. Minek itt tovább firtatni a dolgot, a lélekből felesleges részleteket kifacsarni és a gyónót zaklatni, kínozni, esetleg megbotránkoztatni és annak a veszélynek kitenni, hogy az élményt képzeletében újra és részletesen felidézzé.

Liguori Szent Alfonz, a moralisták királya, azt ajánlja, hogy in puncto puncti csak abban a keretben kérdezzünk, amelyben a gyónó vádolja magát. P. Abel S. J., Bécs híres apostola a papi lelkigyakorlatok alkalmával nem győzte eléggé ostromozni ama vi-

lági és szerzetes Gy.-kat, akik e téren a több kérdéssel sokkal többet ártanak, mint használnak.

És ha már szükségessé válik is a kérdezés e területen, ez rendkívül tapintatos, válogatott, finom és szemérmes módon és szavakkal történjek. Legfőképpen pedig óvakodjunk attól, hogy kérdésünkkel valakit a bűnre tanítsunk.

Fontos szabály, hogy a nők állandó Gy.-ját kivéve, a többi Gy. ne törekedjék a gyónó nő korábbi multját, lelke mélyét kutatni, hanem elégedjék meg az ad hoc gyónás anyagával, hacsak valamely nagyon fontos körülmény nem kívánja a mélyebb bepillantást. A legtöbb nő ösztönszerű kívánsága, hogy az *állandó* Gy.-ja előtt feltárja egész lényét, de viszont rendkívül irtózik attól, hogy pl. nyaralás, utazás stb. esetén az éppen kínálkozó idegen Gy.-val is közölje lelke minden redőjét és részletét, kivéve persze azokat a bűnöket, amelyek megvallására kötelesek.

Végre egy kényes, de épp azért fontos lehetőség-ről is kell szólnunk. Az Egyház bölcsen nagyon védi s oltalmazza a gyónók hírnevét, úgyhogy ezeket még a gyónás teljessége alól is felmenti, ha akár vallomásuk, akár kérdezésük veszélyeztetné a gyónási titkot vagy a hírnevüket. Ám nemcsak *periculum famae poenitentis*-ről lehet szó, hanem *periculum ipsius confessarii* is! E helyen csak egy ilyen *periculumra* szeretném felhívni a fiatalabb Gy.-k b. figyelmét.

A tapasztalat bizonyítja, hogy egyes nők, asszonyok és leányok egyaránt, szeretik egymással közölni azt, amit Gy.-juk mond vagy kérdez. Sőt szórakoznak is ezzel a tárggyal. Különösen a szabadidővel bőven rendelkező nők, pl. kórházi teremben a betegek.

Egy dunántúli püspöki városban történt. Néhány rosszlelkű nő szinte szórakozásból és mulatságból ment gyónni egy fiatal szerzeteshez, aki nem ismerve a női lelket, *per longum et latum* szokott foglalkozni a gyónók „lelki problémáival”. Az illető nők azután összejöttek és mindegyik leadta az élményeit. Valószínűen nem hüen, hanem kiszínezve, nagyítva vagy eltorzítva.

A társaság egyik tagjában később mégis felébredt a lelkiismeret, közölte az ügyet egy világi pappal, aki viszont figyelmeztette az illető szerzetest a visszaélésre.

Tehát e pontban is legyünk óvatosak. Ne nyisunk ajtót és ablakot a gyanúra és félreértésre: Fama crescit volando.

Ne adjunk alkalmat a *várákózó* gyónókban arra a hamis feltevésre, mintha a nő-gyónókkal hosszabb ideig foglalkoznánk, mint a férfiakkal. Ezért, ha némely nő a szükségesnél bőbeszédűbb és szinte lopja az időt szófecsérléssel, oktassuk ki, hogy a Gy. és a többi gyónó drága ideje miatt, mély sajnálatunkra, nincs módunk ily részletek meghallgatására. A szentéletű Mohl Adolf nagyprépost, győri plébános szokta mondani a bőbeszédű nő-gyónóknak: „Drága Nővérem, ne haragudjék, de meg kell mondanom, hogy a Gy.-szék nem társalgószoba.”

Scandalum detestabile volna, ha a Gy. jámborság álarca és ürügye alatt szándékosan elidőznék nőkkel.

A Gy.-i tanács és oktatás legyen rövid, magvas, tartalmas, találó, az egyéniséghez szabott és *gyakorlati*.

Az egyik Gy.-t a hívek „Taxi-páternek” nevezték el, mert a gyónás végeztével kivétel nélkül mindenkinek csak ennyit mondott: „Szánja-bánja bűneit és mondjon el 5 Miatyánkot.” Az ilyen Gy. hasonlít ahhoz az orvoshoz, aki kivétel nélkül minden betegnek ugyanazt a labdacsozt rendeli. Egy idős pap mondotta, hogy életében már soknál gyónt, de csak két Gy.-i tanács volt számára élmény! Mily szomorú tény!

Néhány példa gyakorlati elégtételre: A főbűnnel ellentétes erénygyakorlat, alamizsna, egy jó kat. újságszám megvétele (pl. „A Szív”-é) és elolvasása után másnak való átadása. Kedves, szeretettel teljes és figyelmes viselkedés a házastárs, szülő, alkalmazott irányában egy héten át. Gondolkodás azon, mivel szerezhet a gyónó örömet valakinek. Egyes mondatok többszöri ismétlése, pl. „Memento mori.” „Holnap hullává válhatok.” „A kezemet mindennap megmosom, a cipőmet

mindennap kifényesíttetem és a lelkemet hagynám piszokban?"

Néha esetleg magától a gyónótól is megkérdezhetjük, hogy milyen elégtételt tartana alkalmasnak arra, hogy egyúttal a visszaeséstől visszatartsa.

Az abszolutióval összekötött kereszttvetést illő és méltó módon végezzük. Egy iskolásgyermek megkérdezte hitoktatóját, hogy érvényes volt-e gyónása, mert bűnei felsorolása után Gy.-ja nem vetett rá keresztet, hanem csak intett a kezével. Erre több gyermek jelentkezett, hogy nála ugyanez történt. „Maledictus, qui facit opus Domini negligenter.” (Jer. 48, 10.)

Egy hitoktató panaszkodott nekem, hogy egy szerzetes, akinél gyakran gyónik, az absolutio szavait oly halkán, helyesebben egyáltalán nem hallhatóan és hozzá oly gyorsan végzi, hogy az az érzése, a páter vagy nem tudja, vagy a megakadástól való félelemből nem meri hangosan elmondani e szavakat.

A „Misereatur . . .”, „Indulgentiam . . .” és „Passio Domini . . .” imákat kizárólag csak tömeggyónatás esetén szabad elhagyni!

Nagyon ajánlatos gyónási emlékek kiosztása. Pl. szentképé, amelynek hátlapja vagy a tökéletes bánat szövegét, a Szentírás megfelelő helyét vagy más alkalmas oktatást tartalmazna. Az ilyen gyónási emlék gyakran figyelmeztető a jövő gyónás elvégzésére.

Gyónatás után ne nyujtsuk ki kezünket kézcsókra. A stóla kinyújtását sem ajánlom, mert ezzel a gyónót mintegy magunk elé idézzük, hogy lássuk és felismerjük őt, ami a legtöbb gyónóra kellemetlen. De az egészségi szempont is nagyon ellene szól e szokásnak.

Ha valamilyen fontos okból (pl. miszés stb.) előbb el kell hagynunk a Gy.-széket, mielőtt még meggyónathatnánk a várakozókat, szelíden, kedvesen közöljük velük az okot és egyúttal azt is, hogy visszatérünk-e vagy más jön-e helyünkbe vagy ők keressenek-e fel más Gy.-széket.

Egyszer magam is tanúja voltam a következő jelenetnek. Egy szerzetesi sekrestye Gy.-széke körül jobb-

ról és balról kb. 10—10 gyónó várapozott még, amidőn egyszerre csak kilép a Gy. páter és se szó, se beszéd, fejedelmi pózban eltávozott. A sekrestyében más Gy. nem volt és így a hívek nem tudták, mitévők legyenek, tovább várjanak-e vagy kérjenek új Gy.-t. Az illető páter nagyot hibázott az udvariasság és illem ellen!

Illik, hogy a gyóntatás után hálát adjunk Istennek, hogy helyettesítésére méltatott. Egyúttal bocsánatát kérjük, ha tudtunkkal vagy tudtunkon kívül hibáztunk volna. Imádkozzunk gyónóinkért is, Isten irgalmába ajánlva őket. Általában sokszor imádkozzunk a jó és eredményes gyóntatás kegyelméért!

Gyakran kérdezzük magunktól: „Milyen gyóntatót kívánok én magamnak? Milyent kívánnék, ha a gyónóm helyében volnék? Mi tetszett és mi nem tetszett nekem az eddigi Gy.-imon? Melyik volt hatással rám és melyik nem?”

A gyóntatás illemtanához tartozik még, hogy a híveket az iskolában, szószéken, jegyesoktatás alkalmával és ha kell, a Gy.-székben alaposan oktassuk és készítsük elő a jó gyónásra.

Hasznos dolog a híveket már iskoláskoruktól rászoktatni, hogy *keresztelési* évfordulójukon és *nevük napján*, házások esküvőjük évfordulónapján is gyónjanak és áldozzanak.

21. Fejezet † f.

A gyóntatás illemtana IV.

Nemcsak erkölcsi és lelkipásztori, hanem illemtötelességünk is, hogy a hívek gyónásait mindenkép megkönnyítsük. Ennek egyik fontos módja, hogy Gy.-*k kellő számban álljanak rendelkezésre.*

Ahol több pap van, egyik se zárja ki magát a gyóntatásból. Itt se rang, se szolgálati beosztás nem lehet ürügy arra, hogy valaki kivonja magát ez apostoli szolgálat alól. Bátran kimondom és kikiáltom, hogy az

a pap, akinek egészsége és ideje megengedné, hogy oltártestvéreinek a gyóntatásban segítsen és ezt felkérésre sem teszi, sőt állandóan megtagadja: nem jó pap és hozzá nem jó ember!

Sajnos, sok helyen ma is fennáll az isteni panasz, hogy nagy az aratás, de kevés a munkás; kevesen vállalkoznak a gyóntatásra, akik megtehetnék!

A plébánosok törekedjenek arra, hogy híveiknek minél többször adjanak alkalmat *idegen* Gy.-knál elvégezhető gyónásra. Az eszményi állapot ugyan az volna, ha a hívek saját lelkipásztoruknál gyónnának, de ez részben sok helyen fizikailag kivihetetlen, részben sok lélektani nehézségbe ütközik.

Néhány esperesi kerületben jó, üdvös és követtendő szokássá vált, hogy a nagybőjt idején egy-egy napon a kerület minden papja összejön az egyes plébániákon és meggyóntatják a híveket. Ismét más esperesi kerületben dicsérendő szokássá lett, hogy bizonyos időközökben a szomszéd plébánosok egy-egy vasárnap cserélnek egymással. Az X. plébános az Y. templomában gyóntat, prédikál és misézik, az Y. az X.-ében. A hívek ezt nagy örömmel veszik. A szomszéd plébános beszédére, mint újdonságra és lelki csemegére, jobban figyelnek és hallgatnak, sok szegénylős gyónó is szívesebben gyónik nála, mint a saját plébánosánál.

Szerzetespapi iskolák növendékeinek gyóntatására mindenkor hívjunk meg legalább egy, a tanári karon kívül álló idegen Gy.-t.

Nagyon fontos, hogy iskolai, egyesületi, katonai és más tömeg-áldoztatás előtt is mindig álljon rendelkezésre egy vagy több idegen vagy ismeretlen Gy.!

Persze nem elég, ha az idegen Gy. szinte véletlenül vetődik a templomba, hanem annak jövetelét *jó előre és többízben* ki kell hirdetni a szószéken és a templomi hirdetőablákon.

Sohase akarjuk, kívánjuk vagy erőltessük, hogy híveink, tanítványaink, alkalmazottaink hozzánk jöjjenek gyónni. Ez önzés, ügyetlenség, tapintatlanság, zsar-

nokoskodás volna, sőt bűn a hívek szabadsága ellen és veszélyeztetése a gyónás őszinteségének.

Egy férfi nekem megvallotta, hogy házasságuk előtt ő és menyasszonya érvénytelenül gyónt, mert saját plébánosuk szinte felkínálta gyóntatásukat. Azt hitték, hogy megsértik őt, ha máshová mennek. Viszont neki egyik fél sem volt hajlandó feltárni lelke állapotát.

G—ly J—n, a nagynevű magyar író, közölte velem egy ismert fővárosi leányintézet növendékeiről a következő esetet: Az egyik osztálynak tanulói csaknem mind szentségtörő gyónást végeztek, mert ez alkalommal az intézet hittanára *egyedül* gyóntatta őket. Alighogy elvégezték „gyónásukat“ (!) még aznap este vagy másnap hajnalban, keresve-kerestek más, idegen Gy.-t, hogy bűnüket jóvátegyék.

Causette, Toulouse püspöki helynöke, „Manréza“ c. művének II. kötetében több szörnyű és borzalmas esetet közöl, mint annak a következményét, hogy egy-egy pap erkölcsileg szinte rászorítja híveit vagy tanítványait, hogy nála gyónjanak.

Még ha a Gy. a nála *nem állandó* gyónóban fel is ismerné az ismerőst, nem illik és nem tanácsos ezt vele közölni vagy oly tárgyat érinteni, amelyből a gyónó arra következtethetne, hogy a Gy. őt ismeri.

Lehetséges, hogy a gyónó csak esetlegesen vagy szándéka ellenére került az illető Gy.-hoz, de felismerve őt, vagy azt gondolta, hogy a Gy. viszont nem ismeri fel őt, vagy pedig — ami a tökéletesebb eset — a Gy.-ban elvonatkoztatott az embertől és csak Isten helyettesét akarta látni. De e szent illúziótól épp a Gy. fosztja meg, ha ő meg leszáll a szentségen kívül álló ismeretség profán területére.

Ugyancsak nem illik a szentgyónáson kívül a gyónóval való találkozás esetén vele közölni, hogy nálunk gyónt, mert ez esetleg kellemetlen lehet számára.

Egyik egyházmegyei közös papi lelkigyakorlat alkalmával a püspök elrendelte, hogy ez alkalommal

minden pap nála gyónjék. Kérdőjeles, elégtelen arcok! Néma csend, majd ecclesia murmurantium, végre a papság küldöttség útján kérte a püspököt, hogy vonja vissza e parancsát: „Lássák, Uraim, — válaszolta a főpásztor — én csak meg akartam mutatni önöknek, milyen helytelen, ha önök is azt kívánják hiveiktől, hogy mindegyik önöknél gyónjék.”

Sőt még állandó gyónóinknak is ajánlhatjuk, hogy időről-időre másnál végezzék el gyónásukat.

Lelkipásztori, lélektani és illem-szempontról egyaránt rendkívül fontos, hogy különös gondot fordítsunk a férfiak gyónásának megkönnyítésére. Erre a legfőbb tanács, hogy *adjunk alkalmat a férfiaknak, hogy a női nemtől elkülönítve, csak az ő számukra jelöljünk ki időt, helyet és alkalmat a gyóntatásukra.* Sőt ha lehetséges, külön foglalkozási ágak szerint.

Nekünk számolnunk kell azzal, hogy városhelyen, de gyakran faluhelyen is, a férfiak, legények, ifjak valahogyan restelkednek és szégyenkeznek a Gy.-szék előtt az asszonyok és leányok közé állni és várakozni.

Aki ezt a körülményt azzal akarja elútni, hogy a férfi tekintse ezt a kellemetlenséget penitenciának, az nagyképűsködik, az nem számol a lélektani adottsággal és azzal sem, hogy a szóban levő szégyenkezés miatt sokan elmaradnak a gyóntástól. Még legkönnyebben segíthet magán a nagyvárosi ember, aki elmehet olyan városrészbe gyónni, ahol nem ismerik. Ámbátor a legtöbb városi férfi (a nyári szabadságot kivéve) nem igen ér rá, kedve sincs messzebb utat tenni. Oly egyének is vannak, akiket minden városrészben ismernek. Ez esetben szóbeszéd tárgyául szolgálna, hogy ez miért jön ide gyónni, amikor hozzá közelebbi helyen és könnyebben végezhetné el gyónását. Azután meg kezét a szívre! . . . Mi papok és szerzetesek is szívesen állunk-e a Gy.-szék elé egy csomó asszony közé?

Ezért nagy gondunk legyen arra, hogy a férfiaknak akár a templomban, akár a templomon kívül időt és alkalmat adjunk kizárólag az ő gyóntatásukra. De ezzel kapcsolatban egyúttal legyen arra is erős gon-

dunk, hogy ez az idő hely és alkalom, kellő és idejekorán történt hirdetés útján minden férfiúnak tudomására jusson! Sok plébánián jól meggyökeresedett az a szokás, hogy a férfiak, ifjak, asszonyok, hajadonok és tanulók gyóntatását külön-külön napra vagy napszakra rögzítik. Férfiak számára legalkalmasabb és legjobban bevált az esti idő.

Az „Eucharisztikus Értesítőben” (1925. X. füzet) P. Müller Lajos S. J., a neves aszkétikus író tanácsolja: „A jámbor asszonykákat szoktassuk le a túl gyakori gyónásról! Ezek torlaszolgák el rendesen a Gy.-széket, nem engedik odajutni azokat, akiknek szükséges volna, s így a legnagyobb akadályai annak, hogy a gyakori áldozás (a férfiak között) általánossá váljék. Hiszen úgysem igen van igazi mondanivalója a legtöbbjének s ha vannak is bocsánatos hibáik, ezek a trienti sz. zsinat tanítása szerint a napi áldozásban törődnek el. Elég, ha 1—2 hónapban egyszer gyónnak; ha csak nincs igazi szükségük a penitencia szentségére.”

A „Der Seelsorger” c. kitűnő német lelkipásztorkodó folyóirat hasonló nézetet van. A jámbor nénikék túlságosan gyakori gyóntatását „Zeitvertreib für fromme Seelen”-nek nevezi (1938, 293.), vagyis jámbor lelkekkel való idővesztésnek. A magam részéről e két tekintély nézetét a gyakorlatban csak arra az esetre fogadnám el, ha az említett nők valóban akadályul szolgálnának a férfiak gyónásának! Egyébként nem, mert a „jámbor nénikék” is éppoly kedves, drága és értékes gyermekei Istennek és az Egyháznak, mint bárki más. Gondoljunk csak arra, hogy a mi drága jó édesanyánk is vagy már közéjük tartozik vagy fog tartozni.

A főnti okból a gyermekeknek is megtilthatjuk, hogy oly időpontban gyónjanak, amikor idősebbek, főleg férfiak elől, elveszik az időt és a helyet, pl. elsőpéntek és szombat délutánján.

Illik, hogy a nagyothallók és süketek számára is hirdessünk és adjunk bizonyos gyóntatási alkalmat. Ha a többi gyónó között jönnek, ujjunkkal mutassuk, hogy

hány Miatyánkot imádkozzanak, ők ezt mindig megértik. Egyik külföldi templomban vakok számára is hirdettek gyónási alkalmat.

Az egészséges hallásúak gyóntatásánál is rendkívül ügyeljünk arra, hogy szavunkat ne hallják meg a kívülállók. Maga a gyónó, szemérmes összeszedettségében nem meri figyelmeztetni a Gy.-t kihallható beszédére, de levonja a következtetést. Az „Euchar. Értesítő” (1938, 67.) írja: „Egy asszony már 18 éve került a Gy.-széket. Távolmaradását azzal okolta meg, hogy a Gy. oly hangosan tárgyalta bűneit, hogy a körülállók mind meghallották.” Különösen a szobában, sekrestyében Gy.-k követik el néha a hibát, hogy nem számolnak a szobák akusztikája által megerősödött hanggal, amely ezáltal néha egészen jól kihallatszik. Egyébként se nőket, se gyermekeket ne gyóntassunk szobában vagy más zárt helyiségben, hacsak ablaküveggel nem tesszük láthatóvá a gyónás helyét.

De a gyónónak se engedjük meg a hangos beszédet. E tekintetben különösen a férfiak szorulnak többszöri figyelmeztetésre.

A Linzer Quartalschrift (1925, 344—50.) egy esetet közöl, amikor a jegyesek egy nappal a házasságkötés előtt együtt mentek gyónni. A férfi hangosabban gyónt, úgyhogy a menyasszonya végighallgatta vőlegényének életgyónását. Elhalványult, rosszul lett. Már a lakodalmomkor feltűnt kedvetlen hangulata. A nászút kezdetén pedig a vízbe ölte magát.

Egy plébános nagyon helyesen és bölcsen ránevelte híveit arra, hogy ha akár az ő, akár a gyónónak szavát kihallják a Gy.-székből, azonnal kopogjanak rájuk.

Gyóntatás közben lehetőleg ne nézzünk a gyónó arcába. Sajnos, e fontos lélektani szabály ellen nagyon sok Gy. vét. Még a Gy.-székhez menet vagy attól való távozásunkkor se kutassuk, hogy kik vannak jelen.

Egy szerzetes-templomban az egyik Gy.-fülkében a Gy. állandóan kivilágította a gyónók fülkéjét, a magáét pedig nem, úgyhogy ő jól láthatta a gyónók arcát,

míg ezek az övét kevésbé. A másik Gy. viszont csak a maga fülkéjét világította ki, soha a gyónóét, hacsak ez nem kérte a kivilágítást, pl. feljegyzett bűneinek elolvasása végett. Az előbbi Gy.-t kerülték a gyónók, a másikat annál jobban kedvelték. Fiat applicatio!

Még egy gyakorlati tanács: Óvakodjunk attól, hogy a gyónónak másvalaki ellen mondott vádját készpénznek vegyük és ítéletünket vagy tanácsunkat erre alapítsuk. Pl. ha a feleség férjére panaszkodik vagy fordítva. Ha meghallgathatnók a másik felet, gyakran az ellenkező álláspontra kellene helyezkednünk.

Ezért bölcsen mondja Szent Tamás: „In confessione est credendum peccatori confitenti et pro se et contra se; *sed contra alium nullo modo est ei credendum!*“ (Opusc. 7. al. 12. qu. 6.)

A Gy.-székben senkit se tegezzünk, kivéve az elemi iskolásokat. Nincs jogunk hozzá! Nem válik be! A gyónók sem kedvelik. A Gy.-székben a tegezésnek sokkal több az árny-, mint a jó oldala.

Nagyon jó és hasznos szokás a gyónó oldala felé, kezünkben *tiszta* zsebkendőt tartani arcunk elé. Ezzel egyrészt eltakarjuk szemünket a gyónó felé, amit ez mindig jó szívvel vesz, másrészt annak közvetlen lehellete ellen is védekezünk.

Ügyeljünk szánk szagtalan voltára és kezünk, körmünk tisztaságára!

A Gy.-szék is legyen tiszta, kényelmes és szellőző. (Erről alább még bővebben lesz szó.) Az egyik hölgynek, aki elsőnek lépett ki a Gy.-székből, feltűnt, hogy a körülállók mosolyognak rajta: nagy kalapjával egy hatalmas pókhálót cipelt ki a Gy.-székből.

22. Fejezet † f.

Papok gyóntatásának illemtana

Kövessünk el mindent, hogy a papok gyónását megkönnyítsük. Itt elsősorban a szerzetesekre gondolunk, hiszen a világi papok legtöbbször náluk gyónnak.

Ne feledkezzünk meg három dologról. Az egyik: a pap gyónása felér sok-sok világinak gyónásával. A másik: sok pap azért nem gyónik gyakran, mert ennek elvégzése nehézségekbe ütközik. Harmadszor: mi papok sokszor éppen a papi gyónások elvégzésének nehézségei miatt jobban ki vagyunk téve a szentségtörés veszélyének, mint bármely világi ember.

A papi gyónások megkönnyítésének néhány módja: Ha pap jelentkezik gyónásra, őt *minden időpontban* gyóntassuk meg, főképp ha idegen községből, faluról, tanyáról fáradt be a városba és neki a vonat, autóbusz vagy kocsí indulásához kell alkalmazkodnia. Már könyvünk I. kötetében említettem, hogy egy oltártestvér egyszer engem az utcán fogott el és kért a meggyóntatására, mert egy fővárosi szerzetes rendház portása azt mondotta jelentkezésekor, hogy csak 5 órakor kezdődik a gyóntatás, holott neki már 4 órakor a vasútállomáson kellett lennie.

Másodszor: papot ne csak a templomban vagy sekrestyében gyóntassunk a többi hívővel közösen, hanem magánszobánkat, saját cellánkat vagy a ház fogadószobáját is mindenkor szívesen bocsássuk rendelkezésére. A pap nem szeret a hívek közé állni és várakozni, míg rá kerül a sor. Hiába veti valaki ellen: A pap adjon jó példát a gyónásra. Ha a jó példának erre a fájára szorulnánk, akkor a püspököknek, kanonokoknak, a város összes világi s szerzetespapságának is nyilvánosan kellene gyónásukat végezniök. Míg ha a hívek csak hébe-korba látnak egy-egy papot a maguk soraiban gyónni, joggal kérdezhetik: Hát a többi hol marad?

Tény az is, hogy ha pap áll a világi gyónók közé, ezek valahogyan mindig idegenül, furcsán, kérdőjelesen tekintenek rajta végig. De megtörténhetik vele más is. Szóról-szóra közlöm egy kanonok idevágó levélrészletét: „Rendes gyóntatóm megbetegedvén, elmentem egy fővárosi szerzetes templomba, hogy ott végezzem el gyónásomat. A már itt talált hívek mögé sorakoztam. Elöttem fiatal nő állott. Ezért illemből tőle

némi kis távolságra félreálltam. Ezt az ürt felhasználta egy később érkezett nő és elém áll. Erre ismét hátráltam, nehogy ennek a befurakodott nőnek hátát horzsoljam, mire újból egy másik nő tolakodott elém. A reverendámnak és papi mivoltomnak ez a semmibevevése és megcsúfolása annyira felbosszantott, hogy csaknem elhagytam a gyóntatóhelyet és vele a gyónásomat."

A gyónásra jelentkező papok *fogadási módja* is szívélyes, barátságos, udvarias és testvéries legyen, nem pedig passzív, kedvetlen vagy rosszkedvű, büszke, dőlyfős, szinte elijesztő, sértő vagy nagyon is éreztetve az alkalmatlankodást.

Ugyancsak magammal történt: Külföldön az egyik szerzetesházba mentem szentgyónásra. A portástestvér mondotta, hogy csak a provinciális úr van itthon. Kopogtam nála. Kinyitotta az ajtót és mikor jelentettem jövelelem célját, feldúlt arccal és oly hangon, amilyen-nel csak gézengúzokkal szokás beszélni, rám rivallt: „Miért nem megy a heteshez?” Mikor pedig jelentettem neki, hogy a hetes nincs itthon, azt válaszolta: „Ahhoz semmi közöm sincs.” Bevágta és magára zárta az ajtót, úgyhogy kénytelen voltam a rendházat dologom végezetlenül elhagyni.

A szerzetházakban a kapustestvéreket is neveljük és szoktassuk rá, hogy a gyónásra jelentkező papokat szeretettel, felszentelt személyük és szent hivataluk iránt érzett őszinte tisztelettel, udvariasan és előzékenyen fogadják. E pontban is sok a panasz. Az egyik prelátus-kanonok panaszkodott nekem. Becsönget a zárdába. A megjelenő portástól kérdezi: „Itthon van a házfőnök úr?” „Menjen, nézze meg” — szól félvállról és faképen hagyja a prelátus urat.

Hála a jó Istennek, az ilyen udvariatlanságok ritkaságszámba mennek. Ellenkezően, ma már sok rendházban szinte éjjel-nappal, szívesen, szeretettel fogadják a gyónásra jelentkező papot, a beszélőszobába vezetik és pillanatok alatt jön le a soros vagy más Gy.

Ha a pap gyóntatása szobában történik, a Gy.

se a gyóntatás előtt, se utána ne érdeklődjék a gyónó neve, kiléte, beosztása, rangja, tartózkodási helye iránt. Amúgy sem illik ez, de a gyóntatással kapcsolatban lélektani szempontból sem helyes!

Még egy utolsó tanács a papok és szerzetesek Gy.-i számára.

Fentebb eléggé kifejtettük és megokoltuk, hogy a Gy. minden gyónója iránt legyen kedves, szelíd, szeretetreméltó, jóságos, gyengéd, tapintatos. Csak egyfajta gyónóval legyünk szigorúak, rendkívül határozottak, következtetések, engedelkenységre nem kaphatók, kemények, kérlelhetetlenek, néha talán még kíméletlenek is: pap- és szerzetes gyónóinkkal! Természetesen a szigorúságon és keménységen nem szabad görbösödést értenünk, legkevésbé durvaságot.

A tapasztalat bizonyítja, hogy papokat csak a szigorú, sőt mennél szigorúbb Gy.-k vezethetnek sikerrel és eredménnyel. Főképp két esetben legyünk feltétlenül szigorúak. Az egyik, ha az egyházi személy életére vagy bűneire vonatkozóan *téves lelkiismerettel* áltatja vagy nyugtatja magát. A másik eset, ha *occasio proxima*-ról van szó! Ily esetekben nemcsak a *correctio fraterna*-ra, hanem a *correptio paterna*-ra is szükség van! E tekintetben ne legyünk elnézéssel állásra, rangra, korra. „Auctoritate Dei” ülünk a Gy.-székben. A magasabb ordónak, még a tiarának a tekintélye is elhomályosul Annak a bírói tekintélyével szemben, aki nek nevében bíraskodunk a Gy.-székben. „Ego auctoritate Ipsius te absolvo vel non absolvo.”

Egy apasztata megvallotta: „Ha találtam volna szigorú, de jóakarátú, bölcs gyóntatót, talán nem szakítottam volna szét az utolsó fonalat. De amikor még eljártam gyónni, nem találtam ilyent!”

Milyen súlyos ítélet. És valljuk meg, önmagunk is mily ritkán akadunk Gy.-ra, aki reánk mély és maradandó hatással van. Pedig nemcsak a világi híveknek, hanem még inkább a papoknak gyóntatóira is vonatkozik Krisztus helytartójának megszívlelendő szava:

„Dentur idonei Confessarii, ecce omnium Christianorum plena reformatio!” (V. Pius p.)

23. Fejezet + f.

A házasságkötéssel kapcsolatban

A *jegyesoktatás* fontosságáról alig is kell szólnunk. A két fél talán sohasem oly fogékony jövő életére vonatkozó tanítások és tanácsok elfogadására, mint ebben az időpontban. Ezt a kedvező körülményt használjuk fel javukra és a jó Isten dicsőségére. (L. a 1019. 1020. és 1033. canont.)

A jegyesoktatás közben érezzünk magunk is mély tiszteletet a jegyesek iránt. Maga az oktatás ne fölényes hangon, katedrai ridegséggel vagy prédikációs modorban történjék, hanem a jegyesek szent reményével és lelkes örömeivel való *együttérzés* meleg hangján, közvetlen modorban, atyai jóindulattal és lelkipásztori érdeklődéssel.

Ébresszünk a jegyesekben mélységes tiszteletet a házasság fenséges intézménye, célja és csodálatos szentsége iránt.

A jegyesoktatás keretében hívjuk fel a jegyesek figyelmét, mégpedig hangsúlyozottan, a következőkre:

Először is a gyermekáldás fenséges voltára, az ide vágó ellenvetések és nehézségek megcáfolására. A jegyesoktatás főpontja a gyermek legyen!

Másodszor előre hívjuk fel figyelmüket arra, hogy mindketten gyarló emberek, tehát egymáson csakhamar fel fognak fedezni hibákat, gyengeségeket, gyarlóságokat, fogyatkozásokat. Ezeket ne nézzék nagyítóüveggel és ne ítéljék meg az önzésnek igazságtalanságával és egyoldalúságával, hanem kölcsönös megértéssel és a szeretet tárgyilagosságával.

Különösen kerüljék a dacot, a duzzogást, a haragtartást. Soha ne hajtsák le fejüket álomra haraggal, nehezteléssel. Már előre határozzák el, hogy ilyenkor

egymással elnézők lesznek, úgyszintén előre neveljék magukat a mindenkori megbocsátás erényére.

A házasság szentségét nem hiába az *oltár* előtt kötik meg. Az oltár pedig kettőt jelent: jelenti az Úr jelenlétét, akinek felséges színe előtt fogadnak örök hűséget. De jelenti az áldozatot is. Oltár és áldozat összetartozó fogalmak. Az áldozat lényege viszont lemondás. A házasságban a másik fél jogainak önzetlen elismerése, méltányolása, megértése, betegségeinek, hibáinak, gyarlóságainak türelmes elviselése olyan lemondás és áldozat, amelyre már a *jegyeség idején elő kell készíteni és fel kell vértetni az illetőket.*

Már csak a házassági perek számának szörnyű emelkedése miatt is szükséges a jegyesoktatásban a leendő semmiségi okok megelőzése.

A házassági perek alkalmával a felek gyakran megvallják, hogy e pontban egyáltalán nem részesültek felvilágosításban.

Pedig ha minden plébános a jegyesoktatás alkalmával a jegyeseknek csupán ezt a két kijelentését jegyzőkönyvbe venné, hogy *szabadon és a házasság lényegével vagy céljával ellenkező feltétel nélkül* akarják frigyüket megkötni: a házassági perek a negyedére csökkenének. Vele egyúttal a feleknek vagy utólagosan szerzett tanúknak hamis vallomásait, esküit és csalásait is lehetlenné tennők.

Már a jegyesoktatás keretében hívjuk fel a felek figyelmét a katolikus sajtó fontosságára és kérjük őket vagy ígértessük meg velük, hogy — amennyiben szándékuk lapokat vagy folyóiratot járattatni — kimondottan katolikus lapra vagy folyóíratra fizessenek elő.

A nagy népességű plébániákon, ahol a papság maga alig győzné az *alapos* jegyesoktatást, ezt kétféleképp pótolhatnók. Az egyik: alkalmas világi személyek igénybevétele. A másik: megfelelő könyvek kölcsönbe adása vagy megvetetése. De mindkét esetben az „exament”, a vizsgáztatást vagy ellenőrzést a plébánosnak kell elvégeznie!

Mi pedig szószéken, iskolában, gyóntatószékben,

házasságkötéskor, jegyesoktatásban és minden adandó alkalommal, minden módon, állandóan sűrűn, szívós következetességgel és élénk színekkel ismételjük az érvénytelen házasságok, vagyis a bűnös összeállások súlyos veszélyét és a bennük rejlő sötét, végzetes átkot. Ezekbe a figyelmeztetésekbe kapcsoljuk bele nemcsak a jegyeseket, hanem a szülőknek, testvéreknek, rokonoknak, barátoknak és ismerősöknek a felelősségét és büntetését is, akik tanáccsal, rábeszéléssel, jóváhagyással, példázgatással, fenyegetéssel, erőszakoskodással, szépitgetéssel, a veszélyek és következmények elhallgatásával hozzájárulnak és segídeknek a bűnös összeállítás létrejöttében.

Ahogy az Egyház és a világi törvény bünteti a párbaj-segégeket is, úgy a jó Isten is bünteti az ágyasság-segégeket!

Néha olyan lelkeket kell lebeszelnünk az érvénytelen házasság tervéről, akiket akár a szerelem, akár az érdek annyira elvakít, hogy tisztán vallási és lelkiismereti érvek lepattognak lelkükről. Ilyen esetekben még mindig hatásos lehet a felek figyelmének ráirányítása arra a rendesen nem ismert és nem sejtett szörnyű lelki és idegmegrázkódtatásra, amely a mézesheeteknek vagy az első éveknek elmúltával, főképp a nőknél előtör. Előbb-utóbb ráeszmélnek a bűnös összeállítás lelki következményeire. A lelkiismeretet tépdese, gyötrő és furdaló önvád, a végső számadás előérzete, az elkárhozás előrevetett sötét árnyéka, Isten és az Egyház átkának borzalmas átérzése elsorvasztja a lélek nyugalmit és feldúlja az idegrendszert.

Az ilyen szerencsétlen lelkek szaladnak egyik paptól és orvostól a másikig, valamiféle megoldást vagy megnyugtatót keresve. De akkor már késő! A kétségbeesés idővel könyörtelen és csillapító- vagy altatószerekkel meg nem szüntethető szörnyű lelki kínna és idegbajja fokozódik; főképp súlyos betegség esetén, műtét előtt, terhesség, nehéz szülés és a haláltusa óráiban!

Ugyancsak minél többször hangsúlyozzuk a házassági ígértartás becsületbeli kötelességét.

Becsületes ember még a tréfából tett fogadását is megtartja, a játékszabályokhoz is köti magát, a sport-egyezményeket is állja. Aki nem ehhez tartja magát, azzal a társadalom, a klub, a kaszinó szoba sem áll. Nem tartják úriembernek azt, aki kártyaadósságát nem vállalja, ha mindjárt ingeről kelljen is lemondania. Még kevésbbé várhatunk becsületet és szótartást más téren attól, aki hosszú előkészület után Isten és ember előtt ünnepélyesen, szertartásosan szavát adta a legszentebb, az egész emberiség szempontjából is a legfontosabb kötelékre, de szavát, ígéretét, fogadalmát és esküjét megszegi.

Aki nem tiszteli, becsüli, értékeli és tartja szentnek adott szavát és esküvel erősített ígéretét, az ma a feleségét, holnap Istenét és Egyházát, holnapután hazáját tagadja meg, ha bármikor a hűség nehézségeit érzi. Ma házasságtörő, holnap aposztata, holnapután hazaáruló, ha ezzel némi kényelmetlenségtől szabadulhat vagy újabb élvezetet s előnyöket szerezhet.

A hűség, az adott szó és ígéret nem olyan fogalmak, amelyekből darabokat lehet letördelni. Nem lehet az hős, aki az északi ellenséggel szemben vitéz, de a keleti elől megszalad. A hős mindenkivel szemben és minden körülmények között hős. Az erkölcsi hős nem kevésbbé! Valóban, a tetőtől-talpig becsületes ember minden téren és minden körülmény között rendületlenül megtartja szavát.

„Egy óra hosszat szeretni: állatias dolog; egy évig szeretni: emberi dolog; egy egész életen át szeretni: angyali; de egy egész életen át *csak egyet* szeretni: isteni dolog.” (Lacordaire.)

Többször hívjuk fel híveink figyelmét arra, hogy a nem érvényes házasság alapján élő személyek a polgári törvény vagy a társadalom szemében házastársak, de Isten szemében nem azok. Ennélfogva őket *csupán udvariasságból* nevezzük házastársaknak, férjnek vagy feleségnek. Másokat meg azért szólíthatunk meg e címen, mert magánérintkezésben nincs módunkban megállapítani, hogy az illetők házassága érvényes-e.

Ugyancsak sokszor beszéljünk a lassú és vértelen vértanúság házassági alanyáról is. Értem rajta azokat, akik a házassági hűségnek szenvedő alanyai. Emeljük ki őket, dicsőítsük és magasztaljuk, vigasztaljuk és erősítsük őket, mert ők Isten szentjei, az erény hősei, szent hűségüknek valóságos vértanúi.

Ami magát az esketési szertartást illeti, a következő három dologra hívom fel a figyelmet:

Az eskető pap ne hadarja el a szertartás szavait, hanem ezeket *hangosan, érthetően*, a kellő hangsúllyal és a szent ténykedéshez méltó *ünnepiességgel* mondja, illetve imádkozza.

Az esketési beszéd *rövid* legyen. Maguk a jegyesek sokkal feszültebb idegállapotban vannak, hogysem nagyon figyelnenek a pap szavaira, a hozzátartozók gondolatai pedig gyakran már a szent szertartást követő lakomára irányulnak. Ezért az esketési beszédeknek inkább a minőségre fektessük a súlyt. De főképp téli, hideg időben, fűtetlen templomban legyünk tekintettel a rendesen nagyon is könnyedén felöltözött jegyesekre, főképp a menyasszonyra, akinek egészségét veszélyeztetnők hosszabb beszéddel.

Ellenben nagyon ajánlható, hogy az esketési beszédünket akár az esketés napján, akár egy későbbi időpontban ajándékkul adjuk az új házaspárnak. Úgy tapasztaltam, hogy ezt nagyon értékes emlékül szokták megőrizni.¹

Ami a házassággal kapcsolatos ajándékot illeti, nagyon alkalmas és hálás ama feszületnek ajándékkuladása, amelyre az új házastársak egymásnak hűséget esküdtek és amelyet azután lakásukban, díszes helyen, állandóan őrizzenek is meg! Erre a célra nagyon ajánlatos éjjel világító (foszforeszkáló) feszület. Egyik lakodalomban mindnyájunkat rendkívül meghatott egy különös látvány: A lakodalmas asztal főhelyét üresen

¹ Esketési beszédekre és a házasság szentségéről szóló szent-beszédekre bőséges anyagot találhat az olvasó: Tower Vilmos: „A katolikus hitvallás” c. mű II. kiadásának 207—212. és 404—444. oldalain.

hagyták. A tányér helyébe az ajándéku kapott feszületet helyezték, annak a jelzésére, hogy a főhely Jézusé, akárcsak a kánaai menyegzőn.

Egy másik rendkívül ajánlatos, hasznos, követendő és terjesztendő ajándékozási mód: az új házastársak számára egy katolikus lapnak vagy folyóiratnak a megrendelése és ennek ünnepélyes bejelentése. T. i. amilyen lapot valaki megszokott, a mellett rendesen hűségesen ki is tart.

Vezessük be és terjesszük a pápák ajánlotta ú. n. trónraemelést a családokban. Abban áll ez, hogy Jézus Szíve képét vagy szobrát a lakás legdíszesebb helyén ünnepélyes módon az egész család jelenlétében elhelyezzük és az egész családot Jézus Szíve oltalmába ajánljuk. Felajánlás közben a kép, illetve szobor körül gyertyák égjenek. A helyet virágdísszel vegyük körül. A szertartást lehetőleg pap végezze. A család felajánlását a távollévő és meghalt családtagokról való megemlékezés kövesse. A trónraemelés voltaképp nem más, mint Krisztus isteni királyságának családi törvénybeiktatása. A család ezentúl Krisztusban családtagot, bizalmas barátot lásson, akivel megosztja minden örömét és bánatát.

Még csak két tanács: panaszkodó házastárs szavának soha ne adjunk addig hitelt, míg a másik felet is meg nem hallgattuk! *Semper* audiatur et altera pars! A pap szava és tanácsa soha ne legyen ék férj és feleség között!

Plébánosok és hitszónokok gyakran hívják fel az öregedő szülők figyelmét arra, hogy életükben ne adják ki teljes vagyonukat és rendelkezési jogukat gyermekeiknek. Ezek gyakran hallatlanul hálátlanok, szívtelenek, gorombák, durvák, lelketlenek, kegyetlenek a számukra immár hasznavehetetlen öreg szülőkkel. Különösen a fiúk saját édesapjukkal és a leányok saját édesanyjukkal, a fiúk az anyósukkal, a leányok az apósukkal,

A betegek lelki gondozásának illemtana I.

Mindenekelőtt egy fontos kérdés. Az egyik: Eddigi papi életünkben a betegek és haldoklók lelki gondozását *lelkipásztori működésünk koronájának és betetőzésének tekintettük-e?* Mert az!

Provisio alkalmával a hívőt nem a földi élet további szakaszára, hanem az örökkévalóságra törekszünk el-
látni mindazzal, ami csak az Egyháztól és tőlünk telik. Ténykedésünk kihat a beteg legfőbb, örök céljának elérésére! Ilyenkor ölelkezik egymással élet és halál, a föld és a másvilág, az idő és az örökkévalóság, az ember nyomorúsága és az egyházi hatalom teljessége!

A következőkben a „beteg” szót B. betűvel jelezzük.

De nemcsak a B.-k és a haldoklók szempontjából rendkívül fontos az ő lelki gondozásuk, hanem a mienkéből is. Az Úr Jézus a mi örök üdvösségünket, illetve elkárkozásunkat is ettől teszi függővé: „Infirmus fui et visitastis me — venite, possidete paratum vobis regnum. Infirmus fui et non visitastis me — discedite a me maledicti in ignem aeternam!” (Mt. 25, 34—43.) Ha már az Úr felebarátaink egyszerű B.-látogatásától teszi függővé örök sorsunkat, mennyivel inkább teszi azt papi kötelességünkkel és a B.-ek örök sorsával összefüggő B.-látogatásunktól és B.-gondozásunktól!

Mily jól tudták ezt a johannita (isptályos) lovagrend tagjai. Szabályzatuk előírta, hogy a rend kórházaiban a B.-eket „uraknak” (Domini infirmi), önmagukat, a betegápoló lovagokat pedig „testvéreknek” (fratres) kellett megszólítaniok. A B.-eknek, akik legnagyobb-részt a legrszegényebb osztályhoz tartoztak, az ételt ezüst, a lovagoknak fatányéron szolgálták fel. Ezzel azt az evangéliumi tényt akarták kidomborítani, hogy a B.-ek Krisztus képviselői (Mt. 25, 34—46), barátai és bajtársai, Szent Pál szerint pedig Jézus szenvedő tagjai.

A B.-ek lelki gondozásával az irgalmasságnak legfontosabb és legérdemszerzőbb lelki és testi cselekedeteit, a szeretet, önmegtagadás, türelem, buzgóság és apostolkodás erényeit gyakoroljuk.

Milyen nagy lehet azoknak az üdvözülteknek halála irántunk, akik talán részben vagy egészben a mi közreműködésünknek köszönhetik örök boldogságukat és közbenjárásukkal viszonzák rájuk fordított fáradságunkat!

Egy másik, előzetes kérdés: Papi életünkben legalább egyszer elolvastuk-e, mégpedig figyelmesen és szent érdeklődéssel, a Rituálénak „De visitatione et cura infirmorum” és „Modus iuvandi morientes” c. fejezeteit (a Rit. Romanumban cap. 4—5)? Ezekben az Egyház az ő évezredek tapasztalatainak tárházából ad számunkra rövid, velős, de örökérvényű utasításokat és tanácsokat! Ha még nem olvastuk el e két fejezetet, még ma pótoljuk a mulasztást — meditando!

Egyben ajánlom könyvünk I. kötetében a Beteglátogatásokról szóló fejezet újraolvasását. Ebben inkább a B.-eknek alkalmi, baráti, illemszerű látogatásáról szoltunk, de sok pontja a B.-ek lelki gondozására is vonatkozik. Jelen és a következő három fejezetben a B.-eknek kizárólag lelki gondozásáról, főképp a provisióról lesz szó.

Oktassuk ki, neveljük és szoktassuk rá híveinket, hogy amint hozzátartozóik vagy ismerőseik közül valaki súlyosabban megbetegszik, azonnal hívják vagy legalább értesítsék a papot, a provisiót pedig ne halasszák a végső időre!

Számunkra meg ajánlatos egy betegjegyzék vezetése. Ez nemcsak ébrentartja lelkiismereti kötelességünket, hanem egyúttal jó szolgálatot tehet évvégi szentbeszédnél, statisztikai kimutatásnál és a plébániai történet megírásánál.

Provisióra való híváskor — ha lehetséges — érdeklődjünk az illető B.-nek és betegségének körülményei felől, pl. súlyos-e a betegség, a B. eszméleténél van-e, jól vagy rosszul hall, tud-e áldozni, házas-e, ha igen,

érvényes házasságban él-e s í. t. A kórházi személyzetet is kioktatjuk és ráneveljük, hogy ha B.-hez hívnak bennünket, közöljék velünk az említett körülményeket.

Rendkívül fontos szabály, hogy otthonunkban övéink mindig pontosan és megbízhatóan tudják, hol vagyunk, hol és hogyan találhatnak meg bennünket leggyorsabban, illetve hivatalos távollétünk esetén kihez és hová fordulhatnak B.-ellátás végett.

Ha pedig máris hívnak minket B.-hez, *azonnal* induljunk! Ha vendégsereg üli körül étkezőasztalunkat a legjobb falatnál: hagyjuk ott rögtön az egész társaságot és a jó falatot. Ha éjjel hívnak, gyorsan öltözködjünk. Ezért már este, lefekvés előtt, gondosan úgy rakjuk össze ruhánkat, cipőinket stb., hogy mindig kéznél legyenek. A templom kulcsa, provisiós könyv, szent olaj, stóla stb. is mindig kéznél legyen!

Jaj, ha a pap a súlyos B.-hez való híváskor habozik, húzódzik, késlekedik, vagy előbb más ügyeket akar elintézni. Jaj, ha miattunk csak egyetlen lélek is elkarhozik!

Béres és szatócs pap az, aki *csak akkor* megy a súlyos B.-hez, ha hívják, holott az illető betegségéről már előzetesen értesült. A jó pásztor hivatlanul is felkeresi a B.-et, ha ennek veszélyes állapotáról értesül.

Nagy baj az is, ha a pap a híváskor különbséget tesz első-, másod- és harmadosztályú B.-ek között!

Provisio esetén lépünk ki, siessünk, de ne szaladjunk! Siessünk, mert a legtöbb B. és hozzátartozója szívszorongva, türelmetlenül, szinte a másodperceket olvasva várja, lesi a pap jövetelét.

Természetesen szabad, sőt sürgős esetben szükséges felhasználunk autót, autótaxit, autóbust, kocsit, repülőgépet. Hogy a Szentséggel kezünkben, provisióra fel szabad és illik-e használni hátaslovet, közönséges vagy motorkerékpárt, ez a helytől, a körülményektől, a szokástól és az Ordinárius rendelkezésétől, illetve főképp attól is függ, hogy nem okozunk-e a híveknek botrányt!

Az utat a legtisztább szándékkal, a szeretet, áldozatkészség és önmegtagadás szellemében járjuk és közben bensőségesen foglalkozunk a kegyes, irgalmas Jézussal, aki nemsokára mint Bíró ítélkezik a B. felett!

Hofbauer Szent Kelemen életrajzában olvassuk, hogy ha az ő idejében Bécsben más pap nem tudott valamely csökönyös B.-et megtérésre indítani, Hofbauerért küldöttek, aki mindenkor megtörte a jeget. Amikor hatásának titka iránt érdeklődtek, elárulta, hogy a B.-hez menet állandóan az olvasót imádkozta az illető megtéréseért, és ha nagyon konok B.-ről volt szó, még nagy kerülőket is végzett, hogy többet imádkozhassék a javára. Kövessük példáját!

De az út nehézségeit, akadályait, veszélyeit is ajánljuk fel a B. javára. Hasonlóképp azt az ellenérzést is, amelyet a B.-nek ragályos volta vagy áporodott levegőjű, bűzös, tisztátalan helyisége idéz fel lelkünkben.

Tilos a Szentséget a szent olajokkal egy tartóban a B.-hez vinni. A Szentséget rejtő burzát szívünk magasságában tartjuk, nem pedig nagyon lenntartva, ami illetlenség és tiszteletlenség lenne.

Sehol nem találunk rá előírást, hogy a provisióra induló pap a legföls. Oltáriszentséggel útközben áldást osszon. De hazánkban általános szokássá vált, hogy azokat, kik az Úr megjelenésére letérdelnek, a burzával megáldjuk, nihil dicendo. A jámbor hívek ezt az áldást meg is kívánják. Ha nem térdelnek le, vagy másképp nem adják Jézus iránt való hódolatuk jelét (katonák térdelés helyett arccal a Ss. felé fordulva, vigyázzállásba helyezkedhetnek), nem kapnak áldást, mert nem érdemlik meg.

25. Fejezet † f.

A betegek lelki gondozásának illemtana II.

Ha a B. szobájába érünk, ne rendeljük ki mindjárt ridegen az ottlevőket, hanem — ha a B. állapota nem kíván sürgős intézkedést — végezzünk velük együtt rövid szentségimádást, majd imát a B.-ért.

Csak ennek végeztével *kérjük meg* szelíden és udvariasan a jelenlevőket, hogy a gyóntatás idejére hagyjanak minket egyedül a B.-gel.

Nagyon szép és üdvös szokás, hogy a B. gyónása közben a hozzátartozók a másik szobában *hangosan* imádkoznak a B.-ért. Ez a B.-et is megerősít, vigasztalja, nagyobb áhítatra indítja és egyben biztosíték arra, hogy a beszéd nem hallik ki.

Ha a B. nagyothall, a környezetét a legtávolabbi helyiségbe küldjük.

Faluhelyen nem árt érdeklődni vagy körülnézni, nem maradt-e a szobában kutya, macska, tyúk, mert ezek már többször okoztak galibát és megzavarták a szent ténykedést. Egy tragikomikus példát már fellemlítettem az I. kötetben.

A B. elé azzal az érzéssel lépünk, hogy talán éppen tőlünk függ, hogy megnyerje-e a kegyelmek kegyelmét, a jó halált.

Mily gyönyörűen szól hozzánk az Egyház ez alkalomra: „*Szorgos gondoskodással és kiáradó szeretettel* („sedula cura et effusa caritate”) legyen a plébános a B.-nek, főképp a halálhoz közellevőnek segítségére.” (c. 468.)

Tehát áraszuk ki szeretetünket a B.-re! Legyünk számára atyai barát, segítő angyal, irgalmas samaritánus. Még többet mondok: Lássuk a B.-ben magát Krisztus Urunkat: „Infirmus fui et visitastis me . . . Quod fecistis uni de his minimis, mihi fecistis.” (Mt. 25, 36. és 40.) Vagy képzeljük el, hogy a B. helyett mi fekszünk az ágyban. Mit és hogyan kívánnánk, hogy a pap velünk cselekedjék.

Különösen a szegényeket és nyomorultakat áraszuk el atyai, meleg jószágunkkal, szeretetünkkel. (c. 467.)

Dr. Bier Ágoston, a nagy sebész írja, hogy a szenvedés óráiban a legmagasabb műveltségű, legbüszkébb ember is mennyire óhajtja és szomjúhozza a jó szót, a biztató tekintetet, a lelki megnyugtatót, a vigaszt, az enyhe kéz- vagy homloksimogatást. Adjuk hát meg ezt a B.-nek mi lelki orvosok is!

A B.-látogatás módja, ideje, alakja, stílusa olyan legyen, hogy a B. szívesen, örömmel lásson bennünket. A B.-nek, főképp a sok évi B.-nek lélektanához tartozik, hogy százak közül azonnal felismeri és megérzi, hogy ki van iránta jó szívvel, ki érez vele, ki könnyőrül és ki akar segíteni rajta becsületesen, őszintén.

Ismeretlen B.-nél főképp az első benyomás nagyon fontos. Ezért ügyeljünk magunktartására és törekedjünk mindjárt megnyerni bizalmát.

A B. bizalmának ez az automatikus és lelki megérzésen alapuló felkeltésében inkább azok a papok a mesterek és művészek, akik már maguk is átestek egy-egy súlyos B.-ségen.

Nem érdemel-e meg főképp az a B. minden figyelmet, szeretetet és őszinte részvétet, aki talán már hónapok vagy évek óta állandóan éles fájdalomtól kínlódik és vergődik, órák- vagy naphosszat egyedül, elhagyatva, a lakásából kiútálva és mindezen felül talán még a multja bűneinek tudatától is ijesztve és rémítve, csak az Egyháztól, csak tőlünk remél és vár megértést, szánalmat, részvétet és jószágot?

Ismeretlen betegről — ha előzőleg nem értesítettek bennünket a hozzátartozók — már a *gyónás és a hozzátartozók távozása előtt* tanácsos megkérdezni, hogy házas-e és ha igen, „milyen templomban” esküdött. Mert akadályok esetén az ügynek a gyónás közben való megtárgyalása rendszerint nagyon soká tart, de ez esetben a sigillum is kötelezne bennünket. Végre ha az ügyet nem sikerül rendezni és a Szentséget vissza kellene vinnünk, ez kínos feltűnést keltene.

A gyóntatásban járjunk kezére a B.-nek, pl. ajánljuk fel a kérdést, úgyszólván neki csak igennel vagy nemmel avagy kézzorítással kellene felelni. Kérdés esetén gondosan, de nem kínzó részletességgel és lassúsággal járjunk el és kérdezzük meg a B.-től, nem óhajtana-e életgyónást végezni.

A bánatot minden esetben keltsük fel *közösen!* A pap hangosan, a beteg magában.

Ne elégedjünk meg a szentségek kegyelmi hatá-

saival, hanem a magunk részéről is törekedjünk a B.-et természetfeletti légkörbe emelni, hogy a halált ne gyötoremnek, hanem szabadulásnak érezze, ne elmúlásnak, hanem születésnek egy jobb, állandóbb, boldogabb életre. Erősítsük meg a B.-et a halálfélelem ellenében, hogy a B. szinte a betegsége és szenvedése fölé jusson. De a földi élethez való kedvét és ragaszkodását ne bántsuk, mert ritka ember hal meg szívesen.

Nagyon fontos és hasznos a beteget rábeszélni, hogy fájdalmait mindennap ajánlja fel valamely szent célra. Ezzel a szenvedését Istennek tetsző energiákká változtathatja át.

A Rituale bölcsen kívánja, hogy már a B.-hez való menet előtt vagy közben, tehát már előzetesen fontoljuk meg, hogy mit szólunk a B.-hez.

Az elégtétel legyen mindig könnyű! A feloldozásnál ne hirtelenkedjünk el a szavakat és óvakodjunk a túlzottan gyors keresztvetésektől. Mindent breviter sed optime!

Imáinkat is fogjuk rövidre „ne aegroto molestia, sed levamen afferatur” (Rituale).

Áldoztatáskor ne tegyük a Szentostyát nagyon hirtelen a B. szájába. Ajánlatos a Szentostyát ujjunkkal jól rányomni a nyelvre, nehogy a forróságtól kiszáradt szájpadráshoz ragadjon, ahonnan a B. nem bírja leválasztani. Márpedig az áldozás kegyelme a manducatióhoz van kötve: „*Qui manducat meam carnem.*”

Áldoztatás után a hálaadó imát szintén hangosan mondjuk, a B. csak magában.

A szentkenet szavait se hadarjuk el, hanem a szertartást méltóan és a Codex szerint „accurate” szolgáltassuk ki. A lágyék megkenése mindig maradjon el, a lábaké is minden észszerű okból elmaradhat. (947. c.)

Nagyon ügyeljünk arra, hogy a szentolaj sohase legyen romlott. A veszprémi püspök úr közölte a következő esetet: A pap egy eszméletlennek hitt súlyos B. asszonynak feladta a szentkenetet. Amikor a száját kente a szent olajjal, a B. hirtelen magához tért és

felkiáltott: „Hol vettétek ezt az avas zsírt?! Van nekem tisztességes zsírom is!” Arcvonásai nagy undort fejeztek ki. Utána rögtön visszaesett az agóniába és néhány pillanat múlva meghalt.

Az édesanya legnagyobb szeretettel B. gyermekén csüng, ezt félti, gondolja, ápolja legjobban. Az Anyaszentegyház is hasonlóképpen érez és cselekszik. B.-ei és haldoklói számára szinte új, az általánostól különböző jogot teremtett bámulatos kiváltságokkal. Hívjuk fel a B.-ek figyelmét e kiváltságokra. De hogy ezt megteheszük, magunknak is ismernünk kell azokat. Ezért célszerűnek véltem ezeket e helyen is felsorolni és ajánlom, hogy e kiváltságokat vezessük át provisiós könyvünkbe.

Előbb azonban felhívjuk a figyelmet arra, hogy a Codex a B.-ek legfőbb kiváltságait tartalmazó 882., 1043. és 2252. kánonjaiban már nem a trienti zsinatnak „in articulo mortis” kifejezését használja, hanem helyette ezt: „in periculo mortis”-t. A kettő között nagy a különbség!¹

Periculum mortis, halálveszedelem, akkor forog fenn, ha valakinek a halála belső vagy külső ok miatt aránylag rövid időn belül komolyan valószínű. Halálveszedelemben tehát lehet olyan valaki is, aki nem súlyosan beteg, úgyhogy a szentkenetet fel sem adhatnók neki. Pl. valaki súlyos orvosi műtétnek veti alá magát, valakit halálra ítélnék, a katonák ütközet előtt, sőt a mozgósított katonák is (A. A. S. VII. p. 282.) és akik katonailag veszélyeztetett zónában tartózkodnak. In periculo mortis van mindenki légítámadás esetén. Jól megokolt *kétes* esetekben is érvényesek a nev. kánonokban foglalt kiváltságok. (V. ö. c. 209.)

¹ Az „articulus mortis” kifejezést az Új Egyh. Törvénykönyv csak egy helyen, a 468. c. 2. §-ban használja, ahol az apostoli áldással egybekötött teljes búcsúról szól, amelyet csak a halál pillanatában nyerhet meg valaki.

A betegeknek és halálveszedelemben levőknek

lelki kiváltságai:

a) Ha a B. már egy hónapja fekszik és gyors felépülésére nincs kilátás, vagy ha a tartós B. nem bír feküdni, avagy közbe-közbe felkelhet, hetenkint egyszer-kétszer abban az esetben is megáldoztatható, ha a szentségi bűjtöt nem tudja megtartani és orvosságot (pl. pilulát) vagy valamilyen folyadékot (tejet, kávét, teát, levest, benne némi szilárd táplálékkal) vett magához. (858. c. és S. C. C. 1907 márc. 6.)

b) Persze az ilyen B.-ek naponta is áldozhatnak, de a hét többi öt napján csak éhgyomorral. (858. c.) Ám a B.-ket, különösen a nőket, óvnunk kell, hogy e kiváltságot önkényesen ne tágítsák. Azoknál a B.-nél, akik a házat el nem hagyhatják, minden reservatio megszűnik ratione peccati, de nem ratione censurae. (900. c.)

c) Halálveszedelemben minden felszentelt pap (akár approbálva van, akár nem, utóbbi esetben még ha approbált pap jelen van is) valide et licite minden bűn alól és in foro interno minden censura alól absolválhat. Csak a vindicativ jellegű büntetések alól nem mentheti fel a bűnöst.

Ezt az általános, nagy kiváltságot a Codex csupán két pontban korlátozza. Az egyik az absolutio complicit in peccato turpi-ra vonatkozik (884. c.). a másik felgyógyulás esetén az obligatio recurrendi-re. (2252. c.) Az absolutio complicit in periculo mortis mindig érvényes, csak nem mindig megengedett.

d) Jegyesek javára, akik fenyegető vagy küszöbön álló halálveszedelemben vannak, a plébános, illetve az 1098. c. 2. p. alapján eskető pap az Ordinarius jogaival rendelkezik, ha ez nem érhető el. (1044. c.) Vagyis az illető pap minden nyilvános és titkos házassági akadály alól felmenthet, kivéve a papi ordo és elhált házasság után az elsőfokú sógorság akadályát alól. (1043. c.) De kerülni kell a megbotrántkoztatást, és disparitas cultus vagy vegyesházasság esetén a szükséges (írással) biztosítékot is követelni kell, különben érvénytelen a felmentés. (1043. és 1061. c.)

Ha a gyóntató egyúttal a sacerdos assistens, az Egyház neki is megadja a fentemlített teljes felmentési jogot pro foro interno et externo (egyébként csupán pro foro interno in actu sacramentalis confessionis illeti meg e jog).

e) B. papoknak és szerzeteseknek kérésére a pápa és

a legtöbb nuncius szívesen megadja a felmentést, hogy *mindennap* áldozhassanak, ha előzetesen per modum potus valamit magukhoz vettek.

f) Súlyos B. *szerzetesnők* minden, a nők gyóntatására approbált papnál gyónhatnak, még ha ez nincs is külön apácák gyóntatására felhatalmazva. Ilyen papot hívathatnak és a főnöknő erről a B.-et sem közvetlenül, sem közvetve le nem beszélheti. (523. c.)

26. Fejezet † f.

A betegek lelki gondozásának illemtana III.

Néha, sőt nagyobb városokban a pap elég gyakran, nehézségbe ütközik a B.-ek lelki gondozásában, hol a hozzátartozóknak, hol magának a B.-nek részéről. Hogy ilyen esetekben mikép viselkedjék a pap, ez már nemcsak a teológiai tudáshoz és gyakorlathoz, hanem a művészetek művészetéhez (ars artium) tartozik.

Tudjuk, hogy ilyenkor legelőbbet használ a mi és a makacs B. ágyát körülvevő családtagok imája, feltéve, hogy ezek is a mi szent szándékunk megvalósításáért buzgólkodnak.

Ne erőszakoskodjunk, de ne is adjuk fel soha reményünket és fáradozásunkat. Néha egy-egy jó szó, a kiértézt részvét, egy kis szívesség, máskor a B. édesanyjára, gyermekére, élő vagy elhunyt hitvesére való hivatkozás megolvasztja a lelket. Okossággal és tapintattal, emberismerettel és gyakorlattal, ügyességgel és bizonyos szuggesztív erővel, szeretettel és együttérzéssel és ezeket támogató szent életünkkel néha a váratlan megteréseknél csodáit tapasztalhatjuk.

Ritka esetben az erélyes ráparancsolás is használ, de ezt általánosságban nem ajánlhatjuk.

A B.-et a provisió után is gyakran meg kell látogatni. Béres, robotoló hivatalnok és szatócs-pap az, aki csak egyetlenegyszer megy a B.-hez — amikor hívják. A jópásztor minden súlyos B.-et hivatlanul is

meglátogat, mihelyt csak értesül B.-ségéről és a provisió után is annyiszor keresi fel és részesíti újból a szentségekben, ahányszor azt annak lelki érdeke megkívánja.

Az a pap, aki *minden* B.-ét idején és gyakran meglátogatja, a súlyos betegben sem ébreszti fel a halálközellét félelmét.

Az extrema unctio-tól való félelem megelőzése végett használjuk ma már a „szentkenet” szót az „utolsó kenet” helyett. (Németországban a „Letzte Ölung” helyett: „Trostsakrament”.) Anglia sok helyén a beteg megnyugtatóására az extrema unctio feladásakor a Rituale-nak idevágó szövegét előbb latin, majd angol nyelven olvassák fel, amely szöveg annyira vigasztaló, reményt-keltő és felemelő, hogy a B. szinte örömmel fogadja e szentséget, mert kiérzi, hogy e szentség az életért van és nem a halálért.¹

Küzdjünk a gyászjelentéseknek ama téves, hamis és veszélyes szövegezése ellen is: „A halotti szentségek ájtatos felvétele után.” Leghelyesebb a következő rövid megjegyzés: „A szentségekkel ellátva” vagy „A szentségekkel megerősítve és megtisztulva.”

Provisiókor ne vegyük rossznéven, ha úgy találjuk, hogy a beteg nem is annyira beteg, hogy igénybe kellett volna venni személyünket. Mindenki a maga baját érzi legjobban. És inkább hívjanak minket százszor jóval előbb, mint egyszer későn.

Egy fehérvári kanonok felkereste a ferences főnököt és kérte, gyóntassa meg. Utána kérte, hogy adja fel neki a szentkenetet. „De, Nagyságos Uram . . .?” Ám az egészségesnek látszó kanonok erőlyesen kitarított kérése mellett. A karosszékbe ült, levetette csizmáját, felvette a szentséget és másnap halott volt.

A boldogult Domonkos István volt dőri, majd nyulí plébános és híres író mondotta el: Hívták Németh Jóska bácsihoz provisióra. Hát amint beállít a kony-

¹ A betegek szentségeinek áldásáról lásd: Tower V.: „A katolikus hitvallás” II. kiad. 400. és köv. old.

hába, ott látja Némethet kényelmesen ülni, kezében imakönyvvvel. Olyan kedvesen, mosolygósan köszönti a plébánost, mintha semmi baja sem volna; majd odaszól feleségéhez: „Anyjuk, főzzél a tisztelendő úrnak egy jó köménylevelet, míg mi elvégezzük a szent ténykedést.” Másnap reggel a jó Németh bácsi is búcsúzott e siralomvölgyétől.

Viszont a látszólag öntudatlan gyakran jól hall, sőt életjelet is ad, ha hangosan megszólítjuk, a fejét felemeljük vagy a homlokát megsimítjuk.

Ne is forduljunk vissza, ha a hozzátartozók elének jönnek azzal a hírrel, hogy a B. meghalt. Még ha valóban meghalt volna is, tudjuk, hogy $1\frac{1}{2}$ —1 óra múlva is feladhatjuk neki feltételesan a szentkenetet (si vivis), sőt hirtelen halál esetén (szélhűdés, vízbe-fullás, autószerencsétlenség) még 2—3 óra múlva is.

Egyik-másik B.-nek felajánlhatunk *idegen* gyóntatót is. Aquinói Szent Tamás bölcsen mondja: „Multi sunt adeo infirmi, quod potius sine confessione morentur quam tali sacerdoti confiterentur.”

Törekedjünk az összes orvosokkal jó viszonyban lenni! Intézkedéseiket soha ne bíráljuk. Kérjük meg őket is, hogy a súlyos B.-ségekről értesítsenek minket vagy hívják fel erre a hozzátartozók figyelmét.

A B.-nek ne ajánljunk házigyógyszereket, mert ha nem válnak be, a csalódást a lelkiekre is átvonatköztatják. Általában óvakodjunk az orvos szerepének vállalásától. Még jobban attól, hogy az orvos hívásáról lebeszéljük a B.-et. Először az esetleges súlyos következmények miatt, másodszor, mert az ilyesmi előbb-utóbb az orvos fülébe jut. Csupán hirtelen baleseteknél, ha az orvos távol van, ajánlhatjuk fel a legszükségesebb *ideiglenes* intézkedéseket.

A fertőzés veszélye ellen okosan védekezzünk, de ezenfelül bizzunk a Mindenható segítségével. Egy német statisztika megállapítása szerint kb. 2500 pap halálának okára esik egy olyan, amelyet az illető meggyóntatott B.-től kapott. Még egy jellemző adat: Borromei Szent Károly életében a milánói hírhedt

pestisjárvány idején a B.-eket állandóan látogató, szentségekkel ellátó és segélyező bíboros főpásztor és kíséretének egy tagja sem kapta meg a pestist. Csak egyetlen szerzetházban pusztított rettenetesen a ragály, amelynek tagjai távol tartották magukat a B.-ektől és vonakodtak segítségükre indulni. (Marg. Jeo: A Prince of Pastors. St. Charles Borr. London. Longmans. 1938. p. 198.)

„Ne feledkezzél meg annyira papi mivoltodról, hogy a hosszú életet eléje helyezzed a szent életnek.” (Borr. Sz. Károly.)

Lehetőleg minden községben vezessük be a B.-ek *napiját* vagy napjait, amelyeket már jóelőre kihirdetünk. A módja különböző. Pl. az egyik plébánián a 14 tagból álló hölgybizottság bejárja a községet, összeírja a B.-eket és öregeket. Az első napon a pap külön körmenetben felkeresi a házhoz kötötteket a cibóriummal, meggyóntatja és megáldoztatja őket. Jó korán kezdí, hogy a B.-ek idején megreggelizhessenek (a falusiak nem szívesen élnek a B.-eknek adott kiváltsággal) és hogy a hozzátartozókat még otthon találhassa és ne vonja el őket a napi munkától.

A második napon (persze mindig már a melegebb időben; ha a húsvét korán van, az ünnepek után!) a templomba vagy egy kápolnává alakított terembe hozák össze a *szállítható* B.-eket autón, kocsin, hordágyon vagy kézzel támogatva. Itt előbb meggyónnak a B.-ek, szentmise közben az apácák vagy a gyermekek énekelnek, majd következik az áldoztatás. Szentmise végén szentségi áldás. Utána szentképet vagy érmet és megáldott kalácsot osztanak ki a B.-eknek, amelyet az egészséges jó hívek adnak össze. Hullanak az örömkönyvek, mindenki megilletődik. A hatás kimondhatatlan és állandó. Egyik jó oldala még, hogy a hívek a súlyos B.-eket az egész község közös ügyének kezdik érezni. De feltétlenül tanácsos a helyi hatósági orvosnak a B.-napot bejelenteni, sőt közreműködését is kérni!

Legyen gondunk a városi kórházakba került

B.-ekre is. Szoktassuk rá híveinket, hogy a kórházba kerülteket azonnal jelentsék nekünk. A cselédeket, béreseket, kocsisokat, koldusokat is. Sőt az ezekről való gondoskodás még fontosabb, mint a többieké, mert ezekről a papon kívül rendesen senki sem gondoskodik.

Az idegenbe került B. híveinknek itt-ott írjunk egy-egy lapot, biztosítva őket imáinkról. Ha pedig dolgunk akad az illető városban, személyesen is keressük fel őket. Hasonlóképp járjon el a hitoktató, tanár stb. a növendékeivel.

Nagyon súlyos B.-ért közös imákat is elrendelhetünk. Pl. mily jól esik a tanulóknak, ha megtudja, hogy nagy betegsége idején imádkozott érte az egész osztály a hittanórán vagy a Mária-kongregációban ennek minden tagja.

Ahol és amikor a pap teheti, legyen a haldoklók lelki segítségére a szertartáskönyv utasításai szerint és részesítse őket újból a feloldozásban.

Ne feledkezzünk meg az elmebetegekről, a börtön lakóiról, a cigányokról stb. sem!

Felhívom a figyelmet arra a gyakori tényre, hogy a súlyos B.-ek a javulás után néha egyáltalán nem emlékeznek a szentségek felvételére, sőt nagyon elcsodálkoznak azon, ha közöljük velük, hogy meggyóntak és megáldoztak. Ilyenkor ismételtessük meg velük a két szentséget.

Sok szegény helyen, főképp nagyobb városok külső részeiben, a B.-ek hozzátartozóinak hiányoznak a provisio házi előkészítéséhez szükséges kellékek. Ezért üdvös volna egy kis, könnyen kezelhető és vihető kézitáska bevezetése, amely minden, a provisiohoz szükséges felszerelési tárgyat tartalmazna és amelyet vagy a B.-et bejelentő egyén vagy a ministráns magával vihetne. Tartalma lenne: fészület, két gyertya, gyertyatartó, szenteltvíztartó, hintő, gyapot, fehér abrosz az asztalra, áldoztató kendő a beteg számára, 3 edényke az ablutio, a gyapot és só számára. Amerikában már bevezették. A neve: Sick Call Outfit.

Mi több, faluhelyen, a betegek és hozzátartozóik érdekében, nemkülönben szeretetük és bizalmuk megnyerésére nagyon ajánlom a plébános uraknak, hogy lassankint szerezzék be a sajátjukból vagy a Szent Antal-perselyből a B.-ek számára hasznos egészségügyi tárgyakat. Pl. lázmérő, termosz-üveg (hőpalack), jég-tömlő, melegvítartó gumizacskó, köpöcsésze, szobaklozet stb. Ezeket kellő fertőtlenítés után a padláson vagy más alkalmas helyen lehetne tartani. Őrizhetné egy szegény asszony is, aki ezért kis támogatásban részesülne.

Hosszasabban fekvő B.-eket lássunk el jó olvasmánnyal is.

Jáky Ferencről, a híres osloi plébánosról (1806—1885) olvasom, hogy a B.-eknek az élelmet az ő konyhája szolgáltatta. Oly jó volt a B.-ekhez, hogy még másvallásúak is őt kérték B.-ágyukhoz. Nevét ma is hálásan őrzik volt híveinek unokái.

Illik, hogy legnagyobb figyelmet tanúsítsuk a súlyos B. vagy haldokló *pap- s szerzetes*-testvéreink lelki gondozására.

A B. pap néha jobban rászorul a lelki s testi támogatásra, mint a világi. Mert nincs hűséges hitvese, nincsenek egészségéért, életéért és lelke üdvösségéért aggódó gyermekei, hanem talán csak halálára és örökségére türelmetlenül váró rokonai. Néha még ilyenek sem, hanem fekszik, vergődik, kínlódik egyedül, elhagyatva, elfeledve.

A pap provideálása történjék lehető ünnepélyességgel. Haranggal adjunk rá jelet. A templomból ünnepélyes menetben vigyük hozzá az Óltáriszentséget baldachin alatt. Lehetőleg a gyermekek és a hívek csatlakozzanak a menethez, amelynek élén a keresztvivő haladjon. A pap utolsó fontos lelki ténykedése váljék a közösségnek ügyévé!

Ha a B. pap naponta akar áldozni, tegyük könnyűvé e szándékát. Haldoklása perceiben törekedjünk oldala mellett állni. A haláltusa idején a gonoszlélek még-

egyszer rohamot szokott intézni a papi lélek ellen. Ezt ellensúlyozzuk imánkkal, áldásunkkal és utolsó feloldozásunkkal!

27. Fejezet + f.

A betegek lelki gondozásának illemtana IV.

Még néhány gondolat e tárgyhoz: A B.-eknek mai és korszerű lelki gondozását már el sem tudjuk képzelni a világiak, főképp nők közreműködése nélkül. Ezeket az értékes segéderőket némely helyen az A. C., másutt a jámbor társulatok vagy kongregációk adják, ismét másutt a plébános alakít kimondottan e célra egy 12—24 tagból álló (női) bizottságot.

Mi a feladata e világi segéderőknek?

Kikutatják, számontartják és a papságnak jelentik a súlyos B.-eket és a kórházba kerülteket. E pontban az iskolásgyermek is nagy haszonnal működhetnek, ha ráneveljük őket.

Néha mi papok nem tudjuk rábeszélni a B.-et a szentségek felvételére. Talán sikerrel végzik el ezt a világiak. Ha fontos dolgaink akadályozzák, hogy valamely B.-et többször felkeressünk, elküldjük a világi nőt, aki a B.-gel közli, hogy a plébános nevében, megbízásával és üdvözlétével jött.

A világi segéderők előkészítik a B. szobáját a provisióra. De nemcsak a lelkiekben segédkeznek a B.-nek, hanem a jobb ellátásról, a tisztántartásról, a szellőztetésről is gondoskodnak. Sokszor diéta- vagy ápolási hibáktól, babonás eszközök használatától vagy kuruzslók káros hatásától óvják a B.-et. Orvost hivatnak, gyógyszerért mennek, a földi ügyeket is elintézik, amelyek sokszor szorosan összefüggnek a lelki élettel (végrendelet, restitutio, gondoskodás a hátramaradotokról, jótékony célok stb.). Máskor ételt készítenek, a háztartásban segítenek, a kisgyermekekre ügyelnek,

ápolnak, az üzletben helyettesítenek. Az ilyen világi segéderők lelkéből annyi szeretet és gyengédség sugárzik, hogy szavaikra a B. lelki vonatkozásban is szívesen hajlik.

Külföldön e világi segéderők a B.-ek külön rádió-leadásáról is gondoskodnak. Egyik-másik helyen a kórházi charitas-szolgálatot is vállalják.

Néhány szót a kórházi lelkészekről is! Két főkötelességük van. Az egyik, hogy éjjel-nappal mindenkor közel tartózkodjanak és könnyen elérhetők legyenek. A kórházban mindenkor tudják, hogy hol tartózkodik az illetékes vagy soros lelkész. Ezenfelül a kórház kápolnájában és lehetőleg minden kórteremben ki legyen függesztve egy tábla, rajta: a) a lelkész neve és lakása (pl. II. em. 9. sz.), b) az istentisztelet rendje, c) a gyónatás rendes ideje, azzal a megjegyzéssel, hogy a lelkész ez időn kívül is mindenkor rendelkezésére áll a gyónni kívánóknak. Ha a lelkész valamely okból (szabadság, lelkigyakorlat) hosszabb ideig távol van, gondoskodjék *alkalmas* és szintén könnyen fellelhető helyettesről. Amint részint tapasztaltam, részint értesültem, a kórházi lelkészek általában nagy súlyt helyeznek arra, hogy minden pillanatban feltalálhatók legyenek.

A kórházi lelkészek másik főkötelessége, hogy a B.-eket *állandóan, gyakran és hivatlanul* is látogassák. Sajnos, e pontban több helyről hallunk panaszokat. Már csak azért is szükséges, hogy a lelkész lehetőleg mindennap minden B.-et hivatlanul is meglátogasson, nehogy egyébként a B. a pap váratlan vagy meglepetés-szerű megjelenését a halál előhírnökének vélje. Az egyházi előljárók szigorúan ellenőrizték e tekintetben a kórházi lelkészeket.

Nagyon bevált és üdvös szokás, hogy a kórházi lelkész *minden*, a kórházba érkező katolikus B.-nek egy nyomtatványt kézbesít vagy küld, amelyben mint lelkész bemutatkozik, a B.-et szeretettel üdvözlí, szolgálatát neki felajánlja, egyben biztosítja őt, hogy minden B. testi s lelki javáért naponta imádkozik. Végre ajánlja

a szentségek felvételét *minden* B.-nek, könnyűnek és súlyosnak egyaránt.

A lelkész legyen kedves, udvarias és szolgálatkész minden B.-gel! Ne legyen akár modorban, akár a látogatások számában oly értelemben személyválogató, hogy az előkelő, gazdag, fiatalabb B.-eket vagy a más nemet a többi rovására előnyben részesíti.

Érdeklődjék a B.-ek testi állapota iránt is. Nem is kell a B.-et *folyton* és szünet nélkül csak vallási tárggyal terhelni. Még Boldog VII. Pius pápa is, aki hősi megnyugvással viselte halálos betegségét, megúnta Bertalozzi bíboros folytonos vallásos buzditásait. „Andate — mondotta neki — voi siete veritamente un pio seccatore.” („Menjen, ön valóban kínzó!”)

Ha a lelkész B.-ekkel találkozik a folyosón, kertben, társalgóban, üdvözlje őket és *álljon velük szóba!* A kórtermekben a másvallásúakat is üdvözlje, érdeklődjék felőlük, váltson velük néhány barátságos szót és távozáskor valamennyi B.-től búcsúzzék el.

A már provideált beteg ne váljék mostohagyermekké!

A kórház osztályaiban a buzgó lelkész levélszekerényeket is helyezhet el, amelybe a B.-ek kéréseit és óhajait gyűjti.

Jaj a B.-eknek, ha a lelkész kényes, finnyás, betegesen érzékeny! Egy kórházi lelkésznek a prédikációja közben belépett a kápolnába egy súlyos beteg. A pap hirtelen elhallgatott, majd ölbetett karral erősen a B. szemébe nézett és napoleoni pózzal oktatta ki, hogy nem illik a pap beszédét zavarni. Micsoda méltatlan, illetlen, műveletlen és felette megbotránkosztató modor! A másik lelkésznek folyton az apáccal volt baja; még a B.-ek előtt is jeleneteket rögtönzött velük. Az egyik B. meg is jegyezte: A főtisztelendő úr maga is a kórházba: az idegosztályba való vagy hidegvízgyógyintézetre szorul!

Ahol lehetséges, a gyónni kívánó fekvő férfi B.-et külön szobába vitessük, mert sok férfi restel in conspectu omnium gyónni!

Kórházba is sokszor hívjunk idegen gyóntatókat. Az említett nyomtatványon is jelezhetjük, hogy a B. kívánságára idegen gyóntatóról is gondoskodunk.

A lelkész gondoskodjék jó kórházi könyvtárról. Egészségesektől kérjük el a B.-ek számára a kiolvasott kat. újságokat, folyóiratokat és könyveket.

Rendkívüli hatása szokott lenni a *kórházi tridumoknak*. Erkölcsi megújulás, számos megtérés, házasságok rendezése, életmód-változtatás, gyermek-törvényesítés, kibékítés stb. az elért eredmény.

A lelkész törekedjék minél jobb viszonyban lenni a kórház vezetőjével, orvosaival, tisztviselőivel és az ápolószeméllyel. Kerüljön minden sértő bírálatot, megszólást. Az orvosnak adja meg a kellő tiszteletet *a B. előtt is!*

Az ápolószemélyzetnek tarthat nagybőjtben vagy más alkalmas időben külön vallás-erkölcsi előadásokat.

Ajánlatos, hogy a lelkész ismerje a betegségek orvosi műszavait!

A lelkész értesítse vagy a kórházzal értesíttesse a plébánosokat a súlyosabb betegek érkezéséről!

III. Rész

A temetés illemtana

28. Fejezet † f.

Az egyházi temetés I.

A temetést végző pap első illemtartozása a pontosság. A „végtisztességnak” első tiszteletadása. Már fentebb megállapítottuk, hogy a pontatlanság nagy jellemhiba és az általános megbízhatatlanságnak egyik elárulója.

A másik illemtartozásunk, hogy az egyházi temetést, az Egyháznak ezt az utolsó áldását, amelyben a hívőt részesíti, komolyan, ünnepélyesen, szentül, a halott hozzátartozóinak vigasztalására és az összes jelenlevők épülésére végezzük!

Nincs csúnyább, illetlenebb, kegyeletsértőbb temetési mód, mintha a pap unottan, fáradtan, lélek nélkül, kelletlenül elhadarja, elmorogja vagy elmotyogja akár a latin szöveget, akár a magyar imádságot. Az ilyen iparszerű egyházi temetés fáj a halott hozzátartozóinak, bántja, sérti, sebzi kegyeletüket, a többi jelenlevőt pedig megbotránkoztatja. Sőt még a temetéseken gyakran jelenlevő másvallásúak is joggal megütközhetnek a katolikus pap élettelen, érzéstelen, részvétlen, száraz napszámos-munkáján.

Azt mondták egyik nagyvárosi papról: „Hozzádurvult a halál kínjához.”

Igaz, — vetheti valaki ellen — a megszokás és a gyakori temetés fásulttá, érzéketlenné teszi a papot, főképp akkor, ha mint városokban, legtöbbször tel-

jesen ismeretlen embereket kísér utolsó útjukra. De ez mégsem kifogás. Nem azért, mert ilyenkor is magunkra tudunk erőltetni nagyobb komolyságot és tudunk lassabban, méltóságosabban — imádkozni. Hiszen a gyászszertartás is ima, tehát *istentisztelet*. Ha temetési szertartást végezzünk, nem emberekhez, hanem csak emberek előtt, de *Istenhez* szólunk. Tehát már e címen is tisztességesen kell beszélnem és jópéldát kell adnom a híveknek.

De még egy szempont indítson minket a szertartás buzgóbb, példásabb és illőbb végzésére. T. i. ha a temetés egyházi szertartását végezzük, az Anyaszent-egyház képviselői vagyunk, azé a *szent Anyáé*, aki most egyik hívét, tagját veszítette el, egy gyermekével lett szegényebb. Ha a haza minden gyermeke illő áhítatot és kellő tiszteletet tud mutatni az „ismeretlen katona” hamvai előtt, mi, az Egyház követői, nem tudnánk ugyanezt az illemszerű tiszteletet nyilvánítani az Egyháznak akár ismert, akár ismeretlen gyermeke iránt? Ne fertőzőn meg minket a szokás!

A temetési szertartás szavait és imáit — ha nem énekeljük — mondjuk el *oly hangosan*, hogy a távollevők is hallják. Egyik-másik temetésen a koporsótól távolabb állók azt sem tudják, megkezdődött-e, folyik-e, befejeződött-e az egyházi szertartás. Következménye? A gyászolók unatkoznak, tereferélnek és egyáltalán nem érzik, hogy közelükben az istentisztelet magasztos szertartása folyik.

Az Egyház, évezredes tapasztalata alapján, nem kedveli a temetésekkel kapcsolatos szentbeszédeket. Csak ritka alkalommal kíváncsi vagy hasznos a gyászbeszéd. Ellenben annál kíváncsiabb és hatásosabb egy-egy szép, tartalmas ima a hívek anyanyelvén. Az ilyen imának három kelléke legyen: a) legyen egyháziilag jóváhagyva; b) különbözzék az egyes elhunytak kora, neme és állása szerint (pl. pap, apáca, családapa, családanya, gyermek); c) legyen könnyed, népszerű stílusú, rövid mondatokkal és mondjuk el *hangosan, épületesen, kellő hangsúlyozással*.

Minden ilyen ima domborítsa ki a keresztény világnézetet, hangoljon áhítatra és nyújtson vigasztalást az evangélium gondolataival.

Németország egyes helyein utánzásra méltó, bevált szokás, hogy a pap a temetés végeztével egy Miatyánkot imádkoztat „A plébániának legközelebbi halottjáért” („Für den Nächststerbenden der Pfarrei”); hatása mély, némelyekre megdöbbenő, de üdvös.

Időnkint ellenőrizzük a kántorok énekeit tartalom szempontjából. A legtöbb egyházmegyében tilos az ú. n. „halotti búcsúztató” ének, amelyet a kántorok külön díjazás fejében szoktak énekelni.

Városhelyeken nagyon gyakoriak a világiak részéről tartott gyászbeszéddek a sírnál, az egyházi szertartás végeztével. A pap az ily beszéddek közben csak akkor maradjon a sírnál, ha *előzetesen biztosítékot kap* arra nézve, hogy a szónokok nem fognak vallást sértő kifejezést használni. Ez az előzetes biztosíték elmaradhat, ha a szónok személye maga is elég biztosíték.

Ha a pap észreveszi, hogy a szónok szava sérti a vallást, azonnal hagyja el helyét. Ha a sírnál más-vallású lelkész beszél: a katolikus pap vesse le liturgiai ruháját és úgy hallgassa meg a szónokot.

Nehogy pedig a hozzátartozók utólagosan megütközzenek a beszentelő pap idő előtt való távozásán, a pap *már előre* figyelmeztesse őket (akár személyesen, akár a temetkezési vállalat kiküldöttje útján), hogy amennyiben valaki vallást sértő beszédet tartana, vagy ilyen kitételeket engedne meg magának, ő azonnal elhagyja a sírhelyet. Ez esetben a hozzátartozók is gondoskodnak arról, hogy a szónokok ne ragadtassák el magukat vallássértésre.

Nagyon rossz és az egészségre komolyan veszélyes időjárásakor a pap megengedheti, hogy az idősebb vagy gyengébb szervezetű férfiak a szertartás közben feltehessék vagy fenntarthassák kalapjukat. A boldogult Prohászka püspök úr is megtette ezt egy viharos, fagyos, havas időben végzett temetés alkalmával és a

jelenlevő férfiak nagy hálával és örömmel éltek az engedéllyel.

Illő, hogy a beszentelő pap, a szertartás előtt vagy után, részvétét nyilvánítsa a legközelebbi gyászolóknak, akik szomjúhozzák a vigaszt. Hasonlókép, ha ezek egyike a temetés ügyében a papnál jár. Csúnya jellemről tenne bizonytságot Isten szolgája, ha ilyenkor csak a temetés díjazására, külsőségeire és az anyakönyvi adatokra szorítkoznék. Mintha az ilyen papnak nem is volna szíve és — minimális illetudása! De a részvét nyilvánítása ne legyen sablonos, rideg, hivatalos színezetű vagy kényszeredett, hanem őszinte és meleg. Az egyik regényben mondja az író: „A fájdalom tépi az anya lelkét, a szíve elszorul, a lába megremegek, a hangja elcsuklik, de a papnak nincs szava hozzá . . .” Reméljük, hogy az ilyen köszívű pap csak a regényíró képzeletében terem.

Neveljük és szoktassuk rá a híveket a rendezett temetési menetre, hogy nemek szerinti zárt sorokban haladjanak, útközben pedig imádkozzanak vagy gyászdalokat énekeljenek.

Egyes francia plébániákon a részvevők filléres árú szövegből imádkozva kísérik a pap szertartását és respondeálnak. Bárcsak nálunk is meghonosodnék e szép szokás.

29. Fejezet † f.

Az egyházi temetés II.

Iskolában, szószéken és haláleset bejelentésekor küzdünk a felesleges temetési fényűzés ellen, amelynek a forrása rendszeren az ostoba hiúság. Pedig a bánatos ember nem keresi a pompát, a sallangot és a fényűzést. Inkább kerüli mindezt. Viszont törekedjenek a gyászolók imádsággal, szentmise-mondatással, búcsúval, alamizsnával és egyéb jócselekedettel az elhunytakon segíteni. Nagyon üdvös, követendő és terjesztendő szo-

kás, hogy a gyászolók a gyászmise közben végzett szentáldozásukat felajánlják a megholtért. Hasonlóképp halottak napján vagy nyolcada alatt.

Amerikában a katolikusok körében alakult egy „virág-alap” (Flower-Fund), amelynek útján a gyászolók megváltják a virágot és az I. oszt. temetési pompát. Erről nagy elismervényt kapnak, amelyet a koporsó elé vagy mellé helyeznek el. Az így befolyó pénzből jótékonyági intézményeket létesítenek és tartanak fenn. Szintén követésre méltó!

Viszont a szegényeket temessük el „feltétlenül ingyen és tisztességesen”; nehogy még inkább vagy a szertartás végzésének minőségében is éreztessük velük a jobbmódúaktól való különbséget. „*Pauperes gratis omnino ac decenter funerentur et sepeliantur*” írja elő az Egyh. Törvénykönyv. (1235. c. 2. §) és a Római Rituale (Tit. VI. c. 1. n. 8.).

Krisztus Urunk példája (Lk. 7, 22.), az Egyház törvénye, a szociális érzés és a prudentia pastoralis egyaránt követeli az irgalmasság e cselekedetének gyakorlását, amellyel a szegény helyett az Urat tesszük adósunkká.

Hála a jó Istennek, a katolikus papságban mindenkor volt és lesz annyi evangéliumi lelkület és szociális érzés, hogy szinte felesleges a szegényeknek ingyenes temetésre való jogát külön kiemelni. De persze, mint mindenütt, itt is akad ritka kivétel: Egy vegyes-vallású község határában halva találtak egy koldust. Hosszú huza-vona után a katolikus plébános vonakodott a pénztelen embert eltemetni azzal az indoklással, hogy talán nem is katolikus. Vállalkozott rá a másvallású lelkész, el is temette a saját temetőjében. Később, amikor az illető iratai megérkeztek, kiderült, hogy a szerencsétlen ember katolikus volt.

Magyarországon a magyar püspöki kar (1936) elrendelte, hogy a szegénysorsú hadirokkantakat és hadiözvegyeket is ingyen kell temetni.

Csúnya jellemre mutatna az is, ha egy papot a

sacri auri fames annyira hatalmába kerítene, hogy *pap-társa* temetési szertartásáért stólat követelne!

Papnak temetése templomból, *szentmise keretében* történjék. Ugyanazon az úton vigyék holttestét a templomba, amelyen életében oda szokott járni. A karingben jelenlevő papság mondja el még a szentmise előtt a halott felett az officium defunctorumnak aznapra eső nocturnusát és a Laudest. Ezt kövesse a gyászmise és a Libera. Útközben a papság imádkozza a Miserere zsoltárt vagy a hívekkel együtt a fájdalmas olvasót. Minden tized után egy-egy gyászenek következhetik. A sírnál történő utolsó beszentelést követheti a dicsőséges olvasó első tizedének elimádkozása.

A fentemlített okból és a jó példaadás kedvéért a papi temetésnél is kerüljünk minden felesleges külső pompát és fényűzést. A pap temetése legyen egyszerű, de bensőséges és felemelő. Lengje körül a hit, a szeretet, a segítenivágyás, az összetartás, együttérzés és ima szelleme, valamint a boldogító remény érzése.

A plébánia tartson gyászt. A 3., 9. és 40. napon vagy az ezt követő vasárnapon történjék megemlékezés (közös ima) az elhunyt lelkipásztorért! Éppígy halottak napján vagy hetén az összes elhunyt volt lelkipásztorokért.

Az Egyház törvénye (1209. c. 2. §) és a Rom. Rituale (T. 6. c. 1. n. 11.) szerint a papok és egyéb klerikusok sírjai a lehetőség szerint a világiaktól elkülönített, illőbb helyen legyenek.

A papi sír legyen *egyszerű, de állandóan ápol!*

Milyen szomorúan jellemző az élő papokra, ha elhunyt kartársaiknak a sírjai a temető legelhanyagoltabbjai! Joggal arra következtethet mindenki, hogy az illető papokban nincs meg a kegyelet érzése még egymás iránt sem.

A szerzetesek jobban szokták ápolni elhunyt rendtársaik sírját. De láttam egy helyen egyik nagy szerzetnek temetőrészletét — gyalázatosan elhanyagolt állapotban! Utazó társam fájdalmasan jegyezte meg: „Az ilyen temető reflektor az élő tagok egymásközi viszonyára!”

IV. Rész

A templommal kapcsolatos illemszabályok

30. Fejezet + f. n.

A hívek érdeke és egészsége

Templom tervezésénél, építésénél és berendezésénél tagadhatatlanul fontos és elengedhetetlenül szükséges a művészeti szempontok érvényesítése.

De sajnálatos, hogy a középkori dómok csodás alkotásainak elbűvölő hatása következtében nagyon sok, főképp új templom tervezésében és felépítésében a művészi cél háttérbe szorította, sőt mellékessé fokozta le a művészetnél is hatványosabban fontos és szükséges két másik célt: az egyik, hogy a templom minden tekintetben megfeleljen a céljának, a másik, hogy figyelemmel legyen a hívek kényelmére, igényeire és hogy ezzel megkönnyítsük, sőt kívánatossá, kedvelté tegyük a szentmisehallgatás köteletségének teljesítését.

A templom tervezésére, építésére és berendezésére vonatkozó előírások és tanácsok a lelkipásztorkodástan és liturgia keretébe tartoznak és könyvünk célján kívül esnek. E helyen röviden csak néhány pontra szeretnők felhívni a figyelmet.

A templomban az Eucharisztia legyen a középpont és fénypont. Minden arra mutasson és irányuljon. A templom legyen Eucharisztia-centrikus. E végett minden az oltárért legyen.

Az Oltáriszentség *állandóan* csak egy oltáron

őrizhető (1268. c. 1.), mégpedig a templom legelőkelőbb helyén („in praecellentissimo ac nobilissimo loco”), tehát rendszerint a főoltáron. (1268. c. 2.) Csak a székesegyházakban, társas- és konventualis templomokban tanácsos a Szentséget más kápolnában vagy oltáron őrizni. (1268. c. 3.) A szentségoltárt minden más oltárnál jobban fel kell díszíteni. (1268. c. 4.)

A főoltárt a templom minden részéből jól lehesen látni. Különösen manapság az Egyház fokozottan kívánja, hogy a hívek minél bensőségesebben kapcsolódjanak a szent cselekménybe. Ezért a liturgia szabályainak, szellemének és céljának jobban megfelel a szabadon álló magasabb főoltár, mint a falhoz támaszkodó!

A templomi zászlók, hordozható körmeneti baldachin stb., mint a főoltárt eltakaró tárgyak, nem valók állandóan a templomba, hanem a raktárba, kivéve azokat a napokat, amikor használatukra sor kerül.

Magán az oltáron is csak a lényeg domborodjék ki, minden más a háttérbe vagy oldalvást szoruljon. A lényeg: az asztallap (a benne levő szent ereklyékel), a tabernákulum, a feszület és a gyertyák.

Minden tabernákulumot conopeummal kell ellátni. (Rit. Rom. lit. IV. c. 1, 6., S. R. C. n. 4000 és 4137.) Voltakép ez a tabernákulumban lakó Úr Jézus fő ismertetőjele. Még inkább, mint az örök lámpa, mert utóbbi más oltár előtt is égethető, ellenben a conopeum csak szentséges tabernákulumra alkalmazható.

Az oltárfeszület legyen az oltárhoz viszonyítva nagy („*crux emineat*”), azt legtávolabbról is látni lehesen. Liturgiai szempontból helytelenítendőek a liliputi, szinte csak kézbe való oltárfeszületek.

Az oltár ne legyen állványa és lerakódó helye az oda nem való és a figyelmet a tabernákulumtól elvonó szobroknak, képeknek, ereklyetartóknak, vázáknak stb. Még az oltár mögé vagy köré helyezett képek és szobrok se nyomják el az oltárt. Helyesen mondta P. Bangha S. J., hogy „az oltár szorosan véve soha-

sem Mária-oltár, Szent János-oltár, Szent Alajos-oltár, hanem mindig elsősorban Krisztus-oltár".

Már említettük, hogy a tabernákulum fölé nem szabad semmit sem raknunk, kivéve a feszületet és a trónust (baldachint), amelyet a monstranciában levő Szentség ünnepélyes kitételére rendelt el az Egyház.

A szentélyt és a főoltárt legjobb a magasból és oldalról, rejtett fényforrásokkal megvilágítani.

A szentségkitételre használt, Krisztus királyságát megcsúfoló deszkácskák tűnjenek el már az oltárokról. A rájuk tűzdelt himzett dísz nem teszi azokat sem szebbé, sem méltóbbá!

De e sok aprólékosnak látszó követelménytől ne vesítsük szem elől a templom tervezésénél, építésénél és berendezésénél szem előtt tartandó másik fontos célt és követelményt, amely már erősen belevág könyvünk keretébe.

Jó s finom ízlésű ember alig állíthatja, hogy a ma emelt, tehát új világi épületek kíváncsan szépek volnának. De a közönség mégis kedveli az új építkezési módot, mert *célszerűséget, kényelmet és egészségesebb életmódot biztosít. A lakók jogos igényeit és szükségleteit kielégíteni igyekszik.*

De kérdezem, hogy ugyanakkor törekedtünk-e a legtöbb, egészen új templom tervezésénél és berendezésénél is hasonlóan biztosítani és kielégíteni a hívek kényelmét, egészségi és egyéb jogos szükségleteit és igényeit?

Sajnos, e téren rettenetesen hátra vagyunk! E pontban erős mea culpa-ra van okunk.

XI. Pius pápa mondotta szociális enciklikájában, hogy a mai viszonyok az emberek óriási számának rendkívül nehezé teszik az örök üdvösségükről való gondoskodást. Bizony ez a megállapítás a hívek szentmishallgatására is vonatkozik.

Ha az Egyház *halálos bűn* terhe alatt kötelezi a híveket arra, hogy vasárnapokon és kötelező ünnepeken templomban szentmisét hallgassanak, akkor nekünk lelkiismereti, atyai, lelkipásztori és *illem*-kötelességünk,

hogy híveinknek e szigorú parancs teljesítését minden-kép megkönnyítsük. De így van-e?

Lássunk néhány példát:

Az egyik nagyobb községben a templom annyira a községen kívül van, hogy alig nevezhető az Immanuelnek, a közöttünk lakó Isten házának. Sok nagyobb város belterületében is templom templom mellé épült, de a külvárosok és a kültekkek híján vannak könnyen megközelíthető templomnak, néha még kápolnának is.

Templomot tehát mindig *alkalmas helyen* épít-sünk és ott, ahol a *legtöbb* hívőnek szolgálatára állhat!

Egyik magyar városban 1913-ban építettek templomot, mégpedig az akkori vélt szükségletnek megfelelően. De már 1938-ban, tehát 25 év múlva még közönséges vasárnapokon is, a hívek egy része kénytelen volt a kapuk előtt szorongani esőben, fagyban, hóban, szélben. Bent nyáron a túl zsúfolt, rossz levegőjű, párás hajóban egymásután lettek rosszul még egészséges gyermekek, felnőttek is egyaránt, télen pedig a szükségből nyitva hagyott ajtókon át oly huzat vonult végig a templomban, hogy attól betegedtek meg a hívek.

Fontos szabály: ha templomot építünk, ne a jelenre gondoljunk, ne a mostani lélekszámot tekintsük alapnak, hanem gondoljunk kb. száz, kétszáz évvel előbbre. Akkorára építsük a templomot, hogy száz év múlva a megnagyobbodott hitközség híveit is kényelmesen befogadhassa. Ha nincs elég pénz: építsünk egyelőre nagy szentélyt és hagyjunk, biztosítsunk helyet a templomhajó későbbi meghosszabbítására.

Hitler Adolf, Németország vezére és kancellárja mondotta 1938 decemberében: „Mi a jövő nemzedék számára építünk. A demokratikus fejlődés napjaiban Berlinben székesegyházat építenek 3.500,000 lélek számára — 2400 ülőhellyel. Inkább építettek volna székesegyházat 100,000 ülőhellyel.” Ebben a pontban nem volt-e igaz?

Viszont az is igaz, hogy főképp városokban, egy vagy néhány nagyterjedelmű templom mellett sokkal

eszményibb inkább több kisebb templom építése, a hívek tartózkodási helyei szerint szétszórva.

A jövőre való számítás abban is megnyilvánuljon, hogy az előreláthatóan keletkező és kiépülő városrészek legalkalmasabb pontjait és tereit már *jóelőre lefoglaljuk a templom számára*. Részint előrelátásból és pasztorális prudentiából, részint pénzügyi szempontból, mert így nagyon olcsón juthatunk templom-telekhez. A tapasztalat is mutatja, hogy az új házak is a templom köré fognak kíváncsozni.

Az Egyház megkívánja, hogy templomok építésénél törekedjünk ragaszkodni a hagyományos templom-építési formákhoz és a keresztény művészet szabályaihoz (1164. canon), de ez nem zárja ki és nem zárhatja ki azt a célt, hogy a híveket kényelmesen és egészségük veszélyeztetése nélkül helyezhessük el bennük.

E végett bátran felhasználhatjuk templomainkban az oldalemeleteket és karzatokat¹, amelyekkel kis térre szorított templomokban is meg lehet kétszerezni vagy megsokszorozni a templom befogadóképességét.

Azután itt van az ülőhely kérdése. Igaz, a régi és sok mai templomban is teljesen hiányzik a pad. Meg is okolják, hogy miért. De a mai elkényeztetett, gyengeidegzetű, türelmetlen ember okvetlenül rászorul ülő alkalmatosságra.

És e tekintetben is törekedjünk felszínen maradni. Némely templomban olyan ügyetlenül szerkesztett padok vannak, hogy sem kényelmesen ülni, sem térdepelni nem lehet bennük. „Die Bänke sind häufig eine Marter ersten Ranges.” (L. Swoboda, volt bécsi egyet. tanár.) Legtöbbször olyan túlméretezett a terjedelmük is, hogy aránylag nagyon sok helyet foglalnak el és csak kevés ülőhelyet nyújtanak. De erről a következő fejezetben még részletesebben szólnunk.

Nem ártana e tekintetben sem tanulni a mai iskoláktól, tudományos előadótermeiktől, parlamentek-

¹ Nagyon ügyes és praktikus karzatot alkalmazott az építész az újkomáromi templomban.

től, sőt színházaktól és moziktól sem. E profán helyeken oly ügyesen és gyakorlatiasan oldják meg az ülőhelyek számát és minőségét, hogy *kis helyen is nagyon sok személy kényelmes* üléshez juthat.

Amerikában már előbbre jutottak, ott van pl. Detroit katolikus temploma; belül 2—3—4 emeletes, karzatszerűen húzódó *kényelmes* ülések vannak, amelyek mindegyikéről jól látható a főoltár.

A közepes és hidegebb éghajlatú templomokban okvetlenül gondoskodjunk a hívek egészségét védő, kellő hőmérsékletről.

A hideg, nyirkos templomban való nyugodt, mozdatlan ülés vagy állás különféle betegségeket okozhat, pl. náthát, meghűlést, tüdőcsúcsshurutot, tüdőgyuladást, heveny (akut) vagy üdült (krónikus) ízületi reumát, vesebajt. Télen a templom hideg vagy nedves következtén való állás és térdelés (pl. iskolásgyermekeknél) kész veszélyt jelent.

Különösen a vasbetonból készült és kupolás templomok hidegsége téli, fagyos időben szinte kibíratatlan. Ilyenekben rendesen a fűtés sem segít. Vannak manapság épült, hatalmas templomok, amelyeknek téli hidege északi sarkvidékre emlékeztet. Szinte megdermed az ember bennük: kitanácsolják, kiűzik és más-korra visszaretentik a látogatójukat.

Nagyon jó, ha a templomnak előcsarnoka van. Ez akadályozza a huzatot, melegen tartja a templomot, a hívek pedig lerázhatják magukról a havat s esőt. Itt helyezhető el a hirdetőtábla, könyvestábla, a kérdőív szekrényke. Végre az előcsarnok egyik vagy mindkét oldalán helyezhető el a ruhatár, a W. C., de ezekről alább.

Minden templom legyen fűthető! Még a falusi, tanyai is! Az ember földi életét és egészségét védő V. isteni parancs hatálya alól nincs kivétel!

Ma már a szatócs is fűti a boltját, az iparos a műhelyét, a cigány a putriját. Sőt a külföld sok vidékén (pl. Izlandban) még a szántóföldeket is melegítik. Csak éppen az Úr háza, a község legelőkelőbb helye

maradjon a legnagyobb hidegben is fűtetlen, barátság-talan, zord és az egészséget veszélyeztető?!

A templom fűtését természetesen az időjáráshoz alkalmazzuk! Hőmérő legyen minden templomban! Ne bízzuk a hő szabályozását a fűtőre (sekrestyésre), hanem ellenőrizzük azt magunk!

Roppantul helytelenítendő, ha szeszélyünk vagy a fűtőanyagnak esetleges beszerzése szerint némely vasárnapon fűtjük a templomot, más vasárnapokon meg nem. Mert ha pl. újévkor fűtjük, a hívek, számítva a további fűtésre, vízkeresztre már nem öltözködnek fel oly melegen, ám ha e napon elmarad a fűtés: a hívek egy része egész bizonyosan meghűl, megbetegszik.

A templom legközelebbi fűtését hirdessük ki a szószekről és a templomajtókon, esetleg az ujságokban, mert a hívek másképp öltözködnek, ha tudják, hogy a templom fűtött, mintha fűtetlen. De ha már elkezdtük a fűtést, azt az enyhébb időszak beálltáig ne hagyjuk abba, legfeljebb szabályozzuk a hőfokot.

Nem járja, sőt a hívek egészsége ellen merénylet számba megy, ha a templomot ötletszerűen hol fűtjük, hol nem.

Első hallásra talán szokatlanul hangzik, sőt néhányan még meg is ütközhetnek következő javaslatunkon: Nagyobb városokban minden nagyobb templom előcsarnokában legyen egy ruhatár vagy ruhamegőrző (garde-robe, cloak-room), ahol a hívek vagy ingyen, vagy nagyon kis díj ellenében télen lerakhatják felsőruhájukat. Ezzel a figyelemmel tartozunk legalább télen a hívek egészségének. Mert vagy nagyon hideg a templom, ekkor a hívek megfázhatnak, a gyengébb szervezetűek és öregek pedig el sem mehetnek az istentiszteletre. Vagy meleg, jól fűtött a templom; ez esetben, ha a hívő le nem vetheti téli felsőruháját, akkor hűl meg, ha elhagyja a meleg templomot és kilép a hideg, fagyos szabadba!

Ne legyünk már mindenben maradiak és elmara-dottak. Ma már minden tizedrangú moziban, színházban, bárban, kávéházban, korcsmában van ruhatár vagy

legalább is alkalom és mód a felsőruha, esernyő stb. letevésére, csak éppen a legfelségesebb helyen, Isten házában, a legfelségesebb cselekmény színhelyén legyünk kénytelenek eltérni az ókori kényelmetlenséget és egészségünk veszélyeztetését?

A ruhatárból vagy előcsarnokból nyíljék egy-egy ajtó a W. C.-re urak és hölgyek részére. E pontra még visszatérünk.

Nekünk, amennyire a templom szentsége és a cél komolysága megengedi, szinte versenyre kell kelnünk a többi tömegvonzó hellyel!

Szent Aldhelm püspök életrajzában olvasom, hogy ő csak azzal nyerte meg híveit Istennek, templomnak és vallásnak, hogy elleste a népet vonzó egyéb szórakozások lélektani rügőit és ezeket utánozta. Például: Malmesbury lakóit egészen elbűvölték bizonyos bűnös mulatságok, amelyeknek fő vonzóereje az ének és zene volt. Szent Aldhelm is rendezett hasonló énekes és zenei szórakoztató összejöveteleket. Sőt ő maga is (noha királyi vér csörgedezett ereiben) fellépett saját szerzeményeivel. Később ügyesen és fokozatosan, szinte észrevétlenül vallásos tárgyú előadásokat is közbeszótt, és ezek révén később templomait megtelítette híveivel.

A nedves falú, főleg a nedves padlózatú templom is veszélyezteti a hívek egészségét és a berendezési tárgyakat. Ma már az épületek víztelenítésére és kiszáritására sok kipróbált módszer van!

Nedves tabernákulumot is meg lehet szárítani beléhelyezett égetlen mészdarabokkal vagy *óvatosan* égetett gyertyákkal. Egy harmadik mód: kis mollzacskóba darabos kámfort teszünk és ezt helyezzük a tabernákulumba. Ez esetben azonban *jólzáró* cibóriumot kell használnunk, nehogy a partikulák felvegyék a kámfor szagát. Kámfor használata esetén a Szentseget más oltáron is őrizhetjük. A kámfor használatát magam is kipróbáltam: a cibórium külseje és köpönyege erősen felvette a kámfor szagát, ellenben a *jól elzárt* partikulák nem!

Nekünk a keresztény szeretet fõparancsának, az

udvariasságnak, figyelemnek és illemtudásnak alapján egyaránt lelkiismereti, szigorú kötelességünk, hogy híveink egészségét védjük, óvjuk és hogy azt a templomlátogatás révén semmikép se veszélyeztessük.

Idevág a gondoskodás, hogy a templomban állandóan jó, tiszta, aránylag pormentes levegő legyen.

E végett a templomokat úgy kell építeni, az ablakokat úgy kell szerkeszteni, hogy jól, alaposan és könnyen szellőztethetők legyenek. Ismerek egy fővárosi, különben szép, kedves, barátságos templomot, amelyben egyetlen ablakot sem lehet kinyitni, úgyhogy az alapos szellőztetés lehetetlenné válik. Vasárnapokon már a második szentmise végén szinte kibírhatatlanul rossz a levegő.

A pap ellenőrizze a *helyes* szellőztetést. Sok helyen t. i. minden feltétel megvolna a helyes szellőztetéshez, de a tisztogatók kényelemből vagy a kellő érzék hiánya miatt a tisztogatás alkalmával se ajtót, se ablakot nem nyitnak ki, hanem zárt ajtók és ablakok mellett söpörnek és porolnak. Persze, hogy ez semmit sem érő áltisztogatás.

Ellenőrizzük az illetékeseket, hogy istentisztelet megkezdésekor az ablakokat jól és teljesen zárják be. Az egyik vidéki nagyobb város templomában szeles időben tűrhetetlen huzat volt, noha az ablakok be voltak téve. Közelebbi vizsgálat megállapította, hogy az ablakok nagyon rosszul záródtak, úgyhogy a szél több ujjnyi vastag hézagokon át fújhatott be. És miért? Mert a sekrestyés jóideig csak felületesen, vagyis nem gondosan és nem helyesen csukta be az ablakokat, ezért azután annyira megdagadtak, hogy azután már a legnagyobb erőlködéssel sem voltak becsukhatók.

A templom köpadolatát télen okvetlenül be kell borítani vagy deszkákkal vagy kókusz-, illetve gyékényszőnyegekkel.

A szenteltvíztartóban a víz kifogástalan tiszta legyen és ne válják a baktériumok táptalajává.

E végett legcélszerűbbek a kivájt kőbe alkalmazható és kiemelhető üveg- vagy porcellánvíztartók

alkalmazása. Persze a szenteltvizet legalább hetenkint egyszer meg kell újítani. Hasznosnak bizonyult a szenteltvíztartó fölé alkalmazott rács is, úgyhogy a hívek csak egyik ujjukat márthatják be a vízbe. De e rács lehetőleg rozsdamentes fémből legyen.

A víz tisztántartására és csírátlantítására legajánlatosabb az ú. n. katadyn-eljárás, amelynek az a lényege, hogy a víz, bizonyos fémekkel (főképp ezüsttel) érintkezve, ezeknek csíráölő (oligodynan) hatásától állandóan baktériummentes marad.

Régi építészeti szabály: „Aedes sit orientem versus.” Már az apostoli constitúciók elrendelték. A sekrestyének pedig a templom déli oldalán a helye, nem az északon, ahol a nap sohasem érheti és így a nedves sekrestyében minden eldohosodik, elpenészesedik vagy megrothad.

Minden templomot a helyi körülmények áttanulmányozása után, az illető plébánia különleges igényeinek és a hívek érdekének figyelembe vételével kell építtetni.

Nekünk minden módon és áron arra kell törekednünk, hogy a hívek a templomban jól, kellemesen, kényelmesen, azt mondhatnám, otthonosan érezhessék magukat. Hiszen az Atya házába mennek, aki szeretettel hívja őket: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, . . . és én megennyhítlek titeket.” Igen, a hívek még testileg is oly jól érezzék magukat Isten házában, hogy Péterrel elmondhassák: „Uram, jó nekünk itt lenni!”

Manapság, ha mozit, kávéházat, bárt, mulatóhelyet, munkáslakást vagy cselédszobát építenek, a legmesszebbmenően gondoskodnak e helyiségek egészségügyi követelményeiről és szükségleteiről. Csak Istennek, a jószágos mennyei Atya házában hanyagoljuk el azokat? Csak éppen az Isten házába jövő jámbor, vallásos, jólelkű, tehát *legértékesebb* híveinket bűntessük azzal, hogy egészségüket semmibe vesszük, őket kényelmetlenségre, egészségük veszélyeztetésére vagy éppen megbetegedésükre kényszerítsük? Azért

szinte törjük a fejünket azon, hogy mi módon szolgálhassuk és mozdíthassuk elő a hívek érdekét.

Idevág a rector ecclesiae figyelmessége a templomban felejtett vagy elveszített tárgyakra vonatkozóan. Főképp városokban szükséges, hogy a pap figyelmeztető táblák útján óvja a híveket a zsebtolvajoktól, akik főképp a híveknek imájukban való elmélyedését és az áldoztatórácshoz való menését használják fel tárgyaik eltulajdonítására. Egy leány néhány percre a templomba ment; irattáskáját imája közben háta mögé helyezte. Mire imáját befejezte, a táska már eltűnt. Istentiszteletük után az egyik ministráns vagy maga a sekrestyés azonnal tartson szemlét a padokban és az esetleg ott talált tárgyakat vigye a sekrestyébe.

Olyan templom elé, ahová a távolabbi vidékről, filiából, tanyákról jönnek össze a hívek, nagyon ajánlatos egy kerékpármegőrzőt készíttetni. T. i. nagyon sokan vannak, különösen vidéken vagy nagyobb városok külsőbb részein, akiknek nagy nehézségbe ütközik a vasárnapi szentmisehallgatás, mert a templom távol esik lakásuktól. Ezeknek a szentmisehallgatást nagyon megkönnyítené, ha a templomok előtt vásár- és ünnepnapokon kerékpárőrzőhely volna, ahol egy-egy karszalagos szegény hívő néhány fillérért őrizné a kerékpárokat.

Igen, törekedjünk a templomban is korszerűsége, az idők szavának bölcs megértésére, az igények méltányolására.

A mai templom légköre, berendezése, kényelme családias, otthonos, kíváncsatos legyen, hogy a hívőt szinte meleg, szülői kézszorítással várja!

Amerika egyik templomában külön istentiszteletet tartanak a nagyothallók, egy másikban az állni nem tudók számára. Párizsban a vakok részére. Az új római pályaudvarba templomot építettek az utazó közönség kényelmére. Mily szép, nemes figyelem!

Gyakorlatiasság a templomjárók érdekében

A templomba járó hívek iránt való figyelmesség, előzékenység és udvariasság a templom és felszerelésének gyakorlatiasságában is mutatkozzék meg.

Csak néhány példa:

A szószék ne legyen nagyon magas, nehogy a híveknek a szónokot hátraszegzett nyakkal kelljen hallgatniok.

Minden templomépítés előtt követeljünk az építő mérnöktől akusztikai tervezést és biztosítást. A rossz akusztika részben hatástalanná teszi az Isten ígéjének hirdetését, eltorzítja vagy lehetetlenné teszi a beszéd megértését, akadályozza az ájtatos hangulat kialakulását, fárasztja és bosszantja a hallgatókat.

Némely újabb irányú templom vasbetonos szerkezete, „szovjet-stílusú” símaságával szinte lehetetlenné teszi a jó akusztikát.

Az akusztikát előmozdítják:

a) A szószék fölé alkalmazott nagyméretű hangvető mennyezet vagy üvegtető. A kisméretű hangvető semmit sem használ.

b) A templomnak hangnyelő anyagokkal való bélelése.

c) A szószékre alkalmazott mikrofon, amely összeköttetésben áll sok (legalább 12) közönséges *kis* (rádiós) hangszóróval. A nagy, észrevehető megafonok és erős hangszórók nem válnak be, sőt néha még jobban rontják a beszédet. Ajánlatos mind a mikrofon, mind a hangszórók *főlé* kis vízszintes lemezt (hangvetőt) alkalmazni, amely a kiáradó hangot letompítja az alsó rétegekbe.

A lourdesi székesegyházban és a külföld több más templomaiban még a templom előtti térre is kivezették a hangszórót, úgyhogy amikor nagyobb ünnepek alkalmával a hatalmas tömegek nem férnek a templomba, körülötte is hallgathatják a prédí-

kációt és csatlakozhatnak az éneklő hívek seregéhez.

Láttam egy szegényes, alacsony, fazsindelyes falusi templomot. Az élelmes plébános a padlás ablakaiban helyezett el hangszórókat: a kívülrekedt hívek számára, kitűnő hatással!

De mikrofon esetén a szónoknak meg kell szoknia, hogy halkán, egyenletesen, *társalgásszerűen* beszéljen.

d) Jó hatásúak a cik-cak falak és a boltozatoknak ú. n. Heraklit-lemezekkel való burkolása.

e) Némely templom akusztikáját erősen megjavították a mennyezetről lelógatott kb. $\frac{3}{4}$ méter hosszú fonalakkal, amelyeket alulról alig lehet észrevenni.

f) A templom nedvessége (nedves falak és boltozat) árt az akusztikának, ezért már e szempontból is víztelenítsük és száríttassuk templomainkat.

A templom legyen világos. A templomi lámpák ne csupán díszül és fényhatásra szolgáljanak, hanem elsősorban arra, hogy *még a gyengeszeműek* is tudjanak olvasni.

Az olvashatóságnál eszembe jutnak az oltár kánontáblái. Valljuk meg, hogy a legtöbbjét nem tudjuk használni, részben apró, nem elég tiszta s olvasható betűi miatt (főképp télen és rossz időben), részben mert a nyomtatott részt elfedi a beborított misekehely, márpedig minden tárgy csak akkor ér valamit, ha megfelel céljának, vagyis a mi esetünkben, ha a kánontáblát könnyen olvasni tudjuk.

A középkorban a kánontábla ismeretlen volt. VIII. Kelemen csak 1604-ben rendelte el, a rubrika pedig ma is csak egy kánontábláról szól, a gyakorlat hármát használ.

A célszerű kánontábla betűi nagyok és gyertyavilágítás mellett is olvashatók legyenek. A tábla nyomott lapján az esetleges (felesleges) nyomdai díszítések ne a szöveg felett, hanem alatta legyenek, hogy az olvasandó szöveg magasabbra kerüljön és azt a kehely el ne fedje. Ugyane célból a táblák kerete alul szé-

les legyen, ellenben fent keskeny, hogy a tabernákulumot ne takarja el.

A szöveg sorrendje is célszerű legyen. Vagyis az a szöveg, amelyet a pap meghajolva mond, a tábla felső részén legyen, amit állva mond, alul foglaljon helyet.

Az oltár menzája legalább 65—70 cm széles legyen, hogy a pap a könyvtartót a szeméhez mért ferde szögben is be tudja állítani. Az oltár dobogójának legfelső lapja pedig oly széles legyen, hogy a miséző a térdeléskor ne rúghassa meg a miseszolgát.

A templomhajó befogadó képességét egyes templomban növelni lehet néhány gyakorlati intézkedéssel. Pl. a mellékoltárokat és a gyóntatószékeket a kereszthajókba és a templomnak oly részeibe helyezzük, ahonnan nem láthatni a főoltárra. A mellékoltárok 3—4 lépcsőjét egyre csökkenthetjük. A szobrokat nem földigérő talpazatra helyezzük, hanem embermagasság fölött a falba illesztett kinyúló karra (konzol). Az áldoztatórácsot a főoltárhoz közelebb visszük. Ügyesebb és kevesebb helyet igénylő padok elhelyezésével is nagyobb teret nyerünk.

Az Egyház nem kedveli a templompadok kibérelését, legalább is nem hosszabb vagy állandó időre, mert bizonyos osztály vagy vagyoni különböztetést teremt Isten házában. Sajnos, némely országban és városban az anyagi körülmények szinte rákényszerítenek erre a pénzforrásra (pew-rent), bár ott is sok panasz merül fel az üléshelyek kibérelése ellen. Bourne londoni bíboros-érsek középutat állapított meg: az Evangélium-oldalon bérelt, a Lecke-oldalon szabad üléshelyek voltak. Egyben kimondotta, hogy amennyiben az istentisztelet megkezdésekor a bérelt ülést nem foglalták el az illetékesek, ez szabadnak számít. Némely amerikai templomban az üléseket egész évre, de naponta csak egy-egy órára lehet kibérelni, amelyet az ülésre helyezett tábla feltüntet, pl. „Reserved at 8. a. m. or 6. p. m.” Vagyis pl. vasárnap egy-egy

ülést annyian bérelhetnek, ahány szentmisét mondanak a templomban.

Viszont a padok kibérelése esetén sokszor az öregek és betegek nehezen vagy alig jutnak ülőhelyhez. Ezen kétféleképp segíthetünk. Az egyik mód az, hogy minden templomban néhány padot az öregek és betegek számára fönntartunk. A másik mód a külföld (pl. Amerika) egyes templomaiban szokásos: a híveket a templomatyák fogadják és ültetik el; a templomba rendszeren járóknak megvan a maguk megszokott helye, amelyet az irányító templomatyá és a hívek is tiszteletben tartanak.

Egyes padokat fenn lehet tartani az előljárásságnak és a templom pátrónusának. (1263. és 1455. c.)

A padok számát illetőleg kerüljünk két végletre. Az egyik a templom zsúfolása padokkal. Még a szükséges számú padokat is úgy kell elhelyezni, hogy a templomban tartott körmenetekre és a bérálás szentségének kiszolgáltatására elég hely maradjon.

A másik véglet a padnélküliség. A mai közönség el van kényeztetve, főképp a városokban, de erkölcsi szempontból sem ajánlatos, ha a hívek padok hiányában egymás hegyén-hátán zsúfolva állnak.

A padhiánnyal csaknem azonos a kényelmetlen, rossz pad. Az ilyenekben néha kín és gyötrelem az ülés, főképp a térdelés. A legtöbb rossz padnak az az oka, hogy a padméretek megállapítását az asztalos elgondolására bízták.

Új padok készíttetésénél ügyeljünk a következőkre: a padtámla ne legyen derékszögben merőleges, se dudort ne alkosson, mert különben fájdalmas lenne a hosszabb támaszkodás. A térdeplő vízszintes legyen, magassága 16—17 cm. A könyöklődeszka lejtése legfeljebb 2 cm legyen. Elöl legyen rajta kiálló pereme, hogy a könyök támaszkodhassék rajta és az imakönyv vagy olvasó le ne csússzék róla.

Jól beváltak a felhajtható egyes ülésű és lehajtható térdeplős padok. A chalfonti új „Isteni csecsemő”

templomban (épült 1940-ben) padok helyett csupa szék van. Hallom, hogy célszerűnek bizonyult.

A legtöbb térpazarlás a térdelőpad és az ülődeszka között szokott lenni. Pedig a kettő között elég 5 cm távolság. Ez már lehetővé teszi a padban való felállást (noha a padban ülők az istentisztelet közben mindössze néhány percre állnak fel).

Iparkodjunk az Egyház régi szokásának és mostani előírásának (1262. c.) érvényt szerezni, hogy a férfiak és nők külön-külön oldalon foglaljanak helyet. De persze az ellentétes szokásnak megszüntetése mindig nagyon tapintatos módon történjék.

Gyakorlati szempontból új templom építésénél fontos kérdés a *kapuk és ajtók* okos elhelyezése (akusztika, huzat, vészkijárat stb.).

Gyóntatószékből legyen minél több, lehetőleg zárt és három fülkés, hogy a pap mindkét oldalról gyóntathasson.

A gyóntatószékek ne feltűnő, de viszont könnyen hozzáférhető helyen legyenek. A sekrestyében csak akkor tartható gyóntatószék, ha ez a sekrestye ablakán át jól látható.

Minden templomban legyen egy vagy két gyóntatószékekkel több, mint ahány állandó papja van.

A gyóntatószéket úgy készíttessük, hogy a papra és gyónóra egyaránt kényelmes legyen.

Vannak gyóntatószékek, amelyek kis kízókamráknak is beillenének. De a gyónók szempontjából is nagyon alkalmatlan egyik-másik gyóntatószék. Tessek csak kipróbálni, hogy akárhány gyóntatószék térdeplőjén való 5—10 perces térdeplés milyen erős fájdalmat okoz még az egészséges embernek is, hát még az öregebb, betegesebb vagy fájós lábúaknak!

A pap kényelmére a gyóntatószék ne legyen nagyon széles, hogy a kétoldalt való gyóntatáskor ne kelljen jobbra-balra csúsznia. Az ülés lehet párnázott. Nagyon ajánlatos a tömött vagy felfújható gumi-vánkos. Bevált a Hammerstein S. J. javasolta gyóntatószék is. Ebben akár ülve, akár állva gyóntathatunk,

t. i. az ülőke felhajtható, alatta pedig kb. fél méter mély és az ülőke szélességű mélyedést készítettünk. Ha a gyóntató az ülésben elfárad, az ülőkét hátraemeli és leállva a mélyedésbe, állva folytathatja a gyóntatást. Kis költséggel a legtöbb gyóntatószék átalakítható a Hammerstein-féleire.

A papi ülőke előtt elég hely maradjon, hogy a gyóntató kinyujthassa lábait.

Nagyjában a következő mértéket ajánlhatjuk a gyóntatószék számára: Az ülőke 70—80 cm széles, 40—45 cm mély és 46—48 cm magas legyen. A pap könyöklőlécé legyen 80—90 cm magas és 12 cm széles. A gyóntatószék egész mélysége a közepén (az ajtótól a támaszfalig) 120 cm legyen. Ajánlatos a gyóntató testmagasságához szabályozható könyöklő készítése.

A gyónó kényelmére: a térdeplő mindig vízszintes legyen, 12—16 cm magas. Ha a templom pénztára megengedi, időről-időre párnáztassuk és puha bőrrel fedjük. A térdeplő a szintén vízszintes és kb. 15 cm széles könyöklő külső szélétől, függőleges vonalban számítva, még 30—35 cm-re kiálljon.

Természetesen az itt ajánlott méretek nem jelennek Szentírást. Aki jobbat tud vagy beváltabbat látott, járjon el a szerint.

Nyílt gyóntatószéknél a gyónó arcát a körülállók-tól eltakaró oldalléceet alkalmazzunk!

A fülke legyen nappal világos, kora reggel és télen este (belsőleg villannyal vagy külsőleg más világító forrással) annyira megvilágítható, hogy a gyónó az esetleges leírt bűneit el tudja olvasni.

A gyóntatószék stílusa alkalmazkodjék a temploméhoz.

A gyóntatószék mindkét *belső* oldalán függjön a fenntartott esetek táblája és esetleg egy-két alkalmas szentírási hely, pl.: Apoc. 2, 2. vagy 2, 19. Viszont a gyónó előtt lehetőleg látható legyen a feszület vagy alkalmas kép (Jópásztor, Szent Péter, a bűnbánó Magdolna, a tékozló fiú) vagy valamely alkalmas és jól

olvasható felirat, pl.: Lk. 15, 9; 15, 21; 15, 24; Jéz., Sir. f. 17, 21, 23; 5, 8; Ezech. 18, 21; Os. 14, 2.

A gyóntatószék fülkáját lássuk el kulccsal, hogy a pap távollétében világi ember bele ne ülhesse. Már e téren is történtek visszaélések!

Az *áldoztatórács* az áldozó gyermekek miatt ne legyen 70 cm-nél magasabb, térdeplője pedig az öregek és betegek miatt legyen kényelmesen használható, esetleg párnázott.

A *keresztelőmedence* víztartója soha ne legyen ércből, hanem márványból vagy kiemelhető üvegből, amely a sónak ellenáll.

Nekem többen panaszkodtak, hogy a nagyobb városok templomaiban nem kapható szenteltvíz, vagy ha a sekrestyében kaptak is, oly csekély mennyiséget, hogy alig tartott egy hétig. Legyen tehát gondunk arra, hogy a hívek könnyen szenteltvízhez jussanak.

Minden templomban legyen egy téglavagy téglagyártású kölap, amelybe két mélyedést vájatunk. Télen szentmise előtt a téglalapot felmelegítettjük és belehelyezzük a boros és vizes mise-ampolnákat, hogy tartalmuk a szentmise közben is meleg maradjon.

Némely templomban már nem futja a pénz a *harangra*. Addig is, míg erre összegyűl a pénz, a drága harangokat nagyszerűen pótolhatjuk dinamikus hangszórókkal, amelyekkel grammofoon-lemezeknek hang-angját szórjuk szét. Az első ilyen harangpótlót a kattowicei székesegyházban alkalmazták. A berendezés kitűnően bevált és tudtommal ma is üzemben van.

A hívek iránt tanúsított figyelem és udvariasság a templom *hirdetőtábláján* is megnyilvánul.

A tábla tartalmazza:

- a) A szentmisék és egyéb istentiszteletek rendjét.
- b) A gyóntatások időpontját.
- c) Városokban annak a jelzéseit is, hogy a templomban milyen nyelveken gyóntatnak (ezt a hazai nyelven kívül az *illető nyelven is* hirdetjük).
- d) Városokban a plébános lakását.
- e) Rendkívül ajánlatos a legközelebbi szentbeszéd

tárgyának a jelzése. Ezzel a szentbeszédek iránt való érdeklődést felébresztjük és fokozzuk. Hatása meglepően eredményes.

f) Ugyancsak hasznos a templom *belsejében* elhelyezett kis kérdőív-szekerénykének alkalmazása. Ebbe a névtelen hívek bedobják egy kis papírszeleten a szentbeszéd tárgyára vonatkozó óhajaikat, kétségeiket, nehézségeiket, kifogásaikat, javaslataikat, eszméiket. A pap e bedobott papírszeletekből megismeri híveinek igényeit és jogos panaszait. A szentbeszédekre alkalmas anyagot nyújtanak. Önismeretre nevelnek!

Egyesek talán illetlen vagy otromba tréfára is felhasználják e szekrénykét. De nem baj. Ebből is tanulhatunk s okulhatunk. De az éretlenkedők kedve is hamar lelohad, ha azt tapasztalják, hogy nem szerezzük meg nekik azt a várvavárt örömet, hogy megjegyzéseiket a legközelebbi alkalommal, haragtól eltelve és felmérgesedve szóvátesszük.

Melegen ajánlom az ú. n. *könyvestáblák* felállítását is. Vagyis minden templom belsejében közel a kijáráshoz, könnyen hozzáférhető, világos helyen, észrevehető módon függesszünk fel egy lécekkal ellátott táblát. A lécekre elhelyezünk néhány a hittan vagy erkölcs körébe vágó felvilágosító, tájékoztató, egyszerű nyelven írt füzetet. A legalsó lécre perselyt akasztunk, föléje egy táblán jól olvasható írással a következő figyelmeztetést ragasztjuk: „Az itt elhelyezett füzeteket szíveskedjék megtekinteni, a megfelelő megtartani és annak — a füzet felső jobb sarkán jelzett — árát a perselybe dobni. (A templomlátogatók becsületességében feltétlenül megbízunk.)”

A templomi könyvestábla nem akar üzlet lenni, hanem eszköz a vallásos igazságoknak olcsó áron való terjesztésére. Jó oldala, hogy a lelkipásztor, tehát felelős személy, kínálja az olvasmányt.

Ne tegyünk egyszerre sokféle füzetet az állványra. Több a lelki haszon, ha egyféle jó füzetből 50 példány kel el, mintha 50 féleből egy-egy kel el. Az első esetben 50 vagy még több ember tud okosan hozzá-

szólni valamely tárgyhoz és így pl. egy faluban közvéleményt teremteni. A másik esetben a hatás nyomtalanul elvész, mert egy fecske nem csinál nyarat.

Ne féljünk, hogy a füzeteket ellopják. Erre az ellenvetésre dr. Robitsek F., a könyvestábláknak egykori lelkes terjesztője így felelt: „Hála Istennek, ha már jó könyveket is lopnak.” A tapasztalat különben azt bizonyítja, hogy a füzetek lopása nagyon ritka, és a tolvaj vagy a füzetet vagy az árát előbb-utóbb visszahozza, néha a szívével együtt.

A budapesti Egyetemi-templomban a könyvestáblák elhelyezésének első évében 2547, a másodikban 4457, a harmadikban 6000 füzet fogyott el. A londoni templomokban évenként kb. 400,000 kat. füzet kel el a templomi könyvestáblákról.

Minden új, nagyobb templom sekrestyéjében legyen egy W. C. Több esetről tudunk, amikor a pap a hosszú gyóntatások közben visszatartott emberi szükséglet miatt súlyos altesti, hólyag- vagy vesebajt szerzett. Más eset: a pap a szószéken, a körmenetben vagy egyébként átizzadt, és utána a hideg gyóntatószékbe hívják. Könnyen tüdőgyulladást, reumát, tüdővérszt, torokgyulladást, náthát szerezhethet. Ilyen esetekben a W. C.-ben alsóruhát cserélhet. Ezt a nyílt sekrestyében nem teheti meg. Angliában és Amerikában a legtöbb sekrestyében van már W. C. Hazánkban is van már több helyen.

Sőt nagyobb templomokban a hívek számára is ajánlatos a W. C. A fentebb ajánlott templomi ruhatárból vagy az előcsarnokból nyílhat egy-egy ajtó a W. C.-re külön az urak és hölgyek részére. Ma már a külföld számos templomában gondoltak erre, hazánkban már a vidéken is (pl. az újkomáromi templomban).

Egy alábbi (32.) fejezetben szörnyű esetet fogunk közölni, amely felső fokban igazolja az illemhely hasznos voltát akár a templommal kapcsolatban, akár közvetlen közelében. Homines sumus!

Minden templomnak legyen villámhárítója. Némelyeknek van, de már hibássá vált, úgyhogy többet

árt, mint használ. Ezért azt időről-időre szakemberrel felül kell vizsgáltatni. Épp e sorok írásakor olvasom, hogy az egyik székesegyházba (San Iuan, Puerto Rico) beleütött a villám épp szentmise közben. (The Universe, nov. 10, 1939 p. 3.)

Új templomok alatt okvetlenül épüljön egy bomba- és gázbiztos óvóhely, ahol misézni és gyóntatni lehessen és ahová háború esetén az Oltáriszentséget, a szentolajokat és a templom értékesebb tárgyait (kelyhek, miseruhák, művészi festmények, szobrok stb.) el lehessen helyezni. A miseostyákat, misebort és a szentolajokat gázbiztos szigetelésű edényekben kell tartani!

Tűz- és gyújtóbombák veszélyének elhárítása végett nagy gondunk legyen a templompadlások lomtalanítására is!

Vége a gyakorlatiassághoz tartozik a templomi istentiszteleteknek, gyónási és áldozási alkalmaknak minél szélesebb körben való hirdetése és ismertetése. Sajnos, e pontban nagyon, de nagyon hátra vagyunk a színházak, mozik, vendéglők, bárók, mulatóhelyek, múzeumok, előadások és cégek élelmes tájékoztatásától!

32. Fejezet † f. n.

A templom és a művészet

E könyv olvasóinak nem szükséges hangoztatni az egyházművészet nagy fontosságát, értékét és óriási szerepét. De a templom-művészetnek első s legfőbb elbíráló szempontja Isten dicsősége, a lelkek üdve s érdeke! Ha valamely művészet nem ezt szolgálja: el vele, ki vele!

XI. Pius pápa kijelentette, hogy az Egyház kitárja kapuit a művészet fejlődése előtt, azonban azt kívánja, hogy az új méltó legyen a régihez és igazodjék a liturgia előírásaihoz. A vallás szentelje meg a művészetet!

Az Egyház nem zárkózik el az ú. n. „modern” művészet elől. Sőt történelme azt bizonyítja, hogy ő

maga alkotott új művészetet. Ám óvakodni kell a modern egyházművészetnek némely sajnálatos elferdüléséről és eltévelyedéséről. Nem szabad Isten házáat kiforratlan különlegességekkel való kísérleti helyül kihasználni. Mi több, még a népnek, a híveknek az érzésvilágát is szem előtt kell tartani. Három példa:

Massimo Massimi bíboros 1939 áprilisában az olasz pápi adorációs kongresszuson a jelenlevők óriási tetszésnyilvánítása mellett ezeket mondotta: „A művészet nem változatlan, az egyházi sem. Ezért egy ifjú-stílus is elképzelhető. De pl. ahogy újabban Krisztust egyik római templomban festették (Christo Re), ez az ellen-szenves óriás *fájdalmas csalódást okozott a hívő népben*“.

Másik példa: Fiatal pap koromban a tiroli Ridnaun község határában egy művészi tekintetben lehetetlennek tetsző képet láttam, amely az utolsó vacsorát ábrázolta. Innsbruckban megvettem Leonardo da Vinci Utolsó vacsorájának kicsinyített másolatát és ezt helyeztem el az említett kép helyébe. A plébános úr hálásan megköszönte figyelmességemet, a nép azonban hevesen tiltakozott az „ajándékom” ellen, úgyhogy kénytelen voltam visszahelyezni a régi képet. Ma már átlátom, hogy akkoriban a művészi érzésem és szándékom elnyomta bennem a prudentiát, mert ajándékom — cél-ellenes volt!

Hogy az egyházi művészet elsősorban mennyire *cél-művészet*, azt minden elméleti magyarázatnál és megokolásnál meggyőzőbben igazolja a következő egyetlen tény is: Hazánk egyik vidéki nagyobb templomában a művész egy Mária-szobrot alakított ú. n. modern stílusban. E sorok írásakor már harmadfél év múlt el. De ez idő alatt még egyetlen embert sem láttak e szobor előtt imádkozni, egyetlen virágszálat nem helyeztek el zsámolya elé. Pedig az illető templom hívei nagyon vallásosak és a régi templom rendes stílusban alakított Szűz Mária-szobrát állandóan virággal díszítették.

Ellenben kellő felkészültséggel, tudással, helyes

érzéssel és bölcs mérséklettel lehet helyel-közzel *magyar* művészi elemeket is alkalmazni.

Ami Isten háza művészeti igényeit illeti, ma már nincs éppen mindig szükségünk építészeti műremekekre, idegenforgalmi látványosságokra, de legkevésbé tολakodó érvényesülésre, hatásvadászatra és művészi szenzációkra. Sőt ma már szinte jelszóvá jegecesedett a meggyőződés, hogy „a dómok ideje lejárt”.

A ma emberének olyan templomra van szüksége, amely *a lelkek javát legjobban és legcélszerűbben szolgálja*, égi derűt sugároz, lelkeségtől átítatott, áhítatra hangol, imára készítet, előkelő és nemes ízlésű, de meleg, tiszta, őszinte és szerény, átszellemülten és becsületesen egyszerű, világos, egészséges, kényelmes és a gyakorlati céloknak is megfelel.

Kínosan kerülni kell minden keménységet, nyugtalanítót, rikítót, bántót, kellemetlen feltűnést keltőt és ridegséget.

Új templomok építésénél a főszülyt a szükségesre helyezzük. Azután jön a hasznos vagy a nélkülözhető. Az egyik új templomban kincset érő freskókat festettek, de hiányzott a cibórium és a gyóntatószék. Egy másiknak még nem voltak kellőkép felszerelt oltárai, de siettek venni Szent Antal- és Szent Teréz-szobrot. Vettek remekbe készült fehér casulát, de nem került sor zöld miseruhára!

Egyik városi templomban még mellékoltárra sem jutott pénz, de jó magas toronyt építettek méregdrága órával. Jó, szép, kíváncsatos a torony és rajta az óra, de ha a szükségesre sem telik, akkor a toronyépítés luxus, főkép városokban. Itt mindenki tudja, hol a templom. A toronyóra sincs szükség, mert ma mindenki a rádió után igazítja a saját óráját, nem pedig a szél és galambok félreigazította toronyóra mutatója után. Ne értsenek félre. Nem vagyok a torony és toronyóra ellen. De ha alig futja kenyérre, nem fogok erre kaviárt kenni és hozzá pezsgőt rendelni!

Mi a válaszuk arra a nagyon gyakori ellenvetésre, hogy a pénzt inkább szegényekre, kórházakra és aggintézetek építésére fordítsuk, mint templomokra?

Prohászka püspökkel válaszolunk: „Akik a templomokért lelkesednek, a szegényeket is szeretni fogják. Mert utóvégre is minden az eszmék szeretetén és odaadó szolgálatán fordul meg. Az eszmék, a hit, a vallás világában az ilyen műemlékek valóságos turbinák: hajtják a tömegeket, lendületet adnak nekik.” (Összes művei XII. 267.)

Ezenfelül a templomépítés nemcsak kiadást jelent, hanem bevételt, munkaalkalmat is a lakosságnak, különösen az iparosok egész csoportjának.

Ahol templomok épülnek, ott a szegényeknek és betegeknek is jut elég szeretet. Ahol pedig Isten háza sem kell, ott a száraz, földies, rideg pogány lelkek a felebarát baját sem érzik meg. *Romboljatok le egy templomot és helyébe három más épületet kell emelnetek: börtönt, elmegyógyintézetet és kórházat!*

Mégis azt kell javasolnunk, hogy a szegényebb vidékek, külvárosok és telkek templomai legyenek inkább egyszerűek. Mily lélekismerően jegyezte meg a párizskörnyéki Szent Ignác-templom lelkésze: „Bizonyos vagyok, hogy ha valamelyik külvárosi nyomortanya kunyhójában miséznek, mindenki eljönne a szentmisére. De az, hogy levessék férges ruhájukat s úgy jöjjenek el a templomba és itt rendesen megtisztálkodott emberekkel kelljen összedörgölözniök, ez már meghaladja erejüket.” (P. Pierre Lhande S. J.: „Le Christ dans la Banlieue.”)

Nekünk az Isten háza felmagasztalására a magunk részéről is mindent meg kell tennünk. Lelkünk legjavát, a művészetek legértékesebbjeit, a természet remekeit kell az Úr számolýához raknunk mélységes hódolatunk, határtalan szeretetünk és áldozatos lelkületünk jeléül!

Mégis azt kell mondanunk, hogy a tárgyak értéke ne mutasson fényűzési jelleget, ne kiáltson ellentétet a látogatók nyomorával! E tekintetben jó lesz megfontolni Isten házának méltó voltaért lelkesedő és áldozó Szent

Bernárd szavait: „Az Egyház ragyog templomaiban és mindent nélkülöz szegényeiben. Köveit arannyal övezi és gyermekeit mezítelenül hagyja. A szűkölködők pénzével elbájolják a gazdagok tekintetét. A kíváncsiak megtalálják azt, amivel kíváncsiságukat kielégíthetik, a szerencsétleneknek pedig nincs miből élniök.”

„Ez — jegyzi meg Plus S. J. — nem volt a Szentben az Istent dicsőítő egyházművészet elvetése, hanem a *túlzás* elvetése.”

Szóval ne teremtsünk *túlzott* ellentétet a kőtemplom gazdagsága és az embernek, a Szentlélek élő templomának nyomorúsága között! Kövessük az óvatos, bölcs, okos, arany középutat!

Ezért kívánatos, hogy minden országban legyen egy központ és minden egyházmegyében egy helyi művészi bizottság, amely véleményt mondjon, valahányszor templomépítés vagy valamely templomban helyreállítás, bővítés, díszítés, átalakítás stb. szükségére merül fel. (1164. és 1280. canon.) Akkor nem történhetik meg, hogy pl. az országban egy ú. n. monumentális, kupolás templomot építettek óriási összeggel, amely azonban nemcsak akusztikailag használhatatlan, hanem oly hideg és kifűthetetlen, hogy e miatt télen állandóan üres, ősszel is veszélyes a benne való tartózkodás. És hány templom művészi szépségét elrontották ú. n. „restaurálással” és átmázolással.

Giovanni Papini, az olasz katolikus irodalom büszkesége, még tovább megy és az Egyháznak meglevő központi kongregációi mellé még egy újnak alakítását ajánlja. A művészet (és sajtó) kongregációját.

Legyen gondunk a templomok karbantartására is! Milyen bántóan elűtök néha a város vagy falu tiszta, gondozott házaitól egy-egy templomnak fekete, megrongált falai, a betört ablakok, a piszkos kapuk. Az utóbbiak egyikén még augusztusban is olvashatjuk a felhívást római zarándoklatra, amely már áprilisban vissza is érkezett.

Nem lehet minden pap, plébános és templomgondnok művész-szakértő, de egy, mégpedig rendkívül

fontos dologban kell, hogy az legyen: értem a tisztaságot. A templom legszebb díszé a tisztaság. A por, piszok, elhanyagoltság nagy szégyene és egyúttal jellemzője a templom-gondnoknak!

Mily bántó, kínos, szinte égbekiáltó az ellentét, ha a templom felelős gondnokának a magánlakása díszes, tiszta, előkelő, kényelmes, tele süppedő szőnyegekkel, Isten háza meg kopott, piszkos, pókhálós, fülledt, dohos, kiábrándító!

A templomi tisztaság körébe vágnak: a tabernákulum belseje, a templomi ruhák és fehérneműk, egyháziekések, olajtartók, ampolnák, gyertyatartók, kánon-táblák, szobrok, képek, padok, ezek térdeplői, az oltárok mögötti részek, a mellékoltárok, gyóntatószék, liturgikus könyvek, tumba, padozat, szőnyegek, sekrestye, szekrények, fiókok, kórus, lépcsők, torony.

A legszegényebb templom mellett is be lehet vonni a nőket, az Oltáregyesület, Rózsafüzértársulat, asszony- s leánykongregációk tagjait a templom rendbentartásába, tisztogatásába, díszítésébe, a templomi ruhák gondozásába s javításába, mosásába, a szekrények szellőztetésébe stb.

Az egyik plébánián a leggondosabb asszonyok mindegyike kap kimosásra egy-egy templomi fehérneműt. Az egyik albát, a másik karinget, a harmadik ministránsruhát stb., és egy hét múlva visszahozza cukorfehéren, kristálytisztán, finoman kivasalva. Egymással versenyeznek, kinek a fehérneműje szebb, tisztább, finomabb.

Hasonlóképp az oltároknak élővirággal való díszítését is rábízhatjuk akár valamely női egyesületre, akár minden oltárt egy-egy nő gondozására, pl. egy-egy évre vagy hónapra. Ennek is az a jó oldala, hogy nemes, szent versengés indul meg a felkért nők között Isten dicsőítésére.

A plébános vagy rector ecclesiae, de a többi pap is, a templomba lehetőleg ne a sekrestyén, hanem a főkapun át menjen. Először azért, hogy a hívek lássák megérkezését. Másodszor, hogy a pap láthassa, észre-

vegye és ellenőrizhesse, nincs-e a templomban valami baj, hiány, piszok, kifogásolni való és nincs-e jelen valaki, akinek jelenlétéről jó, ha tudomást szerez.

A művészettel kapcsolatban néhány gyakorlati tanács:

A falusi templom legyen szépen bekerítve, a kerítésen belül szép kerttel díszítve. Az egyik plébánián a kert ápolását a község legderekabb 12 családja vállalja, sorsolással felváltva. Minden család boldog és kitüntetésnek veszi, ha rá kerül a sor.

Egy-egy templomban, a feszületet kivéve, ugyanabból a tárgyú képből vagy szoborból ne legyen több!

Nem valók még a legkisebb falusi templomba sem a tucatmunkák, tömegárúk, tarka-barka szalagok, máslik, ízléstelen, értéktelen szobrocskák, szakadt olvasók, az oltárokra helyezett elveszett szentképek, búcsújáró emlékek, gyárilag előállított gipszfigurák és olajnyomatok stb. Egyik-másik templom hasonlít ócskátárgyak kereskedéséhez, értéktelen holmik gyűjteményéhez.

Ezért a híveket is többször *kérjük*, hogy *mielőtt* a templom részére szobrot, képet vagy bármit ajándékozni vagy rendelni óhajtanak, e szándékukat előbb jelentsék be a plébánosnak (templomgondnoknak), aki ugyancsak előzetesen kérjen engedélyt egyházi felsőbb-ségektől a felajánlott ajándéktárgynak a templomban leendő elhelyezésére. Azért kell erre előre kérni a híveket, mert alig esik valami oly rosszul a jóakaró híveknek, mint ha Isten házába szánt dolgukkal el kell őket utasítanunk.

Üvegfestményű ablakokat, különösen az amúgysem nagyon világos templomokban, csak a hely és világossági viszonyok tekintetbe vételével alkalmazzunk. E pontban is tartunk józan mértéket! Az egyik templomban a hívekre és ruhájukra esett piros, kék, zöld színfoltok a gyermekeknek állandó mulatságára szolgáltak.

Sokan nem tudják, hogy az Egyház tiltja a villanyégős fénykoszorút, amellyel oltárszobrokat

vagy képeket vesznek körül, főképp ha e koszorú színes vagy tarka fényt mutat. Általában a színházi jellegű fényhatást és szemvakító világítást kerüljük.

Óvjuk a templomot és felszereléseit a rongálódásoktól. Ilyenek: az oltárképek kereteinek teletüzdelése villanykörtékkel. Ezzel nemcsak sok keretet rongálunk, hanem magát a képet is homályba borítjuk. Másutt karácsony idején oltárt, képeket és minden helyet fenyőgallyakkal, Úrnapkor más gallyakkal agyondíszítenek, sőt oda is szegeznek azokat. Mennyi jóvátehetetlen rongálás, kár, pusztítás, tördelés, koptatás történik ilyenkor a szent tárgyakon! Virágcserepeket csak **zárt** tartókba helyezve szabad az oltárra rakni. E helyen külön felhívom a figyelmet arra, hogy a tabernákulum fölé a feszületen kívül szigorúan tilos akár virágot, akár szentképet, szobrot vagy ereklyét helyezni. (C. S. R. C. 1821. apr. 3, n. 2613. ad 6; 1926. apr. 23. n. 4401.) A tabernákulum nem állvány. Azt virággal, nagyon magas kánontáblával vagy más díszítéssel elfedni sem szabad!

A virággal kapcsolatban nagyon sok helyen nem tudják, hogy fekete és violaszínben tartott szentmise közben virágot nem helyezünk az oltárra, legfeljebb az oltár köré.¹

A püspökök és szerzetes-főnökök szigorúan tilták meg, hogy a templomból bármit is eladjon vagy kicseréljen valaki szakvélemény meghallgatása és engedély nélkül.

Három példa: Sok évvel ezelőtt az egyik soproni kolostorban lévén dolgom, a szemetesládában egy olajfestményt pillantottam meg. Érdeklődésemre a seprős mondotta, hogy a festményen már minden teljesen elmosódik, tehát eldobnivaló. Elkértem a képet. Ott-hon hagymával és kenyérbéllel megtisztítottam. Kitünt,

¹ Gyászmise közben a tumbára se helyezünk virágokat. (Caer. Episc. I. II. c. 11. n. 1.) Kitűnő megokolását l. Linzer Quartalschrift 1922. III. 491.

hogy kb. 300 éves *értékes* kép. Visszaadtam a kolostornak.

Másik példa: A velencei szerviták néhány műtárggyal együtt eladtak egy fárafestett képet 1000 líráért. Az új tulajdonos bemutatta (1939-ben) a szerzeményt szakértőknek: kitűnt, hogy a festmény Jacobo Bellinek, a híres velencei mesternek műve, értéke 300.000 líra.

Az egyik budapesti régiségkereskedőnél egy arisztokrata a saját kegyúri templomából való nagyon értékes feszületet talált. Kitűnt, hogy ez a műkincs, mivel a corpus egyik karja hiányzott, a sekrestyei lim-lomok között „alkalmatlankodott”, miért is a sekrestyés azt potom áron eladta a kereskedőnek.

Mennyi anyagi, művészi és régiségi szempontból egyaránt rendkívül értékes holmi kallódott el és került nemkeresztény régiségkereskedők kezébe. Ide tartoznak régi képek, használhatatlannak vélt miseruhák, dalmatikák, vecsernyeköpenyek, velumok, keretek, csatok, könyvek, záruk, kéziratok, misekönyvek, rácsok, ereklyetartók stb. Ha az ember végignézi a régiségkereskedések boltjait, sőt kirakatait, a legtöbb és legértékesebb tárgyak kat. templomból kerültek oda! Mikép?

Pedig az Egyház megköveteli, hogy még a művészi tárgyak *helyreállítása* is csak az egyházi felsőbbség engedélyével végezhető el. (1280. c.)

E fejezet befejezéseül két gyakorlati tanács. A templom plébánosa vagy gondnoka rögzítse le és mentse át az utókor számára a templom értékeinek (monstrancia, kehely, képek, szobrok, falfestmény, freskó stb.) művészi adatait, pl. ki alkotta, mikor, hol s í. t. Még a kevésbbé művészi értékű tárgyakét is. Mert lehetséges, hogy aminek ma nincs művészi értéke, az évszázadok múlva akár művészi, akár műtörténeti értékűvé válhatik.

A plébánosok és templomgondnokok ismertessék meg a hívekkel templomuk művészi és történelmi értékeit, hogy jobban megbecsüljék és értékeljék

saját templomaikat és jó értelemben büszkék legyenek rá.

33. Fejezet + f. n.

Templom és éberségünk

Nem is tudom, milyen erős, hangos, kemény szavakkal kellene e fejezetet a világba sikoltanom.

A templombetörésekről és Isten házáinak tömeges megszenteltetéséről, illetve ennek megakadályozásáról van szó.

Legtöbbünknek talán sejtelve sincs arról, hogy milyen rengeteg templomlopás, templombetörés és templommegszenteltetés történik.

Csak ízelítőül néhány adat hazánkból: Dózsa Sándor és Pekarik Ferenc csak Somogyban 35 templomot fosztottak ki; 1936-ban a füzesabonyi csendőrségnek sikerült elfogni a Makula—Tót-féle bandát, amely maga 57 templomrablást ismert el. A sajtóhídvégi Varga János (elfogták 1936-ban) 25 templomot fosztott ki. Az erdőbényei csendőrség kezére került (1936) egy jó családból származó 17 éves fiú, aki megvallotta, hogy 23 templomban üzte tolvajlásait. Más országokban is hasonló a helyzet. Éppen e sorok írásakor, 1940 januárjában értesülök, hogy Cocos szigetén megtalálták azokat a mintegy 60 millió dollár értékű kincseket, amelyeket régebben Lima székesegyházából raboltak el. A „The Universe” c. angol kat. lap 1940 márc. 15. száma (2. old.) írja, hogy „a templomi rablások száma szinte hihetetlenül növekedett” („has become almost incredible”).

Az ember ekkora adathalmaz láttára nem tudja, min csodálkozzék jobban, az istentelenek elvetemültségén, vagy a mi nemtörődömségünkön. Mert az egyik részen tessék csak megfigyelni, hogy a bankok, az üzletek, a különféle hivatalok, irodák és magánlakások miféle agyafúrt intézkedésekkel és eszközökkel biztosítják

magukat a betörések ellen. A mi részünkről pedig tettünk-e az egész vonalon valami komoly, számbavehető, Isten ügyéhez, az Eucharisztia védelméhez és a megszenteltségtenített Oltáriszentség engeszteléséhez méltó lépéseket abban az irányban, hogy a templombetöréses esetek legalább is kevesbedjenek?

Say Károly törvényszéki bíró elé került Gombos Pál nevű betörő, aki maga 29 templomrablást követett el. A bíró megkérdezte tőle, hogy keresztény ember létére hogyan vetemedhetett arra, hogy éppen Isten házaiba válassza betörési helyül. Gombos mosolyogva így válaszolt: „*Mert a templomba legkönnyebb és legbiztosabb a betörés!*” Ügylátszik, ez a betörőknek általános véleménye és tapasztalata. A templombetöréseknek nemcsak rettentő nagy száma, hanem a betörések módja is igazolni látszik ezt.

A Nemzeti Ujság 1937 márc. 31-i száma közölte, hogy egy kiskorúakból álló banda a templomok ajtóit „bádogból készített kezdetleges álkulccsal” nyitotta ki; 1936-ban Bácsbokodban Schmidt István nevű betörő ugyancsak kezdetleges álkulccsal hatolt a templomba. Megvallotta, hogy játék közben kis türelemre kérte játszótársait, behatolt a templomba és az ottani perselyekből hozott pénzen folytatta a játékot. Tehát ezekben a templomokban a kapukon és ajtókon még biztonsági zár sem volt, hanem csak olyan, amelyet a legkezdetlegesebb álkulccsal bárki kinyithatott. Az 1939-ben történt kassai templomlopás után is megállapította a hatóság, hogy az értéktárgyakat tartalmazó szekrénynek olyan egyszerű volt a zárja, hogy akár egy begörbített dróttal is könnyen kinyitható volt. Egy budapesti templomba a rácsnélküli, alacsony ablakon át hatoltak be a tolvajok, egyszerűen bezúzva az üvegtáblát.

Az meg valahogyan a templombetörők lélektanához tartozik, hogy nem elégszenek meg a rablással, hanem ördögi és pokoli módra elégitik ki szentségtörő és romboló vágyukat. A szentostyákat végigszórják a földön, részben rájuk lépve, néha azokat leköpködve, az egyházi ruhákat szétszaggatják s í. t.

A betörések okozta anyagi kár óriási; sorozatos betörések következtében idővel rengeteg műemlék és műérték is elvész.

Egy alkalommal jelen voltam a törvényszéki tárgyaláson, amikor a bíró templombetörőt hallgatott ki. A tárgyalás után azt mondja nekem a bíró: „Én tudnám a módját, hogyan kell a templombetöréseknek elejét venni: minden plébánost kötelezni kellene arra, hogy takarékpénztári könyvét a tabernákulumban tartsa!”

Ez a megjegyzés, amilyen tréfás, olyan lesújtóan tanulságos. Hiszen tagadhatatlan, hogy ha a templomban kellene őriztetnünk legértékesebb magántulajdonunkat, éberebben, ügyesebben, agyafúrtabban és modernebbül védenők Isten házáat a betörések lehetőségétől.

Mi tehát a teendő?

a) Mindenekelőtt ne hagyjunk semmi értékeset a templomban! A monstranciát mindig vigyük haza. Csak a lunulát hagyjuk a tabernákulumban egy üvegburával lefedve vagy az ú. n. custidiában.¹ Sőt ezekre sincs szükségünk. A nagy szentostyát a cibóriumba tehetjük.

A cibóriumot és a templom értékesebb tárgyait a sekrestye falába épített erős páncélszekrénybe zárhatjuk, amely legalább a kezdő betörőnek ellenáll. (V. ö. az 1269. c.-t.)

Vannak templomok, amelyekben a tabernákulum is páncélszekrényként készült.

b) A templomot és értéktárgyait biztosítsuk betörés ellen.

c) A templom összes ajtajára biztonsági zárat alkalmazzunk. Az ajtókat és ablakokat ezenfelül erős retesszel és keresztvassal lássuk el. Persze az esti becsukás előtt ellenőrizzük, hogy nem bujt-e el valaki a

¹ Teljesen *rubrika-ellenes* a Szentséget hétszámra az ostenoriumban tartani, mikor ez idő alatt nincs is szentségkitétel. A rubrikák szerint a monstrancia nagy szentostyáját a *legközelebbi* szentmisén consummálni kell. Olaszországban a monstranciát soha nem teszik a tabernákulumba, hanem a liturgiái használat után a Szentséget kiemelik belőle és az ú. n. custidiába (repositorium) helyezve, ezt teszik a szentségházba.

templomban (kóruson, toronyban, gyóntatószékben stb.).

A templomok összes ajtóira, esetleg ablakaira is alkalmazzunk riasztó harangot (csengőt), vagy riasztó világítást, vagy mindkettőt. Nappal persze kikapcsoljuk a szerkezetet. A jelző vezetéket a templomban belül, majd a föld alatt (vagy a tetőzetről) kell a plébániába (vagy a sekrestyéshez stb.) vezetni, nehogy a betörő szétvágja azt.

d) Városban vasrácsos üvegajtókat is alkalmazhatunk, amely esetben a templomot egész éjjelen át néhány villanylámpával kell kivilágítani, amint ezt ma már minden nagyobb bank- s üzlethelyiségben látjuk. A kölni világhírű domban éjjel állandóan egy őr tartózkodik — kutyával!

Faluhelyen az éjjeli őr t bízhatjuk meg azzal, hogy többször nézzen a templomba, persze ú. n. ellenőrző óra alkalmazásával, mert másként előfordulhat, hogy a korcsmában örködik Isten háza felett.

e) A perselyeket legalább minden vásár- s ünnepnapon este ki kell üríteni.

f) A templom értékesebb tárgyait fényképeztesük le, illetve méreteit rajzoljuk le és helyezzük az irattárba. A rablók a monstranciát rendesen széjjeltörik és így értékesítik. Mégis nem egy esetben sikerült a meglevő fénykép segítségével az azonosságot megállapítani.

g) A S. Congregatio de disciplina Sacramentorum 1938 máj. 26-án még egyéb, rendkívül hasznos és részletes utasításokat adott a Ss. védelmére és a templombetörések megelőzésére, A. A. S. 26. Maii 1938, amelyet csaknem minden püspöki körlevél is közölt. Ez a pápai instructio a többi között a következő szigorú és üdvös parancsokat adja:

a) A püspök vagy alkalmas helyettese az egyházmegyei vagy egyéb látogatások alkalmával nagyon szigorúan ellenőrizze az Eucharisztia őrzésének módját. Ha e tekintetben hibát fedez fel, ennek kiküszöbölésére *súlyos pénzbüntetés és felfüggesztés* terhe alatt

rövid határidőt szabjon. („Sub poena multae pecuniariae etiam suspensionis.”)

b) Ha valamely templomban szentségtörő lopás fordult elő vagy az Eucharisziát megszenteltelenítették, a püspök, lehetőleg személyesen, mindig indítsa meg a pert a plébános, illetve más világi vagy szerzetes pap ellen a gondatlanság vétkének és a büntetésnek megállapítása végett és az idevágó iratokat terjessze fel Rómába. („Semper conficiat processum adversus parochum tam saecularem quam religiosum etiam exemptum.”)

c) A Eucharisztia őrzésében mutatkozó gondatlansággal vádolt plébános ellen *szigorú büntetést* kell alkalmazni. („Perpendant severitatem poenarum.”)

Milyen rettentő erkölcsi és anyagi felelősség terheli bennünket, ha a rendelkezésünkre álló, sőt előírt minden eszközzel nem törekszünk megakadályozni vagy nehezebbé tenni az utolsó évtizedekben mértani hatványban felduzzadt templomi betörések, rablások és megszenteltelenítések eseteit!

A templomot mint épületet is ellenőrizzük, mert szerkezete bizonyos idő múlva megromlik. Ha idején nem javítjuk a hibákat, az elkésztett javítás már tetemesen drágább és a mulasztás a személyi életbiztonságot is veszélyezteti.

Ezért lehetőleg a templomépítésben jártas szakemberrel minden évben alaposan vizsgáltsuk meg a templomot, beleértve a padlást, tornyot és alépítményt is.

Okulásul csak néhány példa: A sopronszentmártoni templomtorony 1903-ban teljes egészében összedőlt, mert repedéseit nem vették komolyan. A püspökladányi templomot 1929-ben a hatóság bezáratta a személybiztonság veszélyeztetése miatt, holott a templomot 4 évvel előbb vette át a község mint új épületet. 1933-ban leszakadt a szegedi újtemplom másfél mázsás harangja 20 m magasból, mert rossz volt a felerősítése.

Az egyik városi templom mennyezetéről az egyik rézcsillag egy leány fejére esett, akit az okozott seb miatt két hónapig kellett a kórházban ápolni. A bíróság a templomot kötelezte kórházi, ápolási s orvosi költségek megfizetésére, amit a templom máig is törleszt.

Néha magunk is menjünk fel a templom tornyába és padlására. Ezt kívánja a tűzbiztonság és az épületbiztonság. Néha értékes régiséget is fedezhetünk fel a máskép elégetésre szánt lim-lom között. De van a padlás-szemlének több más oka is. Halljunk egy tanulságos esetet.

Egy vidéki nagyobb plébániatemplom padlásán két legény kés-párbajt vívott. Az egyik holtan ott is maradt, a másik súlyosan sérült állapotban letántorgott. A vizsgálatot megejtették. A vizsgálóbíró vallásos ember lévén, a hivatalos vizsgálat után a plébánost és az idősebb káplánt felkérte, hogy jöjjenek vele a templompadlására. A káplán a látványtól már az első percekben rosszul lett. A padlás tele volt emberi ürülékkel. De nem ez volt a legborzasztóbb. A gerendázat tele volt a legocsmányabb feliratokkal és rajzokkal. És ami mindennél is szörnyűbb volt: a feliratok tartalma mutatta, hogy ott ifjak és leányok el is követték azokat a bűnöket, amelyeket a feliratokkal arcátlanul meg is örökítettek.

A bíró pedig megkérdezte a plébánost: „Főtisztelendő úr sohasem nézett fel a padlásra?” „Nem” — volt a válasz. „És a plébánia padlására se nézett fel?” „Oda igen, mert ott tartom a búzámat, t. i. a kegyúr nem akar magtárt építeni.” Azt hiszem, az eset nem szorul bővebb magyarázatra.

A háborús veszélyre való tekintettel már békében gondoskodni kell a templom elsőtétítési lehetőségéről és a világítóáram vagy gáz elmaradása esetén a szükséges gyertya-mennyiségről. Ugyancsak már előre gondoskodni kell a templom s a benne elhelyezett értékek védelmének lehetőségéről.

V. Rész

Különféle hivatások és helyzetek illetmánya

34. Fejezet † f.

Egyházi személy mint író

Az apostolkodás egyik hatalmas módja és eszköze az irodalmi működés. Amikor az Úr szétküldte tanítványait, hogy tanítsanak az egész világon, bizonyára beleértette a toll apostolkodását is. Igazolja ezt az is, hogy néhány apostol, főképp Szent Pál, a toll erejével is apostolkodott, illetve apostolkodik vele ma is.

Ezért szerény véleményem szerint minden *írói képességgel megáldott* egyházi személynek kötelessége ezt a képességét is apostoli hivatásának szolgálatába állítani, mert egykor majd ezirányú talentumairól is számot kell adnia az Úrnak!

Nehogy azonban az irodalmi munkásság más, talán fontosabb irányú tevékenységünk rovására essék, tartsuk magunkat néhány szabályhoz.

Egy apa, amikor észrevette, hogy pap fia szereti forgatni a tollat, a következő bölcs tanácsot adta neki: „Lehetőleg csak olyasmiről írájál, amiről még más nem írt. Ha nincs új mondanivalód, ne nyúlj a tollhoz. Úgyis rengeteg a könyv. Sokkal több, mint amennyire szükség van. Jelszavad legyen: Újat! Hasznosat! Jót!”

Továbbítom e tanácsot! Valóban, ma annyi a felesleges könyv, különösen a művelt közönségnek való,

hogy az igazán értékes alig tud helyet szorítani magának a sok értéktelen vagy szükségtelen között.

Ezért még az írói képességgel bíró egyházi személy is csak *oly tárgyról írjon, amely nagy s erős hiányt pótol.*

Mielőtt egy műbe kezdenénk, vessük fel a kérdést: „Nyer vele az emberiség, vagy legalább ennek egyik része, osztálya, hivatási ága?” És: „Milyen előre látható sorsa lesz könyvemnek 10—20—30 év múlva?”

Némely embernek könyvírása abban áll, hogy másoktól kölcsönzött gondolatokhoz néhányat a magáéból is hozzáfűz, vagy azokat más alakba gyúrja. Ismét más „író” egy tucat könyvből összetákol egy tizenharmadikat. Az ilyen, nem tudom hányszor felmelegített, felhígított közlés szerzője persze nem író, hanem gondolatcsempész, az irodalom élősdije, álíró! Az ilyenre alkalmazható Brunner Sebestyén elmés megjegyzése: Ha a szerzőt szentté avátnák, a róla szóló lectio így szólna: „Et multos libellos scripsit, tu autem Domine miserere nobis!”

Ezért minden íróban legyen annyi józan önbírálat, hogy tud-e valóban újat, hasznosat és jót termelni!

Bármiről akarjunk is írni, előzze ezt meg buzgó, gyakori ima! Írjunk lehetőleg a feszület előtt! Egyik szemünk mindig az Úrra legyen irányítva!

Aquinói Szent Tamásról olvassuk a Breviáriumban: „Nunquam se scriptioni dedit, nisi post orationem. In difficultatibus ad orationem jejunium adhibebat.”

Az íróat az írásra indítsa, vezesse és lelkesítse a jó szándék, a segítenivágyás, a szolgálatértel valamely felsőbb érdekért és mindenekfölött a szeretet: „Non intratur in veritatem, nisi per caritatem.” (Szent Ágoston.)

Minden írást alapos elméleti és gyakorlati tanulmány és tapasztalat-gyűjtés előzzön meg. Az egyházi írótól elsősorban *nagy lelkiismeretességet és feltétlen igazságszeretetet* követelünk. Csak azt rögzítse le, aminek igazságáról feltétlenül meggyőződött.

Csak példának hozom fel, hogy egyik-másik író

helytelen szándékból és az igazság rovására a szenteket is úgy kiforgatja és kivetkőzteti emberi mivoltukból és csak a magasabb természetfeletti világban szerepelteti őket, mintha nem is húsból, vérből való emberek, hanem földre szállott kerubok és szeráfok lettek volna. Pedig a szentek életrajzában is a *teljes* igazságot kell keresnünk és közölnünk. Ezért a nagyobb terjedelmű és részletesebb életrajzokban a tiszteletre és utánzásra méltón kívül közöljük a szentek emberi erőfeszítését, sőt gyarlóságait s hibáit is, *amelyek ellen több-kevesebb sikerrel küzdöttek*. A szentek nem szorulnak hibáik eltussolására és agyonhallgatására. Hiszen jelszavuk volt: „Non nobis Dne, sed nomini Tuo da gloriam!”

Kövessük példa gyanánt a Szentírást, amely bizony a Péterek, Jánosok, Pálok, Magdolnák súlyos hibáit sem hallgatja el. „Prima historiae lex, ne quid falsi dicere audeat, deinde ne quid veri non audeat.” (XIII. Leo p. 1883 aug. 18., idézve Cicerót: de Orat. II. 15. 62.) Ezért a szentek életét is kritikus szemmel, bírói tárgyilagossággal és az igazság rajongásával kell megírnunk. Bennük domborítsuk ki a lényegesebb, a *követésreméltó* részleteket, pl. a tevékenységet, a bátorságot, a keresztény öntudatot, az áldozatkészséget, a bűnbánatot, a bűn utálatát, a lélek értékelését stb.

Szokjuk meg a *fontosabb és bizonyításra vagy cáfolatra* használt példák és esetek közlésénél a forrás pontos, szabatos megjelölését. Például nem elég az ilyen hivatkozás: „Az egyik német folyóiratban olvassuk a köv. feltűnő esetet.” Hanem: „A németországi (Berlin) Der neue Weg c. folyóirat 1940. évi febr. 2-i számának 26. oldalán dr. Wink Frigyes ezt a feltűnő esetet közli.”

Ha nem jelezzük ilyen pontosan a forrást, az olvasó teljesen jogosan kételkedni fog az eset valóságában és joggal azt gondolhatja, hogy az csak az egyéb tárgy híján megszorult szerkesztőnek képzeletében született.

A forrás pontos megjelölésének elmaradása többnyire onnan ered, hogy az író nem eredeti forrásból

merít, hanem az idézetet vagy példát egyszerűen átvesszi más írótól.

Lehetőleg ne idézzünk olyan íróktól, akiknek világnézete távol áll a mienkétől vagy ezzel ellentétes. Ezzel csak meg nem érdemlett reklámot csapunk javukra és felhívjuk rá az olvasók figyelmét. Csak abban az esetben közöljük nevüket vagy művüket, ha őket cáfolnunk kell vagy ha személyük, szereplésük avagy kijelentésük csattanós, nyomós érvül szolgálhat az igazság mellett.

Minél gazdagabb adatgyűjtés végett nagyon ajánlatos az ú. n. „Silva rerum” vagy Collectaneum (collectio literaria) felfektetése. Értjük rajta a jövő hivatásunkban vagy irodalmi műveinkben felhasználható értékes adatok, esetek és példák gyűjtését, amelyeket olvasmányaink (könyvek, napilapok, folyóiratok) vagy tapasztalataink közben fedezünk fel. Legjobb ezeket vagy ABC sorrendben vagy tárgy szerint csoportosítva megőrizni.

Már a szemináriumban és noviciátusban szoktassuk rá a növendékeket ilyen gyűjtések megkezdésére.

De nem elég csak az igazságot közölni. Az olvasó tetszésére is kell hatnunk. Az igazságokat az érzelmek és a tetszésvágy síkjában is villogtatnunk kell. Ahogy Prohászka püspök mondja: „A gondolatokból akkor válnak események, amikor az érzelmek hevétől kitüzesednek. Addig szürke gondolatok voltak, azontúl mint csillagok ragyognak. Ez az érzelmi hév ad nekik színt és súlyt. Nem a logikai tartalmuk, hanem az értékük nőtt meg.”

XI. Pius pápa Szalézi Szent Ferencről írt enciklikájában (1923) szívükre köti az íróknak: „Ügyeljenek az előadás alakjára és szépségére, a gondolatokat a szavak világosságával élesítsék és díszítsék, hogy az olvasók az igazságban egyúttal gyönyörködheszenek is.”

Ezért minden író törekedjék jó, tiszta, könnyed, folyékony, eleven, világos stílusra, mert a stílus a tartalomnak alapja, ruhája, megjelenési módja. Az unalmas, untató, nehéz, fárasztó stílus a legnagyobb és

legszebb igazságokat is megemészthetetlenekké teszi.

Használjunk rövid fejezeteket, rövid bekezdéseket és rövid mondatokat!

Ismerjük és tanulmányozzuk annak a nyelvnek szabályait és szellemét, amelyen írunk. Ha magyarul írunk, írjunk magyarul!

Stílusunk legyen világos, könnyen érthető. Legyen szabatos, vagyis ne mondjunk se többet, se kevesebbet, mint amennyire szükségünk van. Legyen a stílusunk természetes. Lehetőleg úgy írjunk, ahogyan beszélni szoktunk. De ne legyen pongyola sem, hanem finom, előkelő, választékos!

Lehetőleg kerüljük az idegen, avult, kihalt és tájszavakat!

Ha elkészültünk egy művel, ne siessünk vele a nyomdába. Hagyjuk egyideig a fiókban „érni”. Aludjunk rá néhányszor, és utána vagy már közben mindig találni fogunk valami csiszolni vagy javítanivalót. Horatius elvét még alig bánta meg valaki: „Nonumque prematur in annum”, ha az időtartamot nem is kell szószerint vennünk.

A kezdő író soha ne jelentesse meg művét a saját kiadásában. Legtöbbször keservesen ráfizet. Legtanácsosabb ismert katolikus könyvkiadóvállalathoz fordulni. Ezek már ismerik a terjesztésnek és eladásnak ma már elég bonyolult műveletét. Nekik rendesen saját lapjaik, folyóirataik és fióközleteik vannak, időközben árjegyzékeket küldenek szét, külön ügynököket tartanak és így a kiadásukban megjelent könyveket könnyűszerrel hirdethetik. Míg a magánkiadásnak az eredményes hirdetés rengetegbe kerül.

Ezenfelül, ha a magánkiadó meghal, vele együtt rendesen a munkája is feledésbe megy. Míg ha könyvét valamely ismert vállalat adta ki, ez a művet a szerző halála után is tovább hirdeti, árusítja, felszínen és rak-táron tartja.

Egy fontos tanács. A kezdő író ne kedvetlenítse és ne rettentse vissza az írás folytatásától egy — ked-

vezőtlen bírálat. Tanuljon, okuljon belőle! Ne legyen túlságosan érzékeny!

Minden kezdő író már jóelőre számítsa arra a lehetőségre, hogy értékes művét nemcsak nem fogják értékelni, hanem esetleg lebecsülik, letorkolják vagy agyonhallgatják.

Épp a legnagyobb szellemek műveivel történt ez meg. T. i. a nagy értékű művek belső becsének megértése az íróéhoz hasonló tehetséget vagy képességet tételez fel. Márpedig az íróval konzseniális nagy tehetségek gyakran nem érnek rá vagy nem kaphatók bírálatokra. Ezért az értékes művek is néha a szerzőjüknél alacsonyabb képességű bírálókhöz jutnak. Ezek azután nem tudnak felemelkedni a szerző szellemi magaslataira.

A boldog emlékű dr. Tóth Tihamér püspök „Az intelligencia lelki gondozása” c. művének I. kiadására keresett, de nem kapott kiadót, úgyhogy kénytelen volt saját kiadásában megjelentetni. Egyik legértékesebb művét lefordíttatta német nyelvre és felajánlotta egy nagyobb német könyvvállalatnak. Ez kiadta a művet bírálatra egy „szakértőnek”, aki oda nyilatkozott, hogy „nem érdemes kiadni”. Tudjuk, hogy Tóth T. művei nemsokára meghódították az egész keresztény világ olvasóit.

Az igazság, a valódi érték majd idővel előtör, ha előbb nem, hát később, akárhányszor a szerző halála után. A nagy, világhírű költőkkel, írókkal és tudósokkal is megtörtént, hogy kezdő írásaikat lehurrogták. Ez már emberi sors!

Irodalmi munkásságunkban is tartsunk mértéket!

Némely író önmagát ostorozza és sarkantyúzza, némelyet meg mások hajszolnak folyton nagyobb irodalmi iramra és az egészségét megőrlő munkára.

Ezért pusztul el sok szellemi munkás idő előtt.

Még egy gondolat, illetve javaslat. Fentebb említettük, hogy manapság sokkal több az írói termék, még a katolikus irodalomban is, mint amennyit az olvasók meg tudnának emészteni.

Csak egy téren mutatkozik sajnálatos hiány. Érttem a *népies kiadványokat*. A falu, a munkásság, a proletárok, a tömegek számára népies, könnyed nyelven, élvezetes stílusban, pozitív irányú, néhány oldalas, nagyon olcsó, szinte ingyenes áru és hozzá kívánatos kiállítású füzetekre gondolok.

Ezekre mindenkor, de főképp manapság és legfőképpen a világnézeti harcok idején rendkívüli szükségünk van!

Persze nem elég ezeket a füzeteket csak megjelentetni, hanem azokat a modern propaganda minden eszközével ügyesen, szervezeten és hatásosan terjesztünk is kell!

A kiadványok ne alkossák üzlet tárgyát és céljuk ne legyen a pusztá nyereségvágy!

Hála a jó Istennek, van már olcsó Szentírástunk! De ami talán még üdvösebb és gyakorlatibb hatású volna: jelentessük meg a négy evangéliumot külön-külön. Külön Szent Mátét és külön a többiekét, kis *füzet* alakjában. És ne kerüljön egy ilyen füzet többbe, mint 6—8—10 fillérbe! Betűi pedig legyenek az idősebb, gyengébb vagy gyakori olvasáshoz nem szokott szem számára is könnyen olvashatók! Akkor majd terjed az evangélium szelleme azokban a körökben is, amelyekben eddig ismeretlen volt!

35. Fejezet f.

Egyházi személy mint ujságíró és munkatárs I.

Legüdvösebb volna, ha egyetlen papi s szerzetesi ujságíró s munkatárs sem szorulna az ilyenfajta fejezet olvasására, hanem pótolná ezt külön sajtótanfolyam vagy iskola.

Ennek hiányában vagy kiegészítésekép tanácsos a kezdő ujságírókat valamelyik fővárosi vagy vidéki nagyobb keresztény irányú sajtó mellé beosztani, hogy

tanuljanak írásmódot, írás-technikát, sajtó jogot, gyakorlatiasságot és kis szemfülességet.

Mit írjon az ujság? Ami az olvasót általánosan érdekli és ami *ma* érdekli. Mindezt a katolikus világnézet alapján, de a célzatosság kiemelése és hangsúlyozása nélkül. Sőt ezt lélektani okból el is kell rejtteni vagy háttérbe szorítani, mert senki sem szereti, ha vezetni akarják. Senki sem akar vezetettnek látszani, hanem önállónak, sőt vezetőnek, irányítóknak, hangadónak. Ezért gyakran szólaltassuk meg a vezető és a közönség szempontjából értékes, érdekes, kedvelt vagy az érdeklődés középpontjában álló egyéneket. Nagyon bevált a „Közönség szószéke” c. rovat, amelyben helyt adunk az olvasók véleményének szabad nyilvánítására.

Maga az egyházi személy csak jó, szép, hasznos, nemesítő, felemelő, oktató, nevelő irányú tárgyról írjon.

Viszont óvakodjunk akár szent dologról is az unalomig terhelni az olvasót. Csak egy példa. Az egyik vidéki kat. lap a bérálás idején minden nap 30—40—50 soros hasábot közölt arról, hogy az előtte való nap hol bérált a püspök, kik fogadták, üdvözölték, mit tekintett meg a főpásztor, kik voltak a bérálási ebéd meghívottjai stb. Először is az olvasók 98 százalékát nem érdekli az ilyesmi. Másodszor mindenki azt gondolja, a szerkesztőség tömjénez!

Egyházi személy írjon alázatosan, szerényen, szeretettel és jó szándékkal! Sohasem magas lóhátról!

Az ujságírásnál még jobban kell vigyázni a világos, egyszerű, érthető, kellemes, könnyed, eleven, élvezetes stílusra, mint a könyvnél.

Minél rövidebb fejezeteket, bekezdéseket és mondatokat! Minél elevenebben! Minél változatosabban! Az ujság egyes részeit különbözö nagyságú és jellegű betűkkel nyomassuk. A cikkek címei is más-más jellegűek legyenek.

A mai olvasó nem szívleli a megerőltető olvasmányt, nem gyötrődik a nehézkes stílussal, átugrik a hosszabb lélekzetű cikkeken. Ismerek egy kitünő tollú, lelkes író, de hírhedt hosszú 30—50 mondatos be-

kezdéseiről. Nem is olvassa el úgyszólván senki, amit ír.

A könnyedség, szellemesség, élvezetesség ne váljék az alaposság, szavahihetőség és megbízhatóság rovására!

Adataink legyenek biztosak és megtámadhatatlannok. Csak olyasmire szóljunk, amiben komoly képzettségű szakembernek és megbízható helyről értesültnek érezzük magunkat. „Tudós szerepet játszani olyan dologban, amihez nem értünk, kiállhatatlan hiúság.”

Ha valamiben nem vagyunk bizonyosak, nézzünk utána, érdeklődjünk! Ismertem egy hírlapíró papot. Stílusa remek, gondolatai pompásak, de az adatai? Valahányszor utánuk néztem rájöttem, hogy „hasból” röptette azokat a közvélemény felé. Persze az ilyen embert és cikkeit senki sem veheti komolyan.

Ne túlozzunk! Verebekre ne lövöldözzünk ágyukkal. Viszont a tűzhányó lángját ne méregessük lázhőmérővel!

Minden *egészséges* papnak és szerzetesnek melegen ajánljuk a következő mű áttanulmányozását: Tower Vilmos „*Papi és szerzetesi diéta*. Bel- és külföldi orvosok közreműködésével”. A szalézi atyák kiadása. Ára 3.— P.

36. Fejezet † f.

Egyházi személy mint ujságíró és munkatárs II.

Irjunk mindig tárgyilagosan, elfogulatlanul, finom erkölcsi érzékkel és megértéssel!

Cikkeinkben, kritikánkban, válaszunkban soha ne veszítsük el a józlést. Soha ne legyünk bujtogatók, lázító, demagógok, kútmérgezők, kamaszosak, izléstelenek!

Ne vájkáljunk mások sebében. Ne teregezzük ki mások magán-szenyesét. Ne kéjelegjünk mások lehurrogásában!

Ne legyünk sohase harapósak. Ha valaki meg is érdemli a rovást, előbb kérdezzük magunkat, nincsenek-e az illetőnek jó, nemes, dicséretes tulajdonságai, amelyek miatt kár volna őt nyilvánosan megtépázni. És kérdezzük meg magunkat őszintén, mit tennénk mi az ő helyében? De minden esetben legyünk tárgyilagosak és hangunkban, stílusunkban, bírálatunkban előkelőek, tartózkodók.

Valljuk meg őszintén, hogy sokunkban van valami hőrcsög természet. Éppen a legbuzgóbb papokban. Bánt, sért bennünket, ha nincs minden úgy, amint mi szeretnők. Van ebben valami tiszteletreméltó, értékes elem, de valakinek a megtépázásával, a pellengérre állításával még soha nem nyertük meg őt álláspontunknak.

Első dolog, ha írunk, hogy ne induljunk fel, ne izguljunk, ne heveskedjünk és ne hirtelenkedjük el a dolgot.

Amikor Krisztus Urunk elé vitték a házasságtörő asszonyt, nem támadt neki, nem fogta el dühroham, nem tombolt. És az Egyház sem térített soha erőszakkal, gorombasággal, az ellenkező nézetet levőket nem cibálta fülüknél fogva saját oldalára.

Magyar püspök mondotta egyik papi cikkíróról: „Mellére egy táblát kellene akasztani e felírással: Vigyázat, harapós!”

Mily bölcsen inti XI. Pius pápa az ujságírókat: „Ha egyeseket támadni kell, a tévedéseket úgy cáfolják és a gonoszok romlottságával úgy szálljanak szembe, hogy mindig a tiszta szándék és a szeretet vezérelje őket.” (1923 jan. 26-i apost. körlevél.)

A boldogult Tury Béla akárhányszor megtette, hogy ha kénytelen volt valaki ellen cikkezni, előbb felhívta őt telefonon és bejelentette neki cikkező szándékát. De gyakran meg is történt, hogy a másik oldalról olyan kielégítő magyarázatról, megokolásról vagy mentő okokról értesült, hogy immár tárgytalannak vagy igazságtalannak tartotta a további lépéseket.

Egyházi személy *rendkívül óvatos legyen az írásában!*

Hány papot és szerzetest ismertem már, aki haragjába vagy ellenszenvébe mártotta tollát, avagy kellő tájékozódás nélkül írt egy-egy legjobb szándékú cikket. Utána jött a keserű pilula: a visszavonás kényszerűsége, a bocsánatkérés, a kilincselés, sőt bírósági tárgyalás és megszégyenítő büntetés.

Mielőtt cikket írunk, amely más személyt kellemtelenül érinthet, kérjünk másoktól tanácsot. Ezzel sok csalódást, ellenségeskedést és békétlenséget kerülhetünk el.

Kényesebb tartalmú cikkekben még az egyes szavakat és kifejezéseket is óvatosan válogassuk meg. „Saepe stilum vertas!” (Horatius.) Ne írjunk olyan sokat, hogy a gondolkodásra alig maradjon időnk. Veszedelmes dolog, ha a sajtóüzem idegőrlő rohanásában annyi a közölnivalónk, hogy nem érünk rá gondolkodni.

Még egy szempontból kell óvatosnak lennünk. Scripta manent! Amit ma írunk, azt ellenfeleink évek, sőt évtizedek után is elének és ellenünk tárhatják. Ne essünk annak a francia G. nevű ujságírónak a hibájába, akiről azt mondták: „G. a trois manières de faire un article: dire, redire et se contredire.” (Egy cikk megírásának három módját ismeri: beszélni, megismételni és önmagának ellentmondani.)

Még valamit az óvatosságról! Csak az az író léphet és lépjen a nyilvánosság elé, aki maga is példás életű! Aki üvegházban lakik, ne dobálódzék kövekkell! Akinek a fején vaj van, ne álljon a nap alá!

A szerkesztő legyen a lap vagy folyóirat törzsírókara iránt *figyelmes és hálás*. Ha valamely nevesebb, magasabb állású vagy törzsírónak cikkét nem közölheti, vegyen magának annyi fáradságot, hogy előszóval, telefonon vagy levél útján, a közölhetetlenség okának felemlítése mellett fejezze ki sajnálkozását és kérje az írónak fokozott jóindulatát és pártolását a jövőre.

A szerkesztőnek feltétlen joga, hogy egy cikket

elfogadjon közlésre vagy visszautasítson. De nem illik magasabb állású vagy nevesebb írók cikkein *lényegesebb* változtatást vagy rövidítést eszközölni — az illetők előzetes hozzájárulása nélkül.

37. Fejezet † f. n.

Ami a sajtó szempontjából mindnyájunkra vonatkozik

Minden valamirevaló katolikus embertől joggal megkívánhatjuk, hogy csak kimondottan katolikus újságot járasson. Csak erre adjon ki pénzt. Igaza volt P. Abel S. J.-nek, hogy ma a jó, az igazi katolikust három dologról ismerjük meg: vasárnapjáról, húsvéti gyónásáról és kedvelt újságjáról!

Fokozottabb és hatványozott kötelessége minden katolikus egyházi személynek, hogy ha már előfizet lapra, újságra, ez kimondottan katolikus jellegű legyen!

Szégyen és gyalázat esik arra a katolikus papra vagy szerzetesre, aki fontos ok nélkül katolikus újság helyett közömbös vagy éppen ellenséges irányúra fizet elő!

Sőt nagy, fontos, elsőrendű kötelességünk, hogy a katolikus sajtónak minden kínálkozó alkalommal apostolai, ajánlóí, terjesztői legyünk. Így főképp szentbeszédeinkben, előadásainkban a hitoktatás, jegyesoktatás és magánlátogatások keretében. Még in foro interno is érdeklődjünk, hogy híveink minő lelki táplálékkal élnek.

Hiszen a sajtó alakítja a közvéleményt. A közvélemény viszont kifejezője, sőt alakítója a nemzet akarátának. Ezért minden plébánián, minden községben alakuljon egy *sajtóbizottság* (pl. az A. C. keretében), amelynek a célja legyen a katolikus sajtó terjesztése. Tagjaiban izzék a missziós tudat és vágy!

Hála az égnek, ma már a legtöbb püspök elren-

deli, hogy a plébánosok évi jelentéseiket terjesszék ki a lapok és könyvek kimutatására is, amelyek az elmúlt évben a plébános közreműködése révén vagy tudtával a plébánián elterjedtek. Ahol nincs fejlődés, ki kell mutatnia ennek okát!

E sorok írójához sokan jönnek különféle kéréssel. Először megérdeklődöm, sőt némely esetben meggyőződöm arról, hogy az illető katolikus ujságot járat-e, és csak igenlő esetben állok rendelkezésére. A megokolást mindkét esetben közlöm is velük! Más esetben kérdezik tőlem, hogy mivel tartoznak ezért vagy azért a szíveségemért, pl. az értük felajánlott szentmiseért. Pénz helyett valamelyik katolikus lapnak vagy folyóiratnak befizetési (csekk) lapját nyújtom át nekik, kötelezve őket, hogy egy havi vagy negyedévi előfizetési díjat küldjenek be rajta — a saját számukra, a befizetési lapot pedig küldjék meg címemre. Ajánlom ez eljárás követését.

Arra is törekednünk kell, hogy az iparosok, kereskedők, gyárosok a mi lapjainkban vagy ezekben is *hirdessenek*. Némely külföldi egyházmegyében még a directóriumot (egyházi naptárt), másutt a papi névtárt is többnyire az ebben közölt hirdetések árán nyomják.

Egy jámbor kis erkölcsi nyomás sem árt. Püspökök, rendfőnökök, elöljárók, egyházi intézmények a maguk alkalmazottaiktól (gazdatiszt, ügyész, kántor, tanító, sekrestyés stb.) még felvételük vagy véglegesítésük előtt követeljenek írásos nyilatkozatot, hogy amennyiben napilapot járatnak, ez csak katolikus iránnyú lehet, illetve hogy ilyet is járassanak.¹

Idevág az ú. n. szent „sajtó-házalás” is. Abban áll, hogy egy-egy vallásos társulat tagjai házról-házra mennek és felajánlják a lakóknak a katolikus sajtót.

¹ „A Katolikus Nevelés” c. folyóiratban (1940, 93.) olvasom, hogy egy református gimnáziumban a református ifjúsági lapot („A mi Utunk”) minden ref. diák köteles járatni, sőt előfizetési díját már beiratáskor előre le kell fizetni! Miért nem utánozhatnánk mi is ezt a módszert?

Tábori főesperes koromban egy vegyesvallású család házában laktam. A férj ág. evang., a feleség katolikus vallású volt. A házaspárnak egyetlen katolikus folyóirat sem járt, ellenben protestáns irányú kettő is. Egy alkalommal megkérdeztem a házaspárt, hogy miért nem járat legalább egy katolikus folyóiratot is. Kérdésem annál jogosultabb volt, mivel a férj reverzálíst adott a kat. fél javára és talán többet járt katolikus, mint prot. istentiszteletre. A válasz jellemző volt: „Mi a két protestáns folyóiratot sem olvassuk (mutatta, hogy a példányok fel sincsenek vágva), de minden évben két hölgy kopogtat be hozzánk és ezek rábeszélésére és érdeklődésére hozattuk meg a két prot. folyóiratot.” Utánaozguk hát mi is ezt az — mint a példa mutatja — eredményes toborzást.

Ugyancsak ajánlható az ú. n. csoport-sajtóapostolkodás. Akülönféle nagyobb hivatalokban, gyárakban, vállalatokban, bankokban stb. egy-egy buzgó apostoli lélek a *saját* kollegái körében szerez újabb előfizetőket, oszt szét sajtópropaganda-röpiratokat, mutatványszámokat, meghívókat kat. sajtó-gyűlésekre stb.

Egyetlen plébános se nyugodjék addig, míg minden katolikus család asztalán nem lesz neki megfelelő katolikus ujság!

De támogassuk a saját sajtónkat cikkekkel, hírekkel és tudósításokkal is. Egy vidéki lap szerkesztője írta az Egyházi Lapokban (1927. 22. old.): „A nagy . . . i egyházmegye e hatalmas klérusában mindössze három pap van, aki nemcsak követel és kritizál, hanem felszólítás nélkül segít is. Közülük kettőnek tolla nem elsőrangú, de mégis szeretném aranyba foglaltatni, mert megértésük, jóakaratom és kötelességtudásuk aranyat ér. Ha minden plébános minden héten csak egy-egy levelezőlapot írna falubeli tudósításokkal a megye keresztény ujságjának, akkor majd lenne keresztény sajtó, amely a többivel versenyképes.”

Az 1386. kánon 1. § szerint világi papok ordináriusuk, szerzetesek pedig előjárójuk és a helyi ordináriusuk engedélye nélkül nem írhatnak napilapokba

és folyóiratokba. Ez a rendelkezés inkább az olasz viszonyokat tartotta szem előtt és ezért más országok gyakorlatában sok nehézséget okozott és erősen megbénította a sajtó hírszerzését. E miatt az említett kánont a legtöbb országban úgy értelmezik és alkalmazzák, hogy a szóbanforgó engedély csak a lapok és folyóiratok szerkesztőire és állandó munkatársaira vonatkozik. Ellenben nem vonatkozik oly *alkalmi* cikkekre, hírekre és tudósításokra, amelyeket egyházi személyek *kimondottan katolikus jellegű*, vagyis *amúgyis egyházi engedéllyel és ellenőrzéssel megjelenő* lapoknak küldenek be.

Kérdés: Irhat-e egyházi személy nemkatolikus vagy ellenséges irányú lapba vagy folyóiratba akár csak alkalmi cikkeket is?

Katolikusellenes vagy romboló irányú lapba nemcsak egyházi, hanem még világi személynek sem szabad írni (1386. c. 2. §.). A kivételhez három feltétel *együttes* fennforgása szükséges. Ezek:

a) fontos ok. Pl. ha cáfolatot vagy helyreigazítást követelünk. Vagy ha az illető lap oly ügyben kér tőlünk felvilágosító cikket, amelyben mi szinte egyedüli szakemberek vagyunk és félő, hogy más ember tollából a cikk elvesztené katolikus jellegét, sőt katolikusellenes színezetet nyerne;

b) ha az a) pontban említett célra nem áll rendelkezésre katolikus sajtószerv;

c) ha az ordinárius, illetve kívülre még a szerzetesfőnök megadja az előzetes engedélyt.

Cáfolatok és helyreigazítások szövegezésében különösen óvatosak legyünk! Ne ragadtassuk el magunkat a haragtól, felháborodástól, feltett hiúságtól vagy méltatlankodástól! Az ilyen cikket mindig olvastassuk el higgadt, okos, jóakarátú, őszinte ismerőssel vagy baráttal.

Ha pedig kénytelenek lennénk a fenti a) pontban jelzett esetben ellenséges irányú lap számára cikket írni, ezt két példányban készítsük el és a szerkesztőségtől kérjünk írásos kötelezvényt, hogy cikkünket *minden változtatás és kísérő magyarázat (kommentár) nélkül*

fogja közölni. Az ellenkezőre számos eset volt már!

Más kérdés: Napilapba vagy folyóiratba küldött cikkeinket nevünkkel jelentessük-e meg vagy névtelenül?

Könyvet lehetőleg mindig teljes nevünkkel adjunk ki. Hasonlóképp tudományos jellegű szaklapban cikket is mindig nevünkkel lássunk el. Ellenben napilapba vagy folyóiratba szánt cikknél legtanácsosabb a szerkesztőre bízni a döntést. Néha egy cikk tárgyilagos igazságának erejét teljesen leronthatja az ismert szerző iránt érzett általános ellenszenv vagy az illetőnek különleges állása. Máskor meg éppen a szerző neve vagy állása ad nagyobb súlyt egy magában véve értéktelen közleménynek. Általában napilapba tanácsosabb, ha egyházi személy névtelenül ír. Több okból!

Már többeknek kedvét vette a cikkek, tudósítások további beküldésétől a kézirat visszaküldése vagy közlésének egyszerű elmaradása.

Ne legyünk e téren túlságosan és igazságtalanul érzékenyek. Ne érezzük magunkat sértve vagy megbántva, még megbírálvá sem, ha egyszer-mászor nem közlik beküldött cikkeinket. Még a legvérbelibb és hivatásos íróval is megesik ez.

Hány, később világhírű írónak, tudósnak, költőnek cikkeit süllyesztették már a szerkesztői papírkosárba. Gyakran nem is a beküldött cikknél tartalma vagy irodalmi értéke gátolja a megjelenést, hanem néha valamely, a cikkíró előtt ismeretlen személyi vagy tárgyi körülmény, helyszűke, a szerkesztőnek vagy rovatvezetőnek más felfogása, néha rosszkedve vagy talán hozzá nem értése is.

Minden templom előcsarnokában legyen egy láda vagy szekrényke a hívek-kiolvasta katolikus lapok és folyóiratok gyűjtésére. E kiolvasott példányokat azután az A. C. sajtóosztálya vagy valamely egyesület szétosztja a kórházak, fogházak, tanyák, sőt gyárak vagy magánházak katolikusai között.

Még csak e helyen is legyen szabad egy panaszszót hallatni, amely katolikus berkekben már közhellyé terebélyesedett, de maga a baj még jobban! Értem a

katolikus *ájtatossági* folyóiratoknak feltűnő nagy számát és ami ezzel természetszerűen összefügg, színvonaluk süllyedését.

Milyen eszményi és rendkívül magas színvonalú ájtatossági folyóiratot szerkeszthetnénk, ha legkiválóbb íróink egyetlenegy vagy mondjuk csupán 2—3 folyóiratba sűrítethetnék alkotásaik legjavát. De így, amikor minden szerzetnek külön-külön, sőt egy-egy szerzetnek is többféle ájtatossági folyóirata van, a jobb és tehetségesebb írók nem győzik mindegyiket kielégíteni. A folyóiratok tehát megelégszenek, mert meg kell elégedniök többnyire tized- s huszadrangú és rangtalan írókkal. Egyik-másik cikk a naivitásával és színvonal-alattiságával szinte elriasztja az olvasót a hittől.

Mennyi munkaerő és töredék-munka emésztődik fel így hiába! Mennyi külön-külön nyomda-, papír-, rajz-, boríték-, portó-, reklám- stb. költség pazarlódik így el! És e mellett mennyi folyóirat sínylődik és vergődik egymás mellett, egymástól és — szándékuk ellenére — egymás ellen!

Viszont képzeljük el, milyen egységes, egyöntetű hatást érhetnénk el, ha az ország egész közönségének egyetlen erős, magvas, színvonalas és ezért egyúttal nagyobb terjedelmű és olcsóbb ájtatossági folyóiratot tudnánk kézbesíteni. Milyen egységes irányítást tudnánk adni híveinknek. Milyen egyöntetű állásfoglalásra tudnók őket vezetni. Milyen hatásos lehetne egy-egy katolikus kitűnőségünknek vagy vezéregyéniségünknek biztatása, bátorítása, lelkesítése, vigasztalása, tanítása, *százrezres olvasók tömege felé!*

Tudom, tapasztaltam, hogy ilyen egyetlen és egységes ájtatossági folyóirat létesítésének sok személyi s tárgyi akadálya van. De az akadályok nem arra valóak, hogy azokat kikerüljük, hanem hogy azokat legyőzzük, ha olyan fontos, szükséges, szent célról van szó, mint egy-egy ország katolikus híveinek egységes irányítása, jobb, értékesebb lelki táplálékkal való ellátása. Ilyen esetben az egyéni, részleges, helyi, testületi, külön érdekeket háttérbe kell szorítani, az egészségtelen

versengés és szűkkörű, széthúzó, egységbontó különállás helyett áldozatos lemondással is meg lehet és meg kell teremteni a félig jónál, tehát egészen rossznál tökéletesebb, sőt egyedül tökéletesnek remélt egységes folyóiratot.

A szerkesztés ezután megoszolhatna pl. évenként az egyes rendek között és így az egészséges verseny is csak élesztőbben, biztatóbben, serkentőbben mozdítaná elő a közös, nagy, szent célt!

Nagy és dicsőséges lesz annak a főpapnak, papnak vagy szerzetesnek a neve és emléke, aki képes lesz közös nevezőre hozni és egységbe fűzni a sok ájtatossági folyóiratot a lelkek és az irodalom javára egyaránt!

Felhívom k. olvasóim figyelmét, hogy a bel- és külföldi orvosok közreműködésével írt „Papi és szerzetesi diéta” c. könyv nem betegek, hanem kizárólag *egészséges* egyházi személyek számára ad tanácsokat az egészség megőrzésére és az életkor meghosszabbítására. A szalézi atyák kiadása. Ára 3.— P.

38. Fejezet f. n.

Egyházi személy mint bíráló és ismertető

Úgy emlékszem, Brémond mondotta, hogy 100 recenzió közül alig 5 érdemli meg a helyes elismerést. Annyi tény, hogy sok bírálatból és ismertetésből jobban megismerjük a bírálót, mint a megbírált könyv szerzőjét. A jó ismertetésből egyszerre három irányba árad világosság: a könyvre, a közönségre és magára a bírálóra.

(A következőkben a „bíráló szót” „B”, a „bírálat,” szavát pedig „Bt” betűkkel rövidítjük!)

A legtöbb B. egészen természetesnek tartja, hogy őt kérték fel az ismertetésre, pedig a jó B.-nak nagyon sok tulajdonságra van szüksége, hogy méltó legyen feladatára. A jó Bt. valóságos művészet!

Szabályok:

a) A B. elsősorban *lelkiismeretesen és megbízhatóan*

bírálja a könyvet. E végett csak olyan könyv ismertetését és Bt.-át vállalja amelyhez szakértelemmel szólhat hozzá. Ha történetesen mégis olyan művet kellene ismertetnie, amelyhez nem ért, elégedjék meg a könyv tartalmának vagy tartalomjegyzékének tárgyilagos ismertetésével és esetleg hivatkozhatik más szakemberek bírálatára.

b) A jó B. latba veszi az író célját, a könyv tárgyát, ennek szükséges vagy felesleges voltát, a feldolgozás módját, a stílust és esetleg a külső alakot.

c) A B. ne bocsátkozzék aprólékos, tized fontoságú részletek, szavak vagy kifejezések Bt.-ába, hanem csak általános és magasabb szempontokra hívja fel a figyelmet. A lényegre fektesse a súlyt.

d) A Bt. legyen feltétlenül igazságos, részrehajlatlan és elfogulatlan a könyvvel és szerzőjével szemben.

e) A Bt. legyen mindig tisztelettel teljes és udvarias, tapintatos, finom és előkelő hangú. Soha ne sértsen személyt, ne legyen személyeskedő vagy tekintélyt romboló! Még ha megérdemelten szigorúnak is kell lennie, alkalmazza az elvet: Fortiter in re, suaviter in modo. Bt.-unk ne hasonlítson sebző törhöz, hanem az operáló késhez, amely csak az illetékesek javát keresi.

f) A Bt. legyen jóakarátú. Az *igazság és részrehajlatlanság határain belül* különös jóakaratot, pártolási szándékot és kartársi segítséget tanúsítsunk a katolikus szellemű és főképp kartársaink írta könyvek irányában. Ez a jóakarát annál is indokoltabb, mert a katolikus műveket nemkatolikus oldalról amúgyis elgáncsolják vagy agyonhallgatják. Ezenfelül a katolikus könyvek legtöbbje amúgyis elsorvad a propaganda hiánya miatt. Ezeket hiába is keresük a nemkat. könyvkereskedők kirakataiban és könyvjegyzékeiben. Különösen a szerényen megjelenő, de nagy fontosságú értékes munkákat emeljük ki.

Fentebb említettük, hogy a B. ne említse Bt.-ában a kisebb, lényegtelenebb, tizedrangú kifogásait. Ám, ha testvérei iránt különösen jóakarátú akar lenni, közölje

a kifogást közvetlenül és bizalmasan a szerzőkkel. A jó B. legyen mintegy *munkatársa* az írónak.

Amde mit kezdjünk a jószándékú, katolikus szellemű, de értéktelen vagy teljesen felesleges és a többi jó könyvet kiszorító könyvekkel?

Ezeket egyszerűen ne ismertessük! A jószándékú író nem érdemli meg, hogy nyilvánosan kipellen-géezzük. Viszont az igazság és igazságosság elve nem tűri, hogy értéktelen művet ajánljunk. Ezért az egyedüli helyes kiút a teljes hallgatás. Ez úgyszólván több, mint a legszigorúbb bírálat.

Általában csak arról a könyvről írunk, amelyikről van mondanivalónk. A bírálatra legkevésbé alkalmasak azok a könyvek, amelyek sem nem jók, sem nem rosszak.

A Bt.-okban előforduló leggyakoribb hibák a következők:

a) A Bt. felületes, felszínes, csevegő, szép szavakkal vagy hangzatos kifejezésekkel díszített, de alapjában semmitmondó frázis-halmaz.

b) Hiba a dicsérettől cseppelő vagy túlságosan elnéző Bt. az érdemetlen vagy csekély értékű könyvekről. Az ilyen Bt. több szempontból káros. Először sok olvasónak anyagi kárt okoz, mert felesleges kiadásra és időpazarlásra ösztönzi őket s ezért nemcsak az igazság, hanem az igazságosság ellen is vét. Másodszor ártalmas ugyanannak a tárgykörnek érdemes íróira, mert igazságtalan versenyt támaszt ellenük. Harmadszor árt az irodalomnak, mert rászabadítja a tehetségtelen írókat.

c) Hiba, ha az írótól túlságosan vagy jogtalanul sokat követelünk.

d) Nagy hiba a rosszindulatú Bt. Ha a B. szinte elvből szeret mindent lebírálni, leértékelni, lebecsülni, becsmérelni, tekintélyeket fűrészelni és minden felett pálcát törni. Fokozottabb a hiba, ha valaki már eleve azzal a szándékkal olvassa el a bírálendő könyvet, hogy ellentmondjon neki vagy azt lerántsa.

Az ilyen B.-től senki sincs biztonságban. Ismerek

egy B.-t, akiről mondták, hogy meghalt a nélkül, hogy életeben valakit is dicsért volna. Az ilyenek hasonlítanak a keselyűhöz, amely mindenütt csak a dög után szaglászik. Vagy hasonlítanak a kisgyermekhez, aki pálcájával könnyelműen szétrombolja a hangyabolyt, amelyet a szorgalom sokezer munkása egybe alkotott. Sokszor a bíráló egy-egy évtizedes munka gyümölcsét semmisíti meg fölényes vagy meggondolatlan megjegyzésével. Az ilyen B.-ók az igazságosság ellen is vétének, mert ártanak az író hírnevének, lelkében sebet ejtenek, a kiadónak pedig anyagi kárt okoznak, mert elijeszti a vevőket. Byron jegyezte fel, hogy a legbolondabb ember bírálata sokkal élesebb fájdalmat okozott neki, mint amennyi örömet szerzett neki az összes hozzáértők dicsérete. De hány rögtörő irodalmi munkás kezéből ütötte ki örökre a tollat és némította el teljesen egy-egy, az orránál tovább nem látó, a magasabb célt szem elől tévesztő B.!

Szomorúan érdekes, hogy a tehetségtelen és főkép a sikertelen írókból lesznek a legkíméletlenebb B.-k. Mennél kevesebbet tud valaki, annál hajlamosabb a vakmerő s kíméletlen ítéletre.

Bármilyen sok hiba is van egy könyvben, ez csak a mű egyik oldala, de van bizonyára más oldala is. Tudni kell észrevenni, meglátni, értékelni a jó oldalakat is. Ahogyan az ismeretes legenda szerint az Úr Jézus ítélkezett. Az apostolok dögölt kutyára akadtak: „de útálatos”, mondta az egyik. „Milyen bűzös”, jegyezte meg a másik, „milyen puffadt”, tette hozzá a harmadik. És hasonlóan nyilatkozott a többi is. Egyedül az Úr Jézus talált a dögben dicsérnivalót: „Nézétek — mondotta jóságosan — mily ragyogóan szép fehérek a fogai”.

e) A további hiba az előbbiből folyik: Ha a B. egyes kiszakított vagy taláalomra felütött részek átolvasása alapján az egész könyvről mond ítéletet. Az ilyen B. hasonlít ahhoz, aki a templomtetőn hibás cserepet talált és most azt kiáltja: a templomot le kell rombolni. Még az ellentétes világnézetű művek-

ben is méltányolnunk kell a jó oldalakat. Aquinói sz. Tamás mennyire értékelte a pogány Aristotelest. A Szentírásban és a pápai körlevelekben is találunk idézeteket oly szerzőktől, akik nem mindenben példaképek.

f) Hiba a Bt.-ban a személyes hang, a durva modor, a bántó kifejezések, az ingerült elégedetlenség és az illemszerűség hiánya.

g) Hiba, ha az író a fiatalsága miatt bíráljuk le. Igaz, hogy az ifjúság írásaiban néha sok a tapasztalatlanság, éretlenség, kiforratlanság, a túlzás, a meggondolatlanság vakmerősége, a reformtörekvések türelmetlensége, de- viszont sok benne a jövődönék élesebb megérzése, megsejtése, a haladás új irányának korábbi felismerése, az öregek megszokott hibáinak gyorsabb észrevése és néha a jobb, egészségesebb lehetőségek megszüntetése.

Az irodalomtörténet is mutatja, hogy rendszeren a siker teremti meg a nevet és csak azután a név a sikert!

h) Hiba, ha a B. önmagát tolja előtérbe, saját énjét akarja kirakatba helyezni és mindenképp fitogtatni akarja az ő tudását, vagy hogy ő mindent jobban tud, mint az író. Idevág az a gyakori hiba is, ha a B. felsorol jónéhány szakforrást, amelyeket szerinte az írónak fel kellett volna használnia. Mintha bizony bármely halandó képes volna a tárgykörébe vágó szakkönyveknek csak egy ezredrészét is átolvasni. Még az ú. n. klasszikus szakforrások száma is oly nagy, hogy ezek maradéktalan áttanulmányozása legtöbbször egy egész életet igényel.

Veszedelemes fajtája a B.-knak a tolvaj B., aki más folyóiratok ismertetéseiből farag egy „újat“. De a legveszedelmesebb az a B., aki egyáltalán nem olvassa el a könyvet, hanem barátságból vagy érdekből ír Bt.-ot. Sőt vannak írók, akik véd- és dacszövetségbe tömörülve, egymás könyveiről zengenek dicshimnuszokat.

Ezért a lelkiismeretes szerkesztő válogassa meg a hozzá küldött könyvek bírálóit. Mérlegelje, hogy a B.-t

nem vezeti-e rokon- vagy ellenérzés a könyv írójával vagy kiadójával szemben, nem érdekelt fél-e, nem alárendeltje-e a szerzőnek, mert illetlen és össze nem egyeztethető, hogy valaki az előljárójáról, munkaadójáról vagy érdektársáról mondjon ítéletet vagy B.-t.

Se a szerkesztő, se a bíráló ne nagyon várokoztassa meg a Bt.-tal a szerzőket, akik türelmetlenül és szorongással várják azt.

Egy cikk megjelenhetik névtelenül, de könyv B.-a vagy ismertetője lehetőleg soha ne maradjon névtelen! A megbírálnak joga van tudni, hogy ki szól könyvéhez. A Bt. nemcsak kiállítás, hanem helytállás is! Aki fél, ne vállaljon bírálatot! Kárpáti Aurél e kérdésről írt tanulmányában azt mondja: „A névtelen kritika megszökést jelent a felelősség elől.” Szerinte a névtelen Bt. férfiatlan lapítás. A névtelen Bt. egyúttal jogos gyanút is kelthet, hogy a B. talán az író barátja, kiadója, ügynöke, sőt talán maga a Bt.-ot megfizető író!

39. Fejezet † f.

Egyházi személy mint Egyesület vezetője I.

E fejezetben az Egyesület szót „E” betűvel fogjuk jelezni. Értjük rajta a hitbuzgalmi, társadalmi és jótékonyági E.-eket, a harmadrendeket, kongregációkat, kaszinókat, köröket és szövetkezeteket egyaránt.

Az E. a lelkipásztorkodásnak egyik lendítő kereke. Benne a pap szóhoz jut olyanokhoz is, akik nem járnak templomba és nem hallgatnak szentbeszédet. Az E. révén különösen a férfivilág lelkéhez közeledhetünk, viszont ezt közelebb hozhatjuk Krisztushoz és az Egyházhöz.

Az E.-i élet neveli a felbecsülhetetlen fontosságú közvéleményt, növeli az összetartozás és együvé tartozás érzését. Szítja, erősíti a vallási öntudatot és a nemes értelemben vett katolikus büszkeséget. Felrázza és öntudatosá teszi a közömböseket. E.-ek révén

könnyebben lehet a nép gondolkozását átalakítani, a lelkiületet átgúrní, közvéleményt irányítani és tömeghatást elérni. Hiszen a környezet az ember életében legalább oly fontos, mint az átöröklés.

Az E.-ben nevelődnek azok a világi apostolok, akik a pap munkáját támogatják és elősegítik. Ezért minden katolikus E. az Egyháznak egy-egy megerősített és előretolt állása.

Az E.-ben a pap a néppel való bánásmód lélektanát is megtanulja, amelyet sem könyvből, sem tanulmányokból nem meríthet.

Igaz, hogy az E. néha a pap keresztségé válik. Főképp ha nem született nyilvános szereplésre és vezetésre. És méginkább kereszt, ha elődjétől csak üres keretet, csontvázat, romhalmazt, vagy élettelen alapszabályokat vett át. De az E. mégis oly kereszt, amelynek viselése érdemszerző és rendkívül hasznos.

Némelyek ellenvetik, hogy az E.-i élet a pap lelki életére károsan hat. Igen, ha benne csak földi célokat keres. De ha ott lelkipásztori tevékenységet akar kifejteni és apostoli munkatársakat akar nevelni, ottléte imává, apostolkodássá és lélekmentéssé magasztosul.

Egy-egy területen azonban csak annyi E. működ-jék, amekkora annak a felvevő képessége. Inkább kevesebb E. legyen, mintsem csupa üres keretű. Minél kisebb a plébánia, annál kevesebb E. legyen benne!

Olyan helyeken, ahol sok az E., híveinket is óvjuk attól, hogy soknak tagjaivá váljanak. Mert ennek rendszeren az a következménye, hogy az illetők az E.-eknek névleges tagjai lesznek. De az E.-ek maguk is csak fél-, harmad-, tizedembereket nyernek velük. Megtörtént, hogy több E.-nek egyik tagja egy díszfelvonulás alkalmával otthonmaradt, mert nem tudta eldönteni, melyik zászló alá vonuljon, hogy a többit meg ne sértse.

A katolikus egységet is veszélyeztetheti a sok E., mert egészségtelen versengést, sőt ellenségeskedést is szülhet.

De ha már több E. működik egy helyen, ezek önzetlen érdeklődéssel, együttműködéssel támogassák és gyámolítsák egymást. Pl. közös ünnepélyekkel, kölcsönös látogatással és vendégszerepléssel s i. t.

A közös kapcsolatnak és együttműködésnek egyik legbeváltabb módja, hogy a helyi katolikus E.-ek elnökei vagy még egy-két kiküldött tagja, közös, helyi „Egyesületi Tanács”-ot szerveznek, amely közösen határoz valamennyi E.-et érintő vagy érdeklő ügyben, elhárítja az ünnepélyek, előadások összeütközését, megállapítja valamely baráti, nemes ügyben vagy ellenséges mozgalommal szemben a szükséges egyöntetű eljárást.

Minden egyházmegyében és minden országban is legyen egy, a katolikus E.-eknek központi, vezető és irányító szerve, amely az E.-et irányelvekkel lássa el és az E.-ek alakításának és számának kérdésében is döntsön.

Számos egyesület csak papíron van meg és névleg szerepel. Látszat-eredménnyel dolgozik. Benne az élet holtponton áll. Némely E. csak takargatója a múlt, jelen és jövő mulasztásainak, ismét más E. működése *csak* testi élvezet kínálásában merül ki: szórakozás, multság, színielőadás, kártyázás stb. Akad E., amelynek papíron 100—200 tagja van, de munkára alig 8—10 „jelentkezik” és valójában legfeljebb 3 dolgozik; zászlót szentel, de minden évben kicsikarja azt a kis hozzájárulást, amelyre szüksége van, hogy „működhessék.”

Amelyik E. közvetlenül vagy közvetve nem áll a lelkipásztorkodás szolgálatába, abba ne is kapcsolódjunk, arra kár időt és pénzt pocsékolni.

A tapasztalat azt is bizonyítja, hogy minél nagyobb céccóval, ünnepéllyel, külsőséggel kezdünk egy E.-et, a folytatása annál szegényebb, a vége annál szomorúbb. Pl. ne kezdjük az egyletesdít drága zászló szerzésével és fényes zászlószenteléssel, mások megpumpolásával. Zászlót csak egy már *éveken át kiválóan bevált* E. érdemel meg, mint jutalmat!

Végre csak olyan E.-t alakítsunk, amelyről józa-

nul feltehetjük, hogy utódunk is folytatja a vezetését és irányítását. Káplán ne alapítson E.-t a plébános tudta és beleegyezése nélkül, mert áthelyezésével az E. is haldokolni kezd. Ezért minden E.-et úgy kell önállósítani, hogy alapítójának vagy vezetőjének halála, kiválása vagy áthelyezése esetén is virágozhassék.

Az E. rendesen annyit ér, amennyit a vezetője ér és amennyit ez belőle kihoz. A vezetőtől függ, hogy az E. ne legyen vérszegény, erőtlén.

Ha nem a pap a vezető, arra törekedjék, hogy a világi vezetők időről-időre váltakozzanak. Minden 5 vagy 10 év után okvetlenül fel kell cserélni a vezetőséget. Ezt az *alapszabályban* kell lefektetni. Az E.-ek pangásának leginkább két oka szokott lenni.

Az egyik a vezetőség időközi felváltásának elmaradása. A vezető réteg állandóan *felfrissítésre* szorul! A pangás másik oka, a jól átgondolt, okos, erőteljes munkaterv hiánya.

Minden valamirevaló E.-ben évekremenő programot kell készíteni. Egy éven belül pedig a helyi viszonyoknak megfelelő részletes munkatervet kell kidolgozni. Természetesen ha a gyakorlati élet újabb fontos vagy sürgős kérdéseket vet fel, ezeket is karoljuk fel. Ha kell, akár az év elején előre megállapított munkaterv rovására is.

Minden tervet céltudatos, szívós előmunkálat előzzön meg. A „dictio” helyébe az „actio” lépjen!

Az egyházi személy vegyen tevékeny részt az E. munkájában. Érvényesítse befolyását működésében. Különös buzgósággal karolja fel azokat az E.-t, amelyek a lelkipásztorkodást és apostolkodást előmozdítják (684—5. c.). Sőt minden erejével azon legyen, hogy az E.-ben és az E. révén neveljen az apostolkodásra és az Actio Catholicában való részvételre. E tekintetben főképp a katolikus sajtó felkarolását és olvasását tűzze ki célul. Mert azok, akik a katolikus sajtót állandóan olvassák, szinte automatické jó és buzgó katolikusokká válnak.

A pap egyesületi tevékenységében is lángoljon

a lelkek vezetésének, tökéletesítésének és megmentésének vágya. Ha a pap nem vezetője a katolikus E.-nek, legalább hatásosan ellenőrizze azt.

Városban ritkábban mehet a pap az E.-be, ellenben faluhelyen bátran mehet, menjen is hetenkint egyszer vagy kétszer. Itt is érvényesítheti befolyását. Ő maga is rászorul kis üdülésre és szórakozásra. Az E.-ben oly ügyeket is elintézhethet, amelyek nem valók a szószékre. Viszont itt sok oly dologról értesül, amit másutt sohasem tudna meg. Végre az E.-ben, mint fentebb már érintettük is, jobban megismerheti az egyesek jellemét, világnézetét, felfogását.

Persze a pap az E.-ben is szent hivatásához méltóan és példaadóan viselkedjek. Mint egy plébános mondotta: „Az E.-ben mindíg úgy viselkedem, hogy minden tag bizalommal közeledhessék gyóntatószékemhez.”

A pap, mint az E. vezetője, tapintatosan, de erőlyesen vezesse az E.-et és gyűléseit. Suaviter in modo, fortiter in re. Mindenkit engedjen szóhoz, de ne engedje a szócséplést és szóáradatot.

Fontos szabály a *munkafelosztás elve*. Lehetőleg minden tagnak jusson belőle, ha másként nem, felváltva. Minden tagnak konkrétan jelöljük meg, hogy mily területen, mily irányban, mikor és hogyan kell működnie. Fontosabb ügyekben minden tag tudja, milyen álláspontot kell elfoglálnia, offenzívát kezdjen-e vagy védekezésre szorítkozzék.

A munkatársaknak adott irányítás legyen rövid, kimért, de világos és könnyen érthető. Viszont az utasításoknak oly keretet adjunk, hogy ezen belül ők maguk szabhassák meg a végrehajtás módját.

Ha azt akarjuk, hogy az E. tagjai hozzánk alkalmazkodjanak, mi is alkalmazkodjunk hozzájuk, egyéni képességeikhez, szokásaikhoz, természetükhöz.

Ne rakjunk a tagok vállára a kelleténél több terhet, mert megüttlátjuk az E.-et, sőt egymásután kilepnek belőle. Általában, a tagok idejét és anyagi

hozzájárulásait az illetők egyéni viszonyai szerint vegyük igénybe.

Minden tagnak adjunk olyan keretet, amelyet ő tartalommal töltson meg.

Már az iskolában ismertessük meg a tanulókkal a fontosabb, főképp helybeli katolikus E.-eket, céljukat, rendeltetésüket, áldásos működésüket. Alkalmilag vezessük őket az E. helyiségeibe vagy egyik-másik előadására, ünnepélyére.

Arra törekedjünk, hogy az E. mint ilyen, idővel saját lábán is tudjon járni, önmagát is képes legyen vezetni.

De még fontosabb, hogy az E.-ben olyan emberek tudjunk nevelni, *akikre mindig biztosan lehessen számítani*. Mert e nélkül az E.-ek csak *külső* keretek, amelyek vallásüldözések, világnézeti viharok vagy politikai átalakulások idején máról-holnapra széteshetnek.

Ezért minden E.-i tagba neveljük bele: az egész keresztényt, a feltétlen katolikust, a meggyőződéses apostolt, az izzó lelkesedőt, az öntudatos névtelent, a hitéért és meggyőződéséért minden körülmények között helytállni tudó, hűséges, megbízható krisztusi jellemet!

Neveljük egyrészt vezetőembereket, de másrészt neveljük rá a tagokat, hogy *tudjanak közemberek is lenni*. Hogy tudjanak egységbe forrni, egységesen haladni, szolidaritást vállalni: mindnyájan egyért és egy mindnyájukért. Szoktassuk le a tagokat a páholyból való vagy a spanyolfal mögötti bírálgatásról, kifogásolgatásról, jobbantudásról és ócsárlásról.

40. Fejezet + f.

Egyházi személy mint Egyesület vezetője II.

„Date illis vos manducare” (Marc. 6, 37.).

Minél tökéletesebb az E., annál jobban kitöltjük a keretét. De mivel?

Mindenekelőtt arra törekedjünk, hogy az E.-nek otthoni, családi jellege legyen, ahová minden tag szí-

vesen, örömmel jöjjön és *ott jól érezze magát*. Az összejöveteleket meleggé, vonzóvá, tartalmassá tesszük. Mi magunk minden taghoz közeledjünk és legyünk rajta, hogy egymás között is kifejlődjék az együvé tartozás kellemes érzése. E végett tartsuk számon a tagok névünnepét, születésnapját, családi eseményeit s i. t.

Az E. életében mindig kell történni valaminek a tagok erkölcsi és pénzügyi megerősítése nélkül.

A lehetőségeket ki kell aknáznunk. Ide tartozik minden, ami a tagok érdeklődési körébe vág. Pl. idő- s alkalmoszerű, országos vagy helyi-vonatkozású kérdések, napi események. Ezeknek lelkipásztori szempontból való kidomborítása.

Jegyzékbe foglalhatjuk amit ujságban, folyóiratban, könyvben, társaságban, magánbeszélgetésben, megbeszélésre, előadásra, megjegyzésre, felelevenítésre alkalmasnak találunk. Elgondoljuk, hogy *ma* mi érdekli, örvendezteti vagy mi bántja, nyomja, aggasztja, sérti az embereket.

Ide tartoznak az előadások, hasznos tanfolyamok, tanulságos kirándulások, helyi könyvtár, ének- és zenekarok, műkedvelő vagy vita-esték, a fentebb említett levélszekrény felállítása, amelyben minden tag névtele-nül is megjelölheti, hogy milyen tárgyról kíván előadást, felvilágosítást vagy vitát.

A vidámság, szórakozás és multság beletartozik az E. életébe. Sőt fontos eszköz a lelkek kézbentartására, a katolikus összetartozás erősítésére. Csak legyen mindig olyan, hogy Krisztus Urunk és büntelen Édes-anya is örömmel részt vehetne abban.

Rendkívül fontos és elmaradhatatlan a szociális tartalommal való telítés. Ide vág: a tagoknak egymás-közi támogatása minden irányban, pl. állások, munka-alkalom stb. megszerzésében, egymás meglátogatása, szegények, betegek felkarolása, a sokgyermekes beteg szülőknek, a lebetegedett anyáknak és szemérmes szegényeknek gondozása, a hirtelen szerencsétlenséggel sújtottak részére termény- vagy pénzgyűjtés, a nincstelenek eltemetése, karácsony előtt ruhagyűjtés, meleg

helyiség nyitása, a külvárosi nyomor enyhítése. Ingyenes tanácsadás jogi, katonai, állásszerzési, lakás-, segélykérési stb. ügyben. Ide vág a tagok részéről felváltva a város vagy község kirakatainak, mozik képeinek, nyilvános előadásainak ellenőrzése.

Ide tartozik továbbá az elitképzés, a tagok szellemi s erkölcsi színvonalának emelése, a katolikus sajtó terjesztése a tagok körében és a tagok útján kifelé (kolportázs). A tagok hozzák az E. helyiségeibe az átolvasott újságokat, folyóiratokat, esetleg megjelölve az érdekesebb cikkeket.

Az E. gyűléseit elő kell készíteni. Az anyagot a hangadókkal vagy a fontosabb tagokkal előre meg kell beszélni. E.-i gyűlések programja ne legyen túlszűfolt.

Az előadásokra vonatkozó tanácsok: Az ú. n. magasröptű, mélyen szántó, hatalmas ünnepi beszédek és szónoklatok helyett társalgó jellegű, közvetlen hangú, kedves modorú vagy lelkes előadásokat állítsunk be. Az előbbieket elsorvasztják az érdeklődést, unalmassá és terhessé teszik a jelenléteket.

Hasznos és bevált előadási tárgy a világegyház és a hazai katolicizmus legújabb helyzetéről és eseményeiről való beszámolás, ami rendkívül érdekli a tagokat. Ugyancsak bevált módszer érdekesebb helyi vagy világi újság — és folyóirat — cikkeinek felolvasása és megvitatása. Ezzel kapcsolatban a tagok felvilágosítása, bátorítása, emelése.

Az előadás legyen *gyorsan pergő*. Soha ne tartson 20—30 percnél tovább. Az előadók pontosan tartásuk be az előírt előadási időt. Egyik egyesületben ébresztő óra berregése figyelmeztette az előadót előadása befejezésére. Ez egyúttal mindig humoros örömet váltott ki a hallgatókban. Az előadást vita és hozzászólás követheti. Egy-egy hozzászólás ne tartson három percnél tovább!

Az egyes előadásokat megelőzheti vagy követheti egy-egy művészi szám, pl. ének, zene, szavalat stb.

Ha egy előadót felkérünk szereplésre, mindig közöljük vele, hogy ugyanakkor rajta kívül még hány

előadás lesz előtte vagy utána és hogy mennyi előadási időt szánunk neki, hogy ehhez képest készüljön.

Ügyeljünk arra, hogy ne mindig ugyanazok szerepeljenek. Időnkint idegen előadókat is hívjunk meg, papokat, világiakat, idősebbeket, fiatalabbakat, férfiakat és nőket. Varietas delectat.

Az egyházmegye, esperesi kerület vagy szerzet egy-egy szakembere ugyanarról a tárgyról száz helyen és egyesületben is tarthat értékes előadást.

Allítsuk a gyűlések vagy előadások szolgálatába a hatásos szavalókarokat is (szavalókórus). Ezek hatását még fokozza a több szólam, az egyenlő ruha, a kísérő mozdulat s arcjáték, a megfelelő (pl. több színű) megvilágítás.

Színarabok közül csak olyanok előadását engedélyezzük, amelyek nevelnek, oktatnak, a lelket nemesítik s jobbra tesznek. Erre a célra alkalmasabbak a gyakoribb, de rövidebb s egyszerűbb darabok, mint az időt, pénzt s fáradságot rabló nagyobb színelőadások. Utóbbiak gyakran összekülönbözéseket és nehezteségeket is szülnek, mert mindenki főszerephez akar jutni, míg kisebb, de gyakoribb darabok esetén könnyebben lehet a többséget szerephez juttatni.

Jó, nemestárgyú színarabra még a szószékről is fel lehet hívni a figyelmet vagy utólagosan lehet rá példakép hivatkozni.

Leánykörökben ne feszítsük túl az erkölcsi húrt. Csak a bűn kerülésére szorítkozzunk. De ne akarjunk a leányokra apáca-szigort erőltetni. E téren a túlzott szigorúság rendszeren az ellenkező hatást váltja ki.

A felveendő tagok minőségét illetőleg különbséget kell tennünk nagyobb városok és kisebb községek (falvak) között. Előbbiekben inkább arra törekedjünk, hogy egy-egy E.-be összeillő (homogén) elemeket vegyünk be. Műveltségben, élethivatásban és társadalmi helyzetben érezzék magukat együvé tartozóknak.

Viszont kisebb községekben az E.-ben a katolikusok minden rétege képviselve legyen az egészen

egyszerű vagy szegény hívőig, hogy így érvényesüljön a szociális (demokratikus) elv.

Ám mind a nagy városokban, mind kisebb helyeken az idősebb, tapasztalt tagok mellett biztosítsunk helyet a fiatalság számára is, egyrészt hogy neki is módot adjunk szereplésre, másrészt hogy meg legyen az utánpótlás és idővel így gyakorlott és kipróbált harcosok állhassanak a régiek helyébe.

Sőt a legtöbb helyen az E.-i életet már az ifjúsággal kell kezdenünk. Az okosság is követeli, hogy az ifjúságot engedjük szóhoz jutni. Az ő eszméivel, kívánságaival is törődnünk kell, nehogy a lefogott erők akár az E.-en belül, akár azon kívül nem kívánatos vagy ellenséges alakban törjenek elő, avagy más, velünk ellentétes alakulatokban nyilvánuljanak meg.

Baj, ha a tehetséges, jószándékú ifjak nem kapnak visszhangot, megértést, támogatást részünkről. Ezért keressük, kutassuk ki, válogassuk ki az alkalmas ifjakat, karoljuk fel és műveljük őket, állítsuk őket csatorba és juttassuk érvényesüléshez. Neveljünk bennük utódokat népies szónoklatban, népies írnudásban, politikai és társadalmi vonalvezetésben, modorban.

A jószándékú E.-et ne szigeteljük el falai között, hanem tartsuk fenn a kapcsolatokat kifelé is. Az E. ne legyen zártkörű. Nem vagyunk szabadkőművesek. Az E. életét, munkáját, előadásait tegyük közkinccsé. Hadd ismerje meg és értékelje minél több ember az E. működését. A zártkörűség helyi széthúzásra, külön érdekek kialakulására, gyanúsításra, féltékenykedésre és álhírek keletkezésére vezethet.

A *rendes* tagok megválasztásában inkább szűkítsük a keretet, de az E. kifelé való működésében és a közönség részvételében minél inkább tágítsuk a kereteket.

Végre ne feledkezzünk meg az anyagiakról sem! Dolgozzunk mindig gondosan kiszámított költségelőiránnyal, nehogy hiánnyal, veszteséggel vagy kiadástöbblettel (deficit) végződjen az E. működése.

Fejezetünk nem lenne teljes, ha nem mutatnánk rá az E.-i életben előforduló hibákra.

A legnagyobb baj, ha a pap az E.-ek számára fordított kötelességszerű figyelmen felül annyi időt tölt el bennük, hogy elmulasztja vagy elhanyagolja elsőbbsrangú és egyetemes jellegű lelkipásztori kötelességét.

A pap soha el ne tévessze szem elől, hogy *a legfőbb és legfontosabb E. a plébánia!* Minden más E. is a plébániáért van és célja a tagokat közelebb hozni Istenhez, a lelkeket megszentelni, a szeretetet gyakorolni, az örömet fokozni és a békét megszilárdítani!

Ugyancsak végzetes hiba, ha a pap az E.-i tevékenység miatt a saját lelkének vallja kárát vagy lelki életében szenved rövideiséget. E téren tartsuk meg a korai lefekvést és korai felkelést!

A másik véglelet, ha a pap egyáltalán nem, vagy csak nagyon keveset törődik az E.-tel.

Hiba, ha a pap az E.-ben túlságosan ragaszkodik a saját nézetéhez, zsarnokoskodik, basáskodik vagy betegesen érzékenykedik. A pap szava és beszéde soha ne legyen goromba, személyeskedő, sértő, kihívó, dacos, vagy egyéni csallhatatlanságot követelő. Másnak véleményét nyugodtan hallgassa meg, arra tapintatosan válaszoljon és amennyiben az illetőnek igaza van, ezt ismerje el.

Hiba, ha a pap feltűnően személyválogató, sőt kegyeltjei vannak.

Hiba, ha a pap nem készül eléggé beszédeire és fontosabb közléseire, ha nem tervszerűen működik.

A szorosabb értelemben vett politikát lehetőleg kapcsoljuk ki minden E.-ből. Ezt még soha nem bántuk meg, ellenkezőjét már többször!

A pap a reverendáján vagy szerzetesöltönyén ne viseljen semmiféle egyesületi jelvényt. A pap Istené, az Egyházé, *minden* hívóé! Legfeljebb az E. gyűlésének, kirándulásának, tanulmányútjának idejére viselheti az E. jelvényét. De jobb, ha ilyenkor sem teszi. Az Úr Jézuson sincs E.-i jelvény!

Női E.-ek keretében a pap soha ne menjen, mint egyedüli férfi, a tagokkal kirándulásra vagy utazásra,

hanem vigyen magával legalább egy megbízható, lehetőleg idősebb, házas *férfit*, pl. az egyik női tag férjét, atyját, rokonát. Sok, itt meg nem nevezhető nehézséggel, kellemetlenséggel, félreértéssel és gyanúsítással jár, ha a pap az egyedüli férfi, női E. kirándulása, utazása vagy más nyilvános megjelenése esetén.

Pap ne vállaljon pénztárosi tisztséget E.-ben, kivéve a tisztné papi E.-ket.

A káplán ne tekintse az E.-t a plébános elleni hadjárat egyik erősítésének.

E.-i betegségek: pártoskodás, féltékenység, hűtlenség, hanyagság, külön csoportok alakulása, a látogatás és részvét hiánya, a suttyomban való férfiatlan bírálgatás, a durva hang, modortalan viselkedés.

Nagy baj, ha az E. borozgatásra, féktelen kártyázásra, munkakerülésre, pletykázásra neveli tagjait.

Hiba, ha megismétlődik a Szentírás vádja: „Ott kiki mást kiabál vala s többen azt sem tudták, mi okból gyűltek egybe.” (Ap. Csel. 19, 32.)

A vezetőség részéről hiba az eltévesztett, okatlan, túlzott buzgóság és az amúgyis elfoglalt tagoknak mértéktelen igénybevétele. A nagyon gyakori gyűlések is nagyon megúnatják, fárasztják és megszokottá teszik az E.-t. Egy-egy gyűlés soha ne tartson városhelyen 1—1^{1/2}, faluhelyen másfélóránál tovább.

Rossz jel az E. vezetőségére és jellegére, ha az előadásokon a katolikus tudomány, irodalom és művészet helyett idegen vagy talán még ellenséges világnézetű írók, költők vagy művészek termékeit használjuk és karoljuk fel és üjtjük mellettük a dobot.

41. Fejezet f. n.

Egyházi személy mint előadó vagy ünnepélyt rendező I.

Mindenfajta előadásnak a következő négy főkeleke legyen: a) a tárgy legyen fontos, b) érdekes, c) könnyed, d) maga az előadás pedig legyen rövid, eleven és lehetőleg szabadon előadott.

Hány előadást hallgattunk már mindnyájan, amelyet unalmas vagy nehéz tárgya miatt nem élveztünk, hanem szellemileg és fizikailag végigszenvedtünk.

De még nagyobb hiba, ha az előadó nagyon elnyújtja a beszédet. Egyik-másik előadóban annyira hiányzik minden emberismeret, hogy nem tudja magát beleképzelni a hallgatóság lelkületébe és hangulatába. Nem érzi, hogy „hallgatóit” (ha ugyan oda hallgatnak) a hosszú előadás fárasztja, untatja, álmosítja, némelykor meg is kínozza.

A beszéd rövidegére fokozottabban kell ügyelni a következő három esetben: Ha több előadó szerepel a műsoron; ha nagyobb tömegű hallgatósághoz beszélünk (főkép a szabadban); végre ha a körülmények, pl. a terem nagyon hideg, nagyon is fűtött, zsúfolt, huzatos s í. t.

Csaknem a legtöbb beszédre és előadásra érvényes a prédikációra vonatkozó régi mondás, hogy az első 10 perc a híveké, a következő 10 perc az unatkozóké, azután következő az alvóké és az ezután következő az ördögé.

Ami az előadás tárgyát illeti, kérdezzük meg magunktól, érdekelni fogja-e hallgatóinkat? Van sok olyan tárgy, amely nagyon alkalmas folyóirat számára, de nem előadásra való. Már fentebb említettük, hogy egyesületekben, körökben, kongregációkban stb. nagyon célszerűek a levélszekrények, amelyekbe minden tag névtelenül is bedobhatja papírszeletkáját, megjelölve azt a tárgyat, amely érdekli vagy amely felől bővebb felvilágosítást kíván.

Nagyon hálás dolog minden előadásba néhány anekdotát, tréfát, adomát is belefűzni. A közönség mindig hálás, ha megnevettetjük.

Megjelenéskor és távozáskor fej- vagy gyenge testhajrással szerényen s tisztelettudóan üdvözljük a közönséget. Nagyon magas személy jelenléte esetén őt a beszéd elején külön üdvözljük, pl.: „Nagyméltóságú és főtisztelendő Érsek Úr! Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!”

A tapsot is illik alázatos, szerény meghajlással megköszönni.

Egyházi személy gyakran jut abba a kellemetlen helyzetbe, hogy rögtönöznie kell beszédét. Ilyenkor tanácsos csupán két vagy három gondolatot felidézni és rögzíteni, mondanivalónkat pedig e néhány gondolat köré csoportosítani. Például valaki váratlanul felköszönt minket. Válaszra három gondolat: köszönet, érdemeknek másra háritása, ígéret. Más példa: hirtelen nagy úr érkezik az egyesületbe: üdvözlés, örömünk megokolása, kegyeinek kikérése.

Annyi szóbüszége azután már mindenkinek van, hogy 2—3 gondolatot ki tud szélesbíteni.

42. Fejezet f. n.

Egyházi személy mint ünnepélyt rendező II.

Ha *katolikus* testület vagy társaság rendez valamely előadást vagy ünnepélyt, ez legyen mindig *elsőrangú, klasszikus*

- a) az előkészítésben,
- b) a rendezésben,
- c) a szereplők kiválasztásában,
- d) a rövidegben,
- e) a nyújtott kényelemben,
- f) az alkalmas időben és helyen.

Úgyhogy általános meggyőződéssé váljék: Ilyen szép, előkelő, finom, jó, tartalmas, érdekes és sikerült ünnepélyt csak katolikusok tudnak rendezni és felmutatni.

Minden ünnepélyt csendes, kitartó, alapos, tervszerű munkának kell megelőznie.

A műsort úgy kell összeállítani, hogy az a hallgatóság legnagyobb részét esztétikailag és kedélyileg kielégítse, felüdítse, de semmikép se fárassza és untassa.

Amennyiben az ünnepély műsorába beszédeket,

szónoklatokat vagy előadásokat is be akarunk iktatni, csak olyan szónokokat hívjunk meg, akikben a következő hat feltételt biztosítva látjuk: A szónok tudjon beszélni és előadni

- a) kitűnően,
- b) *röviden*,
- c) hangosan és érthetően,
- d) érdekesen,
- e) lehetőleg állva és nem ülve,

f) személye legyen arra is biztosíték, hogy nála kilengések, elszólások, sértő személyeskedések nem fordulnak elő.

Lehetőleg olyan szónokokat kérjünk fel, akiknek személyi varázsa van, akiket a közönség kedvel vagy akikről feltehetjük, hogy a közönség meg fogja kedvelni őket.

Több szónok vagy előadó esetében ajánlatos, hogy az ünnepély (gyűlés, előadás) előtt néhány nappal jöjjenek össze a szónokok, közöljék egymással röviden gondolataikat, nehogy ugyanazzal a tárggyal untassák és bosszantsák a hallgatókat. Ez alkalommal egyúttal állapítsák meg beszédük időtartamát is.

Semmikép se éljünk vissza a hallgatók türelmével. Nehéz művészi számokból (klasszikus ének, zene, szavalás) legfeljebb két vagy három *rövid* szám szerepelhet a műsoron.

Amennyiben az ünnepély kezdő vagy záró műsorában a pápai vagy nemzeti himnusz (hazánkban még a Szózat és nemzeti Hiszekegy) is felhangzanék, nagyon ügyeljünk a magunk és környezetünk ünnepies, komoly magatartására. Ilyenkor illetlenség és könnyen félremagyarázható tapintatlanság a felesleges mozgás, beszélgetés, intézkedés vagy főképp a korábbi távozás.

A múltban gyakran előfordult, hogy egy-egy városban ugyanarra a napra, sőt órára esett több katolikus jellegű fontos gyűlés, előadás, ünnepély. Ez az erők, a közönség és az érdeklődés szétforgácsolására vezet. Ezért ajánlatos volna, hogy nagyobb városokban (főképp a fővárosban) az összes katolikus jellegű tanács-

kozások, gyűlések, előadások és összejövetelek ügyét egy központi szerv, intézmény (pl. az Actio Catholica, püspöki iroda, rangidős plébánia stb.) vagy egy erre a célra kinevezett személy venné kezébe. Minden katolikus jellegű egyesület, társaság, intézmény tartása után kötelességének, hogy ha előadást, felolvasást, összejövetelt vagy ünnepélyt akar rendezni, előbb jelentse be a tervezett időpontot az említett központi szervnek, és csak ennek jóváhagyása után állapíthassa meg végleg a felolvasás stb. időpontját és küldhesse széjjel a meghívókat.

Amennyiben valamely ünnepélyt a rádió is közvetít, mindenegyes műsorszám előtt jelentsük a szereplő vagy szereplők nevét.

Manapság a nagyobb ünnepélyeket nemcsak lefényképezik, hanem mozgóképre is felveszik. Erre a szereplők legyenek tekintettel.

Láttam már sok filmet, amelyen papok és főpapok viselkedése bántó vagy éppen nevetséges hatást váltott ki. Mivel a film rendszeren a természetesnél gyorsabban pergeti le a jeleneteket, a szereplők különösen akkor ügyeljenek mozdulataik méltó voltára, ha egyházi vagy vallási szertartást végeznek. Az egyik nemzetközi eucharisztikus kongresszusi filmképen egy főpap oly hányveti módon látszott adni az áldást, mintha szűnyogokat hessegetett volna el magától.

Az ünnepélyekkel kapcsolatban nem hallgathatjuk el az ön-ünnepeltetések mai elfajulását.

Az Anyaszentegyház gyakorlata csupán a 25 és 50, esetleg a 60, 65 és 70 éves papi s szerzetesi évfordulóit ünnepet ismeri. Ebben is nagy bölcsesége és sokszázados tapasztalata vezeti.

Ne ünnepeltessük hát magunkat minden cécóra, 10, 20, 30, és 40 éves papságunk vagy szerzetesi mi voltunk, díszpolgárság, kitüntetések stb. címen. Ezeknek a túlhajtott ünnepléseknek a szereplők hiúságának és a hízelgők önző érdekeinek kielégítésén kívül semmi más komoly értelmük nincsen. Sőt az ünneplések túltengése egyrészt még a jogos ünneplések jelentőségét is

lejárhatja, másrészt komoly időbeli, erkölcsi s anyagi terhet jelent mind az ünnepeltnek, mind az ünnepségek résztvevőinek.

A jó bornak nem kell cégér, az értékes holmi nem szorul reklámra, az igazi gyémántot nem kell ragyogtatni. A buzgó pap és jó szerzetes sem szorul bengáli fényre, díszküldöttségek felsorakoztatására, dús terítékű bankettekre, hízelgő asztali felköszöntőkre, személyének meghintáztatására és érdemeinek egyoldalú kidomborítására.

Sőt még a komoly személyi ünnepségek se terjeszkedjenek túl azokon a határokon, amelyeket az ünnepség alkalmosságára, tartalmi értéke és a komoly megfontoltság megszab. (V. ö. könyvünk I. kötetének „A személyünkkel kapcsolatos vendéglátás-”ról szóló fejezetet: az I. kiadásban a 392—3. a II. kiadásban 381—2. old.)

43. Fejezet f.

Egyházi személy és a politika I.

(Politikus egyh. személy részére: †)

A kettőnek viszonya nem olyan egyszerű, hogy azt egy mondatba össze tudnánk sűriteni vagy elvi kijelentésbe bele tudnánk illeszteni. E kérdésnek nemcsak fontos elméleti s elvi, hanem sok gyakorlati, helyi, idői oldala és számbavehető körülménye is van. Sajnos, e földi életben nincsenek tökéletes, számszázalékos megoldások. A pap és politika viszonyában sem.

Mindazonáltal megkíséreljük, hogy az Egyház szellemében legalább nagyjában lefektessük az idevágó főbb irányelveket.

Annyi tény, hogy a politika ma már nem csupán világi terület. Nem Istentől, Egyháztól, vallástól, klérustól teljesen elkülöníthető, érdektelenséget jelentő tevékenység.

Ellenkezően! Minden művelt államban, de legfőképp az ú. n. alkotmányos államokban a legnagyobb földi hatalom a törvényhozás és ennek szerve, amelynek életét, működését, irányát a politika szabja meg. Ennek a keretében döntenek oly ügyekben, amelyek legszorosabban összefüggnek a vallás, erkölcs, család, házasság, oktatás, nevelés, iskola, tudomány, sajtó, köz-igazgatás, társadalmi szervezkedés, magán- s közjog, egyesületek stb. ügyeivel. A politika alakítja a közvéleményt, belőle áradhat a tömegek világnézete, sőt a politika iránya évszázados és évezredes szerkezeteket is képes megváltoztatni.

Már ebből is önként következik, hogy a klérus nem lehet közömbös és érzéketlen a politikával szemben. Sőt mint az Istentől rendelt tanító, vezető s irányító Egyház szolgáinak nemcsak joga, hanem legegységesebb kötelessége, hogy a rábízott abszolút biztos igazságot, a tiszta erkölcsöt és magas világnézetét, a tíz parancsolatot, az Evangélium szellemét, a szeretet törvényét és a lelkiismeret tisztaságát a politikában is minden erejével érvényesíteni törekedjék.

A vallás a politikának többletet, biztos irányítást, erkölcsi alapot, lelki erőt, időt álló gondolatokat és hőies eszménységet ad. Az állam a politika terén sem nélkülözheti azt a hatalmas erőt és tapasztalatot, amelyet a klérus képvisel. „Mivel az államhatalom Istentől származik, ezért az államhatalomnak az isteni törvények követelményeihez kell alkalmazkodnia.” (XIII. Leo pápa: „Rerum novarum”).

Ezért csak szánalomra méltó tudatlanság vagy kárhozatos rosszakarát akarhatja a papságot a politikából félretolni s kizárni. Ezzel voltaképp nem is a klérust akarják távoltartani a politikától, hanem Istent, a keresztyénységet, az Evangéliumot. Az 1938. évi londoni ateista világkongresszus határozatai között szerepel: „A papok politizálásának a megtiltása”.

Akárhány országban olyan egyéneknek is megadják a politikai szavazati jogot, akikre még egy malac vásárlását sem mernénk rábízni. Ellenben ugyanezt a

jogot meg szeretnék tagadni a főiskolát végzett és a legeszményibb világnézetet valló és hirdető papoktól.

Az ószövetségben nem történhetett nagy dolog és közügy, amely mellett nem látnók aktív szerepben a prófétákat.

Krisztus Urunk nemcsak a templomban prédikált, hanem az utcákon, tereken, városban és faluban, s megparancsolta, hogy tanait még a háztetőkről is hirdetni kell. Szent Pál „a köztéren” (Ap. csel. 17, 17.) és az atheni „Areopagos közepén” (u. o. 17, 22.), tehát a görög parlament szószerén hirdette az Evangéliumot.

Mily korszakalkotó jelentőségű volt a nagy szociális pápák, püspökök, papok és szerzetesek tevékenysége a templomon kívül!

Európa nem egy országában azért terpeszkedett széjjel a hitetlenség, a vallásellenes politikai irányzat, az Egyház üldözése és a tömegragalom, mert a különben példás életű, szorgalmas, lelkes, tudós papság a lelkipásztorkodás keretén belül maradt és nem törekedett olyan párt megszervezésére, amely politikai erővel rendelkezett. Márpedig, ha a keresztény világnézet nem rendelkezik megfelelő politikai erővel, védtelenné válik és a jogtalanok alsóbbrendű helyzetébe süllyedhet.

„Hiába hangoztatjuk jó elveinket, ha nem teremünk nekik politikai képviselőt. A képviselőt a gerinc, az elv, a velő. Gerinc nélkül az elv kása és málé. Ha az elvnek nincs politikai képviselője, tűrő, passzív állapot a sorsa.” (Prohászka O. püspök: Összes művei XXI. 110–2.)

Viszont a klérus, éppen isteni küldetése alapján nem kötheti magát a közönséges értelemben vett ú. n. napi politika ingadozásaihoz, hullámozásaihoz, változásaihoz és pártáryalataihoz.

A politika annyira a nép vagy vezetők hangulatától s szeszélyétől, egy-egy hatalmasság vagy csoport érdekétől vagy néhány felkapott jelszó hatásától függ, hogy a pap, mint az örök igazság hirdetője, nem kötelezheti le magát neki.

Másodszor azért sem állhat a pap, főképp a lelkipásztor, egy-egy politikai párt kizárólagos szolgálatába, mert ő összes híveinek tanítója, vezetője, irányítója és lelkiatyja. Márpedig, ha a pap egyik párthoz csatlakozik, meghasonlik a hívek ama részével, amely más politikai véleményen van.

Végre az általános tapasztalat szerint a politikai pártok élete, főképp a választások idején, ritkán esik meg harag, neheztelés, érdekellentét, hatalmi versengés, villongás, tülekedés, marakodás és egymás személyi tekintélyének lerontása nélkül. Az alkalmi és ötletpártok széjjelszakítják és alkotó elemeire bontják a híveket. Ezért a pap csak beszennyezi reverendáját, ha eszmények szolgálatára helyett politikai segédszolgálatok eszközévé válik.

A pap még a kormányformára se esküdjék. A királyság maga még nem üdvözít, a köztársaság még nem kárhoztat. Az Egyház nem csatlakozik sem a demokráciához, sem a parancsuralomhoz. Nem dönt egyik javára vagy rovására sem, mert valamennyit földi, változó, mulandó alakulatnak tartja. Nekünk is mindkettőben Isten dicsőségét és a lelkek üdvét kell munkálnunk.

Mármost, ha egyrészt a pap nem lehet érdektelen a politikával szemben, másrészt nem kötheti le magát egy-egy párthoz, e két ellentétes elv között milyen álláspontra helyezkedjék?

Arra az álláspontra helyezkedjék, amely egyrészt megfelel apostoli kötelességének, másrészt mégis megóvja a napi politika kellemetlenkedéseitől, ingadozásaitól, tévedéseitől, pártharcaitól és veszélyeitől.

Ezért a pap politikai szempontból főképp a következő irányokban érvényesítse pozitív tevékenységét.

Először: A pap minden erejével azon legyen, hogy a reá bízott hívei körében és ezeken át a nagyobb keretű társadalomban felébressze, erősítse, támogassa Isten országának, az Evangélium szellemének, a keresztény világnézetnek, a katolikus erkölcsnek és az igazságnak uralmát.

Az orvostudomány azt tanítja, hogy a ragályos betegségbe való eséshez két feltétel szükséges: a betegséget előidéző baktérium és a legyengült, a kellő élet-erő (vitalitas) s ellenállóképesség híjával levő szervezet.

Hasonlókép mindenfajta istentelen, vallástalan és erkölcstelen politikai irányzat *csak a beteg szervezetű* államban, nemzetben és népben tudja felütni a fejét, ahol a fejetlenség, a tanácstalanság, a lelkek pillanatnyi fejvesztettsége, időleges kábultsága, alvásszerű fáradtsága alkalmas talaj a lelki fertőzés bacillusainak befogadására.

Ezért a papság főfeladata, hogy maga körül jó, tisztességes, becsületes, erkölcsös, önzetlen, egyszóval vallásos világnézetet, keresztény erkölcsöt és egészséges közszellemet gyökereztesen meg. A tömeget öntudatos, ügyes, szívós, jól szervezett agitációval és propagandával ilyen egészséges elvi magaslatra kell emelni!

Törekednünk kell, hogy a híveket előre megneveljük világnézeti, szociális, vallási és lelkiismereti irányban, hogy *adott alkalommal* maguktól is tájékozódhassanak, dönthessenek és helyes állást foglalhassanak el. Hiszen sajnos, a nép politikája gyakran politikai tudás, ismeret, sőt nemritkán politikai gondolkodás nélkül való állásfoglalás egy személy vagy párt mellett vagy ellen, amely személyt néha csak a nevéből és amely párt programját legfeljebb a kortesbeszédnek kivihetetlen és képtelen ígéreteiből ismeri.

Másodszor: *Mielőtt még* a konkrét választásokról szó esnék, gyakran, sok alkalommal, a szöszéken, gyűléseken, összejöveteleken, sőt már az iskolában is hangsúlyozva hirdesse és tanítsa a *választók fontos és súlyos erkölcsi felelősségére vonatkozó, minden pártpolitikán felülálló igazságot!*

Ez pedig ismét négyet jelent: — Először, hogy minden szavazásra jogosult katolikus *idején* ellenőrizze, hogy felvették-e a szavazók jegyzékébe.

Másodszor, hogy szavazati jogát okvetlenül gyakorolja.

Harmadszor, hogy oly képviselőjelöltre adja le sza-

vázatát, aki vallásos és katolikus meggyőződését életével és tetteivel is igazolta, aki e meggyőződését nyíltan is vallja és aki tehetségével, tapasztalatával alkalmas is törvényhozói feladatra.

Negyedszer, hogy a szavazók ellenőrizzék, hogy minden párt és mindenegybes képviselő a választások után pontosan megtartsa azokat az elveket és programokat, amelyekkel a polgárok szavazatait megnyerte.

A híveket alaposan ki kell tanítani az ú. n. kollektív felelősségre és arra, hogy egy rossz törvény megszavazásánál a súlyos felelősség nemcsak a törvény alkotóit terheli, hanem a választókat is, sőt azokat is, akik a szavazástól tartózkodtak. Sir I. Lubbock helyesen jegyzi meg: „A vote in peace is like a stroke in battle” („Békeidőben a szavazat ér annyit, mint harcban a vágás”).

Tanácsos küzdeni a jobb elemek részvétlensége, érdektelensége, érzéketlensége, apátiája és a közügyek irányításában mutatkozó közömbössége ellen.

Végre nagyon fontos és szükséges, hogy a parlament és a nyilvános porond számára *idejében* neveljünk jó, vallásos, tehetséges, bátor, kiállni tudó, független és tiszta erkölcsű, feddhetetlen életű férfiakat és nőket, akiknek nincs vaj a fejükön és akikkel nem vallunk szegényt.

Am teljesen más a pap viselkedése közvetlenül a konkrét politikai választások előtt és ezek ideje alatt.

Ilyenkor a következő irányelveket tartsa szem előtt:

a) Senki sem kívánja, hogy a pap a saját személyére politikailag semleges maradjon. A pap álljon a politika és a pártok felett. Ez azonban nem jelenti és nem jelentheti azt, hogy ne állhasson közelebbi viszonyban egyik-másik párttal. Dr. Serédi bíboros hercegprímás szavait használva a pap „eminens kötelessége előmozdítani az ország javát, képviselni az örök krisztusi elveket és munkálni az Egyház ügyét, tehát a politikai pártok közül az van közelebb hozzá, ame-

lyik minél jobban harcol a nemzet és az Egyház érdekeiért" (1938 máj. 2-i beszéde).

b) Valamely párt zászlaját lehet, néha kell is lobogtatni, de nem szabad azt soha kisajátítani a katolicizmus, az Egyház vagy a vallás javára. A legjobb párt is csődöt mondhat, megbukhatik vagy nem válhat be, tagjai szégyent hozhatnak rá. De ha azonosítottuk vele az Egyház vagy vallás ügyét, ez is együtt szenved vele.

c) A pap maga okvetlenül gyakorolja szavazati jogát és semmi körülmények között se vonja ki magát alóla, főképp ha két vagy több oly jelöltről volna szó, akik közül az egyik a mi világnézetünknek alkalmas embere, a többi meg az ellenség oldalán volna.

d) Ám a szavazatunk leadását kivéve, a szavazás ideje alatt és közben feltétlenül óvakodjék attól, hogy a templomot, a szószéket, az iskolát, a vallásos jellegű egyesületeket politikai propagandára felhasználja.

Az a pap, aki szavazatának leadásán kívül a háttérben marad, ha egyébként pártállása ismeretes, sokkal nagyobb hatást gyakorol a hívekre, mintha nagy hűhóval maga is felcsap kortesnek.

e) Gyűjtőanyagot ne vessen a közvéleménybe, a szenvedélyeket ne lobbantsa fel. Az ellenfelekről a tisztelet hangján nyilatkozzék! Sőt amennyiben több *tiszteletreméltó* jelöltről van szó, még a választás előtt megegyezhetnek a pártok vezetői, hogy a választás után a legyőzött párt is részt vesz a másíknak az ünnepelésében.

f) Végre a papság tartsa kötelességének, hogy még politikai irányban is kövesse egyházi felsőbbtségének utasításait. Ezek az egyes országokban és időkben különböző irányúak lehetnek.

A fentiekből önként következik, hogy egyházi személy ne vállalja politikai párt elnökségét, sem helyi, sem országos viszonylatban, mert ezzel is veszélyezteti lelkipásztori pártfőlöttiségét. Ha ennek ellenére mégis azt gondolja, hogy egy ilyen tisztség elvállalásával minden hívének, vagy az egyháznak és hazának egyaránt

szolgálatot teljesíthetne, okvetlenül kérjen engedélyt vagy legalább is tanácsot főpásztorától.

Sok lélektani ismeretre tehet szert, ha elolvassa Tower V. következő művét: „*A hipnotizmus*, elméleti, gyakorlati, pedagógiai, orvosi és büntetőjogi szempontból”. Ára 3.— P. Szerzőnél 2.— P.

44. Fejezet f.

Egyházi személy és politika II.

(Politikus egyh. személy részére: †)

Fontos kérdés, hogy a parlamentbe megválasztassa-e magát egyházi személy.

Az Egyházi Törvénykönyv (139. canon, 4. §) lehetőleg korlátozni igyekszik a papok politikai tevékenységét. A Codex szerint oly vidékeken, ahol külön pápai tilalom tartja vissza a papságot a parlamenttől, csak külön pápai engedéllyel vállalhat a pap képviselő-séget. Ahol pedig ilyen tilalom nincsen (pl. Magyarországon), a képviselőjelöltnek a jelöltségre engedélyt kell kapnia egyházmegyéje püspökétől és ezenkívül még annak a helynek főpásztorától, ahol képviselői kerülete van.

A Codex magyarázatával megbízott Bizottság 1922 ápr. 25-én (A. A. 1922 máj. 8.) a bíborosoknak, érsekeknek és püspököknek megtiltotta a *választás alá eső* képviselő-séget vagy főrendiházi (felsőházi) tagságot. Egyben arra a kérdésre, hogy a püspökök a képviselő-ség elfogadására nehezen vagy könnyen adják-e meg az engedélyt, az előbbi mellett döntött. Vagyis a képviselő-ség vállalásához a püspökök csak nehezen, tehát megfontolt és szükséges esetben, szinte csak kivételesen adják meg az engedélyt.

Az Egyház e korlátozó parancsának bizonyára két főoka van. Az egyik, hogy a politika elvonja a papot elsődrendű hivatásától, sőt politikai szereplése

könnyen válhatik papi lelkiületének és egyházas szellemének rovására.

A másik ok a parlamentek tekintélyének világszerte észlelhető hanyatlása. Akárhány parlament a túlekedés csatatere, az érvényesülés arénája, sőt Prohászka O. püspök szerint „A hiúság színpada, ahol hiúság vezeti a felszólalók átlagát, a képviselők nagy része pedig vén róka és irreális idealista” (Soliloquia 1922 máj. 5.)

A mai parlamentekben a felelősségérzet, meggyőződés és közérdek néha háttérbe szorul a pártfegyellemmel szemben. A többség dönt, de igaza gyakran a kisebbségnek van. A parlamentekben világszerte sok a politikai iskolázottság és szociális tudás híján levő vagy félbemaradt pályájú és másutt kevésbé érvényesülni tudó egyén. Az ügyes szónoki tehetség könnyen tetszetőssé és elfogadhatóvá tudja tenni a tévedést. Számos képviselő csak számként szerepel, ismét számosan kerületüknek kijáróivá süllyednek.

Az *eszményi* állapot tehát az volna, ha oly kiváló *világi* katolikus vezéregyeniségekkel rendelkezhetnénk, akik minket tudás, jellem, tehetség, tekintély és alkalmasság tekintetében mindenkép pótolni tudnának.

De ha nem rendelkeznék megfelelő számú és mindenkép alkalmas világi képviselőjelölttel (ami persze rendkívül elszomorító lenne), ez esetben szükséges rosszként egyházi személyek is felléphetnek képviselőjelöltekül. Sőt előállhatnak oly helyzetek is, amikor a papságnak a politikában való részvétele vagy sikraszállása egyenesen kötelesség, amit persze az egyes országokban csak az egyházi felsőbbség dönthet el.

Az egyházi felsőbbség gondosan ügyeljen arra, hogy csak odavaló, ügyes, tapintatos, okos, kifogástalan életű, kitűnő szónok, teljes felkészültségű és megfelelő élettapasztalatú egyházi férfiak kerüljenek be a parlamentbe. A politikában csak olyan férfiak szerepelhetnek, akiket nem is tud, de nem is mer kikezdeni még az útszéli gyanú sem. Az egyik politikus pap után politikai ellenfelei magándetektíveket küldtek,

hogy magánélete révén „kompromittálhassák” és megbélyegezhessék. Dicsőségére legyen mondva, eredménytelenül.

Viszont a sok kristálytisztá jellemű és rendkívüli érdemeket szerzett politikus pap mellett többen csak szégyent hoztak a reverendára. Némelyeknek magánélete volt kifogásolható. Mások meg túlságos óvatosságból, elővigyázatból, taktikából, gyávaságból, önző érdekből vagy hiúságból letértek a tiszta katolikus állásponttól.

Ami már most a törvényhozásba bejutott egyházi személyt illeti, a következőkre ügyeljen:

a) Előtte a politika ne legyen öncél, hanem eszköz Isten dicsőségére, a haza boldogítására és polgárainak lelki s földi javára.

Minden ügyet sub specie aeternitatis és Krisztus szemével nézzen, bíráljon. Ne tekintse a politikát ugródeszkának. Ne a saját érdeke, a taps, az egyéni siker irányítsa. Nincs csúnyább és visszataszítóbb, mint ha egyházi személy politikai ú. n. „meggyőződését” és állásfoglalását az uralkodó divat, a hatalom ígéretei és holmi „kilátások” szerint irányítja és szabályozza.

Minden, de főképp az ú. n. kényes kérdésekkel, mindig alapos felkészültséggel, tapintattal, mértéktartással, higgadtsággal, tárgyilagossággal és szenvedély nélkül foglalkozzék.

Milyen kiábrándító látvány a mértéktelen, megfontolatlan, hebehurgya, goromba, durva, türelmetlen, személyeskedő vagy sértegető, a szenvedélyesség forgószeleiben vagy az elvakultság megszállottságában dühöngő politikus-pap! Még a legnagyobb ellenfelével szemben is legyen mindig megértő, udvarias, igazságos, tapintatos és előkelő modorú.

Hiba, ha a pap minden más pártban vagy ennek minden tagjában csak a rosszat látja, keresi vagy szimatolja.

Viszont a pap kerülje a másik végletet, a bizonyos irányba való teljes elkötelezettséget, a fenntartás nélkül való fejbólintást, helyeslést, szolgálalelkűséget és

bizantinizmust, magyarul talpnyalást. Ez az igazság veszélyeztetése, a tárgyilagosság megtagadása és a jellemtelenség ismertető jele volna.

Politikai kérdésekben mindig adva van a megegyezésnek a lehetősége. De vallási és erkölcsi kérdésekben nincsen, nem is lehet egyezkedés és megalkuvás (kompromisszum).

b) A törvényhozásban, a felsőházban, a képviselőházban és a politika minden terén minden egyházi tag minden erejével, minden alkalommal emelje fel szavát *a szociális igazság és követelményei érdekében*. Az Egyház legyen a politika terén a népnek, a tömegnek, a szegényeknek, a családoknak, főképp a többgyermekeseknek, a nyomorgóknak, a nincsteleneknek, a keresőképteleneknek, a szenvedőknek *legaktívabb, leghangosabb, legsürgetőbb, legbátrabb védője, harcosa, pártfogója!*

Ne engedjük, hogy a nép nyomorát, kínját, szenvedését más jobban viselje a szíven, mint mi papok. A pap-politikusban égjen és lángoljon az emberek jobb sorsának vágya. A jó politikus pap ellesi, hogy mi kell a népnek, mire van szüksége, mi fáj neki, mi szorítja.

„A vallásos lelkiületnek — írja a nagy Prohászka püspök — egyik jellege, hogy valami radikális elégedetlenség jelentkezik a lélekben, amely nem éri be a világgal, hanem a jobbat várja” (Összes művei. XII. 286.). A forradalmak 98 százaléka az elkésett reformok, a szűkkeblű gondolkodás, az esedékes intézkedések rövidlátó elmulasztásának következménye.

Nekünk nem szabad szemet adnynunk a szociális bajok előtt, nem szabad ezeket adottságoknak venni, nem szabad ezeket az irgalmas szamaritánusról szóló példabeszédben kipellengérezett pap és levita módjára érzéketlenül tűrni. E téren a pap-politikusok, különösen új kormányok bemutatásakor, ismertessék kívánságukat, sürgessenek gyorsabb ütemet és a hatalmon levők figyelmét az apró-cseprő s lényegtelen kérdésekről tereljék a fontosabbakra.

A pap-politikus szálljon síkra a megtámadott vagy elfeledett krisztusi igazságért, szólaljon fel a bűn, a gonoszság vagy erkölcstelenség erőlködése ellen. Álljon őrt Isten, a vallás és igazság jogaiért, a kereszt és erkölcs követelményeiért.

Néha egy-egy alkalmatlan politikai vezető, pártelnök stb. megbéníthatja az egész párt működését.

Ezért a *keresztény irányú* politikai pártok éléről el kell csapni a bátortalan, a megalkuvó, a se hal-, se hús-féle vezéreket. Vezetők kiszemelésénél elsősorban ne a rang, ne a születés, ne a történelmi név, hanem a tehetség, a jellem, a tudás, a rendíthetetlen bátorság, a kiállás, a személyi varázs döntsön. És elvből ne örökös pártelnökök vezessenek, hanem ciklusról-ciklusra, ha kell évről-évre változtassuk a vezetőt, mígcsak el nem jön, akit a népek várnak, az egyedül alkalmas, a próféta-lelkű, az ellenállhatatlan fellépésű, átütőerejű, magával ragadó — igazi vezéregyéniség.

c) Mint említettük, az eszményi állapot az volna, ha vallási és egyházi szempontból teljesen alkalmas világiak helyettesíthetnének minket a törvényhozás termeiben és a politika labirintusaiban. Ezért a klérusnak, főképp a politikus egyházi személyeknek elsőrangú feladata legyen alkalmas *világi* politikusok, vezéregyéniségek, apostolok, utódok kiszemelése, nevelése, pártolása és előretolása.

45. Fejezet

A teológiai tanárok az egyetemeken és a teológiai főiskolákon

(Csak az ő számukra: †)

A teológia tanárai az egyházi tudomány világának elitjét, színét-javát, előkelőségét, arisztokráciáját alkotják. Ám ezt a felette megtisztelő, tiszteletreméltó és kiváltságos helyzetüket ki is kell használniuk az Egyház javára.

A teológia tanára ne csak tanár legyen, hanem egyúttal, sőt legelsősorban Isten embere, példás életű pap és apostol a javából!

Necsak a tudásban, hanem a szeretetben, buzgóságban, tevékenységben, az „*actio catholica*”-ban is járjon elől!

A tanári asztal és előadói terem csak a szűk keretet alkossa. Ezt a tanárnak lényeggel, lélekkel, izzó szeretettel, apostoli hévvel, lángoló lelkesedéssel és mindennekfelett vonzó példaadással kell kitöltenie.

A hittudomány tanára ne legyen csupán könyvteológus, aki elhagyva a tanári asztalt, megnémul az Isten ügye, az Egyház érdeke és a lelkek java irányában.

Nem lehet és nem szabad el- és szétválasztani az Evangéliumot az élettől, a tanítást ennek gyakorlatától, az oktatást az eleven példaadástól, a szabályokat ezek megvalósításától, az elméletet a szemléltetéstől!

Ha valakinek, hát épp a jövő papi s szerzetesi nemzedék oktatójának homlokán kell ragyognia a tett-vágy fényének!

Perverz, természetellenes állapot az, ha akad teológiai tanár (akár az egyetemen, akár a teol. főiskolán), aki a katedrai előadás után siet szoba-odujába és itt bezárkózik, elbujik és elrejtőzik az emberek és a világ elől, mint a mormota. Vagy ha csak az íróasztal mellett írja vagy akár ontja is a könyveket, amelyeknek tartalmát nem az életből merítette, hanem tízedkézből, más tudósok könyveiből, akik talán ismét csak hasonló, az élettől elszakított szobatudósok műveiből kölcsönözték és variálták át mondanivalóikat.

Az ilyen tanárok előadása, tanítása és oktatása természetszerűen élettelen, vérszegény, légüres térben mozgó, beteges és hatás nélkül való! Megérzik benne a valóságérzet hiánya.

Szomorúan érdekes, hogy néha még apostoli buzgóságú, aktív természetű lelkek is, amint teológiai vagy egyetemi katedrára kerülnek, túlzottan elméletivé válnak,

energiájuk a puszta „előadói és vizsgáztató” szerepre szűkül.

Verkade Willibrord, a híres bencés író és művész még tovább megy. „Spuren des Daseins” c. művében így ír: „Manchen Gelehrten schadet es, wenn sie Universitätsprofessoren werden. Nach und nach verlieren sie die Einfachheit des Ausdrucks und nehmen mit der Zeit einen wissenschaftlichen Jargon an, worin auch die gewöhnlichen Wahrheiten möglichst breit und umständlich gesagt werden. Statt zu verwirren, machen sie die Dinge nur noch verwickelter, sodass man die Studenten bedauern muss, die gezwungen sind, das gelehrte Zeug anzuhören. Die meisten merken es indessen gar nicht, dass der Professor aus Mücken Elefanten macht und schreiben die Wichtigtuerei fleissig mit. Man muss doch auch Examen machen!”

Az ellentétes világnézet emberei, de főképp vezéregyéniségei, elszántan tombolnak világnézetük terjesztésének vágyától. Utaznak, agitálnak, izgatnak, szónokolnak, vitatkoznak, fenyegetőznek, híveket keresnek, táborát gyűjtene, sereget szerveznek. És a mi tudományunk és világnézetünk elítje a fal mögé bujjék, meglapuljon és a könyvespolcok mögé meneküljön? Istentől elszámolásra kapott talentumait zár alatt tartsa, kényelmének páncélszekrényébe rejtse? A helyett, hogy azokat a lehetőségek határáig gyümölcsöztesse és kamatoztassa?

Teológiai tanár! Légy elsősorban katedrádnak, tantárgyadnak és növendékeidnek vezérlő csillaga, prófétája, példaképe, buzgó apostola! De egyúttal keresve keress állandó érintkezést az étellel, a valóságos, lüktető, keresztet hordozó s szenvedő világgal, a boldogokkal és boldogtalannokkal, a megelégedettekkel és szerencsétlenekkel, a vagyonosokkal és nincstelenekkel. Végy részt a társadalmi és egyesületi életben és a szociális mozgalmakban! Gyóntass, prédikálj, látogasd a betegeket, a kórházakat, gyárat! Érintkezzél a lelkipásztorokkal és a szerzetesekkel! Menj és nézzél széjjel magad körül!

Szólítsd meg az utcán a koldust, a közkatonát.

Itt-ott állj szóba a falusi emberrel, a munkással, a cipész-inassal és ujságkihordóval! Érdeklődjél sorsuk, családjuk, anyagi körülményeik, lelki ügyük, örömük, bajaik, panaszaik felől! Keresd fel a szegényeket, tégy jót, gyakorold az irgalmasság testi és lelki cselekedeteit.

Akkor leszel praeceptor et professor non tantum scolae, sed etiam vitae! Akkor lesz szavadnak foganatja, tanításodnak hatása, oktatásodnak súlya, lelke, tartalma! Különben csak penészflórát ültetsz hallgatóid agyába és kedélyébe!

Az ilyen életbe kapcsolódás és a lelkipásztorkodásnak és apostolkodásnak eleven szemléltetésével egy-szersmind óvod magadat a tanárra könnyen és észrevétlenül ráragadható egyoldalúságtól, szórakozottságtól, beteges érzékenykedéstől, különcködéstől, idegességtől, szögleletességtől és nevetséges szokásoktól!

Krisztus, az isteni Mester és Sz. Pál, az Egyháznak legfőbb és legapostolibb hittanára, a teológiát nemcsak fogalmilag adagolta a híveknek, hanem azt személyi szemléltetéssel be is mutatta, meg is valósította, tetté is érlelte.

Es tessék csak elolvasni ama szentek életrajzát, akik teológiát is adtak elő. Olvasni fogják, hogy ebbeli hivatásukkal mindig összekapcsolták a külső tevékenységet, a lelkipásztori munkát és az apostolkodást. Csak kapásból egy példa:

Kenti Szent Jánosról, a krakkói egyetem volt tanáráról mondja a Breviarium (okt. 20.): „Mentes audientium non illustrabat modo, sed et ad omnem pietatem inflammabat *simul docens scilicet et faciens*. Quidquid temporis ab studio supererat, salutis proximorum . . . curandae dabat.”

A teológia tanára ne legyen száraz, hűvös, untató, ijesztő egyén, aki mesterségét iparszerűen űzi. Hanem égjen, lángoljon a szeretet hevétől. A szeretettől Isten ügye, az Egyház érdeke, tanítványainak java és tantárgya szépsége iránt!

P. Matew Crawley-Boevey írja: „Vannak jégbehűtött, jéggödermedt tudósaink, elsőrendű könyvbúvára-

ink, akik magukba szedték Szent Bernát, Szent Tamás és sok más szent minden tudományát, csak épen a szeretetüket hagyták meg nekik. Ezek a jó könyvmolyok — úgy látszik — nem vesznek tudomást a szeretet teológiájáról." Pedig Szent Tamás szerint a szentség nem abból áll, hogy a szent dolgokat tanulmányozzuk, tanítsuk, róluk elmélkedjünk vagy tudományosan vitatkozzunk. A szentség lényege, titka és fokmérője a szeretet.

A teológiai tanár keresse az érintkezést a kispapokkal a tanórákon kívül is. Időnkint keresse fel őket majd a tanulás idején, majd étkezés, séta, üdülés stb. alkalmával. Viszont a teológusok is bátran, bizalommal és örömmel fordulhassanak ügyükben tanáraikhoz. Ezek érdeklődjenek a kispapok lelkülete, jellege, tehetsége és érdeklődésük iránya felől. Vegyenek részt a tanítványok nevelésének és lelki kialakításának munkájában! Ezért nagyon ajánlatos, hogy a szeminárium előjáróin kívül lehetőleg a teológiai tanárok is a szemináriumban lakjanak.

A teológiai tanár necsak maga szeresse a tárgyat, hanem törekedjék azt a kispapokkal is megszerettetni. A kontár tanár megelégszik azzal, hogy tantárgyát csak előadja és megtanultassa. A művész tanár szinte szomjazóvá teszi hallgatóit előadásainak meghallgatására és tárgyával való foglalkozásra.

Hiába húzza a juhászbojtár a vizet a vályúkba, ha a bárányokban nincs meg a cupiditas aquae ardens, a szomjúság mohósága.

A teológia tanára egyúttal növelje a fiatal levitákban a papi s szerzetesi hivatást, önértetet és lelkesedést.

Az előadás necsak elméleti legyen, hanem egyúttal, sőt elsősorban gyakorlati. Az elmélet is szükséges, sőt nélkülözhetetlen, de vele mindig karöltve haladjon a gyakorlat.

A csak elméletben képesített pap és szerzetes az életben keservesen csetlik-botlik és szánalmasan kapkod.

Okosan jegyzi meg Plus R. S. J.: „Hány pap számára a szemináriumi füzetek és könyvek herbáriumokat jelentenek, amelyekben színtelen, illattalan, elszáradt virágok fonnyadnak, amelyek nem segítenek a jámborságban, sem nem adnak elveket és irányítást a prédikációkban és lelki vezetésben.”

A tanár ne lebegjen annyira a magasságban, hogy elveszítse érzékét és összefüggését a mindennapi élettel.

Van, aki a maga szakmájában elsőrangú és ebben annyira elmélyed, hogy mint a kútmester, a saját szakmája keretétől nem lát maga körül. Egy tudós tanárról mondotta a kartársa, hogy olyan, mint a mozdony: a saját tantárgyának sínjein símán és biztosan halad, de e síneken kívül megakad, mozogni is alig tud. És akad teol. tanár, aki a maga tárgyát a túlságos részletezés és elaprózás következtében nagyon kihegyezett ceruzához teszi hasonlóvá, amellyel már nem lehet írni, mert akkor rögtön eltörik.

A teológia tanára a saját tárgyán kívül terjessze ki éber érdeklődését a többi rokon tárgyra is. Hiszen a teológiának egyetlen ága sem elkülönített skatulya, hanem mindegyik szerves összefüggésben áll egymással, a gyakorlati élettel és a lekipásztori hivatással.

Befejezésül (amit helyesebben bevezetőül kellett volna említenem): Teológiai Tanár Testvér! Ha előadásra készülsz: borulj le a „Mester” lábaihoz, mert nagy, fenséges, a lelkek örök üdvét érintő feladat vállalására indulsz! Kérd a Szentlelket, gyullassza, lobogtassa és izzítsa fel benned a teológusok és ezek leendő híveinek lelkei iránt érzett szeretetet, és hogy viszont te képes légy ugyanezt a szeretetet tanítványaidban felgyullasztani, hatóerőre emelni és életté váltani!

Ismételten felhívom az *egészséges*, sőt csak az *egészséges* egyházi személyek becses figyelmét a „Papi és szerzetesi diéta” című könyvre, amelyet bel- és külföldi orvosok közreműködésével írt Tower Vilmos. A szalézi atyák kiadása. Ára 3.—P.

Az udvari pap (Aulista) I.

(Csak az ő számára: †)

Az udvari pap az egyházmegyének egyik legfontosabb és legszármottevőbb tagja. A főpásztor jobbkeze. Összekötő kapocs közte és a papsága, illetve hívei között. Legközelebb áll a főpásztorhoz és az egyházmegyéhez. Az ő kezén szűrődik át a legtöbb döntésre kerülő ügy felülről és alulról egyaránt.

Már ebből is következik, hogy ennek az állásnak a betöltése egész embert, kiváló jellemet, nagy tudást, tapasztalatot, éles ítélőképességet, önzetlenséget és *minden irányban* megnyilvánuló szeretetet, jóindulatot, finom modort és élénk érdeklődést kíván.

A következőkben az „udvari pap” szavakat az „U” betűvel fogjuk jelezni.

Az U.-nak a jó Istenen kívül még öt irányban van különleges, főkötelessége: főpásztora, irodája, a papsága, önmaga és U.-társai irányában.

a) Főpásztora irányában:

Az U. Isten után elsősorban főpásztorának felelős. Ezirányú hivatását lényeges és alaki szempontból egyaránt aggodalmas lelkiismeretességgel töltsse be.

A jó U. teendőiben otthonos, rátermett, mozgékony, kezdeményező. A főpásztor gondolatmenetébe gyorsan beleilleszkedik, őt helyesen, tárgyilagosan és kitűnően tájékoztatja, iránta figyelmes, szinte a gondolatát is ellesi.

Az U.-nak egyik, mindig magánál tartott tárgya legyen a kézi notesz ceruzával. Ebben a püspök minden kívánságát, parancsát azonnal lerögzítse, hogy semmit el ne felejtson.

Az U.-nak legyen saját véleménye és ezt mondja is ki mély tisztelettel és alázattal, de őszintén. Ne játssza a grammofont, amely mindig gazdája gondolatait adja vissza.

Ha a püspök *fontos ügyben* kérdez tőle valamit, vagy tanácsát, véleményét kéri, amelyre nem tud azonnal érdemleges választ adni, kérjen időt megfontolásra és az ügy tanulmányozására. Közben szakemberekkel vagy tapasztaltabb egyénnel is megtárgyalhatja az ügyet és csak ennek alapos ismerete után számoljon be.

Kérdésre soha ne adjon határozott választ akkor, ha maga sem ismeri vagy érti az ügyet. Inkább semmi-féle választ, mint bizonytalan vagy helytelen választ!

Viszont apró-cseprő ügyek előterjesztésétől kímélje meg a főpásztort.

Egyik legfontosabb kötelessége az U.-nak, hogy segítse főpásztorát a tisztánlátásban. „Dicant labia, quod habet cor; hoc contra timorem. Habeat cor, quod dicunt labia; hoc contra simulationem. Consentiant labia tua cordi tuo.” (S. Ambr.)

Szabad, kell tudnia hallgatni. De viszont nem szabad a fontosat elhallgatni. Néha bűn valamit elhallgatni, mert elhallgatással éppúgy lehet valaki az ügy árulója és kétszínű, mint beszéddel.

Az U.-nak még püspökével szemben is védenie kell az igazságot. „Jaj nektek, kik a rosszat jónak mondjátok s a jót rossznak!” (Iz. 5, 20.) Tehát jaj az aulistának, ha nem meri a főpásztor figyelmét emberi gyarlóságból eredő hibáira vagy téves intézkedéseire felhívni, mert fél, hogy annak kegyéből kiesik vagy mert esetleg előmenetelét kockáztatja. A főpásztor is ember. Természetes tehát, hogy ő is tévedhet.

Az U. néha hősiek kiállás árán is legyen ügyésze vagy védője a helyesként felismert ügynek, természetesen mindig a kellő alázatossággal, szerénységgel és azzal a meggyőződéssel, hogy ő maga is tévedhet. Ilyen esetekben előzetesen kikérheti a korban, tapasztalatban vagy rangban idősebbek tanácsát is, feltéve ha nem bizalmas ügyről van szó.

Az U. óvakodjék a hízeltől, tettétől, képmutatástól és az ál-alázatosságtól. A csúszó-mászó, mindenre kapható udvari papot esetleg kedvelhetik hasz-

nálható volta miatt, de sohasem tisztelik, becsülik és szeretik.

A U. végre óvakodjék a püspök háta mögött klikkek, érdekcsoportok alakításától, intrikáktól és áskálódástól.

Az ágyhoz kötött, agg vagy kevésbé erélyes főpásztorok helyett ne akarja az U. az Ordinarius szerepét betölteni. Erre való a püspöki helynök!

Az U. egyik fontos tulajdonsága a türelem. Szepessy Ignác báró (a későbbi pécsi püspök) Fuchs egri érsek udvari papja volt. A főpásztor egyszer fontos jelentés elkészítésével bízta meg, amelyet másnap a kormányhoz kellett küldenie. Az érsek elolvasta az iratot, eltette, de ráparancsolt Szepessyre, hogy más jelentést csináljon. Az érsek ezzel sem volt meglegedve, egy harmadik szerkesztését rendelte el. Szepessy ezt is bemutatta, egyúttal kimentette magát, hogy most talán már el is késett a jelentés.

„Nem késett el, — mondta az érsek — mert az első jelentése kitűnő volt, azt azonnal el is küldtem. A másik kettővel csak meg akartam kísérelni, hogy van-e önnek annyi türelme, amennyire egy aulistának szüksége van.”

Az U. ne legyen püspökének személyével szemben egyoldalú. Nincs ember a világon gyarlóságok, hibák, sőt apróbb bűnök nélkül. A főpásztor sem kivétel. Ő is mindennap imádkozza a mea culpát. Mármost a közönséges és alacsony gondolkodásu ember rendszerint csak ezeket a hibákat és hiányokat, gyarlóságokat és fogyatkozásokat veszi észre és megütközik azon, ha a főpásztor nem úgy él, mint egy testetlen, elvont, tökéletes élő szentség, tévedés, hiba nélkül.

A főpásztornak ne a hibáin, gyarlóságain és tévedésein akadjunk fenn, hanem keressük, értékeljük, bámuljuk és utánozzuk az ő jó tulajdonságait, erényeit és erős oldalait.

Az U. nagy gonddal tanulmányozza, lelkiismeretesen, gyakorlatiasan és rendszeresen készítse elő a fő-

pásztori szertartásokat, pl. bérmlást, pap- vagy templomszentelést s i. t.

A jó U. kiterjeszti figyelmét a püspöki kápolnára, épületre, kertre, istállóra, pincére, padlásra, gazdasági udvarra. Végigjárja és szemét is végigjártatja a püspökség minden ingatlanán, mindenütt képviselve annak érdekét.

Az U. ne akarja magát pótolhatatlanná és nélkülözhetetlenné tenni vagy ilyennek feltüntetni.

Bár minden U.-ról el lehetne mondani azt, amit Borromei Szent Károlyról, mint a pápa államtitkáráról mond Pastor, hogy IV. Pius pápának nemcsak jobb keze, hanem végig jó génusza is volt!

47. Fejezet

Az udvari pap II.

(Csak az 6 számúra: †)

b) Az irodában

Az U. íróasztala legyen állandóan rendben. Rajta csak az aznap elintézendő ügyiratok legyenek. A jegyzetekkel, iratokkal teleszórt íróasztal a rendszertelen, felületes, szórakozott és kapkodó jellem ismertetője.

Fontos segédeszközök: az előjegyzési naptár, a munkaprogramm, az iktatókönyv, az iratgyűjtő és az emlékeztető, amely a határidőre küldendő és beérkezendő ügyiratokat, előadásokat, szertartásokat, vendégek érkezését, megbízatásokat, foglalkozásokat stb. tartalmazza.

Postabontás után rögtön iktatni kell az iratokat.

Az U. kötelessége a levéltár gondos őrzése és szemmel tartása. Megfelelő név- és tárgysor (katalógus) vezetése. A levéltárt mindig zárva kell tartani. Illetéktelen személy oda be ne mehessen. A levéltár kulcsát az egyik U. őrizze.

A titkos levéltárnak két kulcsa legyen, az

egyik a püspöknél, a másik a püspöki helynöknél vagy a rangidősebb U.-nál (irodaigazgató, oldal-kanonok). A püspöknél levő kulcsot a püspöki szék megüresedésekor azonnal át kell adni a káptalani helynöknek, a levéltárt pedig hivatalosan le kell pecsételni.

A levéltárt minden évben át kell nézni és az elévült iratokat (pl. a rég meghaltakra vonatkozókat) el kell égetni, hacsak nem történelmi értékűek.

A levéltári iratoknak jogosulatlan elvitele, meg rongálása, eltitkolása, vagy tényleges megváltoztatása a pápának fenntartott kiközösítést és még külön püspöki büntetést von maga után. (2405. c.)

Az U. nak egyik legfontosabb kötelessége azon lenni, hogy az ügymenet gyors *ütemű* legyen. Soha ne legyen hátralék.

Az egyik egyházmegyében állandó volt a papság panasza, hogy minden ügyet igen lassan és késedelmesen intéznek el. A panasz a főpásztor füléhez is eljutott, de az U.-ok „meggyőzték” őt, hogy a késések oka csupán a rengeteg ügy. Erre a főpásztor újabb U.-t rendelt be, de a késések most sem maradtak el. Közben az irodaigazgató kanonokká lépett elő és helyét más pap vette át. Nem telt bele néhány hónap és máris teljesen megszűntek a hátralékok és a késések, sőt még az utólagosan beosztott U.-t is vissza lehetett bocsátani a lekipásztorkodásba. Tehát nem a munkatöbbleten és a személyhiányon múltott, hanem az irodavezető alkalmatlanságán.

A váci egyházmegye hivatalos közleményében (1937 jan. 1.) nagy épüléssel olvastam: „Minden írásbeli munkát leghelyesebb azonnal, még aznap elintézni. A leg-sürgősebb mindig az éppen ma érkezett ügydarab. Az egyházmegyei hatóságtól mindenki legkésőbb egy hét alatt választ kap.”

Az U.-t a legszigorúbb hivatalos és becsületbeli titoktartás kötelezi. Ezért ügyeljen arra is, hogy íróasztalán ne heverjenek oly iratok, amelyekbe a jövő-

menők és az alkalmazottak (inasok, tisztogatók stb.) beletekinthetnek.

Az U. minden iratot aláírás előtt és után még egyszer nézzen át! Tévedni emberi dolog.

Az irodában esetleg alkalmazott polgári segéderők kezébe ne adjunk bizalmas természetű ügyeket!

Az U. irodai működését sok minden zavarja: hirtelen hívás, telefon, magas látogató stb. Ilyen zökkenők ellenére is tartsa meg az U. előkelő nyugalmat!

Talán felesleges is megemlíteni, hogy püspöki irodában csak férfiakat, illetve nagyon kivételes esetben idős nőket alkalmazhatunk! Egyrészt a titoktartás miatt, másrészt és főképp a botrány és esetleges kísértések elkerülése végett!

Ha az U. mégis női segéderőt találna a püspöki irodában, legyen irányában udvarias, de lélekben, érzületben és viselkedésben állandó távolságban!

Mivel az egyházi javak józan kezelésének egyik elengedhetetlen főfeltétele az előzetes évi költségvetés, az U. e tekintetben teljes erejével támogassa a főpásztort és törekedjék e téren is a szükséges ismeret és tapasztalat megszerzésére.

Gyakorlatilag nagyon hasznos az U.-ra, ha főpásztortól előre kap felhatalmazást bizonyos *meghatározott* irodai összeg kezelésére és szabad felhasználására, esetleg utólagos elszámolás ellenében. Mert ilyen felhatalmazás nélkül a több kiadás a főpásztor bizalmatlanságát vonhatja maga után, a kevesebb meg az ügyeknek (pl. játékonkodás stb.) rovására válhatik.

c) Az egyházmegyével szemben

Az U. közvetítő, híd a főpásztor és egyházmegyéje, főképp papsága között, ezért elsőrangú kötelessége arra törekedni, hogy ez az összekötő és közvetítő tevékenység simán, zökkenés nélkül és mindkét fél javára történjék.

Ehhez mindenekelőtt nagy szeretet, finom érzék, úri modor és nagy tapintat szükséges.

Az U. mindenkit jóleső, barátságos, kartársias, jóakaró, készséges, udvarias és finom modorral fogadjon. Mindenkit ültessen le, még a legszegényebb jelentkezőt is! A kalocsai érseki irodában jelentkezett egyszer egy nagyon szegényesen öltözött, esetlen modorú férfi. Azzal a kéréssel kezdte, hogy hallgassák meg, mert még sehol nem akartak vele szóbaállni. Az U. leültette. Nem mert leülni, de az U. bátorítására végre helyet foglalt. „Ez még nem történt meg velem, — sóhajtott fel boldog hálával — hogy még le is ültettek volna.” És az U.-nak ezzel máris nyert ügye volt.

Igaz, hogy sok ember, talán még egy-egy oltártestvér is, néha apró-cseprő, jelentéktelen ügyekben alkalmatlankodik, lábatlankodik, zavarja az iroda munkáját és feltartóztatja a személyzetet. Ezért nem árt, sőt tanácsos az irodai helyiség falain vagy ajtóin feltűnő helyre bizonyos figyelmeztető táblákat alkalmazni, pl.: „Az idő pénz.” „Kérem mondanivalóit röviden előadni!” „Sok a dolgunk”. „Udvarias marasztalást ne tessék komolyan venni.”

Mégis mindenkit hallgassunk meg és hallgassunk meg végig, szerető és érdeklődő türelemmel, előzékeny, készséges lélekkel!

Nagy hiba, ha az U. zárkózott, komor, hideg, fagyos, barátságtalan, modortalan, türelmetlen, szigorú arcú, úgyhogy az ember fájni kezd a közelében. A belépőnek ne az legyen az érzése, hogy jégverembe tévedt.

A legalacsonyabb és legrútabb jellemre vall, ha az U. az u. n. „kerékpározó típushoz” tartozik, vagyis felfelé a vízszinteséig meggörnyedő, lefelé meg taposó, goromba, durva, fölényes, büszke, hiú, könnyen sérthető, finnyás. Sajnos, akad ember, akinek felfelé nincs arca, csak *arcai* vannak, lefelé azonban csak egyetlen arca van, a kelletlen, kellemetlen, érzéketlen, kiállhatatlan, elijesztő, fagyos, ellenszenves, visszataszító arc.

Ismertem egy U.-t. A főpásztora és más nagy urak előtt szinte csepegett az arca a kedvességtől, édességtől, alázatosságtól és hódolattól. De ha alsóbbrangú pap

jött hozzá, alig állt vele szóba és ha igen, a hangja, modora, szava egyaránt rideg, bántó, elutasító, sértő, lealázó, szinte kitessékelő volt. A papság az aula madár-ijesztőjének csúfolta. Egy alkalommal a püspöki kertben ismeretlen papot vett észre. Ráívalt:

— Nem olvasta a kertajtón a feliratot, hogy idegeneknek tilos a bemenet?

— Bocsánatot kérek, valóban kikerülte a figyelemet, — válaszolta az idegen.

— Milyen ügyben jött? — kiáltott rá ismét?

— A kegyelmes püspök úrnál óhajtanám tiszteltemet tenni néhány másodpercre.

— Majd 11 órakor! Előbb nálam jelentkeznek — szólt oda félvállról az ismeretlennek és faképnél hagyta.

Az ismeretlen „pap” csakugyan jelentkezett 11 órakor. A már említett U. faggatni akarta jövetelének célja felől, de ez most már nem sokat magyarázgatott, hanem fekete reverendája köré először rácsatolta a zsebéből kihúzott violaszínű cingulust, majd magára, öltötte a másik zsebéből előszedett aranyláncot és keresztet, végre fejére helyezte a lila pileolust. Az illető Jung, váci segédpüspök volt!

Igaz, hogy viszont az U.-nak néha kötelessége, hogy a szűrő szerepét vállalja, vagyis a főpásztort a nála feleslegesen jelentkezni akaróktól távoltartsa. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy néha, főképp nők, olyan apró-cseprő ügyekben is közvetlenül a főpásztorhoz akarnak jutni, amely ügyet az U., a plébános vagy bármely más pap is el tud intézni. De ilyenkor is mindig finom tapintattal és óvatossággal kell eljárni. Ellenben papot, *egyházi személyt soha, semmiféle körülmények között és semmiféle ürüggyel sem szabad távoltartani a főpásztortól, a fiút az atyától!*

Ne akadályozzuk meg, hogy az igazság, a jog, a kérdés vagy panasz eljusson az egyházmegye fejéhez!

Kérdés, szabad-e az U.-nak érdeklődni, hogy a főpásztornál jelentkezni óhajtó egyén milyen ügyet akar előadni. Természetes, hogy az U.-nak ehhez joga van, főképp világi személyekkel szemben. Persze ebben

is mértéket és modort kell tartania. De ha akár pap, akár világi kinyilvánítja, hogy ügye bizalmas természetű és azt csak a főpásztornak akarja előadni, az U. a további érdeklődéstől, főképp a faggatástól álljon el.

Ha az U. kellő emberismeretével és ügyességével észreveszi vagy érzi, hogy a főpásztornál a látogató a kelletténél hosszabb ideig időzik (főképp ha a várószobában mások már türelmetlenül várják, hogy rájuk kerüljön a sor), az U. valamilyen címen bekopogtathat vagy beléphet a püspök szobájába és ezzel értésére adhatja a látogatónak, hogy már illő lesz távoznia.

Ha az U. más papok hibáiról, botlásairól, eleséseiről értesül, töltsse el lelkét mélységes szánalom. Imádkoztassa az illető szegény oltártestvérért és törekedjék rajta testvéri szeretettel segíteni, őt menteni és felemelni. Az eset híre pedig az aula falán túl ne terjedjen!

Végre fontos az U. egymás között való helyes viszonya is! Egymást tiszteljék, becsüljék, szeressék és támogassák. Fontos ügyekben kérjék ki egymás tanácsát. Az aula ne legyen a surlódások, ütközések, félreértések, féltékenységek és kölcsönös neheztelések pondró-fészke!

Viszont az U.-ok ne alkossanak érdekcsoportot vagy szövetséget (klikket) se a püspök s szándékai ellen, se egymás kölcsönös biztosítására! Az aula nem pártkör vagy társaskör és nem érdekszövetség, hanem szerv és emeltyű a közös önzetlen előmozdítására!

d) Az udvari pap önmaga iránt

Az U. is természetesen elsősorban pap, Isten szolgája. Ezért lelki életére is éppúgy ügyeljen, a tökéletességre éppúgy törekedjék és állapotbeli kötelességeit éppoly lelkiismeretesen végezze, mint bármely más pap.

Mégis merném állítani, hogy az U.-nak még jobban és fokozottabban kell lelkére ügyelnie, mint a legtöbb más állású papnak, mert az ő élete néhány különös veszéllyel, kísértéssel és nehézséggel jár. Ime:

a) A legnagyobb veszély az u. n. elsacerdotálizá-

lódás, az elpaptalanodás vagy mondjuk: elvilágiasodás veszélye. Vagyis az U., akinek működése nagyobbreszt az irodára, papírmunkára és az egyházin kívül számos világias jellegű szertartásokra is szorítkozik, könnyen elszokik a papi hivatás főcéljának gyakorlatától, elveszti érzékét a lelkipásztorkodás szépsége, fensége, értéke és méltányolása iránt, egyoldalúvá, bürokratává, szinte udvari hivatalnokká válik. „Das Priestertum ohne Seelsorge ist etwas Halbes“ (a papság lelkipásztorkodás nélkül felemás dolog), mondja Kerschbaumer, a híres pasztorális tanár. A lelkipásztorkodáson kívülálló pap könnyen kárát vallja annak a sublimált lelki-ségnek, amely a buzgó lelkipásztorra annyira jellemző és őt felmagasztosítja.

b) A jó, buzgó, szentéletű papok többségben vannak. De ezeknek erénylajstroma többnyire ismeretlen marad az emberek előtt. Ellenben az egyházmegye papságának minden nyilvános bűne, botlása, botránya és szennyese keresztülmegy az U. kezén. Márpedig exempla trahunt!

Idevágnak még a házassági pereknek részletes adatai is, amelyek néha még világi bírók és ügyvédek számára is erős kísértést jelentenek.

c) Az U. előmenetele átlag gyorsabb szokott lenni, mint az egyházmegye többi papjáé. A jövő kilátásai is kedvezőbbek. Ehhez járul, hogy számos pap apró-cseprő és személyi előnyöket vél elérni az U. közbenjárása vagy állásfoglalása révén. Az ilyen kérelmezők azután többnyire félve, nagy alázattal, sőt itt-ott tömjénezve vagy hízelegve közelítenek az U.-hoz. Mindez nagy kísértés a döllyre, elbizakodottságra, fölényeskedésre, szívtelenségre.

d) Az U.-nak módjában van állandóan jó, erős kosztot élvezni, még ha a püspök maga legszerényebben él is. Főkép a püspöki asztalnál elmaradhatatlan sok hivatalos és magán vendéglátás alkalmával a feltálat étel mennyisége és minősége, a különféle italok élvezete és ezzel szemben az irodai étellel együttjáró mozgás-hiány

nem nagyon kedvező feltétel és talaj a castitas erényének tökéletesítésére.

A felsorolt és egyéb veszélyek és kísértések miatt az U. különös és fokozott gonddal örködjék lelke üdvén és lelkiismeretesen használja fel a tökéletesedés rendes és rendkívüli eszközeit.

Mindennap végezzen elmélkedést. Este el ne mulassza a lelkiismeretvizsgálatot. Hetenkint gyónjék. Évenként végezzen zárt lelkigyakorlatot. Evésben, ivásban tanúsítson nagy mérsékletet. Szeresse és gyakorolja a lelki s testi önmegtagadást és vezeklést. Fékezze érzékeit! Legyen nagyon, de nagyon alázatos!

Sugározza magából a szeretetet minden irányban! Legyen a jó, buzgó, istenes pap mintaképe. A lelkek iránt érzett szeretete és jóakarata áradjon ki személyéből, papi munkájából, a fogalmazványaiból, levelezéseiből, érintkezéséből, szertartásaiból, egész lényéből.

Az utolsó ítéleten mily üresen jelennék meg az U. az Úr előtt, ha papi élete nagy részéről csak úgy tudna elszámolni, hogy iktatott, levelezett, asszisztált és várta az előmenetelt. „Keressétek először az Isten országát”, ez az U.-ra is vonatkozik.

A reá, döntésére vagy tanácsára bízott fontosabb dolgokat, javaslatokat és kezdeményezéseket beszélje meg előbb az Eucharisztikus Úr Jézussal! Borromei Szent Károlyról mondja életírója, hogy mint pápai államtitkár, a Szentszék minden fontos ügyét előbb Istennel tárgyalta meg és csak azután az emberekkel.

Az U. szeresse a tabernákulum légkörét és keresse fel gyakran az Üdvözítőt.

Ha mások bűneiről, visszaéléseiről értesül, gondoljon saját bűneire és kérdezze meg magától, hogy ő maga szívesen hordana-e mellén táblát, rajta életének elkövetett nagyobb bűneivel?

A lelkére gondosan ügyelő U. állapotbeli kötelességeit is mintaszerűen fogja végezni.

Bárcsak minden U. Consalvi bíborosnak, VII. Pius pápa lángeszű, híres államtitkárának szavaival hagyhatná el az aulát: „Hála az Égnek, megváltván az

államtitkárságtól, lelkiismeretem semmi szemrehányást nem tesz. Magammal viszem a jó lelkiismeret békéjét. Soha semmi ajándékot nem fogadtam el, még azokat is visszautasítottam, amelyeket a szokás elfogadni engedett volna. Soha állásommal vissza nem éltem. Senki szememre nem lobbantathatja, hogy azt túlléptem, vagy a legkisebb kevélységet avagy durvaságot tanúsítottam volna. Minden nap, minden órában hozzám lehetett férni. Az ügyek elintézését, bár számosak voltak, nem halasztottam el. Hivatalos teendőim teljesítésében naponként 16–18 órát töltöttem, alig tartván fenn 5–6 órát egyéni szükségleteimre. Pályámon néhánynak gyűlöletével találkoztam, mert küldetésemet úgy teljesítettem, hogy nem engedtem magamat emberi tekintettől megfélemlíteni." („VII. Pius pápasága" Bpest., 1876. I. köt. 275—6. old.).

Számos aulistának az érdemét s jó hatását felfelé és lefelé csak a jó Isten tudja. Magam is több U.-t ismertem, akikre senkinek még csak rosszáló megjegyzése sem lehetett és akit felülről, alulról is mindenki csak tisztelt, becsült, szeretett és akikre még haláluk után is mély hálával emlékeztek. Haladjunk ezeknek a nyomdokában!

48. Fejezet f.

Egyházi személy mint katona

(Csak a bevonuló vagy bevonult egyházi személyek számára: †)

Az Egyházi Törvénykönyv mentesíti valamennyi clericusát a katonai szolgálat alól. (121. c.) Még az önkéntes katonai szolgálatot is megnehezíti. (141. c. 1. § és 187. c. n. 6.) Az Egyház az államokkal kötött konkordátumokban törekszik ezt az állásfoglalását biztosítani.

Am sok állam nem veszi tekintetbe az Egyháznak ezt a kívánságát és katonai szolgálatra kötelezi az

alkalmas egyházi személyeket vagy legalább azokat, akik még nem felszentelt papok vagy fogadalmas szerzetesek. Utóbbiakról lesz szó e fejezetben. A tiszti rangban levő tartalékos tábori lelkészekről a következő fejezet tárgyal.

A katonai szolgálat, főkép a háborúban, a hazaszeretetnek, önfeláldozásnak és a keresztény erényességnek kiváló, sőt hősiek gyakorlására ad alkalmat. Az egyházi személy különleges hivatására mégis nagy veszélyt jelenthet. Kizökkenti az egyházi nevelés vagy működés kerékvágányából, akadályozza vallásos gyakorlatainak, sőt néha kötelességének elvégzésében (pl. ima, elmélkedés, breviárium, szentmise, áldozás stb.). Akadályozza a szent tudományokban való előhaladásban. Másvallásúak, hitközömbösök közé kerül. Ezenkívül esetleg rossz, hitetlen, erkölcstelen bajtársak példája is romboló hatással lehet lelkére. A kísértések is számosabbak és nagyobbak a kaszárnyai életben, főkép háború esetén.

Ezért szükséges e kedvezőtlen hatásoknak ellensúlyozása, amennyire ez tőlünk függ. Főbb eszközök: bevonulás előtt ajánlatos lelkigyakorlat végzése, általános gyónás, áldozás. A lelkigyakorlat vezetője emelje ki a katonai élet jó oldalait, de egyszersmind figyelmeztesse a bevonulókat annak veszélyeire is.

A bevonulók vigyenek magukkal ima- és elmélkedési könyvet, olvasót és esetleg más vallásos tárgyat (skapuláré, érem stb.).

Kötelezzük a bevonuló egyházi személyeket, hogy a legelső alkalommal jelentkezzenek az illetékes tábori lelkésznel és ezenfelül még az illető tartózkodási hely plébánosánál, a szerzetes pedig a legközelebbi szerzetházban. Ez a jelentkezés és bemutatkozás nemcsak lelki, hanem egyúttal világi s gyakorlati szempontból is nagy hasznára lesz a jelentkezőnek. Pl. én mint aktív katonapap nemcsak lelki gondozásba vettem a bevonult egyházi személyeket, hanem törekedtem őket oly beosztásba juttatni, amely földi szempontból is hasznukra vált. Pl. egy szakács-testvért a katonai konyhába osztattam

be, egy irgalmasrendűt a kórházba, egy harmadikat magamhoz sekrestyésnek stb.

Az egyházi személy katonai minőségében is törekedjék arra, hogy társainak vallási és katonai kötelességteljesítésben egyaránt mintaképe lehessen. Legyen társaira jó hatással. Legyen köztük apostol. Ha gúnyolják, csúfolják, ajánlja fel ezt a keresztet a maga és társai lelki javára. „Sicut enim gravioris culpa est, inter bonos bonum non esse: ita immensi est praeconii, bonum etiam inter malos exstitisse.” (S. Greg. Papa: Libr. Mor. L. 2. c. 1.) Magyarul: „Súlyosabb bűn, ha valaki a jók között nem marad jó, viszont mérhetetlen magasztalást érdemel az, aki a rosszak között is jó marad.”

A háborúban persze mérhetetlen szenvedés és nélkülözés lehet a katona osztályrésze. De a szenvedésnek magasabb, természetfeletti indítóokból való elviselésében is legyen az egyházi személy a többieknek példaképe. Ő maga szokja meg, hogy minden kellemetlenséget, szenvedést, fájdalmat napról-napra ajánljon fel Istennek más-más szándékra. Hiszen hitünk egyik legnagyobb kincse az a csodás bűvészet, hogy ha Isten iránti szeretetből vállaljuk a földi kellemetlenségeket, ezeket mennyei s örök értékekké tudjuk átváltoztatni.

Lisieuxi Szent Teréz mondotta: „Jézus országát a lelkekben sokkal jobban erősíti a szenvedés, mint a legékesebb prédikáció.” (A misszionáriusokhoz intézett levele 1897-ből.)

A haláltól se féljünk! Törekedjünk mindig a megszentelő kegyelem állapotában maradni. Mindennap legalább egyszer indítsuk fel magunkban a tökéletes bánatot.

A háborús veszélyben vessük magunkat teljesen a mennyei Atya karjaiba és adjuk át magunkat Neki minden fenntartás nélkül.

Ami szép, drága, értékes, kedves e földi életben, az mind csak bevezetése, kezdete, kóstolója, jelképe, csírája az örök élet végtelen szépségének, gazdagságának, értékének és boldogságának.

Bár ellentmondásnak látszik, mégis igaz, hogy a

harctéren egyik legnagyobb kérésünket már előre teljesíti a jó Isten. „A váratlan és előkészületlen haláltól, ments meg Uram minket!” Mert háború idején nem lehet szó „váratlan” halálról.

Mint katonapap meghatva észleltem a szerzetes-elöljárók féltő gondját és aggodalmát a katonasághoz bevonuló laikus testvérek iránt. De megnyugtatom őket. Hosszú tábori lelkészi szolgálatom alatt sok szerzetes-testvér életét figyeltem meg, sőt későbbi életük után is érdeklődtem. Azt tapasztaltam, hogy a szerzetes-testvérek katona-bajtársaik között rendkívül értékes nevelő munkát végeztek. Öntudatos vallásosságukkal, hitvalló, mégis szerény viselkedésükkel, határozott, de fegyelmezett fellépésükkel, az átlagosnál nagyobb képzettségükkel kiemelkedtek a többi bajtársaik közül, még katonai vonatkozásban is, kiérdemelték parancsnokaik jóindulatát. Egyik-másik szolgálatának már első hónapjai után kitűnő és számukra nagyon előnyös beosztásba kerültek.

Akárhány szerzetes-testvér a katonaságnál tanulta meg a szigorúbb fegyelmet, a nagyobb rendet és a kényesebb tisztaságot.

Akadtam olyan szerzetes testvérekre is, akik a katonaságnál elvesztették hivatásukat, de ezeken ezt mindjárt az első hetekben felfedeztem és meggyőződtem róla, hogy ezek katonai szolgálat nélkül sem lettek volna jó szerzetesek.

A bevonuló laikus testvérek elöljáróinak főképp három dolgot ajánlok:

Először: már a szerzetben adjanak túl a lusta, kényeskedő, puha jellemű és esetlen, járatlan szerzetes-jelöltön.

Másodszor: közvetlenül a bevonulás előtt a maguk részéről is kössék a testvérek lelkére, hogy mielőbb jelentkezzenek az illetékes tábori lelkésznel és a legközelebb elérhető szerzetházban. Mindig rossz jel, ha a bevonult testvér önszántából nem közeledik a paphoz vagy szerzetházhoz.

Harmadszor: a rendház vagy szerzet legyen

állandó levélbeli érintkezésben a bevonulttal. Mintául szolgáljon az egyik ország trappistáinál bevált intézkedés. Minden bevonult trappista-testvér köteles hetenkint egyszer levélben beszámolni lelki életéről. A központ viszont a jelentések alapján havonként kétszer egy kis újságféle ismertetőt küld minden bevonult testvérnek. Ilymódon fenntartják az állandó érintkezést a szerzet és bevonult tagjai között.

49. Fejezet

Katonai szolgálatra behívott tartalékos tábori lelkészek I.

(Csak az 6 számukra: †)

E fejezetben *nem* a tényleges (activ) tábori lelkészekről lesz szó. Ezekről feltesszük, hogy jól ismerik hivatásuk feltételeit. Hanem szó lesz itt a mozgósítás vagy háború esetén szolgálattételre (néha váratlanul) behívott polgári lelkészekről.

Helytakarítás végett a „tábori lelkész” szót a „T.” betűvel fogjuk jelezni.

Számukra a következő rövid tanácsokat adjuk:

1. A T. a behívási parancsnak haladéktalanul tegyen eleget és pontosan jelentkezzen a parancsban feltüntetett helyen. A behívási parancs vétele után rögtön értesítse a behívásról és távozásáról a saját ordinariust vagy szerzetfőnökét, mégpedig lehetőleg sürgöny vagy távbeszélő útján, hogy helyetteséről idejekorán gondoskodhassék.

2. Bevonulás után azonnal jelentkezzen az illetékes katonai parancsnokságnál és a közvetlen tábori lelkészi előljárójánál. Ha az utóbbi helyben vagy könnyen elérhető közelségben van, személyesen, ellenkező esetben írásban.

3. Minél előbb mutakozzék be a tartózkodási helyen lévő tiszteknek és hasonló rangúaknak.

4. Törekedjék sürgősen megszerezni a működéséhez szükséges lelkési felszerelést és ezenkívül a katonai és katonalelkési szolgálati könyveket s utasításokat. Utóbbiakat alaposan tanulmányozza át és lelkiismeretesen kövesse.

5. A *hadrakelt* vagy hasonló csapatok körében a következőkre ügyeljen:

a) A harctéren a T. legszebb, legnemesebb és legkrisztusibb feladata, hogy az isteni jó Pásztorhoz hasonlóan legyen készen életét is odaadni hívei lelki üdvéért.

b) A T. *keresse fel* híveit. „Az után megyen, mely elveszett, míg nem megtalálja azt.” (Lk. 15, 3.) A sebesülteket vegye gondozásába, lássa el a szentségekkel, vigasztalja, erősítse, bátorítsa őket!

c) Gondolja el, hogy minden katonának van otthon édesanyja és fent egy Ura, aki a T.-t küldi hozzá helyettesül. Lássa minden katonában a hon védőjét, a leendő vagy tényleges családapát és benne a halhatatlan lelket, amelyért a T.-nek is egykor számot kell adnia az Úr előtt!

d) A hősi halottak anyakönyvvezetését végezze lelkiismeretesen!

e) Az örök kérdések szolgálata mellett a T. hatáskörébe tartoznak az ideiglenesek is. Ő az otthonhagyott család érdekeinek védőszerve; híradó, tájékoztató és közvetítő a front és a család között! Gondoskodik, hogy a front mögül küldjenek a katonáknak ujságot, imakönyvet, plébániai tudósításokat stb. Vállalja az írásra képtelen katonák levelezését. A sebesültek vagy hősi halottak hozzátartozóit kíméletesen, meleg együttérzéssel értesítse, vigasztalja, erősítse!

f) Saját személyét illetően a T. vesse magát Isten karjaiba, adja át magát Neki teljesen, minden fenntartás nélkül. Imádkozzék sokat önmagáért és híveiért. Hivatása gyakorlásában ne kíméljen fáradságot és áldozatot. Szeretete legyen határtalan, segíteni vágyása kiemeríthetetlen.

6. *A mögöttes országrészek laklányáiban* a következőket tartsa szem előtt:

a) A mögöttes országrészbe vezényelt T. tegyen bemutatkozó látogatást az összes csapatok, intézetek stb. parancsnokainál, hivatalos helyiségeikben és lehetőleg az összes katolikus vallású tiszteknél magánlakásaikban. A nőtlen tiszteknél a tiszti étkezőben együttesen is bemutatkozhatnak.

b) Kíváncsi, hogy a T. laktanyában lakják. Ha ez nem lehetséges, a T. lakását minden katona ismerje.

A T. minél többször *látogassa meg és keresse fel* katonáit, nem mint feljebbvaló, hanem mint lelki atya, barát és Krisztus helyettese. A jó pásztor *keresi és ismeri* bárányait. A T.-nek ismernie kell a katonák lelkületét, természetét, hajlamait, szokásait, erényeit és hibáit. Legalkalmasabb látogatási idő az étkezés, szabadfoglalkozás és a pihenés ideje.

A T. megjelenése, szava, érintkezése atyai, jóságos, érdeklődő, bizalmat keltő, közvetlen, keresetlen, egyenes, természetes, meleg, mégis ünnepies jellegű legyen, a krisztusi világnézet fönségével, fényével, örömeivel és erejével!

A T. törekedjék arra, hogy lehetőleg mindenegyes katonát egyénileg is megismerjen, sőt nevét is tudja. Törődjék vele, érdeklődjék felőle. Mennyi a katona gondja, fáradsága, kísértése, tömérdék megtévesztő benyomása!

Ha a T. egész csoportokhoz, pl. csapatokhoz, csapatrészekhez szól, szava legyen rövid, élvezetes, zamatos, itt-ott humorral fűszerezett és a mi a fődolog, katonái érezzék ki szavaiból az irántuk érzett meleg szeretetet és őszinte érdeklődést.

A T. ellenőrizze a laktanyába jutott folyóiratokat és ujságokat, de e pontban ne rendelkezék az illetékes előljárók tudta és hozzájárulása nélkül! A laktanyai könyvtár vezetője is lehetőleg a T. legyen.

A kaszárnyai munkában a fődolog az előre kidolgozott munkaterv. E nélkül minden tevékenysége csak kapkodás és kísérletezés lesz.

A T. küzdjön a káromkodás ellen és minden erejével törekedjék az öngyilkosságok megakadályozására. E végett kérje fel az összes parancsnokokat, hogy ha a legénység egyik-másik tagján szomorúságot, levertséget, kedvetlenséget vesznek észre, azt azonnal közöljék a T.-szel. Viszont ez esetben a T. azonnal lépjen érintkezésbe az illetővel és ezt az érintkezést addig tartsa fenn, amíg annak lelki lehangoltsága és csüggedtsége teljesen el nem múlt.

c) A világi és szerzetes papságtól, de világiaktól is kérjen kiolvasott vallásos könyveket és folyóiratokat és ezeket kioszthatja a parancsnokságok révén a legénység között.

d) Utcái találkozás alkalmával minden katonához legyen egy-két kedves szava. Ha annyira sietős az útja, hogy nincs ideje a megszólításra, legalább kedves mozdulattal, mosolygós arckifejezéssel éreztesse a katonáival lelkiatyai szeretetét.

e) Általában a T. minden törekvése arra irányuljon, hogy katona-hívei is „vitam habeant et abundantius habeant!”

7. A katonai kórházakban:

A kórházi pasztoráció előfeltétele az őszinte, meleg részvétel és áldozatos segítőnívágás.

Kérdezzük magunkban, milyen orvost kedvel, kíván és szeret a beteg. Alkalmazzuk a választ magunkra; a beteg *lelki orvosára!*

A betegek látogatása legyen tervszerű, előre megállapított, nem pedig ötletszerű. Pl. hétfőn és szerdán a belgyógyászatot keresem fel s í. t. A T.-nek ilyenkor minden beteghez legyen néhány jóságos, érdeklődő, segítséget felajánló szava.

A súlyos betegeket mindennap legalább egyszer fel kell keresni!

Ezek a látogatások sok előítéletet oszlatnak el és előkészítik az utat az esetleg szükségessé válható providenciához.

Kis ajándékokkal megnyerhetjük a betegek szívét. Ha mással nem, hát kiolvasott ujsággal, folyóirattal,

könyvvél, imakönyvvél, kis éremmel, szentképpel. Idevág apró szívességek nyújtása, pl. súlyos beteg helyett övéihez szánt levél megírása, üzenetek elvállalása s í. t.

Hétköznapiakon az egyes osztályokban, illetve termekben felváltva is tarthatunk istentiszteleteket, hogy az ágyhoz szegezett betegek is hallgathassanak istentiszteletet és ennek áldásaiban is részesülhessenek. Különösen télen fontos ez, ha a kórháznak nincs fűthető kápolnája és folyosói. Ilyenkor tartsanak mindig rövid, kb. 5—10 perces szentbeszédet.

A T. necsak a betegekkel törődjék, hanem az orvosokkal és ápolószeméllyel is. Törekedjék velük jó, barátságos viszonyban lenni, de bizalmaskodás nélkül. Az orvosi és segédszemélyzet szellemétől néha több függ, mint a lelkesztől.

A T. állandóan érdeklődjék az orvosoknál (ezek távollétében az ápolóknál), hogy milyen betegeket kell a szentségekkel ellátni. Van eset, hogy az orvos nem szól magától, de ha megkérdezik, szívesen tájékoztatja a T.-t. Már csak ezért is ügyeljenek a T. jó viszonyban lenni az orvosokkal.

Az anyakönyveket napról-napra kell vezetni, a másodpéldányokkal együtt! Így elkerüljük a torlódást és késéseket!

Nem lelki ügyekben a lelkész mindig az orvosfőnőkkel egyetértően intézkedjék, fontosabb ügyekben pedig kérje ki a kórházparancsnok tanácsát vagy döntését.

A pap minden betegben Krisztust lássa. „Bizony mondom nektek, amit egynek a legkisebbek közül tettetek, nekem tettétek.” A gyilkos bacillusok, fekélyek, sebek, szagok, szenvedések, vonaglások, haldoklások és halálhörgések között, mint az Úr hőse és angyala járjon, keljen!

Amikor a világháború kolera-barakkjaiban a katolikus és csakis a katolikus pap sorra járta a kolerás betegeket, akik közül nem egy végighányta a pap ruháját és arcát; az egyik protestáns törzsorvos mondta:

E pap viselkedése a legékesebb bizonyíték a papi cölibátus intézménye mellett!

A T. a nemibajos osztály betegeit is keresse fel. Először is azért, mert nem mindegyik neki betegség oka a bűn. Másodszor, mert a pap ne az okot, hanem a betegséget és a beteg lelket tekintse!

A legtöbb katonai kórházban van *zárt* osztály is a beteg rabok részére. Ezeket a világ kivetette magából, mi azonban őket is szívünkre öleljük. Közülük akárhány hálásabb anyag, mint a többi beteg. Ha lehetséges, vigyük keresztül, hogy hetenkint egyszer őket is beengedjék a kápolnába. Ez esetben fegyveres őr a kapu *előtt* álljon, nem pedig a kápolnában, feltett sapkával.

8. *A rabokkal és hadifoglyokkal* is kell a T.-nek foglalkozni. Lássuk bennük is az embert, a felebarátot, a halhatatlan lelket! Legyünk az eltévelyedett raboknak és szerencsétlenül járt hadifoglyoknak is szerető atyja. Hiszen nekik van a legnagyobb szükségük megértő, együttérző, szerető, velük törődő nemes szívre.

„Emlékezzetek meg a foglyokról, mintha ti is velük együtt foglyok volnátok.” (Zsid. 13, 3.)

50. Fejezet

Katonai szolgálatra behívott tartalékos tábori lelkészek II.

(Csak az 5 számukra: †)

a) *A katonai szentmise.*

A T. a szentmisét nagy és példás áhítattal, elnyújtás és elsietés nélkül végezze.

Hacsak valamennyire lehetséges, kapcsolja bele a szentmisébe a katonákat. Ez történhetik közös imával, énekkel, sőt — ahol a pap ügyes s buzgó — az ú. n. liturgikus szentmisehallgatással. Ez esetben a ministráns helyett az összesség mondja a latin szövegeket vagy

annak részeit (pl. a lépcsőimát), latinul vagy anyanyelvükön hangosan. A változó vagy nehezebb részeket egy előimádkozó olvassa fel. A felolvasott vagy közösen elmondott részek közé azután megfelelő énekszmokokat helyezünk. Így váltakozik az előimádkozás, a közös ima és együttes ének, ami nagy s mély hatást kelt valamennyi résztvevőben.

A katonák figyelmét hívja fel arra a kiváltságra, hogy ütközet előtt és légítámadás idején nem kötelezi őket az áldozás előtt előírt szentségi böjt. (858. c. 1. §)

A szentmiséhez szükséges nagy és kis ostyát és a (feltétlenül megbízható!) bort, gyertyákat stb. idejekorán szerezze be.

A szentmise idejét és helyét a lelkész *mindig a parancsnokkal egyetértésben* állapítsa meg.

Az oltárfelszerelést tartsa mindig tisztán! Épségről lelkiismeretesen gondoskodják! Törekedjék a kápolnafelszerelés kiegészítésére és a katonáknak ima- és énekeskönyvvvel való ellátására és az énekvezetésre alkalmas katonák kiszemelésére.

b) *A szentbeszéd.*

A szentbeszéd tartására használjunk fel minden kedvező alkalmat. Vasár- s ünnepnapokon kívül, a parancsnokságokkal egyetértően, számos alkalom nyílik a katonákhoz intézett rövid, velős, de lelkes s tartalmas exhortációra.

A szentbeszédek tárgya legyen: A léleknek minden földit felülmúló s legyőző ereje, a bűn s ennek a gránátoknál pusztítóbb és rombolóbb hatása, az isteni Gondviselés, Jézus szeretete, jósága s irgalma, a felebaráti szeretet, a hazaszeretet, az engedelmesség, a szenvedés, a türelem, Isten akaratában való megnyugvás, a gyónás, az Eucharisztia, a *tökéletes bánat*, a jó halál kegyelme, az örök élet, az ima. Szent katonák és katonai védőszentek élete, példája, tisztelete, segítségül hívása. Ezeket a tárgyakat meg kell ismételni, felújítani és kiépíteni.

Szoktassuk rá katonáinkat, hogy a szenvedéseket, éhséget, fájdalmat, fáradságot, sérüléseket, betegsé-

geket ajánlják fel Istennek napról-napra más-más szent szándékra. Értessük meg velük vallásunk ama szent és csodás áldását, hogy a fizikai rosszat és kellemetlent is jóvá, lelki kincssé s kegyelemmé tudja átváltoztatni.

A T. minden beszédében optimisztikus világnézetet hirdessen, mindenegyes szava legyen balzsam, vigasz, erősítés, bátorítás, felemelés. Lobogó apostoli tüzet hirdessen mindenütt, az Evangélium örömét, a megelégedés vígságát, az Istenbe vetett bizalom elszakíthatatlan mentőkötélét. Tanítsa meg híveit, hogy tudjanak örülni nemzetvédő hivatásuknak, katonai mivoltuknak, biztosítsa őket a saját, az otthoniak és az egész ország értük végzett imáiról.

A szentbeszéd stílusa legyen nemesen egyszerű, népies, de sohasem pórias, szabadszájú, túlzott, demagóg jellegű!

A szentbeszédet a szentmisén kívül csak egy Miatyánkkal kezdjük és egy Üdvözléggel végezzük. A harctéren a beszéd soha ne tartson 5—15 percnél tovább!

c) A gyóntatás.

A T. minél gyakrabban adjon alkalmat híveinek a szentgyónásra. Hely és idő tekintetében könnyítse meg e szentség felvételét.

A harctéren, ütközet előtt és légítámadás esetén a katonát úgy kell tekinteni, mint aki in periculo mortis van. Ezért a T. éljen az ily esetre érvényes kiváltságokkal (l. e. könyv 25. fej.), nevezetesen minden bűn alól feloldozhat.¹

A gyóntatásban a bánat felindítására fordítsa a legnagyobb figyelmet. Főképp a *tökéletes szeretetre* és az ebből fakadó *tökéletes bánatra* oktassa ki minél gyakrabban és minél alaposabban a katonákat.

¹ A T.-ek részletes gyóntatási, misézési és egyéb kiváltságait a behívás alkalmával kézbesített jurisdictiós irat tartalmazza.

XII. Pius pápa az 1939. évben megindult európai háború idejére rendkívüli kedvezményeket engedett a T.-eknek és légítámadás esetén a veszélyeztetett területek polgári papságának. (Acta Apost. Sed. 1939 dec. szám; ismertette: Egyházi Lapok 1940 márc. sz.) De e kiváltságok csak a nev. évben kezdődött (angol-francia-német) háború idejére érvényesek.

Dr. Krammer György esztergomi kanonok írja az Egyházi Lapokban (1923 márc. 15-i szám): „A harctérről visszajött fiatalemberek nekem számtalan esetben azt felelték, hogy a lelkészek a tökéletes bánatot sohasem emlegették előttük és hogy sohasem ismerték igazán az arról szóló tant, pedig sok harctéren fordultak meg.”

Bármennyire hihetetlenül hangzik ez a szomorú állítás, annyi bizonyos, hogy nem tudunk eléggé és elégszer beszélni e lélekmentő eszközről.

Ütközet és támadások előtt a T. az illetékes parancsnokkal megállapított időben a tökéletes szeretet, bánat felindítására alkalmas egész rövid oktatást adjon, utána hangosan és ünnepélyesen felteszi a kérdést, hogy vajon megbánták-e bűneiket. Igenlő válaszra megadja a generalis absolutiót, rövid, szívből jövő imával és áldásával engedi el híveit.

Ha olyan katona jelentkezik, aki azt állítja, hogy még életében nem gyónt, győződjék meg arról, hogy az illető *meg van-e keresztelve?* Nemleges vagy kétes esetben rendszeren vagy feltételesen meg kell az illetőt kereszteselni.

Az Oleum infirmorum-ot a pap állandóan tartsa magánál.

d) Háborús időben a katonák nagyobb becsben részesítik a szentelményeket. E téren is szívesen álljunk rendelkezésükre. Ellenben joggal küzdjünk a babonás, amulettes helytelenségek vagy akár a szentelt tárgyaknak helytelen használata ellen.

Zászlókat csak akkor áldhatunk meg az Egyház előírta módon, ha azok kizárólag egyházi vagy katólikus célt szolgálnak és a communicatio in sacris esete ki van zárva. Ha tudjuk, hogy a zászlót másvallású lelkész is „meg akarja áldani”, a nehézségek és félreértések elkerülése végett úgy segítünk magunkon, hogy liturgiai ruha (karing, stóla) és szenteltvíz *nélkül*, csupán *profán jellegű* rövid beszéddel helyettesítjük az egyházi szertartásos áldást. Legújabbban — téves magyará-

zatok elkerülése végett — egyáltalán tilos katonai zászlóknak liturgiai megáldása.

51. Fejezet

Katonai szolgálatra behívott tartalékos tábori lelkészek III.

(Csak az 6 számukra: †)

A T.-ek számára egyéb tanácsok:

a) Nagy, erős és szent gondja legyen a jó példaadásra. A T. magánélete ad súlyt szavának és támaszt tekintélyének! Mint hosszú ideig tényleges T., azt a kivétel nélkül való tapasztalatot szereztem, hogy a jó, buzgó, lelkiismeretes T.-t tisztelik és legénység egyaránt tisztelik és nagyrabecsülik, szavának fent és lent nagy súlya van. Ellenben a világias érzületű s viselkedésű T.-t mindenki megveti, senki sem értékeli, szavát, kérését, közbevetését semmibe se veszi. Lehet, hogy a korcs-mában vele együtt mulató, kártyázó, pajtáskodó hejehujás bajtársak ott a helyszínen kedveskednek neki, de szívükben és lelkükben éppen ezek vetik meg legjobban!

b) A T. legyen papi méltóságának és hivatása magasztosságának tudatában, legyen önértetes, de egyúttal nagyon alázatos és szerény fölfelé és lefelé, a polgári egyének (civiliek) irányában egyaránt!

Legyen e tekintetben követendő példaképünk Legfőbb Elöljárónk és Vezérünk, az Úr Jézus, aki az Eucharishtiában végtelen egyszerűséggel, keresetlenséggel és szerénységgel áll szolgálatára tábornoknak és közembernek egyaránt. „Fac similiter!”

A T.-ek, a katonának bevonult szerzetesek és kispapok, ha egy helyőrségben többen vannak, szabadidejükben (pl. vasárnap d. u.) jöjjenek össze közös egyházi helyen, egymás épülésére és vallásos kötelességeik teljesítésére.

c) A T. minden *fontosabb* ügyet jelentsen és beszéljen meg az illetékes katonai és egyházi előjárójával, nem pedig a segédtsízzal, parancsőrtsízzal és alantas közegekkel. Mégpedig mindent idejekorán, nem az utolsó pillanatban!

d) A T. legyen a tisztekkel rendkívül udvarias, előzékeny, szolgálatkész és szerény. Még a rangban fiatalabbaktól se várja el követelő modorban, hogy neki előre tisztelegjenek.

e) A T. ne avatkozzék be sem a csapat vagy kiképzés, sem a tisztek személyi ügyébe!

f) A T.-nek néha (hála Istennek, elég ritkán) kijut a harcosállományok (kombattánsok), főképp a fiatalabbak részéről a talán jogszerű, de papi önérzetét bántó vagy sértő viselkedés. Ezt ne vegye szívére. Vigasztalásul szolgálhat a tisztikar nagyobb többségének és főképp a legmagasabb rangúaknak feltűnően tapintatos, kíméletes, előkelő úri viselkedése. De vigasztaljon minket az Úr Jézus példája is, akivel az ő méltatlan teremtményei még tapintatlanabbul bántak. Egyébként a jó, buzgó, példás életű papnak valóban nagyon ritkán jut ki bántó viselkedés a tisztikar részéről!

g) A T. a legénységgel is atyai módon, meleg szeretettel és jóindulattal érintkezzék. Soha ne legyen velük durva, goromba, nyers, fitymáló vagy lenéző!

Velük szemben inkább a papi jellegét domborítsa ki, mint a tisztét és feljebbvalóét.

Tanulságul két megtörtént eset.

A főváros villamoskocsijára felszállt egy T., ahol egy közlegényt talált ülve, aki azonban a T.-ben nem ismerte fel a katonai feljebbvalót, azért nem is tisztelt. A T. ráordít és kioktatja kötelességére. A villamos közönsége megütközött a T. viselkedésén. A pillanatnyi csendet általános morajlás váltja fel. Egy munkáskülsejű férfi hangos, sértő megjegyzéssel, egy idősebb nő pedig nyílt állásfoglalással növelte a kínos esetet.

Kérdem: Az a lehordott, megszegyenített katona a T. fellépésével jobb katolikussá vált? A papság iránt való tisztelete és bizalma fokozódott? Vallásos érzülete

növekedett? A T. eljárása Isten dicsőségére és a lelkek javára vált?

Mennyivel más és különb a köv. eljárás:

A T. észreveszi, hogy egy másvallású katona következetesen kikerüli őt, csak hogy ne kelljen tisztelnie a *katolikus* pap előtt. A T. egy alkalommal kedves szóval és jóakaró arckifejezéssel magához szólítja az illetőt és szelíden megkérdezi: „Ismer maga engem, édes fiam?” A nemleges válasza így folytatja: „Nohát, én katolikus T. vagyok. Úgy vettem észre, hogy maga fél tőlem, mert mindig kikerül. Pedig lelkem, igazán nincs rá oka. Én senkit sem bántok. Hallottam, hogy maga más vallású, mint én. De lássa, azért magát éppúgy szeretem, mint a saját híveimet. Ilyen délceg magyar bajtársat hogyan is lehetne nem szeretni? Hová való maga? s í. t.”

Azóta ez a katona már az előírt távolságon túl, messziről tisztelgett a T.-nek, mégpedig mindig azzal a mosolygósra álló arckifejezéssel, amely az őszinte tisztelettel párosult szeretetnek a biztos jele.

Ismét kérdem: Veszített vele a T., vagy csorba esett a tekintélyén, hogy a durva nekitámadás helyett paphoz illő, finom, szelíd modorával megnyerte annak a másvallású katonának a szeretetét és bizalmát?!

h) A T. semmiféle egyházi működésért nem szedhet stólat katona-híveitől.

i) A T.-t bátorságban senki se múlthassa felül, de ne legyen vakmerő és céltalanul vagy meggondolatlanul veszélyt kereső se! Mindíg az Isten dicsőségét és a lelkek érdekét tartsa szem előtt habozás, ingadozás és félelem nélkül.

j) A T. az öltözetére is nagy gondot fordítson! A mögöttes országban és a harctéren mindig úgy öltözködjék, hogy *papi jellege mindenki előtt azonnal és könnyen felismerhető legyen. Angliában a katolikus T.-nek még a gázálarcán is egy kereszt van, felirata pedig: „Katolikus lelkész.”*

Sőt a legénységet is ellátták jelvénnel, amely a sebesültnek katolikus jellegét és a szentségek felvéte-

lére irányuló kívánságát tünteti fel. Köralakú, közepén a kereszt jele, tőle jobbra-balra az R. és C. betűk („Roman Catholic“), kerek felírása pedig: „In case of injury — Call a Catholic Priest“ (magyarul: „Sérülésem esetén hívjatok katolikus papot“).

A leghelyesebb, ha a T. reverendában jár. Ez emeli tekintélyét. De ha menetöltözetben (tábori ruhában) jár is, soha ne akarja a harcos állományú katonatiszt öltözetét és jellegét utánozni vagy feltüntetni. Ismertem egy tartalékos T.-t, aki lovaglónadrágban, rövid zubbonyban, lovaglópálcával szeretett járni-kelni. Az ezredparancsnoka mondotta nekem róla: „Úgy fest, mint egy majom, mint aki restelli papi jellegét vagy akiből kivicsorog a papi mivoltából való kikívánczozás.“ A tisztek is nevettek rajta.

Nincs csúnyább, mint mikor a T. mindenáron a katonatiszt szerepében tetszeleg és a kombattánst játssza vagy gigerliskedik, parádézik, páváskodik, feltűnésre vágyik. Soha ne tegye ezt! Maradjon meg mindenneke előtt papnak, qui venit ministrare et non ministrari.

Még tovább megyek! A harctéren a T. természetesen csak a katonai egyenruhában járhat (reverendával vagy a nélkül). Ellenben a mögöttes országrészben néha jobb és célszerűbb, ha a katonai jellegét háttérbe szorítja, főképp a légénységgel való érintkezés alkalmával.

T. i. ha a T. katonaruhában közeledik a légénységhez, ez többé-kevésbé a katonai feljebbvalót látja benne. Míg ha polgári papi ruhában közeledik feléje, ez inkább az embert, a papot, a lelkiatyát, a barátot érzi benne.

A világháború (1914—18) idején mint magyar pap hivatalosan felkerestem az osztrák katonai kórházakat, hogy az ottani magyar katonákat meggyógytassam és más tekintetben is segítségükre lehessenek. E működésemben a következőket tapasztaltam: Ha katonai egyenruhában jöttem (noha mindig reverenda is volt rajtam), a katonák megadták a *külső* tiszteletet, de visszatartották bizalmukat. Ha katonai jelzés nélkül

való papi ruhában kerestem fel őket, nem kaptam meg a külső „katonai” tiszteletet, de megnyílt a szívük, bátrabban, bizalmasabban közeledtek hozzám és hamarabb megajándékoztak szeretetükkel.

9. Ajánlatos, hogy a T. lelkipásztori működéséről, észleleteiről és élményeiről *állandó naplót vezessen*, de csak lelkipásztori vonatkozásban. Ezt is oly óvatosan, hogy az ellenségnek (ha kezébe kerülne), ne szolgálhasson támpontul számunkra káros adatok megszerzésére.

Az ilyen napló drága emléke lesz a T.-nek, de egyúttal értékes adatul szolgálhat a történelemnek és tanulságul a jövő tábori lelkésznek. Az utókor is hadd lássa, mit teljesítettek az Egyház szolgálói háború idején is Isten dicsőségére, a lelkek javára, a Haza és az emberiség érdekében.

Ezért ajánlatos, hogy a T. naplója perforált lapokból álljon. Indigópapír révén *két példányban* készüljön. A másodpéldányt a T. bocsássa a tábori püspökség, az egyházmegyei múzeum vagy szerzetkönyvtár rendelkezésére. Sőt legtanácsosabb, ha a Tábori lelkész vezetősége a napló másodpéldányainak felterjesztését hivatalból elrendeli.

10. Még tanácsos tudni, hogy az 1929. évben 47 állam kiküldöttei részéről megtartott genfi nemzetközi diplomáciai konferencia megalkotta az ú. n. „1929. júl. 27-i Genfi Egyezményt”, amelynek III. fejezete 9. cikke így szól: „A hadsereghez tartozó lelkészek minden körülmények között kíméletben és védelemben részesítendőek.”

11. Háború idején a katonai szolgálatra be nem osztott *polgári papok* kérjenek beosztást a segélyálmásokra, mégpedig alkalmas felváltással, mert gázálarccal az arcukon nem kellemes félnapokat eltölteni. A templomok, plébániák, rendházak és egyéb egyházi épületek bomba és gáz elleni biztosításáról, elsötétítéséről idejekorán és olymódon gondoskodjanak, amint azt a világi s egyházi hatóság és a helyi körülmények megkövetelik.

Gázálarccal magunkat is, *hozzátartozóinkat és alkalmazottainkat is lássuk el!* Légi támadás veszélye esetén a hívek a gázálarcot a templomba is magukkal vihetik!

A templomból az értékesebb tárgyakat (kegyszerek, képek, szobrok, sz. olajok) vitessék el és helyezzék biztonságba. Az el nem vihető értékeket homokzsákokkal és egyéb védelmi eszközökkel lássuk el. Pl. egyes német és francia főoltárt tökéletesen elborítottak faburkolattal és homokzsákokkal. Előttük egy kisebb oltáron vagy mellékoltáron végezték a szentmiséket.

Háború idején az elsötétítés miatt az esti ájtatóságokat délutánra kell helyezni. A szentségimádást fel kell függeszteni.

A templomi búvóhelyen összegyűjtött hívek az időt közös imával töltsék, pl. a sebesültekért, halottakért, gyors és igazságos békéért. Imául szolgálhat a szent olvasó, a bűnbánati zsoltárok, litánia stb.

Papok légítámadás esetén vagy közvetlenül előtte egyetemes feloldozást (absolutio generalis) adhatnak, még a fenntartott bűnök alól is. Utána a hívek meg is áldozhatnak. De figyelmeztetni kell őket, hogy ez a feloldozás érvénytelen, ha nem volt bánatuk (illetve, ha nem voltak disponálva) és hogy később meg kell gyónniuk, amint lehetséges lesz.

Pánikot, vakrémületet, fejetlenséget és zűrzavart akadályozzunk meg. A hívek erkölcsi erejét és ellenállását tartsuk fenn, biztosítsuk és neveljük.

Lásd e kötetben a „Pánik esetén” c. fejezetet!

52. Fejezet † f.

A pénz I.

A pénz a pap zsebében és markában áldássá vagy átokká válhatik.

Annai bizonyos, hogy a pénz nagy dolog. Hiszen

a földi javaknak és élvezeteknek csaknem minden fajtát meg lehet vele szerezni. Az Úr Jézus a mindennapi kenyérért imádkoztat, de ma ezt is csak pénzért adják. Sőt még anyagiatlan előnyökhöz is segít a pénz, pl. tisztelethez, megbecsüléshez.

Pénzzel úgyszólván mindent megvásárolhatunk, csak a boldogságot nem. Nem a földit és legkevésbé a mennyeit. Sőt a pénz nagyon sok embert a kárhozatba döntött. Júdástól kezdve sok papot és szerzetest is!

E földön százszázalékos megoldások nincsenek. A pénz tekintetében sem.

Egyrészt szükségünk van pénzre. Sőt amennyiben a pénz eszköz arra, hogy életszükségletünket fedezni tudjuk, megszerzése *kötelességünk!*

Egy nyomorgó plébános mindenhez kap, hogy emberi módon fenntarthassa magát. Kényszerűségből lesz belőle földműves, iparos, kereskedő, ágens, üzér, minden ideje és gondja az anyagiakra pazarlódik — súlyos kárára a szent ügynek, amelyet képvisel.

Súlyos anyagi gondok mellett nyögve nehezebb, akadályozottabb nemcsak a lelkipásztorkodás, hanem saját magunknak Istenhez való emelkedése is. A pap nagyobb szegénységének egyik következménye, hogy a külseje néha valóságosan visszataszító, koldusszerű. E miatt az intelligensebb elem visszahúzódik tőle, kerüli.

A papnak szüksége van tudásának bővítése érdekében könyvekre, folyóiratokra. Rossz vért szül, ha a nap-nap után ajtaján kopogtató szegényeket kénytelen látszólag könyörtelenül elbocsátani.

Bizonyos anyagi alap nélkül könnyen elvesztheti híveitől való függetlenségét. Pl. öreg napjaira, ha műtetre szorul, megvakul, bizonyos keretű jövedelem nélkül mások kegyelemkenyerére van utalva. Márpedig maga a Szentírás óv ettől: „Fiam, soha se légy életedben másokon élőködő, mert jobb meghalni, mint másra szorulni!” (Jézus Sir. f. 40, 29.) Ily értelemben monddta gróf Széchenyi István, a legnagyobb magyar: „A szegénység a mostani világban a szolgasággal határos.”

Néha mások miatt is rászorulunk a több pénzre.

Az egyik magyar plébános a rossz termés miatt nem bírta eltartani a káplánját, sőt még a gazdaasszonyát sem.

Amerikában a püspök ráírt egyik papjára: "If you can't get money, I'll put someone in your place who can." (Ha nem értesz a pénzszerzéshez, t. i. egyház-községed, templomod, iskolád stb. fenntartására, hát majd alkalmasabb embert küldök helyedbe.)

Senki sem veheti a paptól rossznéven, ha egy bizonyos tartalékösszeget félrerak előre nem látható, pénz igénylő eshetőségekre, pl. műtét, leégés, más csapások vagy szerencsétlenségek esetére. Azt mondják, hogy a rendes évi jövedelemnek megfelelő összeg összetakarítása és félretevése egyrészt tanácsolható, másrészt még nem tekinthető rendetlen pénzvágynak vagy fősvénységnek.

Az sem kifogásolható, sőt erősen ajánlható, ha a pap életbiztosítást köt akár a maga, akár szegény övéi vagy sok évi szolgálat után hűségeseznek bizonyult alkalmazottai javára.

Másrészt meg, Júdástól kezdve, hány szennyfolt, sötét bűn, árulás, rút fősvénység, gyalázatos fukarság, hűtlenség, simonia és sok egyéb „pénzbűn” feketéllik az Egyház és a klérus történelmében.

Hol van itt a helyes mértékegység, szabály és útmutatás?

Megadta ezt az Úr Jézus a hegyibeszédben, három egyszerű szóval: Beati pauperes spiritu! Boldogok a lelki szegények!

A pap és a pénz helyes viszonyának alapja, feltetele és legfőbb törvénye a „lelki szegénység”, amelynek követőit az Úr maga boldogoknak nyilvánította síron innen és túl.

Lelki szegény az a pap, aki nem ragaszkodik túlságosan az anyagi javakhoz. Nem válik rabszolgájukká. Aki a földi javakban nem célt lát, hanem csupán eszközt felsőbb célok könnyebb elérésére. Aki pénzét és kincsét a szeretet természetfeletti céljainak szolgálatába

állítja. Röviden, aki a pénzkérdést Krisztus szemével tudja nézni és az ő lelkületével értékelni.

A pénz magábanvéve közömbös dolog. Azon múlik, milyen érzelemmel tapadunk hozzá. Nem is a pénz a bűnök forrása, hanem csak az iránta való rendetlen szeretet.

Szalézi Szent Ferenc éppen szentbeszédére indult, amikor közölték vele, hogy a szenátus lefoglalta teljes vagyonát. „Ime, — mondotta — ez jó jel beszédemhez!” Ez a lelki szegénység.

Amikor Borromei Szent Károlynak jelentették, hogy a hatóság minden jogcím nélkül követeli tőle a családi örökségül nyert kedvelt palotáját felszerelés nélkül, a Szent minden felindulás nélkül kiadta a parancsot: „Adjátok oda — a teljes felszereléssel!” Ez a lelki szegénység.

Castel plébánosnak hírül vitték, hogy plébániája és benne minden leégett, felkiáltott: „Hála Istennek, hogy életemben egyetlen egyszer hasonló lehetek az Úr Jézushoz.”

Az a javadalmas, aki pontosan és szigorúan megtartja az Egyházi Törvénykönyv 1473. canonját: lelki szegény. Ez a kánon leírja, hogy az egyházi javadalmas a javadalom jövedelméből csak annyit fordíthat a saját céljaira, amennyi állásához vagy rangjához mért tisztességes ellátásához („ad eius honestam sustentationem”) szükséges. A többit köteles, mégpedig *maradék* nélkül a szegényeknek juttatni vagy más jótékony célra fordítani!

Nehogy pedig megszálljon minket a félelem, hogy magunknak nem marad elég, az Úr Jézus mindnyájunkat megnyugtat, hogy a lelki szegénység még földi, anyagi szempontból sem veszedelmes: „Ne aggódjatok, mondván: mit eszünk vagy mit iszunk vagy mivel ruházkodunk? Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát, és ezek mind hozzáadottnak nektek.” (Mt. 6, 31—33.)

És hányan imádkozzuk el naponként a Te Deum-nak egy idevágó tanítását, a nélkül, hogy mélységes

értelmére és gyakorlati jelentőségére gondolnánk: „Fiat misericordia tua Domine super nos — *quemadmodum speravimus in te!*” Tehát csak oly mértékben és arányban számíthatunk a Mindenható irgalmára, amely mértékben és arányban ráhagyatkozunk.

Mily bölcsen és igazán írta Isten egyik haldokló szolgája legkedvesebb övének: „The righteous man has never been found to beg his bread. Indeed, the whole course of this world is so ordered (by Divine wisdom), that he who chooseth the narrow path, chooseth also the safest”. (Walter Besant: The Chaplain of the fleet. Vol. I. ch. 1.) Magyarul: „Az igaz embernek még sohasem kellett koldulnia kenyeret. Az isteni bölcsesség valahogyan úgy intézi az ügyek sorsát, hogy aki a szűk ösvényt választja, az ezzel egyúttal a biztonsat is választja.”

A papi léleknek a pénzzel kapcsolatos két legnagyobb, leggyakoribb bűne és veszélye a pazarlás és a fősvénység.

Lelki és anyagi veszélyt jelent a papra vagy szerzetesre, ha túllépi állása anyagi kereteit akár lakásban, butorzatban, fényűzési tárgyakban (autó, dísztárgyak), akár ruházatban, avagy étkezésben. „Ha olyasmit vásárolsz, amire nincs szükséged, nemsokára elfogod adni azt is, amire szükséged van.” (Franklin Benjamin.)

Van olyan esztelen, aki adja, utánozza az előkelőt, a gazdagot, a magasabb rangút és ezzel magát, de a papi rendet vagy szerzetét is kellemetlen megvilágításba helyezi és mindkettőt súlyos anyagi helyzetbe ránthatja. Pedig *aki gazdagságát fitogtatja, alapos szegénységi bizonyítványt állít ki magáról.*

Dr. Schäffer Károly, a budapesti egyetemen a pszichiatria tanára, szokta mondani nagy tapasztalata alapján: „A nagylábon élő pazarlók és mértéken felül költsékezők rendszerint nem egészen épelméjűek.”

De még a pazarlásnál is csúnyább, megvetendőbb és nagyobb bűn a fősvénység. Az Egyház a főbűnök

közé sorolja, mert sok más bűnnek és botránynak forrásává válik.

A fősvénység két irányban nyilvánulhat meg. Az egyik a rendetlen pénzvágý, vagyis a minél több pénz és vagyontárgy megszerzésének mohó vágya. A másik a fukarság, vagyis a pénz túlzott és céltalan visszatartása. A kettő rendesen együtt jár. Sőt szokott kísérője a harmadik, hozzá méltó társ: a keményszívűség a szegényekkel és jótékony célokkal szemben, amely idővel könyörtelen szívtelenséggé fajulhat.

A fősvénység egyik lélektani veszélye, hogy a fősvény, még ha egyébként ú. n. jó, buzgó, szentéletű pap is, a vétkét nem is veszi észre. Senki sem, vagy csak nagyon kevés ember akarja magáról elhinni vagy csak feltenni is, hogy fősvény. Mindenféle igaz, féligaz és álokokkal másnak minősíti a bűnét, takarékoságnak, előrelátásnak, józanságnak, bölcseségnek s i. t.

Pedig fordítva van. A fősvénység növekszik a korral. A fősvény idővel elveszti józanságát és helyes ítéletét. Szinte lelki vakká, esztelenné válik, aki már környezetének hahotázását, az ismerősök gúnyját és a hívek megbotránkozását észre sem veszi vagy nem érti meg.

Aki pedig jól tudja magáról, hogy fősvény, rejteti, leplezni törekszik e rút jellemvonását, de sikertelenül. A fősvény elárulja magát úton-útfélen. Egy fősvény papról mondogatták az egész kerületben: „Ha tyúkot eszik, akkor vagy az ő vagy egyik hívének a tyúkjá volt beteg.”

Milyen jellemző néhány papra Carraccio „Szent Máté”-képe. Az Úr elhívja a vámasztal mellől. Máté az Úr felé tekint, de keze a pénzen tapad. „A fősvények azt hiszik, hogy a pénzük urai, pedig inkább annak rabszolgái”. (Szent Ciprián: De lapsis.)

A fősvény sokszor és szívesen beszél a pénzről, bevételről, jövedelemről. Kiismeri magát e téren. Képes egy tucat boltot végigjárni, hogy megtudja, mi, hol olcsóbb. Otthon kéjjel olvasgatja, forgatja a pénzét, részvényeit és betétkönyveit. Ravaszul kieszel számukra

alkalmas rejtekhelyet. Ha itt-ott nagyobb stipendiumot kap, örül a lelke és rövid időre felvidul a különben mindig nyomott hangulata, aggódó kedélye.

A fősvény érzéketlen mások szegénysége, szenvedése, éhezése, ruhátlansága iránt, ellenben kiméretlen adósaival! Képes a legjobb barátjának hátatfordítani és ellenségévé tenni néhány garas miatt. Képes néhány pengőért a bírósághoz fordulni és az egész községet maga ellen lázítani. A fősvény keményszívűvé, érzéketlenné, kegyetlenné válik még saját szüleivel, testvéreivel, legszűkebb környezetével szemben is. Mindenki-
ben haszonlesőt, tolvajt, anyagi helyzetének megrövidítőit szimatolja. Ezért mondja az Apostol: „Minden bajnak gyökere a kapzsiság”. (I Tim. 6, 10.). „A szegény ember sokat kíván, a fősvény mindent.” (Seneca.)

És a fősvénység nemcsak a korral, hanem a pénz gyarapodásával is növekszik. „Crescit amor mummi, quantum ipsa pecunia crescit.” Először „csak” arra törekszik a fősvény, hogy ezer pengőt hozzon össze, de ha ez megvan, még jobban vágyik a második ezer után s i. t.

Azt meg már pasztorációs közhellyé koptatta a sok évszázados tapasztalat, hogy a világ a papnak egy bűnén sem ütközik meg annyira, mint a fősvénységén, mohó pénzvágyán. Márpedig „jaj a megbotránkozatóknak”!

53. Fejezet † f.

A pénz II.

Sőt tovább megyek. Nemcsak a fősvénységtől irtózunk, hanem legtöbbünknek még a nagy gazdagságtól, a túlságos jóléttől is oka van félni, *főképp lelkipásztori szempontból.*

A Úrnak kemény szava: „Jaj nektek, gazdagok” (Lk. 6, 24.), sok gazdag lelkipásztorra is vonatkozik.

Az Úr Jézus kezében nem fordult meg az arany,

a gazdagság jelképe és eszköze. Szent Péter apostol világgá kiáltja: „Argentum et aurum non est mihi” (Ap. csel. 3, 6.). Szent Pál apostol dicsekszik azzal, hogy „Argentum et aurum nullius concupivi” (Ap. csel. 20, 33.). Az Anyaszentegyház a breviáriumban annyiszor olvastatja a Szentlélek ígését: „*Beatus vir, qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia et thesauros*” (Eccl. 31, 8—9.).

Egy jellemző tény: a teremtetett anyagi világ 92 elemből áll. Az *élő* testek csak 15 féléből, pl. hidrogén, nitrogén, oxigén, nátrium, foszfor, szén, kálium, calcium, vas, réz stb. De teljesen hiányzanak az *élő* lények szervezetéből azok az elemek, amelyeket az emberek a legértékesebbeknek tartanak, mint az arany, ezüst, platina, uran stb.

Ezeket az ú. n. „előkelő”, „nemes”, értékes fémeket az *élet* megveti, nem szorul rájuk. Mindenesetre gondolkodásra alkalmas tény! Nos, a természettőlötti élet közlése sem szorul rájuk feltétlenül!

Apostoli eredményeket *gazdag* pap ritkán ér el! Az Evangélium és az egyháztörténelem apostolai csaknem mind szegények voltak — az utolsó időkig.

Tessék átlapozni P. Lhande S. J. művét: „*Le Christ dans la Banlieue.*” Az itt közölt bámulatos tömeg-megtérítések és egész külváros-részek csodás átalakulása csupa koldus-szegény pap működésének eredménye.

Hadd említsek egy nagyon jellemző példát. Amerika egyik városában az első oda került katolikus papnak a lakása is, temploma is egy-egy sátor volt. A szintén szegény hívek a pap köré tömörültek és példátlan áldozatkészséggel annyi pénzt hordtak össze és akkora ingyenes munkaerőt bocsátottak rendelkezésre, hogy néhány év múlva a papnak valóságos palotája, a hitközségnek pedig hatalmas, szép temploma, tágas iskolája és gyönyörű, kertes zárdája lett.

De a gyors fejlődés a pasztorációnak romlásává vált.

A most már mindenben bővelkedő pap elfeledte, hogy mindenét a szegények nehezen és áldozatosan

összeadott filléreinek köszöni. A nagy uraknak, előkelők s befolyásos személyeknek ismeretségét és társaságát kereste. Elkezdett járni golf-tanfolyamra. Luxusautóján nagy körutakat tett. Mesés konyhát tartott és élt "as fine gentleman".

A következmény?

A szegénységhez szokott hívek idegennek kezdték érezni a gazdag papot és az előkelő palotát. Valamikor a sátor-templom köré lelkes tízezrek tolongtak és szorongtak. Most a hatalmas, nagy, fényes templom üressé vált. A plébánia ajtaján a szegények ritkán csöngetnek be. Rajta is teljesült a költő szava: „Inopem me copia fecit” (Ovidius: Metam. 3, 466.).

És az ilyen eset nem elszigetelt jelenség. Coolidge, az U. S. A. elnökének aranygazdag idejében annyira gazdaggá vált néhány egyházmegye, szerzetesház és plébános, hogy Smith, akkoriban New-York kormányzója, maga is buzgó, jó katolikus, kénytelen volt Hayes bíboros figyelmét felhívni arra, hogy az egyházak vagyosodása a nép széles rétegeiben *ellenséges* hangulatot idéz fel. (Peter Whiffin: A priest warns the church. Readers Digest. Pleasantville, N. Y. May, 1937, page 39.)

Az a kard, amelynek markolata aranyból van, a gyakorlatban rendszerint használhatatlan.

Valaki azt mondotta, hogy az emberi boldogság aranykora akkor lehetett, amikor az aranyat még nem ismerték. A lelkipásztorkodás aranykora is ott és akkor szokott mutatkozni, ahol és amikor a klérus körében tűnedezőben van az „auri sacra fames”.

Fournier Szent Péter három plébánia között választhatott. Tanácsot kért jezsuita nagybátyjától. Ez így szólt: „Ha jövedelmező plébániát kívánsz és kevés munkát, válaszd Nomeny-t vagy St. Martin-t. Ha sok munkát és csekély jövedelmet akarsz, menj Matain-courba.” Péter az utóbbit választotta — és páratlan lelkipásztori siker jutalmazta választását!

Az ilyen és hasonló példákat jó volna felvenni a lelkipásztorkodási tankönyvekbe és a papi lelkigyakorlatos beszédekbe. Mert, mint láttuk, a lelkipásztori

eredmény néha a lelkipásztorok erszényétől is függhet. Plébániát, káptalant vagy szerzetesházat bő gazdagsággal és túlságos földi jóléttel elhalmazni néha annyit is jelenthet, mint homokot szórni a gép szerkezetébe.

Nem mintha maga a pénz, a vagyon, a gazdagság volna a veszélyes. Sőt! Az élő *szenteknek*, még ha papok vagy szerzetesek is, azt kívánnám, vajha lenne mindegyiknek legalább egy-egy milliója pengőben! Mennyi áldás fakadna e sok pénzből az *ő kezükön át*.

Vojtássák János szepesi püspökről (1920-tól) érdekes dolgot hallottam. Jótékony-sága erősen zavarba hozta a cseh adóhatóságokat. A volt Csehszágban t. i. fokozatos (progresszív) jövedelmi adórendszer volt; vagyis a jövedelmi adó százaléka a jövedelem nagysága szerint növekedett. Akinek már 150 ezer cseh koronánál nagyobb jövedelme volt, ennek felét (50%) kellett leadni adóban. De viszont a jótékony- és közcélokra fordított és igazolt kiadások nem estek jövedelmi adó alá. Nos, annak ellenére, hogy a szepesi püspöknek a cseh uralom alatt kb. két millió cseh korona évi jövedelme volt, egyetlen fillér jövedelmi adót sem kellett fizetnie, mert a cseh hatóságok legéberebb ellenőrzése ellenére is igazolni tudta, hogy teljes jövedelmét jótékony- vagy közcélokra fordította.

Az *ilyen* lelkületű egyházi személyek kezébe, vagy pl. a Don Boscok, Don Cottolengok, Don Orionek, a Prohászka és Mailáth püspökök kezébe minél nagyobb vagyont, pénzt, kincset, gazdagságot és ingatlanokat kívánunk!

Csak a *gyarló* emberre, a *gyarló* papra és szerzetesre és ezek működésére lehet veszélyes a gazdagság. Ahogy a Szentlélek mondja: „Prosperitas *stultorum* perdet illos.” (Prov. 1, 32.) De ki meri magáról mondani, hogy nem tartozik a *gyarlók* közé?!

Jól mondja De Witt, az amerikai kereskedővilág kitűnő ismerője: “Where there are one hundred men who can stand trouble, there is not one man that can stand success.” (Magyarul: Míg százak jól megállják a

gondteljes életet, alig egy állja meg a helyét nagy vagyon mellett.)

54. Fejezet † f. n.

A pénz az illem és jellem szempontjából

Az illem a maga lényegében pénzellenes vagy legalább is pénzközömbös.

A belső műveltség egyik fokmérője, hogy mire költjük a pénzt.

Nem illik — fontos ok nélkül — barátunktól pénzt kölcsönkérni. Inkább kérjünk idegenektől. A baráttól való pénzkölcsönzés mindig csökkenti a barátságot. De kölcsönkérni valamit az alárendelttől vagy attól, aki függ tőlünk, nemcsak illetlenség, hanem nagyfokú jellemtelenség!

Nem illik másnak a pénze, betétállománya, vagyona vagy jövedelme felől érdeklődni.

Nem ilik oly mellékkeresetet üzni, amely valamikép is ellentétes a papi méltósággal vagy a szerzetesi szegénységi fogadalommal. De a megengedett foglalkozáson belül vagy a jogos jövedelmi forrásból sem illik a föld termékeiért, állataiért stb. a rendesnél jóval magasabb árt kérni. Éppígy nem illik alkalmazottainknak a szokásosnál jóval alacsonyabb bért adni.

Kevés dologból lehet valakinek a jellemét olyan kitűnően megismerni, mint a pénzzel kapcsolatban.

Ismeretes, de örökké jellemző anekdóta: Érdeklődik az atyafi leányának kérője felől, aki a szomszéd községben lakik. A kérdezett mondja, hogy a fiatal ember jó, derék, békés természetű, szelíd lelkű. Erre a mi emberünk megtoldja a kérdést: „Osztozkodtál már vele?!“

Akad pap is, szívélyes, barátságos, szeretetreméltó, jó, buzgó lelkipásztor, kitűnő kolléga — míg pénzről nincs szó, értem az ő pénzét. Ha e pontban tyúkszemére lépsz: „Da hört sich die Gemütlichkeit sofort auf“, kivicsorít belőle a tucateMBER.

Az állatokból akkor tör ki a ragadozó, ha vért, némely emberből pedig, ha pénzt szimatol, vagy arról egy kis áldozattal le kell mondania.

Nem éppen hízelgő egy papra, ha azt mondják róla: „Nagy zsidó veszett el benne.”

Viszont mily nagy jellemre vall, ha egy nagyjövedelmű plébánosról vagy kanonokról halljuk, hogy pénz és adósság nélkül húnyt el, mert életében szegényen élt, de minden fölöslegét jótékony célra adta. Krisztus módjára élt, aki noha végtelenül gazdag volt, szegénnyé vált, hogy minket örökre gazdagítson.

Jellemes pap a becsületbeli illeteket pontosan lerója és befizeti. Az egyik (1937. évi) püspöki körlevélben olvasom: „A nyugdíjalapnak kimutatásából nagy megütközésemre azt látom, hogy a papság a nyugdíjárulékokkal oly mértékben van hátralékban, hogy maga az alap jelentékeny deficittel küzd. A kimutatásból azt is látom, hogy nemcsak azok vannak hátralékban, akik ebbeli rossz szokásukról már általában ismeretesek és nem is azok, akiknek a fizetés nehezeze esik, hanem olyanok, akiknek a járulék megfizetése semmiféle nehézségbe sem ütköznék.” Bizony nem csodálkozom a főpásztor megütközésén! Inkább azon csodálkozom, hogy a mi sorainkban az ilyesmi egyáltalán megtörténhetik.

Jellemes pap mindenkép azon van és úgy él, hogy rendkívüli, fontos ok nélkül adósságot ne csináljon, anyagi tekintetben senki kenyerére ne szoruljon.

Jellemes pap, ha tartozik valakinek, nincs addig nyugta, míg hitelezőjét ki nem elégítette. Mégpedig nemcsak ha nagy összegről van szó, hanem akkor is, ha fillérekről. Fetser Antal segédpüspökkel (a későbbi győri megyéspüspökkel) történt meg: A vasúti jegyváltás alkalmával egy világi úr szívességből megváltotta a püspök jegyét is. Felszállva a vonatra, egy harmadik személy megjelenése annyira lefoglalta a püspök figyelmét, hogy elfeledte az előbb említett úrnak megtéríteni a jegy árát. Csak 3 nap múlva jutott eszébe a tartozás. Sietett is neki a pénzt elküldeni, hozzá egy men-

tegető levéllel és öt palack kitűnő borral. Ám utólagosan értesült, hogy az illető úr már a félvárosnak elpanaszolta a püspök úr „gavallériatlanságát“, mert neki adós maradt!

Jellemes pap, ha valamit megrendel, azonnal fizet. Legyen az ruha, élelem, könyv, folyóirat.

Jellemes pap pontosan és késedelem nélkül fizeti alkalmazottait.

Ellenben nagyon gyenge jellemre mutat, ha a pap *fontos ok nélkül* adósságba veri magát. Ha az adósság részleteinek fizetését *hanyagságból* folyton halogatja.

Mekkora botrányt szül az a pap, aki megokolatlan vagy könnyelmű adósságokkal terhelten hagyja itt e siralomvölgyét. Mennyi átok hull a sírjára, utódjára és a többi élő paptársaira és magára az Egyházra!

Gyenge jellemre mutat, ha akad pap, aki derűborúra rendel könyveket, ujságokat, folyóiratokat vagy más egyebet, és ezeket éveken át megtartja, de esze ágában sincs fizetni, a felszólításokra fittyet hány vagy talán még goromba levélben vissza is utasítja.

A lapok, folyóiratok utófizetőinek, hátralékosainak és sehogy sem fizetőinek névjegyzékéből pompásan és élethűen meg lehetne állapítani, sőt osztályozni az olvasók jellemét. Hogy kicsoda a lelkiismeretes, pontos, megbízható és kicsoda a felületes, késedelmező, pontatlan, megbízhatatlan, lelkiismeretlen, gyenge jellemű egyén.

Pedig mind ez a jellemtelenség nemcsak a becsületbe vág, hanem a lelkiismeretbe is, mert bűn a 7. parancs ellen. Egy neme a lopásnak. És fokozódik a bűn, ha ezt nem is nincstelen káplánok, hanem jó-módban kényelmeskedő urak követik el.

Bocsánat e kemény szavakért, de méltóztassanak csak a katolikus könyvkereskedők, kegyeskereskedők és ujság-kiadóhivatalok adós-névjegyzékét átfutni. Igaz, ritka kivételtől van szó, de így is szégyenpír fogja el az ember arcát!

Persze van e dolognak visszája is. Milyen elszomorító, megbotrántoztató, sőt felháborító, ha éppen

katolikus vállalatoktól, részvény- és magántársaságoktól, üzletektől stb. kapja meg az ember a legnehezebben vagy legkésebbben jogos követelését. Ezért katolikus papok nagy gondot fordítanak arra és ellenőrizték, hogy a vezetésük vagy irányításuk alatt álló katolikus vállalatok *pénz dolgában is a legmegbízhatóbbak legyenek!*

Fokozottabb és minősített jellemhiba, ha a pap vagy a szerzetes a szent ténykedésekkel kapcsolatban mutat vagy nyilvánít pénzhiséget vagy fukarságot.

Hála a jó Istennek, az Egyház már kiirtotta a mise-stipendiumokkal való kereskedést. (L. 827. 840. és 2324. can.) De milyen megvetésreméltó jellemre vall, ha egy plébános hétköznapi csak akkor miséz, ha stipendiumos miséhez jut.

Több főpásztor nagyon bölcsen megtiltotta az olyan közleményeket, amelyekben vallásos intézmények alamizsna fejében szentmisék szolgáltatását ígérnek.

Milyen káros hatást vált ki a hívekből, ha kiérzik, hogy a pap a szentmisét vagy más szent ténykedést a befolyt tiszteletdíj nagysága szerint értékeli.

Megtörtént: egy nyug. főigazgató elküldi inasát egy szerzetesrend főnökéhez azzal a kéréssel, hogy legyen szíves, látogassa meg és gyóntassa meg a főigazgató súlyos beteg anyját. A házfőnök először elhárítja magát a kérés teljesítését, mondván, hogy ez a plébános kötelessége, majd mindenféle nehézséggel áll elő. A szolgálta közben megemlíti, hogy a főigazgató 10 pengőt is küldött a rendház számára. A házfőnök erre rögtön ajánlkozott, hogy még abban az órában felkeresi a beteget.

A hívek ne érezhessék, ne is gyaníthassák, hogy mi a hivatásunkat *csak* pénzért vagy a minél több pénzért gyakoroljuk. A *rendetlen* pénzvágynak még a látszatát is kerülnünk. Mindnyájunknak el kell tudni mondani Szent Pállal: „Egyáltalában nem szokásunk, amint tudjátok, az alkalomkeresés a kapzsiságra, amire tanunk az Isten.” (I Tessz. 2, 5.)

P. Plus S. J. szépen mondja: „Mikor párbért

vagy más kötelező szolgáltatást kell követelnünk, lásák a hívek, hogy ez nehezünkre esik."

"A stóladíj szükséges rossz!" Talán ne fogadjuk el? Szó sincs róla! Az Úr Jézus (Lk. 10, 7.), Szent Pál (I Kor. 9, 13—14) és az Egyház gyakorlata egyaránt tanítja, hogy a papi ténykedés jogot ad a megélhetés eszközeire is. A „stóladíj” is idetartozik. Ezért ha adják, mindig fogadjuk el, már csak utódaink miatt is. Még a szegénytől is fogadjuk el, ha a visszautasítás rosszul esnék neki. Hiszen más alkalommal visszaadhatjuk neki különféle címen. Csak ne provideálaskor, mert különben megtörténhetik, hogy a szegények nagyon sokszor provideáltatják magukat.

Stóla tekintetében csak a következőket tartsuk szem előtt:

a) Teljesen szegényeknél *minden* egyházi ténykedés ingyenes. Tehát tőlük stólát ne *követeljünk*. Már csak azért sem, mert a zsellérek, napszámosok, cselédek, törpebirtokosok a sok gyermek miatt a stólának aránylag legnagyobb hányadát volnának kénytelenek fizetni, ami nagy és kiáltó igazságtalanságot jelentene.

Mily nagy világot is takar az a szív, amely a maga jussát átengedi a szegénynek. Ismerjük el, hogy vannak emberek, akiknek 10 fillértől való megváltás, főképp bizonyos időben, jobban fáj, mint ha mi 10 pengőt veszítünk!

Azelőtt nem egyszer fordult elő, hogy a magas esketési stóla miatt elmaradt az egyházi esketés.

b) Súlyos bünt követ el az a pap, aki a törvényesen megszabott stólát önkényesen emeli s ezzel voltaképp híveit zsarolja és a szent dolgokkal uzso-rát űz.

c) Az ú. n. „szabadstóla” a legnagyobb visszaélés. A legtöbb egyházmegyében már megszüntették.

d) Rendkívül elítélendő és csúnya, sőt súlyosan bűnös eljárás, ha a pap olyan szent cselekményekért követel stólát, amely őt meg nem illeti.

Idevág még az ú. n. imágaras is, ami nagyon szatócs-ízű. „Imádságért pénzt elfogadni nem szabad”

(Szombathely egyházm. zsinat). „Imádságért csak koldusok fogadnak el pénzt, de nem felszentelt papok.” (Faulhaber bíboros.)

e) Hiba, ha a pap ideges vagy türelmetlen a stóla „bevasalásában”, a nélkül, hogy a siettetésre ok volna.

f) Ahol a helyi körülmények javasolják és könnyen megtehetjük, váltassuk meg a stólát. Ezzel a pap is megszabadul néha valóban kellemetlen helyzetektől és a szegényebb osztályt se terheli aránytalanul jobban a hozzájárulás. Csak a luxusos — és különleges kívánságra lehetne megállapítani bizonyos stólát (persze csak az ordinárius útján).

Már Napoleon indítványozta az állami tanácsban a stóladíjaknak egy fix összeggel való megváltását. Ezt így okolta meg: „Ha a papok a vallásos ténykedéseket ingyen végzik, növeljük a vallás méltóságát, a szertartásoknak pedig emberbarátibb, jótékonyabb jelleget adunk. A születéseket, házasságokat és temetéseket, e három fontos alkalmat ne használjuk fel vallási haszonszerzésre” (Las Cases: Denkwürdigkeiten von St. Helena. VII. 195.)

g) Akik a stóladíjak *személyes* elfogadásával együttjáró kellemetlen vagy lealacsonyítónak vélt hatástól szabadulni akarnak, egyszerűen megbízhatnak másvalakit a stóla átvételével, pl. a kántortanítót, sekrestyést, egyházközségi pénztárost stb. Pl. városhelyen a temetési stólát a temetkezési vállalatok szedik be.

55. Fejezet † f. n.

A pénzügy körébe vágó tanácsok

1. Az első és talán legfontosabb tanácsunk, hogy nagyon fontos ok nélkül soha adósságot ne csináljunk. Adósságra ne vásároljunk. Inkább húzzuk össze magunkat, inkább nélkülözzünk egyideig és csak ha összegyűlt a szükséges pénz, vásároljuk meg az óhajtott dolgokat,

Az adós elveszti függetlenségét, folyton nyugtalanítja őt a tartozás kellemetlen érzése. A legtöbb adós a jövő nagyobb sikereiben bíz. Pedig a tapasztalat azt bizonyítja, hogy aki egyszer adóssággal kezd, rendszerint nem tud belőle soha kievickélni.

Erős akarátú, jellemes pap arra törekszik, hogy jövedelmén belül megélhessen. Dickens bölcsen mondja (Mr. Micawber szájából): „Ha évente 20 fontod van és ebből 19 és fél fontot költesz: ez boldogságra fog vezetni, de ha évi 20 font jövedelem mellett 20 fontot és 60 fillért költesz: ez romlást eredményez.” (David Copperfield.)

A kínai közmondás azt tartja, hogy az adós nem úr, hanem rabszolga. Greeley Horace pedig ezt a tanácsot adja: „Az éhségnél, hidegnél, lerongyoltságnál, megvetésnél és igazságtalan vádnál is sokkalta rosszabb az adósság. Ezért ha csak 50 filléred van is és egy hétig kell belőle élned, végy egy marék búzát és inkább rágódj azon, mint hogy valakitől egy dollárt kölcsönkérsz.”

Hadd közöljek itt egy szomorú esetet. Egy rendkívül derék, buzgó pap plébániát kapott. Adósságra gyönyörű bútort vett, felruházta magát, gazdaságát alaposan berendezte és amikor a házában mindene megvolt, tüdőgyulladásban, néhány napi betegség után váratlanul elhunyt. A jó plébánosnak volt egy nővére, aki saját bútorait is a plébániára hozta. Minden dobra került, még a plébános nővérének saját bútorai is. Óriási botrány, a hitelezők szidták, támadták az elhunyt papot, a nővérét, a püspököt, az Egyházat, a plébánia épületéből kiverték még az utolsó szeget is, a helyi iparosok bosszúból még a plébánia ablakát is beverték. Az utódnak is sok kellemetlensége volt az eset miatt.

Nagyon üdvös volna, ha az egyházmegye (valamely alaphól, az egyházmegyei takarékpénztárból stb.) a kezdő javadalmazásoknak megfelelő kezesség mellett néhány év alatt részletekben visszafizetendő kölcsönt folyósíthatna. Pl. a váci egyházmegye ily esetekben az

első évben kamatmentesen, a másodikban a rendes kamat fele, a harmadikban háromnegyede, a negyedik évben pedig teljes kamat ellenében ad kölcsönt.

Még jobb volna, ha nálunk is megvalósulna az amerikai rendszer. Itt a plébános a plébániájára csak a ruháit, könyveit és egy-két kedves vagy emléktárgyat viszi. A plébánia teljes berendezéséről az egyházközség gondoskodik. A plébános mindent felszerelve talál, még a konyhát, sőt sok helyen még az éléskamrát is. Hasonló az eset a káplánnal.

2. Vannak, előfordulhatnak oly esetek, amikor a legbecsületesebb és legtakarékosabb ember, család vagy intézmény, teljesen a saját hibáján kívül, kölcsönre szorul. Ha ilyenkor módunkban van kölcsönrel segíteni vagy menteni, ez felebaráti kötelesség!

De léha, könnyelmű, költekező egyéneknek soha ne adjunk kölcsönt! Akkor sem, ha égre-földre esküsznek, vagy szóval és írásban becsületszavukat adják, hogy hamarjában és pontosan visszafizetik a kölcsönt!

Ha nem adsz kölcsönt, lehetséges, hogy elveszted a kölcsönkérőnek barátságát, bár legtöbbször az illető inkább meggyőződik okosságodról, óvatosságodról és jó emberismeretedről!

Am ha léha, könnyelmű, gyenge jellemű egyének adsz kölcsön, egészen bizonyos, hogy kettőt veszítesz: a pénzedet és az ő barátságát. Az ilyen adós nemcsak nem hálás a kölcsönért, hanem a hitelezőben mindig az ellenségét, a rosszakaróját, a kártevőjét látja.

Ne adj kölcsönt meggondolatlanul, mert a legtöbb kölcsönkérő a maga hibájából szorul kölcsönre és mert *nem a szegények szoktak minket megpumpolni, hanem azok, akiknek nagyok az igényei.* Már Leonardo da Vinci édesapja mondotta: „Huncut, aki kölcsönkér és bolond, aki kölcsön ad” (t. i. a léha embertársnak).

Egy francia statisztikus megállapította, hogy 1000 adós közül 900 könnyelmű életet él, pontatlan, rendetlen jellemű, 60 átlag életű és csak 40 takarékos, szereny igényű, becsületes és feltétlenül megbízható.

Néha kellemetlen, feszélyező, sőt kínos meg-

tagadni a kölcsönt, főképp ha nagyobb rangú úr kéri, de fogadjuk meg egy, különben nagyon jótékony, de a kölcsön révén sokat csalódott prelátus-kanonok tanácsát: „Amily szemtelen arccal beállít hozzád, olyan bátran és határozottan utasítsd vissza kérését. Kölcsön tekintetében még a legjobb barátodban sem mindig bízatsz. „Nolite credere amico.” (Mich. 7, 5.) „Noli omni verbo credere.” (Kempis.) E sorok írójától is rengetegen kértek már kölcsönt, nálánál sokkal nagyobb urak, de alig két százaléka adta vissza.

Ha a szíves olvasónak kínos és feszélyezett a kölcsönt közvetlenül megtagadni, olvassa fel vagy a kölcsönkérővel olvastassa el e könyv idevágó részletét.

Tehát *csak jótékonyági alapon* adjunk kölcsön és az összegről való végleges lemondás tudatával, nem pedig a visszaadás reményével. Erre oktat maga a Szentlélek Úristen is: „Ne adj kölcsönt náladnál hatalmasabbnak. Ha pedig adtál, vedd olybá, mintha elvesztetted volna.” (Jéz., Sir. f. 8, 15.)

3. A 137. canon szerint egyházi személy az ordinaríus előzetes tudta nélkül nem vállalhat jótállást, még ha magánvagyonáról van is szó! Bölcs tilalom!

Csak egyetlen példa: rendkívül derék, becsületes, feltétlenül megbízhatónak ítélt úr egy paptól váltójótállást kért. A nagyon is óvatos és körültekintő pap az illető úr jó ismerőitől, sőt előljáróitól is kért tanácsot és információt. Mivel mindenki jó véleményt adott az illetőről, a pap vállalta a jótállást. Néhány hét múlva az illető adós idegrohamában öngyilkos lett és a szegény pap fizetéséből e sorok írásakor is állandóan levonják a jótállási összeg részleteit, pedig a jótállás már 9 évvel ezelőtt történt.

Ismét maga a Szentlélek óv a jótállástól: „Ne vállalj kezességet erődön felül. Ha mégis jótálltál, gondold reá, hogy azt meg is kell fizetned.” (Jéz., Sir. f. 8, 16.)

Számos pap egész életére keservesen megbánta, hogy jószívűségéből, barátságából, irgalomból, bajtársiaságból jótállt barátainak, sőt rokonainak.

Különösen a váltótól óvakodjunk minden vonatkozásban! Jobban, mint a tüztől és méregtől.

4. Óvakodjunk a hitelbe való vásárlástól és még jobban a részletre való vásárlástól. A részletre vásárlás a legdrágább és hozzá bizonytalan vásárlás. Inkább takarítsuk össze valamely portékához a szükséges összeget és akkor vegyük meg.

Különösen óvakodjunk az ismeretlen ügynökök ajánlotta vásárlásoktól. Ezek rendesen annyira ravasz és fondorlatos fogásokkal és furfanggal dolgoznak, hogy a vevőt csaknem minden esetben rászedik és megkárosítják. Ha veszünk is tőlük valamit, *soha ne írjunk alá nekik semmit*, mert az aláírt nyomtatvány szövege is rendesen akkora jogi furfanggal van megszerkesztve, hogy mindig az eladó érdekét védi meg és soha a vevőt.

1906-ban történt. A plébánia előtt estefelé megáll egy négy lóval vontatott cséplőgép. Egy úr beállít a plébánoshoz és kéri, hogy ő most hirtelen vakbél-irritációt érez és ezért kénytelen rögtön visszautazni a fővárosba. Ezért esedezve kéri a plébánost, engedje meg neki, hogy a cséplőgépet egy-két napra udvarában elhelyezhesse.

A jószívű plébános szívesen meghallgatta a kérést. A cséplőgépet bevontatják a plébánia udvarára.

„Nehogy — folytatta az ismeretlen úr — megbízom azt higgye, hogy a cséplőgépet elvesztettem vagy jogtalanul eladtam, kérem a plébános urat, igazolja, hogy a cséplőgépet két napra önnél helyeztem el.”

Majd megírta a nyilatkozatot és átnyújtotta aláírásra. A plébános átolvasás nélkül aláírta az iratot. Az úr még a cséplőgép kocsisát és a pap gazdaasszonyát is behívja és mint tanúkkal szintén aláíratja a nyilatkozatot.

Elmúlnak hetek, a cséplőgépért nem jön senki. Ellenben egy hónap múlva jön a felszólítás a gépgyár ügynökétől, hogy a plébános fizesse ki a cséplőgépet. Kitént, hogy a „Nyilatkozat”, amelyet a plébános úr olvasatlanul aláírt, rendes megrendelés volt. Mivel az írás *jogilag* kifogástalan volt, az ügy bíróság elé került.

A sok évi perlekedés kiegyezéssel végződött, amelyre azonban a plébános alaposan ráfizetett!

5. Az okos hallgat a pénzéről. Mert ha panaszkodik, únják és kerülük. Ha pedig dicsekszik, megpumpolják.

6. Vagyonunkat, főleg ha nagyobb javadalomról van szó, ne ötletszerűen és szakszerűtlenül kezeljük, hanem pontos költségvetéssel. Esetleg szakember véleményének kikérésével.

A vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak egy nagyon magas tisztviselője mondotta, hogy valahányszor a nagyobb és legnagyobb egyházi javadalmak kezelése körül nagyobb bajok mutatkoztak, hatalmas adósságok keletkeztek, vagy a teljes javadalmat zár alá kellett helyezni s i. t., mindig rájöttek, hogy a javadalom kezelése ötletszerűen és pontos, szakszerű költségvetés nélkül történt!

Szükséges, hogy az egyházi javadalmas tudja, mennyi a pénze, mennyire számíthat és mekkora kiadásai lesznek és így előre kimérhesse annak a bizonyos takarónak hosszát, amelyik alatt elnyújtózkodhatik a nélkül, hogy kellemetlen meglepetések és következmények fagyos levegőjébe kellene kidugnia lábát.

7. Ha takarékbba akarjuk helyezni pénzünket, inkább többre helyezzük, mint egybe, mert még jóhírű, sőt katolikus jellegű pénzüintézetek is csődbe kerülhetnek!

8. Néhány szó az adóról és a valuta-törvényekről!

Régebben vitatkoztak a hittudósok, hogy az adó-törvény pusztán lex penalis-e, vagy pedig a lelkiismeretben kötelez-e? Utóbbi esetben ex justitia commutativa vagy ex justitia legali-e?

Ma már mindenki elismeri, hogy a törvényes hatalom előírta igazságos adó fizetésére ex justitia legali kötelesek vagyunk. Nemcsak az engedelmességnek, hanem a hazaszeretetnek alapján is. Egyházi magán- és jogi személy pedig még a jó példaadás és a botrányok elkerülése végett se törekedjék kibujni a jogos és igazságos adófizetés alól. Már csak azért is védelmeznünk kell álláspontunkat, mert manapság minden adózást

megelőz az adóbevallás. Márpedig lehetetlen elképzel-
nünk hittudóst, aki a hazug bevallást védelmezné vagy
mentené. Végre a katolikus tan szerint minden törvé-
nyes hatalom Istentől van, tehát az állam a törvényes
adót is mintegy Istentől szerzett joggal követelheti.
„Adjátok meg a császárnak, ami a császáré!”

A valuta-törvények a bonum commune-re vonat-
koznak, tehát már nem tekinthetők mere poenalis-oknak.
Áthágásukkal vétünk a szeretet ellen, mert azzal az
Egyház, papság és szerzetesek hírnevét és tekin-
télyét veszélyeztetjük. Végre a valuta-törvények ki-
játszása ellenkezik az önszeretettel és az okossággal is,
mert az állam szervei ma oly éber figyelemmel ellen-
őrzik a valuta-bűnöket, hogy a „megcsípés” valószínű-
sége hatalmasan emelkedett.

56. Fejezet † f. n.

Mások pénze I.

A magunk egyéni, személyi és lelkipásztori érdeke
számos okból is azt kívánja, sőt követeli, hogy ne
gyűjtsünk nagyobb tőkét, ne halmozzuk a pénzt, ne
törekedjünk gazdagságra!

Ám ne követeljük a tőkegyűjtésnek és meggaz-
dagodás vágyának tilalmát vagy nagyobb mérvű meg-
szorítását világi híveinktől és egyházi vagy katolikus
jellegű intézményeinktől is!

„Az erkölcsi világrend — mondja Prohászka
püspök — nagy dolog, de anyagi szubsztrátum nélkül
meg nem áll. Látja, mi ketten születhettünk ezer ember
közül idealistáknak, akik egy ideálért tudunk koplalni
ha kell és meg tudunk halni érte, de mi lesz a többi
998 emberrel? Azoktól nem követelhetjük ezt. Tehát
ismétlem és kérem továbbra is: parlamentben és
mindenütt a szociális munkát, szociális szempontokat,
szociális kiegyenlítődést!”

Álkereszténység az, amely a lelki javak mellé

nem kívánja felebarátjának és híveinek a tisztességes élethez szükséges javakat is! „Paupertas maxima meretrix!” Rendkívüli személyektől elvonatkoztatva, nem élhet tisztességes lelki életet, aki földi értelemben sem tud tisztességesen megélni. Arra kell tehát törekednünk, hogy *minden* hívónk kellő anyagi helyzetbe jusson, minél kevesebb szegény legyen. A szegénység nemcsak a szegény számára szerencsétlenség, hanem mindazok számára, akiknek a szegényekhez köze van. Ezért mi magunk maradjunk csak szegények, de ne akarjuk a szegénységet mások és főképp ne intézményeink nyakába varrni.

Minek köszöni az üdvhadsereg és a legtöbb vallásos szekta gyors és nagy elterjedését? Annak, hogy az élő szón kívül pénzzel és pénzen szerzett ügyes propagandával dolgozik. Minek köszöni Morgan J. Divine nevű georgiai néger, a „fekete messiás”, hogy a fehérek és négerök milliói vakon követik és istenként tisztelik? Halljuk csak programját: *„Meg kell menteni azokat, akiket a bűn és nyomor az utcára vetett ki, mégpedig először a testüket kell táplálni, azután a lelküket.”* A szegény nyomorgókat és nincseseket összegyűjtve, először enni s inni adott nekik, és vallásos jellegű beszédeit mindig csak az étkezésük után intézte hozzájuk.

Minek köszöni Father Ch. E. Coughlin (olv. Káglin), az amerikai híres rádiós pap egyházi beszédeinek hallatlan sikereit? Ő maga egyszerűen, szinte remete módjára él, ellenben beszédeiben népszerűsíteni, aprópénzre váltani akarja a kereszténység nagy szociális gondolatait és „Gods Poor Society”-je révén sok-sok ezer szegényről gondoskodik.

És a misszionáriusok nem hasonlóképp cselekednek-e? Ahogy Istenről is mondja a Zsoltáros: „Oculi Eius in pauperem respiciunt.”

Ugyanez vonatkozik egyházi *intézményeinkre* is! Ahol az állam nem segíyezi az Egyházat: a pénzügy a pasztorációs tevékenységnek is lényeges része. Pénz hiánya miatt intézményeink háttérbe szorulhatnak, le-

maradnak vagy alulmaradnak. Még a jámbor társulatoknak is szükségük van anyagi alapra.

Mivel mentette meg XI. Ince pápa az egész európai kereszténységet a félhold fenyegető pusztításától? Előtte százhusz esztendeig a pápai udvar adóságokkal küszködött. Ő először rendezte az adóságokat, leszegényítette önmagát. „A leggazdagabb bíborosból lettem a legszegényebb pápa” — mondotta, majd észszerű gazdálkodással és takarékoskodással hatalmas összeget gyűjtött — a keresztény Európa számára. „Ezen a világon — mondotta — minden célhoz, bármilyen szent és magasztos legyen is az, két úton lehet csak eljutni: egyik az imádság, másik a pénz.” „Gyűjtötte a pénzt — mondja róla egyik kortársa — a fejével és a szívével, de nem a szívében!”

Az ország egyik mintaszerű plébániája annak köszöni fejlődő intézményeinek hatalmas sikereit, hogy a plébános tudott hatni híveire, hogy végrendeletben gondoljanak a katolikus intézményekre. De mindig csak általánosságban és elméletben. Meghatározott személyt soha nem beszélt rá erre vagy befolyásolt.

Bizony amikor másokról, főképp katolikus intézményeinkről van szó, ránk férne több életrevalóság, ügyesség, utánjárás, bátorság, helytállás, leleményesség, de egyúttal sok-sok bölcs óvatosság is, amiről a következő fejezetben lesz szó.

57. Fejezet † f. n.

Mások pénze II.

Mások pénzének, nevezetesen köz- és szentcélú pénzeknek kezelése ma egyike a legnehezebb, legbonyolultabb és óriási szakismeretet, tapasztalatot és óvatosságot igénylő feladatoknak. E téren nem elég a becsületesség, önzetlenség, jószándék és megbízhatóság. Ezek csak olyan általános és magától értetődő feltételek, akárcsak az élet, a levegő, a táplálék és egészség.

„Aki közpénzzel sáfárkodik, az zálogba adta becsületét.” (Herceg Ferenc.) De ez ma nem elég!

Az első szabály, hogy aki közpénzt vagy közvagyonot kezel, ezt *megfelelő nyilvánosság mellett* tegye.

A pénzt kezelők és ellenőrzők nem állhatnak a pappal első- vagy másodfokú rokonságban. A plébános még a templomi perselypénzt se számolja meg egyedül, hanem mindenkor vegyen maga mellé (egy vagy két) megbízható hívőt (pl. templomgondnokot vagy egyházközségi gondnokot). Ugyanők vezessék be az összeget a perselykönyvbe, amelynek megfelelő rovatát mindketten írják alá.

Hogy mindjárt a perselypénznél maradjunk, nagyon jó hatást vált ki, ha a plébános a szószékről vagy oltártól hetenként vagy hónaponként kihirdeti, hogy milyen összegű persely s egyéb adományok folytak be és milyen célra fordította azokat. Év végén együttes beszámolót ad híveinek.

Otthon, lakásunkban ne tartsunk nagyobb összegű közpénzt. Ezt hozzuk is tudomására a híveknek (betérés ellen is biztosíték!).

Ha az okosság megkívánja, hogy a saját pénzünkre jól ügyeljünk, fokozottabb és hatványozottabb gondosságot és óvatosságot követel a közpénzek kezelése, illetve kezeltetése.

Közpénzek kezelésére kizárólag *hozzáértő* és fel-tétlenül megbízható embereket alkalmazzunk. Számos nagy és sok sikerrel kecsegtető katolikus pénzügyintézmény megbukott vezetőinek hozzá nem értése, hiányos szakismerete miatt, akiket egy-egy szakképzett, de lelkiismeretlen ember orránál fogva vezetett és óriási módon megkárosított. Hányszor megtörtént, hogy az igazgatósági tagok aláírásukkal olyan évi mérleget hitelesítettek, amelyhez nem is konyítottak és amely tele volt hamis adatokkal, trükkökkel és furfangos, agyafúrt félreértelmezésekkel.

Ezért ne előkelő személyiségeket, neves egyéneket válasszunk a pénzügyintézetek elnöki székébe és az igazgatóságba, akiknek működése rendesen csak a

névalírássra és tiszteletdíj felvételére szorítkozik, hanem tapasztalt, lelkiismeretes, *szakképzett és kellő gyakorlattal* rendelkező egyéneket.

Nagyobb keretű közpénzek kezelésében mi papok nem válunk be! Ezernyi tapasztalat bizonyítja és igazolja ezt. Mintha e pontban Isten átka volna a papi szerzetesi kézen. Csak egy-két példa.

Az egyik egyházmegyében nagy pénzügyi tekintély számba ment egy kanonok. Püspökének és paptársainak legteljesebb bizalmát élvezte. Sőt világi pénzügyi körök is meghajoltak pénzügyi tudása előtt. Egyszer csak maga is rémülve döbbsent rá, hogy épp — a pénzügyintézetnél alkalmazott közeli rokona óriási összeggel becsapta.

Más: főpapi rangban levő plébános pénzügyi lángésznek számított. Mindenki irigyelte pénzügyi sikereit. Nyugalomba lépésekor tűnt ki, hogy milyen nagy „balek”, hiszékeny áldozat volt és mennyire kihasználták pénzügyi — naivitását.

Ismét más. Egy templom jótékonysági sorsjátékkal akart magán segíteni. A bonyolult játék szervezésével egy konzorciumot bíztak meg. Az eredmény? Csekken befolyt 30,000 pengő. Ebből a konzorcium 27,000 pengőt követelt. A templomnak jutott 3000 P. A csekken kívül beküldött pénzösszeg nagyságáról a templomnak nem volt módjában meggyőződnie.

Nem ezeket, hanem milliókat veszített a magyar egyház is a legjobb akaratú, tökéletesen megbízható, páratlanul lelkiismeretes, de hozzá nem értő, a pénzvilág fufangjaiban, fortélyáiban, cselszövéseiben járatlan papjai révén.

Manapság a pénzügy oly bonyolult, nehéz mesterség, annyiféle viszonya és összefüggése van az egész világhelyezettel, a pénzügyi berkekben annyi fogással, trükkökkel, csellel, fufanggal és erkölcstelen eszközzel dolgoznak, hogy még az igazi szakember is állandóan a csalódás, kínos meglepetés, veszteség és bukás veszélyében forog, hát még mi, becsületes, többnyire naívnul

hiszékeny, jólelkű, rövidlátó és pénzügyi téren laikus egyházi személyek!

Ezért tanácsos volna minden országban egy központi katolikus pénzügyi tanács felállítása, amelynek előzetes véleménye vagy tanácsa nélkül nem volna szabad sem személyeket alkalmazni, sem nagyobb pénzügyi műveletbe belekapni.

Katolikus intézmény soha spekulációba ne bocsátkozzék! Ne fektessen ingatlanba saját tőkéjét meghaladó összeget! Ne bízzunk senkiben se feltétlenül! Miért? „Azért nem bízom teljesen senkiben, mert elsősorban magamban se bízom teljes mértékben!”

Közpénz és közgazdaság tekintetében is nagyobb takarékoságra és *összefogásra* szorulunk!

Csak kapásból néhány példa! Mily óriási összegeket takaríthatnánk meg, ha nem minden egyházmegye külön adná ki directoriumát és sematizmusait, hanem az egész ország közösen, amint ezt például Angliában teszik. Az ezekben eszközlendő hirdetések révén ingyen lehetne előállítani ezeket a könyveket!

Mily óriási összegeket takaríthatnánk meg, ha pl. csupán a főváros összes katolikus szerzetházai, iskolái, intézményei, mondjuk a tüzelőt közösen vennék meg és osztanák széjjel. Egy szakember számítása szerint csak a fővárosi katolikus intézmények tüzelőjének együttes, nagybani vásárlásából szerzett megtakarítása elegendő volna évente egy-egy hatalmas új templom felépítésére.

Milyen óriási személyi, irodalmi, papír-, nyomdai és főképp pénzpazarlás történik a rengeteg hitbuzgalmi folyóirat révén, amelyről egy előző fejezetben bővebben szóltunk. Viszont mily hatalmas összegeket takaríthatnánk meg egy egységes hitbuzgalmi folyóirattal és mekkora erkölcsi, lelkipásztori és irodalmi előnyt jelentene az ilyen több százezres olvasóközönsséggel rendelkező sajtó!

Jótékonykodás

Egyházi személyek számára írt könyvben alig szükséges a jótékonykodásra szót vesztegetni. Az Egyházi Törvénykönyv szigorúan előírja, hogy az álláshoz mért tisztességes megélhetés után fennmaradt felesleget a szegényeknek kell juttatni, vagy jámbor célokra fordítani. (1473. c.) Az Úr adta és reánk bízta talentumokért számot kell adnunk!

„*Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequuntur*” és „*Beatius est dare, quam accipere*”, mondja az Úr Jézus. (Mt. 5, 7. és Act. Ap. 20, 35.)

Minden ember, aki idegen országba készül, beszerzi annak az államnak a valutáját. Mi az Isten örökké tartó országába készülünk. Ott csak a jótékonyosságra fordított pénznek lesz valuta- s kincsértéke. A többi vagy értéktelen lim-lomot vagy passzívát, tehertételt jelent. Ez az értelme és magyarázata az Úr Jézus jóakarató figyelmeztetésének: „Szereztek magatoknak barátokat a hamis mammonból, hogy mikor elmúltok, befogadjanak titeket az örök hajlékokba.” (Lk. 16, 9.) És: „Készítetek magatoknak meg nem avuló erszényeket, kifogyhatatlan kincset mennyben, hol a tolvaj hozzá nem fér és a moly meg nem rontja.” (Lk. 12, 33.)

Mégpedig életünkben adakozzunk és ne csupán végrendeletünkben. „*Ante mortem benefac et secundum vires tuas exporrigens da pauperi.*” (Ecclesiast. 14, 13.)

Halálunk után a pénz már nem a mienk. „Da tua, dum tua sunt, post mortem iam tua non sunt.” Másnak a pénzét jó célra adni nem érdem. Ha életünkben adunk jó célra, az bizonyosan és a maga egészében oda jut. De ha csak végrendeletben jelölöm ki a célt, adó, adminisztrációs, sőt esetleg perköltségek, hűtlenségek stb. révén jó része nem a szándékolt célra jut.

Vannak, akik jelentéktelen összegeket adnak jótékony célra és azt vélik, hogy sokat adtak, sőt bőkezűek voltak. Ámde a jótékonyoságnak arányban kell állni jövedelmünkkel és vagyonunkkal. A mi szemünkkel

talán eleget adunk, de kérdés, hogy Isten szemében eleget-e? „Ne legyen kezed kinyújtva elfogadásra és szükmarkú, mikor adni kellene.” (Jéz. Sir. f. 4, 36.)

Nem az a keresztyén adakozás, amikor morzsákat és filléreket vagy akár pengőket adunk, amelyeket alig érzünk meg, hanem az, amelynek magunktól való önkéntes megvonása fájdalmas, akár a foghúzás vagy egy végtagunk leszakítása, avagy egy nagy címnek elvesztése.

Emberi természetünkben rejlik, hogy nehezen szánjuk rá magunkat az adakozásra. Ezért lélektani szempontból jó s bevált szokás, hogy minden hónap elsején vagy végén tegyünk félre egy bizonyos összeget jótékonycélokra. Adott alkalommal azután már *nem a mi*, hanem a félretett, szinte idegennek érzett pénzből adakozunk.

Kérjük többször az Urat, pro gratia dandi, sőt pro passione dandi, a jótékonykodás szent szenvedélyéért.

Ne féljünk attól, hogy a jótékonykodás szegénnyé tesz minket. A tapasztalat mutatja, hogy a bőkezűek sohasem szegények. „Adjatok és adatni fog nektek, jó és tömött, megrázott és túlfolyó mértékkel . . . , mert amilyen mértékkel mértek, olyannal fognak visszamérni nektek.” (Lk. 6, 35. 38.) Ez természetes is, mert hiszen az alamizsnával magát Istent tesszük adósunkká: „Amit egynek e legkisebb atyámfiai közül cselekedtetek, nekem cselekedtetek.” (Mt. 25, 40.)

De meg ha szegényekké is válnánk a szeretet gyakorlása által, Páli Szent Vincével szólva, mily boldogság lenne az a tudat, hogy a *szeretet* juttatott minket nyomorba!

Amikor a párizsi érsek sajnálkozását fejezte ki egyik papjának, aki szinte túlméretezett jótékonykodása következtében néha maga is nagyon nyomorúságos helyzetbe jutott, a pap *ezeket* a nyomorúságos időpontokat „Les heures les plus précieuses de la vie”-nek, az élet legértékesebb óráinak nevezte.

Esetenkint szigorúak is legyünk, megkülönböztetve az érdemeseket és méltókat a méltatlanoktól, élőkő-

döktől és munkakerülöktől. Előbbiek rendesen szemérmesesek, önérzetesek, visszahúzódók, megértők és hálások. Utóbbiak hízelgők, tolakodóak, hazudozók, mértéket nem ismerők, hálátlanok, sőt, ha úgy gondolják, hogy csak némileg is háttérbe szorultak, gorombák, durvák, bosszúállók.

Mindig kár, ha adunk, sőt sokat adunk, de rosszul. Mennyi a jótékonyság álarca alatt pumpoló szélhámoskodás. Mennyi a jótékonyság intézményes hiénája. „Farkasokkal gyakorolt irgalmasság irgalmatlanság a bárányokkal szemben.” (Lessing.)

Semmi értelme sincs annak, hogy százféle kis egyesület jótékonyságot játsszék, zenéljen, szavaljon, színészkedjék és táncoljon és e címen kihúzza zsebükből a pénzt. A társadalom, de főképp a klérus áldozatkészségének nagyon sok vámszedője, sőt csalója akad. 1936-ban New-Yorkban lelepleztek egy „árvaházat”, mely nem is létezett, ellenben nevével visszaélve, néhány csaló sokezer dollárt gyűjtött az egyházaktól. Nemrég a bécsi törvényszék elítélte Korasek Anna koldusasszonyt. Kiderült, hogy családi háza és több bécsi házrésze van. Férjével együtt áramvonalas Steyergépkocsit vett. Végigautózták az egész országot. Minden falu előtt megálltak. Az asszony rongyos ruhában végigkoldulta a falut. Első útja mindig a plébánoshoz vagy kolostorhoz vezetett. Férje pedig ezalatt havanna szivarokat szítt a kocsiban.

Ecsedy Gyula volt zámolyi plébános minden segélyért kérőnek kedvesen csak ennyit mondott: „Szívesen adok, de előbb fűrészeljen el egy *hasáb* fát és aprózza fel.” Tizenkét esztendőn át egyetlenegy hasáb fát sem tudott ily módon felapríttatni.

A jótékonyságnak rákfeneje az inividuális adakozás és az ötletszerűség. A helyes jótékonyság feltétele: a rendszeresség, a szervezés, összefogás, szoros együttműködés, alapos s megbízható környezettanulmány, ennek alapján megszerkesztett részletes személyi adatfelvétel és szegény-kataszter, és ami mindennél fontosabb:

intézkedések a szegénység, nyomor és bajok megelőzésére és megakadályozására.

Az alamizsna-osztogatás helyébe szükségesebb volna az adomány fölöslegessé tétele. A szegényeket a filléres és tányéros segélyezés gyámkodása alól fel kellene oldani és az önálló kereset képességére kellene nagykorúsítani. A levél és szár segítése helyett a gyökeret kellene orvosolni. A helyi érzéstelenítés és tünetkezelés helyébe az egész szervezet gyógyítása a fontos.

Sajnos, még nagyon messze állunk attól az eszményi céltól, hogy az állam *minden* tagjának megadhatnók az emberi méltóságnak megfelelő életlehetőséget. A falusi és tanyai Karitás még hátrányosabb helyzetben van, mint a városi!

Szükség volna egy alapos, kimerítő és gyakorlati Karítász-szakküre is.¹ Szükséges volna minden plébánián és szerzetesházban az összes helyi, országos és nemzetközi jótékonyági egyesületek és szervek pontos névsora. Végre szükséges volna a teológián is szakszerűen előadni a jótékonyág elméletét és gyakorlati módszereit.

Adakozásnál nagyon sokat nyom a latba annak a módja s stílusa.

Ha pl. alamizsnát adunk vagy segélyt osztunk szét, ne dobjuk, vessük azt oda lélektelenül, érzéketlenül, büszkén, dölyfösen, mogorván, kelletlenül, bántóan, hanem jó szívvel, kegyes lélekkel, mosolygós arccal, jóakarattal, kedves szavak kíséretében. Hidegen és mereven adott alamizsna inkább sért, mint enyhít. Inkább ne adjunk, mint szeretetlenül, haraggal, bosszúsággal és bösz tekintettel.

Stolz Albán vak koldus markába alamizsnát nyomott néhány szó kíséretében. „Köszönöm, főtiszteendő úr” — mondotta rá a vak. „Honnét tudja, — kérdezi Stolz — hogy én pap vagyok?” „Mert csak

¹ Németországban már megszületett egy ilyen mű: Univ.-Prof. Dr. Heinrich Weber: Caritaswissenschaft. Két kötet, 1938—1939. Caritasverlag.

pap tud ilyen szelíden szólni az emberhez" — válaszolta a koldus. *Fiat applicatio!*

Ugyanez a Stolz A. mondja: „Ha a szegényt megajándékozod, ne keresd elő mindennek a legalját. Gondold el, hogyan fogod magadat az ítélet napján szégyelni, ha az Úr felmutat egy rongyos inget és így fog szólni: ezt te adtad!”

Érdemszerzés dolgában nagyon számítanak az adakozás körülményei is. Csak egy példa: nyáron találkozzunk koldussal. Belenyúlunk zsebünkbe és már is adjuk a garast: kis érdem. Fagyos télben a kísértés már ezt súgja fülünkbe: Hazudj, hogy nincs nálad pénz. De te legyőzöd a kísértést. Megállsz, pedig sietős az utad. Lehúzod a jól begombolt kesztyűdet, kigombolod a télikabátodat, nagynehezen kihúzod reverendazsebedből az erszényt, fagyos ujjaddal kikeresed a szegénynek szánt összeget és azt kedvesen, barátságos szóval és jóakarattal sugárzó arccal adod át neki. Érdemed nagy és gazdag Isten és ember előtt!

Az evangéliumos szellemű jótékonyság gyengéd, diszkrét, találékony, a szegénynek nemcsak az erszényén, hanem a lelkén is segíteni óhajt, tiszteli benne az emberi méltóságot és nem vár sem hálát, sem ellenértéket vagy viszonzást.

59. Fejezet f. n.

Világi bíróság előtt

A) Mint tanú

a) A tárgyalás előtt:

Ha a tárgyaláson fontos okból (pl. betegség, hivatalos távollét, stb.) nem jelenhetünk meg, ezt a körülményt — okmányokkal (pl. orvosi bizonyítvánnyal) felszerelten — jóelőre jelentsük a bíróságnak, mert különben távolmaradásunknak súlyos következményei lehetnek. Ha a megjelenést éppen a tárgyalás idejében

fellépő ok gátolja (pl. provízió), akkor először telefon vagy távirat útján, utána pedig okmányokkal igazolt hivatalos levélben mentsük ki magunkat.

De a magunk részéről törekedjünk a megjelenés minden akadályát elhárítani, már csak azért is, mert ezzel másoknak, pl. a hiába idézett tanúknak, súlyos anyagi károkat okozhatunk.

b) A tárgyaláson:

Első kötelességünk legyen a pontos megjelenés. Ezzel nemcsak a bíróságnak és a feleknek, hanem állásunknak is tartozunk.

A bíróság az egyes napokra előjegyzett tárgyalások (perek) kezdő idejéül csaknem mindig az aznapi hivatalos idő *kezdetét* jelöli meg. Vagyis mondjuk, hogy egy napra tíz pert tűz ki, mind a tíz pernek érdekelt személyeit d. e. 9 órára idézi be. Ez azért történik így, mert nagyon gyakran megtörténik, hogy egy-egy tárgyalás valamilyen okból elmaradván, az utána következő azonnal meg lehessen kezdeni. Ne méltatlankodjunk tehát, hogy az idézésben jelzett időponton túl várakoznunk kell. Ezért tanácsos a bírósági épületbe valami olvasnivalót (pl. breviárium, ujság stb.) elvinni, hogy a várakozási időt ne kelljen hiába töltönnünk.

Ha az előszobában (várószoba, folyosó) hideg lenne vagy az ottartózkodás valamely okból kellemetlen lenne, bátran bemehetünk az előző bírói tárgyalásra is, mert ezek nyilvánosak, hacsak a bíróság zárt tárgyalást nem rendel el.

A bíróságnak a tárgyalási terembe való lépésekor álljunk fel. A *mi* tárgyalásunk alkalmával addig nem ülünk le, míg a bíróság számba nem vett és le nem ültet minket.

Valahányszor szól hozzánk a bíróság, felkelünk. A feltett kérdésekre nyugodtan, röviden, világosan, tárgyilagosan és mindig az illető tárgykörben maradva válaszolunk. E válaszokban ne engedjük, hogy akár egyéni, akár hivatási körülmények befolyásoljanak minket (pl. valamelyik hívünk nagyon vallásos vagy ellenkezően istentelen, papfáló).

A bíróság előtt mindenképen kerüljük a kirívó, kihívó, pökhendi viselkedést. Soha, senki ellen ne használjunk sértő, de még csak ingerült hangú szót vagy taglejtést se. „Ne perelj a bíróval, mert úgy ítélkezik, amint jónak látja.” (Jéz. Sir. f. 8, 17.)

Viselkedésünkben lássék meg a bíróság és az igazságszolgáltatás iránt érzett tiszteletünk, önuralmunk és higgadtságunk.

A vádlotthoz csak a bíróság útján intézhetünk kérdéseket.

Ha valamelyikünk köztisztviselő, tanár, szerzetes, a hivatalos titoktartás körébe eső ügyekben megtagadhatjuk ugyan a vallomást, de nehogy e miatt újabb tárgyalásra és megjelenésünkre kerüljön a sor, már a tárgyalás előtt szerezzük meg a szükséges felmentést a hivatalos titoktartás kötelezettsége alól a saját előjáróságunktól.

A szentgónásban hallott körülményekről természetesen soha, semmi körülmények között sem szabad semmit sem közölnünk.

A tanúvallomást megtagadhatjuk még, ha a felek valamelyikének felmenő vagy lemenő ági rokonai, unokatestvérei és ezeknél közelebbi oldalrokonai, felvagy lemenő ági sógorai, örökbefogadott vagy nevelt gyermekei, gyámjai, gondnokai vagyunk.

A tanúk járandóságát a bíróság határozza meg. Megesketéskor felállunk, balkezünket szívünkre tesszük, jobbkezünket első három kinyújtott ujjal mellmagasságba emeljük.

Ítéletki hirdetés elején ismét felállunk, de az ítélet legfőbb forrásának megemlítése után (hazánkban e szavak után: „A magyar Szent Korona nevében”) leülhetünk. Valahányszor az említett legfelső szavak elhangzanak, mindig fel kell állnunk.

A tárgyalás befejezésekor a bíróság jelzi, hogy távozhatunk.

B) Mint sértett

Számos okból ajánlatos, hogy egyházi személy minden, még világiak ellen vagy világiak részéről ellene beadott panaszt vagy vádat is, a bírói tárgyalás előtt jelentsen főpásztorának, illetve szerzeteselőjárójának.

A bírósági tárgyalásra gondosan és alaposan készüljünk! Ott szerényen, de keresztény és papi öntudattal s méltósággal beszéljünk és viselkedjünk.

Maga az eljárás ugyanolyan, mint a tanúzásnál. Ha ügyvéddel jelenünk meg, a részletekről úgyis ki fog bennünket oktatni.

C) Mint vádlott

A B) pontban („mint sértett”) mondtak fokozott mértékben ide is vonatkoznak!

A vádlott kénytelen a vádlottak padján megjelenni.

Bármily ártatlannak érezze is magát az egyházi személy, a bíróságnak mindig adja meg a kellő tiszteletet.

Válaszoljon papi méltóságának és ártatlanságának önérzetes tudatában, de nem büszke, kihívó, fölényes vagy sértő módon!

A tárgyaláson addig ne üljön le, míg a bíróság erre fel nem szólítja. A bírónak, valamint az ügyésznek minden kérdésére állva adja meg a választ.

Ha pedig — amit ne engedjen a jó Isten — valóban megtörtént bűn miatt kellene állnunk a vádlottak padján, bűnünk töredelmes, férfias, bátor megvallásával és az enyhítő körülmények rövid, velős, átgondolt felemlítésével törekedjünk könnyíteni helyzetünkön és enyhébb ítéletet kérni.

Ha nagyobb bűnről van szó és súlyosabb büntetésre, sőt azonnali fogvatartásra lehetne számítani, tanácsos, hogy az egyházi személy ú. n. papi civilben jelenjék meg és ne reverendában.

Az alsófokú ítélet ellen természetesen fellebbezéssel élhetünk.

Az utcán

Assisi Szent Ferenc szokta mondani testvéreinek: „Menjünk sétálva prédikálni.” Ha valahol, hát az utca nagy nyilvánosságában van okunk az illemre s udvariasságra ügyelni és ezzel jópéldát mutatni. Az utcán is úgy viselkedjünk, mint ahogyan azt másoktól megkívánjuk. Hiba, ha kevés súlyt fektetünk arra a hatásra, amelyet az utcán a járókelőkre és ismerősökre, főképp híveinkre és lelki gyermekeinkre gyakorolunk.

Mielőtt az utcára lépünk, győződjünk meg arról, hogy külsőnk tetőtől-talpig rendben van-e.

Járásunk legyen egyenes, természetes, fesztelen-nyugodt, komoly, férfias, egyenletes és korunknak, állásunknak megfelelő. Lépésünk ne legyen se nagyon hosszú, se nagyon rövid. Ne legyen vontatott, nehézkes, lomha, álmos, színészkedő, de rohanó se. Csak akkor siessünk, ha nagyon súlyos beteghez hívnak!

Ismertem egy városi plébánost, aki az utcán nem „ment”, nem is sietett, hanem állandóan rohant. Valaki megjegyezte róla, hogy kergeti a szelet. Azóta mindenki szélkergetőnek nevezte.

Egy szerzetes meg olyan keményen, szinte vadul lépegetett, mint egy birkózó, mikor a porondra készül.

Lehetőleg ne bujtassuk el kezünket a zsebekbe, kivéve ha télen a nagy hideg ellen akarunk védekezni.

Botunkkal, ernyőnkkel ne hadonásszunk, másokat ne zavarjunk.

Templom, fészület, szent szobor, hősi emlék előtt, körmenettel, temetéssel való találkozás és a nemzeti zászló elvonulása esetén *tisztelettel* emeljük le kalapunkat!

Az utcán való köpködés nemcsak a jóízlést és tisztességtudást sérti, hanem a köztisztaság és közegészség ellen való kihágás is.

Nagy illetlenség utcán enni, harapni, torkoskodni (cukor, perec, gesztenye, fagylalttölcsér).

Ne szemeteljünk az utcán. Még a villamos- vagy

autóbuszjegyet se dobjuk a földre. Arravaló a ma már mindenfelé alkalmazott hulladékgyűjtőkosár.

Nem illik az utcán olvasni (ujszagot sem!) vagy a közönségnek járás-keelését más módon akadályozni.

Nem illik egyházi személyekhez az utcán való dohányszás. Ez az önuralom hiányára vall!

Nem illik a fütyörészés, duruzsolás, mormogás és hangos torokköszörülés.

Ne nézzük az erkölcsöt sértő mozi-reklámképeket!

Nem illik nyitott ablakon át idegen lakásba tekinteni.

Egyházi személy lehetőleg ne térjen be nyilvános utcai buffetbe.

Ha csoportosulásokat, tömeg-gyülekezést veszünk észre, ne vegyülünk közéjük mi is, hanem tartsuk magunkat távol, hacsak nem érezzük, hogy papi mivoltunkban akár lelki, akár más módon valakinek segítségére lehetünk.

Ha kalapunkat elkapná a szél, csak nyugalommal és méltósággal kövessük és — nevetve vagy mosolyogva, nehogy rajtunk nevéssenek. Ahogyan az angol mondja: "If you laugh at yourself, other people will not laugh at you!" (Ha magadon nevetesz, nem nevetnek rajtad.) Különben mindig akad valaki, aki felemeli a guruló főveget. Csak ha a kocsíútra ragadná kalapunkat a szél, hagyjuk inkább veszni kalapunkat, hogysen a nagy kocsiforgalomban életünket vagy épségünket veszélyeztessük.

A hatósági előírásokhoz és a rendőrök irányításához szigorúan alkalmazkodjunk!

Másokkal az utcán való találkozásra vonatkozóan a következőket tartsuk szem előtt:

Nem illik érdeklődnünk, hogy az ismerős honnan jött és hová tart?

Utcai beszélgetésünk legyen halk! Óvakodjunk a hangos nevetéstől, feltűnő kézmozdulatoktól, általában mindentől, ami a járókelők figyelmét reánk irányíthatná.

Széles járdán a korban vagy rangban idősebbet a jobboldalunkra engedjük. Ellenben, szűk járdán

vagy ha a jobboldal sárosabb, kellemetlenebb lenne, mindig a járda szélén, illetve a kellemetlenebb oldalon megyünk. Még szűkebb helyen az illetőt előre engedjük.

A járás ütemében, a lépések nagyságában és a fordulatban mindig a magasabb rangúhoz igazodunk.

Ha hárman mennek, a rangban vagy korban legidősebbet a középre engedik. Többen, mint hárman a járdán ne járjanak egy sorban.

Ha sétatársunk valamely okból elmaradt, illik őt bevárni.

Illik, hogy a szűkebb járdán idősebbeknek, hölgyeknek kitérjünk.

Ha éppen nővel kényszerülünk menni, őt úgy kezeljük, mint nálunknál rangban idősebbet, kivéve ha az illető tanítványunk, alkalmazottunk, hozzánk viszonyítva nagyon fiatal vagy nálunknál jóval alacsonyabb társadalmi állású. Boldogult Prohászka püspök a sokgyermekes anyákat az utcán is feltűnő figyelmességgel tisztelte meg, mégha a legszegényebb osztályból valók voltak is.

Mással a járdán megállni és tárgyalni csak kivételesen és nagyon rövid időre szabad.

Ha nekünk valakivel mégis meg kellene állnunk az utcán, vonuljunk félre a fal mellé vagy a járda szélére, nehogy akadályozzuk mások járását. Ha pedig a velünk sétáló áll meg egy harmadik előttünk ismeretlen személlyel, álljunk félre annyira, hogy az illetők bizalmas dolgokat is megtárgyalhassanak.

Nem illik az utcán másokra ujjal mutogatni!

Ha híveinkkel találkozunk, legyen az földműves, gyárimunkás vagy tanítványunk, fogadjuk köszöntésüket szeretettel s hálával, ne sajnáljuk fővegünket tisztességesen leemelni. Legyen hozzájuk mindig egy-két szíves, kedves, barátságos szavunk. A szívélyes, barátságos, közlékeny papot kedvelik a hívek, a zárkóztatott, szótlant, mogorvát ki nem állhatják s kerülik.

Akárhányszor megtörténik, hogy útközben valaki sértően viselkedik velünk szemben. Szóval, gúnyos megjegyzéssel („nem lesz szerencsém”), sőt leköpéssel. Ilyen-

kor emelkedjünk a gúnyolók vagy sértegetők lelkülete fölé. Krisztus Urunk mintájára és az Ő kedvéért szívesen, sőt örömmel tűrjük el a sértést. Máskor talán helyénvalóbb lesz, ha komikusan fogjuk fel a dolgot. Szívből kacagunk. Ilyenkor néha megfordul a dolog, inkább megnyerjük a gúnyolót és a jelenet tanúit. Látják, hogy van bennünk humor és ez mindenkinek tetszeni, sőt imponálni szokott. De soha ne induljunk fel, ne feleselgessünk, ne viszonzozzuk a górombaságot és sértést hasonló nevetlenséggel! Ezzel még senkit meg nem nyertünk, jobbra nem tettünk!

P. Hübl Tádét, Hofbauer Szent Kelemen legkedveltebb munkatársát az utcán egy siheder szemtelenül ócsárolta, a végén pedig leköpte. A Páter szelíd mosollyal szólt: „Kedves testvérem, köszönöm önnek ezt a kópést! Mily jutalmam lesz érte Krisztustól, hiszen őérette kaptam.”

A fiatalember törte a fejét e szavak értelmén, elannyira, hogy nemsokára vágyva-vágyott az ismeretlen pappal ismét találkozni. Mikor e vágya néhány nap múlva sikerült, odament a paphoz, kezét csókolt neki és bocsánatáért esedezett.

Az utcán nagyobb vagy súlyosabb csomagot ne cipeljünk!

Kutyát ne vigyünk magunkkal a nyílt utcára. Paphoz nem illő, nagyon kellemetlen helyzetbe hozhat bennünket kutyánknak egy másik ebbel való találkozása!

Jelen fejezetet még egy gyakorlati kérdéssel akarom tetézni, amelyről kevés szó szokott esni, pedig jelentősége elég fontos. Értem a papok és szerzetesek Úrangyala-imádságát, ha az erre felhívó harangszó az utcán éri őket.

Világos, hogy harangszókor nem hagyhatjuk el az imát az utcán sem. Különben joggal megütközhetnének rajtunk a hívek, főképp faluhelyen, ahol öregjé-apraja felfigyel a déli s esti harangszóra és legtöbbször el is végzi az imáját.

Viszont akárhányszor megesik, főképp korosabb személyeknél vagy nagyon hideg, fagyos időben, hogy

egészségük komoly veszélyeztetése nélkül még a harangszó komoly perceire sem vehetik le kalapjukat.

Mi hát a teendő, hogy egészségünket se veszélyeztessük, híveinket se botránkoztatassuk meg. Álljon itt néhány tanács:

a) Könyörtelenül követeljük meg a harangozóktól, hogy hideg s esős időben *röviden* harangozzanak. Elég egy perc! Rendesen a kelleténél jobban ki szokták húzni a harangozási időt, főképp ha gyermekek harangoznak.

b) Városhelyen, ahol több a templom, rendkívül ügyeljünk arra, hogy minden templomban egyidőben harangozzanak. Nagyon bosszantó, ha az egyik kerületben a harangszóra elimádkoztam az Úrangyalát, a másik kerületbe lépve, ott meg éppen kezdik a harangozást.

c) Téli időben zsebünkben állandóan hordhatunk egy pileolust vagy kamaurát vagy egy kis összehajtható, ú. n. utazósapkát és harangszókor rendes kalapunkat kezünkben tartva, amazt tehetjük fejünkre. Ha nincs ilyen pótfejtédőnk, úgy is segíthetünk magunkon, hogy a kalapot a fejünkön hagyjuk, de kezünket mellünk előtt *imádságszerűen* összekulcsoljuk. Mindkét esetben a hívek látják, hogy imádságba merültünk.

d) Kisebb helyeken, a plébános a templomban és iskolában többízben előre kihirdetheti, hogy magas kora vagy betegesen érzékeny feje miatt kedvezőtlen időben harangszóra nem veheti le kalapját és kéri híveit, hogy e miatt ne ütközzenek meg rajta.

61. Fejezet † f. n.

Utazás

Utazzunk-e? Értem itt a nem hivatásos és hivatalos, hanem a magánjellegű és a saját akaratunktól függő utazást. A következőkben az „utazás” szót „U.” betűvel fogjuk jelezni.

A magánjellegű U.-nak van sok jó és árnyoldala. Jó oldalak: az ember tanul, tapasztal, okul, szellemi látóköre tágul, elveszti egyoldalúságát; saját hazájában és portáján is felfedezi a jó és rossz oldalakat, az újabb tennivalókat és mulasztásokat. Az U. a napi munkából való kikapcsolódást, üdülést, nyugalmat, erőtgyűjtést, élvezetet is jelent. U. közben elfelejtjük bajainkat, abbahagyjuk gondjainkat.

Egyik-másik kissé több szerénységre is szert tehet. Pl. ha látja, hogy személyi, plébánosi, kanonoki, házfőnöki nagyságát a saját területén kívül éppenséggel nem veszik tekintetbe. Ha paptársakkal jön össze, akik őt általános vagy nyelvtudásban, ügyességben, jártaságban, a társalgás művészetében stb. felülmúlják. Ha emberekre akad, akik nem hajlandók minden kijelentését ellentmondást kizáró tekintélyszóként elfogadni, mint otthon saját hívei vagy hozzátartozói.

Emberismeret szerzésére és jellemtanulmányokra is alkalmas az U. Pl. az emberek önzését és kíméletlenségét a vasúti és villamoskocsikban kitűnően tanulmányozhatjuk.

Az U. közelebb hozza egymáshoz a lelkeket. Leomlanak a régi ellentétek és félreértések válaszfalai. Ezzel önkénytelenül is a megértés békéjét, a kölcsönös megbecsülést és rokonszenvet mozdítjuk elő.

Az otthont is jobban megbecsüljük. Az U. végeztével egyik legnagyobb örömünk — a hazatérés.

De lehetnek az U.-nak árnyoldalai, sőt veszélyei is. Az ember könnyen felmentve érzi magát az otthon megszokott ájtatossági gyakorlatok, pl. elmélkedés, hétköznapi misézés, lelkiismeretvizsgálat stb. alól. Nem köti őt az előljárók, ismerősök ellenőrzése, bírálata. A szabadság szabadossággá fajulhat. A szabadság nagy kísértés! Ezért igaz marad Kempis állítása: „Qui multum proficiscuntur, raro sanctificantur”, amit valaki így fordított magyarrá:

„Akik sokat járnak-kelnek,
Szent étellel ritkán remekelnek.”

Igy érthető meg, hogy a Consistorialis Congre-

gatio 1918 dec. 30-án nagyon szigorú feltételeket szabott a külföldre utazni szándékozó papok elbocsátó és befogadó püspökeire, mégpedig sub. gravi. (A. A. S. XI. 39. s. köv.)

Minden attól függ, milyen célból, mennyi ideig és hogyan utazunk.

A szent célú, pl. apostoli, hivatalos, missziós U.-okkal természetesen mindig együttjár a jó Isten szent áldása. Mennyit utazott és szenvedett Szent Pál apostol, Xav. Szent Ferenc, Fer. Szent Vince és annyi más világjáró szent.

A hivatásos jellegű U.-hoz számítjuk a vallásos jellegű és tudományos kongresszusok látogatását, kegyhelyek és búcsújáróhelyek, gyógyfürdők felkeresését, az orvosrendelte levegőváltoztatást, tanulmányutakat, idegen nyelvek alapos elsajátítása végett tett U.-t, s hasonlókat.

A tisztán s kizárólag üdülés és szórakozás végett tett U.-ok is megengedettek, hasznosak, sőt szükségese-
sek lehetnek, de ezeket nyugodt lelkiismerettel csak két feltétel alatt vállalhatjuk. Az egyik feltétel, hogy U.-unkkal *nem rövidül meg és nem szenved kárt hivatásos kötelességünk*. Illetve oly helyettest állíthatunk magunk helyébe, aki a hívek lelki gondozásának kára nélkül pótolhat minket.

A másik feltétel, hogy az U. ne tartson túlságosan hosszú ideig és ne utazzunk nagyon is gyakran, derűre-borúra. Plus S. J. oktatóan mondja: „A pusztán kényelemből, szórakozásból vagy utólagos dicsekvésvágyból *hosszabb időt* utazással töltött papokból még nem került ki kanonizált szent.”

Még egy lélektani megállapítás.

Vannak nyugtalan lelkek, akik minden fontosabb vagy lényegesebb ok nélkül, szinte cél nélkül, bolyonganak, utazgatnak. Nem érzik magukat jól, ha időről-időre és gyakori időközben nem utaznak el hazulról. Pl. ismertem egy vidéki esperesplébánost, aki csaknem minden héten a fővárosba utazott. Ha kérdezték tőle, miért, nem tudott rá megfelelő okot mondani.

Viszont egy fővárosi szerzetestanár alighogy elvégezte szombaton az utolsó óráját, máris szaladt az állomásra és hol ide utazott, hol oda, mindig máshová.

Az ilyen lelkek szabadulni igyekeznek otthonukból, falujukból, irodájukból, templomuktól, gyóntatószéküktől, iskolájuktól, katedrájuktól, tanítványaiktól. Szeretnének távozni messze-messze!

Miért? Azt mondják, üdülésre, pihenésre. De ha komolyan megvizsgálnák lelkiismeretüket és akarnának vagy tudnának nagyon őszinték lenni, meg kellene vallaniok, hogy voltakép gyáván *szökni* akarnak az élet tövisei és kellemetlenkedései elől. Nem elég erősek arra, hogy helyükön maradjanak. Otthon már nem urai a helyzetnek. Nem tudnak megbirkózni feladatukkal, hivatásukkal, káplánjukkal, híveikkel, béreseikkel. Szóval szöknek a nehézségektől, a kellemetlenségektől, a helytállástól, a kötelességtudat lidércnyomásától, egyszóval a reális élettől és az igazi hivatásuktól.

Az erős megbirkózik mindezzel. A gyenge, erőtlens, fáradt, nyugtalan testvér nem bírja hosszabb ideig. Felmondja a küzdelmet. Ha nem tudja vagy nem akarja felmondani mindenkorra, hát felmondja időről-időre és alig várja az alkalmat, a jogcímet és ürügyet, hogy — utazzék, helyesebben, hogy meneküljön.

62. Fejezet f.

Az utazás előkészítése

Ha okosan, gondtalanul és kellemesen akarunk utazni, jó eleve, alaposan, nyugodtan és gondosan elő kell készülnünk rá. Az U.-t tervszerűen fel kell építenünk. Ezzel egyúttal elejét vesszük az U. előtt jelentkező idegességnek is (Reisefieber).

Ha már megállapítottuk, hogy hová utazunk, szerezzük be és tanulmányozzuk az idevágó szak- és utazási könyveket, útleírásokat. Egyúttal kérjük ki azok-

nak a tanácsát, akik már a tervezett utat megtették.

Tanárok és hitoktatók természetesen csak a szokásos nyári és évközi szünidőt használhatják fel U.-ra. De aki csak teheti, kerülje az U.-t a fődényben. Ilyenkor minden túlszűfolt, az embert nem látják szívesen, a jobb szobák elfoglaltak és minden jelentékenyen drágább, mint egyébkor.

Az elő- és utóidényben kényelmesebben utazhatunk, mindenütt szívesebben fogadnak minket és minden sokkal olcsóbb és jutányosabb. Városok megtekintésére legalkalmasabb a tavaszi és őszi idő, hegyi kirándulásra az ősz, a déli országokban a tavasz s í. t.

Az U.-ra állítsunk össze megfelelő programot is. De ez ne legyen annyira zsűfolt, hogy mindenegyres órát lefoglaljon. A rossz időjárás és száz más körülmény keresztülhúzhatja a legszebb számítást. Inkább akarjunk nyugalommal kevesebbet megnézni, mint sebbel-lobbal és loholva sokat.

Jó előre gondoskodjunk az útlevélről, hozzá szükséges fényképről és a vízumról. Érdeklődjünk az esetleges utazási kedvezmények felől. Pl. havi-, heti-, bérlet-, menettérti jegyek, fürdői kedvezmények stb.

Lássuk el magunkat amaz országok valutájával, amelyekbe utazunk vagy keresztülutazunk. Gondoskodjunk elegendő pénzről, illetve bankfedezetről. Gondoljunk arra, hogy számos előre nem látott kiadásunk lehet (orvos, gyógyszer, ruhaszakadás, autó stb.). Inkább 50 pengővel többet vigyünk, mint eggyel kevesebbet.

Viszont a pénzt, illetve ennek legnagyobb részét ajánlatos nem pénz alakjában magunkkal vinni, hanem valamely bank vagy menetjegyiroda részéről kiállított hitellel, vagy csekk (traveller cheque) alakjában, amelyek a világ minden jelentékenyebb bankjában beválthatók.

Aprópénzt is bőven vigyünk magunkkal (autó, hordár, ministráns, borraivaló stb.).

Útra csak az okvetlenül szükségessé vigyük magunkkal. Viszont a szükségességből ne felejtünk otthon semmit! E végett feltétlenül ajánlatos egy állandó jegyzé-

ket vezetni, amelyben feljegyezzük úti szükségleteinket. Ha egy-egy U.-kor rájövünk, hogy még valamire szükségünk volt, azt utólagosan felvesszük a jegyzékbe. Csupán tájékoztató példának említek néhány ilyen szükségleti tárgyat:

Pénz, útlevel, vasúti arcképes-igazolvány, breviárium, directorium, celebret, olvasni- és elmélkednivaló könyv, rózsafüzér, mosdószer, fogpor, fehérenemű, harisnya, zsebkendő, ruhanemű, cipősámfa, borotvakészlet, levélpapír, papucs, cipő, tűkör, fogkefe, ruhafeje, gallér, esernyő, látcső, zsebkész, gyújtó, dohány-nemű, W. C.-papír, ceruza, töltőtoll, körömvágó, névjegy, szemüveg, menetrend, fényképezőgép, lázmérő, gyógyszerek, térkép s i. t.

Ami különösen a ruházatot illeti: mindig állásunknak megfelelő és egyházi jellegünket feltüntető ruhában utazzunk. Aki egyházi jellegét a ruházatával el akarja takarni vagy tagadni, az vagy gyáva vagy rosszban töri fejét!

Poggyászsunkban tartsunk rendet! Minden egyes poggyászarabunkat lássuk el kívülről olvasható nevünkkel és pontos címünkkel!

Ajánlatos, főképp a főidényben, a szállodának előre való megrendelése. Ezzel a menetjegyirodát is megbízhatjuk. Ha távirattal rendeljük meg a szobát, fizessük meg a választ is („r. p.”). Szállodai szobarendelés esetén pénzmegtakarítás végett használjuk a sürgöny szövegében a nemzetközi rövidítéseket. Pl.

„Alba” = Kérek egy szobát egy ágygyal

„Bat” = Külön fürdőszobával.

„Plain” = A szoba legyen egyszerű.

„Bon” = A szoba legyen jó.

„Best” = A legjobb szobák egyikét kérem.

„Granmatin” = Érkezem éjjel és reggel 7 ó között.

„Matin” = Reggel 7 ó és dél között.

„Sera” = Dél és esti 7 ó között.

„Gransera” = Esti 7 ó és éjjel között.

„Pas” = Csak egy éjszakára kérem.

„Stop” = Több napra.

„Cancel” = A megrendelést visszavonom.

E szavakhoz fűzhetjük egyéb különleges kívánságainkat.

Az elutazás előtt rendezzük otthoni anyagi ügyeinket: házber, villany, gáz, rádió, telefon, házmester-illetésk s i. t. Amennyiben lapunkat utánunk akarjuk küldetni, jelentsük a kiadóhivatalnak a címváltozást (a régit és az újat!) a távollét időtartamának megjelölésével.

Tanácsos vasúti-, hajó- vagy repülő-menetjegyünket valamely menetjegyirodában előre megszerezni. Ugyanitt biztosíthatjuk magunkat baleset, útipoggyásznak pedig elvesztés ellen. Végre előre lefoglalhatunk ülőhelyet is. Távollétünk idejére betörés ellen is biztosíthatjuk lakásunkat, de ezt már nem a menetjegyirodában, hanem a rendes biztosítótársaságnál.

Kérdés, hogy vasúton, hajón milyen osztályban utazzunk. Ez elsősorban persze állásunktól és pénzünktől függ. De egyébként ma már egészen nyugodtan és restelkedés nélkül utazhatunk vasúti III. osztályon is. Itt ismerhetjük és érezhetjük meg legigazabban és legőszintebben az országnak, a népnek, a tömegnek bajait, kívánságait, világnézetét és kapcsolódhatunk utazó társaink társalgásába apostoli szándékkal. Ellenben hajón ajánlatosabb a II. vagy I. osztály használata. Csupán az ismert jobb javadalmazású egyéneknek ajánlatosabb vasúton és hajón egyaránt a drágább osztályon utazni, nehogy a legolcsóbb osztály használatából zsugoriságukra következtethessenek. De társasággal ők is nyugodtan használhatják a legalsó osztályt. Hosszabb útra ajánlatos a gyorsvonat használata, mert ezzel sok időt nyerünk.

Lakásunk végleges elhagyása előtt végezzük el az „Itinerarium Clericorum” című gyönyörű imádságot, amely a breviárium végén található és amelyet az Egyház minden utazó szolgájának ajánl, a püspököknek pedig elő is ír. (Pontif. Rom. III. 627.)

Ha lakásunkban nem marad más személy, a külső ajtóra ne tegyünk lakatot, mert ez csalétekül és biztatlansul szolgálhat a betörőknek. Együttal gondoskodjunk

róla, hogy ajtónk elé tárolt tejesüveg, ujság és posta se árulja el hosszabb távollétünket.

Magasabbrangú egyházi személyeknek több okból ajánlatosabb rangrejtve utazni.

Ha két vagy több egyenrangú és korú jóbarát utazik együtt, ajánlatos, hogy felváltva mindennap egy másik vegye át az utimarsallságot. Ezzel sok vitának, sőt összesházalkozásnak is elejét vehetik.

Még egy kényes pontot kell érintenünk. Botránykeltő látvány, ha pap, rendkívüli súlyos ok (pl. nagy betegség) nélkül utazásra magával cipeli diaconissáját. Ez egyúttal az illetőnek vakságára és érzéketlenségére mutat a világ ítéletével szemben.

Egyetlen tisztességes világi férfi sem utazik nőcselédjével, mintha életpárja lenne. Ma, amikor nemcsak ellenségeink, hanem még saját híveink is előszeregettel tárgyalják a celibátus kérdését és papi concubínusokról, mint magától értetődő dologról képzelődnek, még írni is restelkedünk a szokásról: ancillam comitem itineris habere. Folytatását lásd: Máté 18, 7.

63. Fejezet f. n.

Maga az utazás

Az állomásra mindig idejében induljunk és érkezünk. Ne kapkodjunk, hanem higgadtan s megfontoltan végezzük utolsó otthoni teendőnket.

A pályaudvaron, hajó vagy légforgalmi állomáson lehetőleg hivatalos forgalmi személytől kérjünk felvilágosítást. Átszállásnál inkább kérdezősködünk, semmint hogy tévedjünk. A hordár számát jól jegyezzük meg!

Az állomásokon ne legyünk túl hangosak egymással való beszélgetésünkben, üdvözlésünkben és búcsúzkodásunkban! Ne rendezzünk perronkitöréseket!

Beszállás előtt ügyeljünk arra, hogy a helyes vonatba szálljunk.

A vasúti- vagy repülőgépfülkébe való lépéskor

üdvözöljük az ottlevőket. Viszont, ha újabb beszállók minket köszöntenek, viszonozzuk köszöntésüket.

Természetesen nem mindig kellemes, ha idegen utasok megtömik fülkénket, de ezt a kellemetlen érzést ne áruljuk el vagy ne éreztessük. Egyházi személy minden körülmény között kimutatja finom lelkületét.

Két egyházi személy a vonat két különböző fülkéjébe száll. Az első bekukkant a kiszemelt fülkébe. Az ülőhelyek tele vannak kalappal, ujsággal, csomaggal. Kérdezi száraz, parancsoló, ideges hangon: van itt még hely? Az utasok rá néznek, de egy szót sem szólnak, csak arc kifejezésükkel, viselkedésükkel és mozdulatlan-ságukkal közlik, hogy semmikép sem óhajtják beljebb az új utast.

A másik egyházi személy hasonlóan néhány utast és mindenféle cók-mókkal telirakott ülőhelyet pillant meg a kiválasztott fülkében. Mosolygós, kedves, barátságos hangon szól: „Jónapot hölgyeim és uraim! Könyörgöm, volna itt még egy szűköcske hely egy fáradt, de becsületes utas számára?” Az utasok felfigyelnek. Nini, milyen szokatlan, kedves és hozzá humoros hang. Ez — gondolják — jó, szórakoztató, éppen nem kellemetlen utasnak látszik. Mindenesetre jobb, mint talán egy kellemetlenebb másik. És már is halljuk a választ: „Kérem, tessék csak”. És az egyik szedi is már a le nem foglalt helyre szabálytalanul odarakott ujságot. A másik már nem terpeszkedik egyszerre két ülésre, a harmadik feldobja az egyik szabad ülést eltakaró felöltőjét a csomagtartóra.

Ime, néhány kedves szó, barátságos, udvarias módon megillatozza a levegőt, felüdíti a lelkeket, visszavarázsolja a jó hangulatot és megteremti még a szűk, sötét, füstös vasúti fülkében is az evangéliumi lelkületet.

Poggyászunkat jól helyezzük el, nehogy tolatás, kapcsolás vagy hirtelen megállás esetén leessék és valakiben kárt tegyen.

A csomagok elhelyezésénél szívesen segédkezzünk a rászorulóknak, főképp öregeknek, gyermekes szülőknek, betegeknek s í. t.

Korosabb és magasabbrangú személyeknek engedjük át a jobb helyet.

A viselkedés utazás közben a műveltség mértékmutatója. De különösen mi viselkedjünk mindig „az Egyház követéhez” méltóan. A papra és szerzetesre is vonatkozik, amit az Úr Jézusról több ízben megjegyez az Evangélium: „Et observabant eum.” Vasúton, hajón, repülőgépen, autóbuszon és a várótermekben egyaránt különös érdeklődéssel és kíváncsisággal, néha már unalomból is, erősen szemmel tartanak, vizsgálgatnak, tanulmányoznak és ellenőriznek minket. A jámbor hívek is, meg azok is, akik állásunkat csak a regényekből és színpadról ismerik.

Néha nem ártana, ha hallhatnók a megjegyzéseket, amelyeket útitársaink rólunk és más egyházi személyekről maguk között váltanak.

Mint utasok ne hangoskodjunk, ne legyünk követelőzők! Ne terpeszkedjünk! Ne rendezzünk helyünkön és ezenkívül kirakodóvásárt.

A nemdohányzó-fülkék tilalmát komolyan vegyük!

Ne legyünk semmiben útitársainknak terhére, sőt, ha kis szívességre szorulnak, legyünk szolgálatkészek. A szeretet és udvariasság teljesen idegenek iránt érdemszerzőbb, mint amelyet ismerőseink irányában tanúsítunk, akiktől viszonzást várhatunk.

Ha a vonatszakaszban olyan változást akarunk, amely a többi utast is érdekli, illik tőlük engedélyt kérni. Pl. „Megengedik kérem, hogy az ablakot kinyissam, a fűtést erősítsem vagy elállítsam?” s í. t.

Nagyobb jellegű változtatásra célszerű a kalauz intézkedését kérni (lehetőleg észrevétlenül). Pl. a rádió bekapcsolását, a fűtés elállítását az egész kocsiiban s í. t.

Jogunk van a vonat vagy repülőgép ablakából a vidéket s a tájat szemlélni, de illetlenség a kilátást *állandóan* elfoglalni vagy elfedni a többi utas előtt.

Nagy neveletlenség a lábaknak a szemközt levő ülésre való felrakása, a lábnak a szemközt ülő felé kitolása, a cipő levetése, az étkezőkocsiban kalapunknak fejkendőn való tartása.

Ha éjjel az üresen maradt ülőhelyekre le akarunk feküdni, cipőnk alá újságpapírt rakunk, nehogy a párnat bepiszkítsuk.

Ismeretlen útitársakkal szemben legyünk tartózkodók, sőt mint alább meg is okoljuk, óvatosak és bizalmatlanok, a nélkül, hogy ezt éreztetnők velők. De persze más a pusztai ismerkedés.

Illemkönyvek ajánlani szokták, hogy utazás közben ne ismerkedjünk meg útitársainkkal, ne elegyedjünk beszédbe ismeretlenekkel, mert soha nem tudjuk, milyen multú, jellemű és szándékú az illető. Általánosságban aláírom e tanácsot. Csak éppen egyházi személyek számára nem! Mi igenis ismerkedjünk meg és álljunk szóba minden saját nemű útitársunkkal. Nem szórakozás vagy időtöltés végett, hanem hogy még az úti ismeretséget is felhasználhassuk a krisztusi világnézet terjesztésére.

Akárhány ember életében talán a velünk való úti találkozás az első alkalom, hogy katolikus pappal vagy szerzetessel beszélgethessen. Szent Pál apostol még a börtöne celláját is felhasználta mások lelki javára.

Előkelő világi úr megismerkedett a vasúton egy pappal. Erősen szidta a jezsuitákat és a végén hozzá tette: „Igen, ha a jezsuiták oly kedves, szeretetreméltó, művelt és elfogulatlan egyének volnának, mint főtisztelendő úr . . .” „Nos, — válaszolta a pap — az ön szerencsétlenségére meg kell vallanom, hogy az Úristen engem is ama boldog, kitüntető kegyelemben részesített, hogy a Jézustársaság tagja lehetek.”

Ismeretlen útitársak között a bemutatkozásra csak akkor kerül a sor, ha a társalgás mélyebbé válik, vagy a közös világnézet és érdek felfedezése fűzi őket össze.

Nyelvünkre nagyon ügyeljünk! Mindnyájan tapasztalhattuk, hogy amint megnyilatkoztunk: „Conticuere omnes intentique ora tenebant.”

Rajtunk néha még a jót is félremagyarázzák, a közömböst rosszra, a rosszat pedig a legrosszabbra.

Nem illik az útitársak személyi adatai után tudakozódni. Ez a beszélgetés folyamán rendesen ugyanis magától adódik. Egy pap egymásután kérdezte úti-

társaitól, hogy hová való, hová utazik, mi a foglalkozása s i. t. Már csak egy ideges úrinő volt hátra. Amikor rákerült a sor, a nő megelőzve a pap érdeklődését, gyors iramban így szólt: „Nagykanizsáról Győrbe, 29 éves, magyar-német szakos tanárnő vagyok. De ha többet találna kérdezni, eszmeileg arcul ütöm!”

Különösen óvatosak legyünk egyházi személyek személyi vagy hivatalos körülményeinek közlésében. Egy fiatal káplán, vele utazó paptársának, a zsúfolt vasúti fülkében szétteregette plébánosának sikertelenségét és a vele való civódását, természetesen a hely és név (!) megnevezésével. Elképzelhetjük az útítársak meleg érdeklődését a papi *chronique scandaleuse* e részletei iránt.

Egymással mindig halkan társalogjunk. Ne beszéljünk szomszédunkkal vagy átellenesünkkel — az egész fülke számára. Kivételt csak akkor engedhetünk meg, ha oly pontokat érintünk, amelyekkel még útközben is apostolkodhatunk, felvilágosíthatunk és az evangéliumi világnézetnek propagandát teremthetünk.

Távollevőkről mindig a teljes tisztelet hangján nyilatkozunk. Sohasem tudhatjuk, hogy az ismeretlen utas nem rokona, barátja-e az illetőnek, sőt ő maga az. Mgr. Thomas Wulstan Pearson, lancasteri püspök bencés volt. Egyszer a vonaton találkozott fiatal bencéspappal. Szóba ereszkedett vele, a nélkül, hogy kilétét felfedezte volna. „Kívánom, dear father — szólt a többi között — hogy a püspökségig vigye.” Amire a fiatal bencés: „Nincs mindenkinek oly szerencséje, mint annak a . . . lancasteri püspöknek.” És az általunk pontozva jelzett részben ugyancsak jó kemény jelzőt használt. Amire azután a püspök mosolyogva bemutatkozott.

Saját országunkban idegen nyelven, idegen országban saját hazánk nyelvén is óvatosan nyilatkozunk. Megtörténhetik, hogy arról az amerikai jankeerről, akit a magunk nyelvén erősen és hangosan megbíráltunk, kiderül, hogy hazánk fia, talán még ugyanabból a városból, sőt utcából való, mint mi.

A római villamoson utazott néhai Csiszárik c. püspök, magyar főpap. Egyszerű fekete reverendában. Vele szemben ült két nő. Az egyik mondja a másiknak magyarul: „Nézd, milyen krumpli orra van ennek a papnak.” Mire a püspök szintén magyarul: „Még hozzá hazai termés!” Bezzeg, rouge nélkül is tűzpirossá vált és lángbaborult a két nő arca.

Soha ne dicsekedjünk eddigi utazásainkkal és ne adjunk felvilágosításokat olyan helyekről, ahová éppen csak beszagoltunk.

Mint Krisztus szolgálói, U. alkalmával ki vagyunk téve udvariatlan, gúnyos, sőt sértő megjegyzéseknek vagy viselkedésnek útitársaink részéről. Ne induljunk fel! A legjobb, legszebb, legillőbb és legbeváltabb válasz a méltóságteljes hallgatás szokott lenni. Semmiestre sem szabad a gorombaságot vagy sértést hasonlóval viszonzni. „Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.” (Róm. 12, 21.) Legfeljebb, ha helyén az eszünk, egy finom, senkit sem sértő, elmés, szellemes, talpraesett válasz is célt ér.

Ha az utasok maguk között illetlen vagy trágár beszédbe kezdenek, kapcsolódjunk ki a társalgásból és vagy vonuljunk félre vagy állhatatos hallgatással, olvasásba való merüléssel stb. fejezhetjük ki nemtetszésünket.

Mindamellet nyitott szemmel és éber füllel utazzunk, mert U. közben sokat tanulhatunk, okulhatunk és nagyobb emberismeretre tehetünk szert.

Ha némiképp is elkerülhetjük, ne együnk, igyunk az utasfülkében, hanem vagy az állomás vendéglőjében vagy a vasúti étkezőkocsiban (hajóétkezdében).

De ha étkezőkocsi hiánya vagy más körülmény miatt mégis kénytelenek vagyunk az utasfülkében enni, nyugodtan és szégyenkezés nélkül fogyasztjuk el harapnivalónkat, főképp ebéd és vacsora idején. De semmiképp sem illő hozzánk, hogy egész nap folyton-folyton tömjük a szánkat valamivel. Oculi et aures omnium . . . Az emberek ne tapasztalják rajtunk is a túlságos emberit. Pénteken útközben is tartsuk meg

az abstinenciát. Kerüljük továbbá a kellemetlen szagú ételek (sajt, fokhagyma stb.) előszedését és fogyasztását. Ügyeljünk arra, hogy ételünkkel az üléseket vagy másnak ruháját ne zsírozzuk be. A hulladékot ne vessük ki az ablakon bárhol, hanem papírba összegöngyölve, csupán nem lakott helyen, óvatosan! Egy szerzetes útközben üres szardiniásdobozt vetett ki az ablakon át, amely az egyik pályaőr szemét annyira megsértette, hogy a szerzet kénytelen volt hosszú időn át nagy pénzösszeget fizetni gyógykezelés címén.

Ha másvalaki étkezik, ne bámuljunk se az ételére, se órá!

Ha ismeretlen személy megkínál minket étel- vagy italneművel, ne fogadjuk el. Már sok esetben történt visszaélés ily módon. Viszont mi megkínálhatunk valakit, ha gondoljuk vagy észrevesszük, hogy nagyon szívesen venné. De csak választékos, ízléses és kíváncsi tetsző étellel!

Leüléskor ügyeljünk arra, hogy se a magunk, se a szomszédunk felső- vagy télikabátjára ne üljünk, nehogy annak akasztózsínője elszakadjon.

A dohányzást, még a dohányzófülkében se vigyünk túlzásba, főképp ha észrevesszük, hogy a többi utasnak kellemetlen vagy a fülkében betegek, gyermekek tartózkodnak.

A vonat, hajó, repülőgép W. C.-jeiben a legnagyobb tisztaságra ügyeljünk. Az ott elhelyezett törülköző-kendőket ne vigyünk magunkkal, hanem azokat használat után az ott elhelyezett szennyesruha-kosárba vetjük.

Körutazás esetén ügyeljünk a jegyszelvényekre és a jegyfüzet helyes kezelésére és arra, hogy kocsinkat át ne kapcsolják más vonatra!

Kézi poggyászunkat állandóan szemmel tartjuk! Utóbbi időben rengeteg vasúti lopás történik. Ne bízzuk bőröndünket idegenekre! Főképp az étkezőkocsiban való tartózkodásunkat használják ki a tolvajok. Ha az étkezőkocsiba megyünk, poggyászunkat bízzuk a kalauzra! A hivatásos vasúti tolvajok jól öltözött, előkelő

állást vagy rangot hazudó bűnözők, akik útitársaik bizalmába törekednek férközni. Bőröndjük rendesen csak üres bőrboríték fenék nélkül. A tolvaj ezt egyszerűen ráemeli a mienkére és alul összekapcsolja szíjjal, úgyhogy: néha a saját szemünk előtt lopja el bőröndünket a legérzékenyebb búcsúzkodás közben.

Hajón való utazáskor ajánlatos az utazás elején megtekinteni a fedélzetre vezető vészkijárákat, mentőcsónakokat, mentőpadokat és mentőöveket (gyűrűket), mert a hajó süllyedése esetén fellépő vakriadalomban rendesen épp a keresett és kívánt tárgyakat találjuk meg a legnehezebben.¹

Útközben ne vegyünk és ne olvassunk olyan ujságot vagy folyóiratot, amelyet jólélekkel nem ajánlhatnánk minden katolikus kezébe.

Ha a zsolozsma-imádságra más helyen is akad időnk, lehetőleg ne a vonaton végezzük. A jobb érzelmű útitársainkra hangfogót erőltetünk, ha észreveszik, hogy imádkozunk, a kevésbbé figyelmes utasok társalgása meg számunkra teszi lehetetlenné az összeszedett imádságot. Inkább keljünk fel korábban és végezzük el az officiumot *sive in ecclesia sive seorsum*. Az Úr Jézusról is olvassuk: „*Et diluculo valde surgens* (a görögben: „Korán, amikor még egészen sötét volt”) *egressus abiit in desertum locum, ibique orabat*“ (Marc. 1, 35).

Amint az U.-unk egy-egy végpontjára megérkezünk, azonnal értesítsük hozzánk tartozóit (szüleinket, előljárónkat, otthonunk vezető alkalmazottját s i. t.).

Idegen országokban, városokban és falvakban is mindig nyitott szemmel járjunk! Ne csak nézegessünk, hanem lássunk is! Ne csak az épületek, terek, parkok, múzeumok, szobrok és természeti szépségek iránt érdeklődjünk, hanem főképp az iránt, ami hivatásunk körébe

¹ Az Egyh. Tkv. 883. c. és a Codex magyarázó pápai bizottság 1923. V. 20-i döntése alapján a hajón utazó minden pap, akinek a saját vagy valamely kikötő ordináriusától gyóntatási joghatósága van, jogosult meggyóntatni a hajója összes utasait és ezenkívül 3 napon át az érintett kikötők templomaiban és kápolnáiban bárkit.

esett és amit otthon Isten dicsőségére, a lelkek üdvére és saját tökéletesbítésünkre felhasználhatunk. Idevágunk pl. a lelkipásztori viszonyok, szociális állapotok, a plébániai, templomi élet, a szerzetesi intézmények, templomok, sekrestyék, kat. egyesületek s í. t. És ami tanulságost tapasztaltunk, vessük jól emlékezetünkbe vagy rögzítsük le írásban.

64. Fejezet f.

Egyházi személy szabadságon

„Szabadság!” Mily kedves, kíváncsú, kecsegtető és sokat ígérő fogalom!

Ám reánk egyházi személyekre a szabadságolásnak két oldala van!

Az egyik: a munkásnak, főképp a városi leromlott vagy legyengült egészségű, fáradt idegzetű, kimerült papnak s szerzetesnek okvetlenül szüksége van szabadságra, pihenésre, üdülésre.

Az Úr Jézus mondotta az apostoli útjukról visszatérő tanítványoknak: „Jertek félre egy puszta helyre és pihenjete meg egy kisé.” (Mk. 6, 31.) Az aszkéták szeretik e szavakat a lelkigyakorlatra vonatkoztatni, de világos, hogy az Úr azokkal elsősorban apostolainak testi pihenésére célzott. Mulford is helyesen állapítja meg: „Minden állati és szerves életben megvan a változás ideje. A kígyók ilyenkor vedlenek, a madarak elhánnyák tollukat, az emlősök bundát cserélnék. Az újjáteremtés munkájához nyugalomra van szükség.” Az ember életében is beállnak időszakok, amikor pihenésre s nyugalomra, felüdülésre és erőgyűjtésre, helyi s környezeti változásra szorul.

Már csak azért is jó a hazulról való távozás, hogy az ember értékelni kezdje és annál jobban megszeresse otthonát. Csak hosszabb távollét után jön rá az ember, hogy sehol a világban nincs, nem is lehet nagyobb kényel-

münk, mint a magunk kívánságára berendezett otthonunkban.

Persze voltaképp *csak* az szorul szabadságra és üdülésre, aki valóban dolgozott és hozzá sokat, erősen, lelkiismeretesen fáradt s verejtékezett az Úr szőlőjében. Jézus fenti szavai is azoknak az apostoloknak szöletak, akik annyit dolgoztak, hogy „még enni sem volt idejük”. (Mk. 6, 31.)

A szabadságolások szakértői azt tanácsolják, hogy általában célszerűbb a többszöri s rövid ideig tartó, mint az egyfolytában kelleténél hosszabb időre kiterjesztett szabadság. Az Úr Jézus is azt mondja apostolainak: „Venite seorsum . . . et requiescite *pusillum*”, tehát rövid időre. „Quaecunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.” (Rom. 15, 4.) Az idegen helyet bizonyos idő múlva megúnjuk. Kezdünk unatkozni és szinte már visszakívánjuk az otthont.

A másik oldal: egyházi személyre a szabadság ideje néha veszélyt is rejthet magában. Az ember könnyen kísértésbe jön, azt gondolni, hogy a szabadság egyúttal szabadabb életet, bizonyos szabadosságot jelent. Mintha most már szabad volna a vásár.

Ezért ajánlatos, hogy egyházi személyek olyan helyekre utazzanak, ahol papok vagy szerzetesek számára külön vendéglakások vannak, vagy oly kolostorokba, amelyek egyházi személyek befogadására rendezkedtek be. „In quacumque autem civitatem intraveritis, interrogate, quis in ea dignus sit: et ibi manete.” (Jézus szavai: Mt. 10, 11.) Mondd meg hová utazol, és megmondom, ki vagy! Ugyancsak ajánlatos, hogy papok vagy szerzetesek lehetőleg kettesével vagy hármassával induljanak valahová.

Az említett okból írta elő a S. Congregatio Concilii 1926-ban (2825/25. sz. alatt), hogy „A szabadságra utazó papok az ordináriustól kért engedélyiratban jelentsék az elutazás s visszaérkezés idejét és a helyeket, amelyekben tartózkodni akarnak.” (1. p.) „Csak oly megszállóhelyeket válasszanak, amelyek Isten szolgájához nem méltatlanok.” (3. p.) Végre: „Mihelyt a papok

a szabadságolt helyre érkeznek, jelentkezzenek a püspöki hatóságnál, vagy (ha az illető hely nem püspöki székhely) az esperesnél vagy a plébánosnál." (5. p.)

„Az ordináriusok az egyházmegyéből eltávozást kérő papok okait alaposan hányják-vessék meg és bírálják el („accurate reputent ac decernant”); a kérelmezők erkölcsait és életmódját előbb szorgosan mérlegeljék és efféle engedélyt csak óvatosan („nonnisi caute”) adjanak.” (2. p.)

„Az ordináriusok az útrakelő papok neveit, szándékolt lakását és az engedélyezés időtartamát minél hamarabb közölik azokkal az egyházmegyei hivatalokkal, ahová az illetők utaznak.” (4. p.)

„Ama helyek ordináriusai, amelyekre üdülést kereső papok menni szoktak, az ott időző papokra személyesen vagy külön megbízott papok útján serényen s gondosan ügyeljenek. A misézést ne engedjék meg, hacsak az illető papok a rendelet szabályainak eleget nem tettek. Büntetéseket állapítsanak meg azokra, akik botrányt okoznak vagy paphoz méltatlanul viselkednek. Önmagától beálló felfüggesztést helyezhetnek kilátásba . . . (pl. aki az egyházi ruhát leteszi). Az ilyen papok egyházi hatóságát, szükség esetén a S. C. Concilii-t is értesítsék.” (6. p.)

„Az ordináriusok a szerzetesekre is ügyeljenek, ha ezek vétkeznek, a kánonok előírása szerint büntessék őket s magasabb előjáróknak jelentsék.” (7. p.)

Szabadságra indulás előtt és közben ne feledkezzünk meg a minden államban előírt eltávozási és bejelentési kötelezettségről!

A szabadságos helyen Isten szolgája tegyen tisztelő látogatást ama templom gondnokánál is, amelyben misézni óhajtott. Ne sértődjék meg és ne tekintse bosszantásnak, ha a rector ecclesiae előírással és kötelességszerűen kéri tőle a celebrit felmutatását. Kisebb helyen, főképp ha hosszabb ideig szándékozik maradni, egyéb egyházi személyeknél (káplánok, szerzetesek) is mutatkozzék be. Ez jó hatást kelt.

Ha a helyi plébánost az első megjelenésnél nem

találja otthon, adja le névjegyét új lakása címével, keresse fel a helyettest (rangidős káplánt), de tanácsos, hogy újabb látogatással kísérelje meg a személyes találkozást.

Ha távozik, az említett helyeken végezzen búcsúlátogatást.

Ha Isten szolgája szülőhelyére megy szabadságra, tartózkodjék minél többet a szülők házában, keresse fel volt tanítóit, tanárait, hitoktatóját, gyóntatóját és mindazokat, akikhez a hála szálai fűzik. Keresse fel jótevőinek sírjait is!

Iparkodjék mindenütt példájával is prédikálni és beigazolni, hogy szívvel-lélekkel szent hivatásának él. Mindenüvé állandóan reverendában vagy tisztességes ú. n. papi civilben járjon.

Az üdülés idején ne dolgozzunk, ne tervezgessünk, ne folytassuk otthoni munkánkat, hanem fordítsunk kellő időt a pihenésre, látogatásra, sétára, de viszont ne hanyagoljuk el lelki életünket. Végezzük el vagy hallgassuk naponta a szentmisét, többször látogassuk meg az Úr Jézust a templomban, ajánljuk fel segítségünket a helyi papságnak.

Fontos és feltétlenül megoldásra váró feladat annak lehetővé tétele vagy legalább is megkönnyítése, hogy minden rászoruló egyházi személy hozzájuthasson a kellő szabadsághoz.

A nyári hónapok közeledtekor fájó szívvel gondol akárhány oltártestvér arra, mily jó, hasznos vagy szükséges volna számára akár néhány hetes pihenés, akár valamely gyógyhely felkeresése. Az egyik tüdőbajos, a másiknak az idegzete gyengült meg, a harmadikat a reuma vagy csúz kínozza, a negyedik szívbjajos s i. t. Az ismert, drága üdülő- és gyógyhelyekre nem mehet el a szegény vidéki plébános vagy a káplán, de gyakran még a dignitárius sem, mert nem engedi meg az erszénye.

Mi volna tehát a teendő? Hogyan segíthetnők az oltártestvéreket olcsóbb nyaraláshoz vagy üdüléshez.

Az első mód volna, hogy a papság egy központi hely vagy szerv révén tudomást szerezhetne azokról a

testvérekről, akik üdülésre szorulnak és akik helyettesítésre vállalkoznak. Az Actio Catholica egyik osztálya vagy egy fővárosi papi folyóirat szerkesztősége vállalkozhatna a közvetítést akár díjtalanul, akár csekélyke díjazás ellenében. Hány hitoktató boldog volna, ha ismerné a helyeket, ahol szívesen látnák őt a nyár idejére. Neki alig kerülne valamijébe. Viszont alkalma lenne ismét résztvenni a lelkipásztorkodásban, főleg, ha a közeljövőben maga is plébániára vágyik.

A másik mód volna két testvér ideiglenes helycseréje. Ime egy követésreméltó példa: egy kissé tudóbajos plébános szőlőhegyes vidéken működött, ahol nyáron az elviselhetetlen hőség és a rengeteg por nagy fokban veszélyeztette egészségét. Nagyon vágyott egy árnyékos, pormentes, erdős vidékre. Viszont osztálytársa erős reumában szenvedett; nedves, nyirkos, hűvös erdős vidéknek volt a plébánosa, ezért vágyva-vágyott meleg, napos helyre. A két oltártestvér minden év nyarán helyet cserélt és mindkettő boldog volt, hogy a környezetváltás-szerezte üdülésen kívül még az egészségét is gondozhatta — ingyen.

A helyettesítések megkönnyítésének harmadik módja volna, ha az egyházmegyei központokban mindig rendelkezésre állna néhány pap. Akár nyugdíjas, invalidus, akár egy-két számfeletti udvari pap. Utóbbiak, ha helyettesítő szolgálatukra nem volna szükség, egyéb tisztséget tölthetnek be, pl. könyvtárosit, levéltárosit, gépíróit, karkáplánit vagy hasonlót.

65. Fejezet f.

Fürdőhelyen I.

A papnak, sőt a szerzetesnek is joga van az egészségápolásnak és védekezésnek ma már általánosan értékelt és elismert három tényezőjére: a vízre, a levegőre és a napsugárra. Nemcsak joga, hanem akárhányszor szüksége is van rá! Főképp a nagyvárosi, egész

napiját irodában, iskolában, templomban és a gyóntatószék szűk fülkéjében töltő papnak és szerzetesnek!

Szüksége van rá a túlságosan igénybe vett idegzetnek, a lekötött léleknek, a városi füsttől, koromtól és portól ellepett testbőrnek s tüdőnek, a komoly munkától lefogyott kedélynek!

Előzetesen néhány elvi kérdést kell tisztáznunk!

Mi az álláspontunk a mai ú. n. strandfürdő kérdésében? Másodszor szabad-e, illik-e egyházi személynek strandfürdön megjelenni vagy fürödni? Harmadszor mi volna a helyes teendő?

Az első kérdésre a válasz nem olyan egyszerű. A strandfürdők megengedhetősége ellen is, mellette is egy csomó érv szól.

Ellene szól már az a körülmény is, hogy a strandolás mai divatját a keresztényellenes világnézet és léha erkölcs teremtette és honosította meg. De legjobban ellene szól a strandolással együttjáró nuditás, a viselkedés bizonyos szabadossága és a szeméremérzet eltompulása.

És mellette? Főképp három körülmény és tény.

Az első: a világiak jóhiszemősége. Ők büntetlennek, sőt 95⁰/₀-ban veszélytelennek tartják a strandolást. Ők persze nem a pap és szerzetes szemével, lelkiületével és benyomásával nézik és ítélik meg a dolgot. A világiak éppoly, sőt még sokkal, de sokkal büntelenebbnek tartják a strandolást, mint a táncot.

Egy tudós teológus vitium inveteratumnak nevezte a táncot. Hát ugyanezt mondhatnánk a mai strandolásra is.

A másik védők a strandolás mellett a lélektan!

Aki valamelyest ért a lélektanhoz és konyít az emberismerethez, az jól tudja, hogy a lemeztelenített valóság rendszeren inkább kiábrándít és desexuál, mint csábít és ingerel. A valóság sokkal nyersebb és brutálisabb és ezért kevésbé veszélyesen hat, mint a sexualis hatásra raffináltan készült és illúzió keltésre szánt mai divatos ruházat.

Ahogy az értelmi síkban nem az igazság a veszélyes, hanem a féligazság, úgy az erkölcsi síkban az Isten-teremtette ruhátlan testnél is veszélyesebb a félig

mutogatás, a sejtetés, a célzatosan és agyafúrtan számító, cselvető rejtettség.

A mai ruhadivat a nemiséget sokkal jobban kihangsúlyozza és feltűnőbbé teszi, mint a fürdőruha.

A bái felöltözöttség pl. hatványozottabban csábítóbb, ingerlőbb és kábítóbb, mint a strandon látott sok test, rajtuk ferdeségek, hiányok, szemölcsök, anyajegyek, szőrözetek, verejtékmirigyek, izzadságszagok, pattanások, tyúkszemek, bolha vagy poloskacsípések helyei s í. t.

Veszedelemes a fürdői nuditas, ha csupán egy férfi és egy nő kerül egymás közelébe, de ez a veszedelem mértani hatványban fog a levetközött másneműek számával! A másnemű testek sokaságának kirakatba-helyezése és az ezzel kapcsolatos tömegkínálat a szem számára, mint mindenütt, itt is jelentékeny érték-csökkenéssel jár.

És végre ma a strand világmozgalom, világáramlat, sőt egyetemes egészségügyi és szociális közszükségletnek számít. Ezért megállítására, visszaszorítására vagy éppen megszüntetésére se hatalunk, se módunk, de legkisebb kilátásunk sincs. Ezért a strand megszüntetésére irányuló erélyes *egyéni* és *közvetlen* fellépés nemcsak céltalan volna, hanem nagy ellenhatást, sőt felzúdulást válthatna ki, amely nem érne fel egy elenyésző kis, a többség részéről különcnek és túlzónak minősített töredéknek a strandtól való visszatartásával. Az eredmény csaknem mindig felsüléssel, presztizs-vesztességgel, sőt talán még egyéniségünk nevetségessé válásával végződne, ennek pedig más irányban vallanók kárát.

A strand-kérdés nagyon hasonló az évezredes művészeti nuditas kérdéséhez. Az Egyház e pontban nagyon bölcsen nem adott pontosan meghatározott utasításokat sem a művészeknek, sem a műélvezőknek. Mert a gyakorlatban nagyon nehéz megvonni a határt, hogy hol kezdődik a bűnös vagy veszedelmes hatás. A művészi nuditas és a strand kérdésében egyaránt legtanácsosabb a józan középutat követni a végletek helyett, amelyek közül egyik sem kívánatos és a gyakorlati életben egyik sem válik be.

Állásfoglalásunk és törekvésünk a *helyi viszonyok bölcs mérlegelése alapján* három irányú legyen.

Ha a megvalósulásra remény van, óvatosan, ügyesen és tapintatosan arra törekedjünk, hogy a két nem számára külön-külön strand alakuljon. Ha ez nem lehetséges, a szétválasztást időileg valósítsuk meg, vagyis bizonyos órákban az egyik nem fürödhessék, máskor a másik. Ha ez sem látszik kivihetőnek, akkor arra kell szorítkoznunk, hogy a strandolást se nem védve, se nem kárhoztatva, a kedvezőtlen hatásokat mérsékelni iparkodjunk és csak a túlzásokat s kilengéseket ostorozzuk és ezektől óvjuk híveinket.

Legjobb a strandolás kilengései ellen közvetve harcolni, vagyis a tisztaság erényét magasztalni, a szeméremérzet szépségét és értékét kiemelni és azt az általános elvet hangoztatni, hogy a keresztény köteles mindentől tartózkodni, ami akár benne, akár másban botrányt okozna, őt vagy más (súlyos) bűnre vezethetne.

A strandolást nem mint általánosan bűnös visszaélést állítsuk a hívek elé, hanem mint *egyesekre* veszélyessé válható bűnalkalmat.

Részletekbe bocsátkozni nem ajánlatos. Legfeljebb kizárólag női hallgatók ellen felemlíthetjük, hogy vétkezik a nő, ha akár ruhátlanságával, akár viselkedésével bűnös célja volna. „Si hoc faceret ad provocandos viros, ut ipsam concupiscant.”

Egészen más kérdés, hogy egyházi személy, pap vagy szerzetes, résztvehet-e a strandolásban.

Szerény nézetünk és meggyőződésünk szerint egyházi személy nem vehet részt a strandolásban oly nyilvános helyen, ahol férfiak és nők vegyesen fürödnek. Jelenléte hallgatagon mintegy szentesítené a strandéletet, példája a világiakra lelkiismeretet nyugtatóan, sőt felbátorítóan, tehát végeredményben az erkölcsi érzést lazítóan hatna.

Kivételt csak három esetben engedhetne meg az illem.

Az első eset, ha a strandon csak férfiak jelenhetnének meg.

A második eset, ha a pap kizárólag családja (szülei, testvérei, legközelebbi rokonai) zártkörében használja a strandot.

A harmadik eset, amikor a pap még a két neműek együttese mellett is használhatná a strandot: ha oly *zárt* strandrészletről van szó, ahol nem jelenhetik meg bárki, hanem csupán olyan hivatás vagy foglalkozási ág alapján összetartozó társaság vagy szűkebb kör, amely éveken át állandóan együttműködik, étkezik és szórakozik, a strandoló pap pedig ennek a társaságnak is állandó tagja. Például egy nagy árvaház tans felügyelőtestületének, (tishti tagjainak) van a Balatonon saját magán-strandrészlete. Az árvaház rendes, állandó lelkésze részt vehet az intézet strandolásában, feltéve, hogy az árvaháznak csak felnőtt, állandó vezetői fürödnek a pappal egyidőben, nem pedig a növendékek; és természetesen feltéve, hogy a pap sem szavával, sem modorával, sem viselkedésével vagy ruházatával nem ad okot a megbotránkozásra.

Ily zártkörű társaság t. i. tágabb körű családnak tekinthető. Az ily társaságban a lélektani tapasztalat szerint az állandó és általános együttlét egyrészt a tisztességes viselkedés biztosítója, másrészt az érzékiség hatalmas fékje.

De az ilyen zártkörű strand esetén is ajánlatos, hogy a pap a fürdésre olyan időt válasszon, amikor lehetőleg egyedül fürödhetik, pl. a reggeli vagy a késő délutáni időben.

Bizony nagyon kívánatos volna minden országban a strandolásra alkalmas folyók, tavak s tenger partjain *kizárólag egyházi személyek számára* való zárt strandfürdők létesítése. Ha kevés a pénz: csupán parti öltöző kabinokkal; nagyobb tőke esetén külön fürdőházzal, ahol a papság állandó szállást és ellátást élvezhetne.

Fürdőhelyen II.

A) Egyházi személy mint fürdővendég

Ha lehetséges, a fürdővendég pap vagy szerzetes a fürdőhely templomához vagy kápolnájához közel keressen szállást. Főképp ha ő az egyedüli pap az illető helyen vagy a püspök őt bízta meg a nyári hónapok idején a lelkipásztorkodással.

Ez esetben okvetlenül tegyen tisztelgő látogatást a hely plébánosánál, a fürdőigazgatóságnál, a községi előljáróságnál és esetleg (a helyi plébános tanácsa szerint) a vezető személyeknél és a templom (kápolna) ismert jótévedőinél.

A vendégpap is szívesen álljon a hívek rendelkezésére, főképp ha a fürdőhely egyedüli pap-vendége. A szentmisét állandóan és pontosan ugyanabban az órában kezdje. Ha jurisdictiója van, szívesen gyóntasson, ha nincs, kérje. Jó és üdvös, ha a vendégpap közli a szállása címét az egyházfival, a ministránssal, sőt kifüggesztheti azt a templom ajtajára is.

A vendégpap is sok jót művelhet részint jópéldájával, részint személyes érintkezéssel és egy kis aktivitással. Az egyik fürdő vendég pap két ismerős hölgy révén bevezette „A Szív” c. ájtatossági lap eladását a szentmisékkal kapcsolatban a kápolna bejáratánál. Az első vasárnap 12, a másodikon 36 és a harmadikon 41 példány kelt el.

Jó és üdvös, ha a vendégpap vásár- és ünnepnapokon minden csendes szentmiséje közben 5—10 perces szentbeszédet is intéz a jelenlevőkhöz.

B) A fürdőhely plébánosa vagy megbízott papja

Fürdőhelyen a buzgó lelkipásztor személye mellett legfontosabb az istentiszteleti hely kérdése. Fejlődő fürdőhelyeken sietnek templomot vagy kápolnát építeni. Sajnos, rendszeren olyan kicsit, hogy már néhány év

mulva kiszorulnak belőle a hívek. Ezért fürdőhelyeken templomépítésnél szem előtt kell tartani a jövő fejlődését. 50—100 évvel előbbre gondolni! Pénzhiány esetén egyelőre inkább egyszerű, toronynélküli, csupán meszelt templomot építünk, de mindjárt nagy terjedelműt vagy legalább is előre biztosítsunk nagybővítésére megfelelő területet.

Csak a nagy vagy széles kiterjedésű fürdőhelyeken lehetne egy nagyobb *templom* helyett 2—3 tágasabb kápolnát építeni, hogy a fürdőhely lakói számára könnyebben hozzáférhetőbbé tegyük az istentiszteleti hely látogatását.

Kis, szűknek bizonyult kápolnák elé fáktól védett padokat és hordozható szószéket is helyezhetünk el.

Kedvező idő esetén a szűk kápolna előtt a szabadban is misézhetünk (püspöki engedéllyel). De a tábori szentmisének sok árnyoldala is van (hirtelen támadt zivatar, szélvihar, amely esetben a miseostyát és partikulákat elragadhatja, nagyobb mozgolódás, a háttérben beszélgetés, autók jövése és indulása s í. t.).

Rendkívül fontos az istentiszteleti rendnek (szentmise, gyónatás stb.) okos, praktikus, széleskörű hirdetése. Sajnos, e téren még nagyon, de nagyon hátra vagyunk. A világ fiai itt is messze megelőznek minket. Hogy hol, mikor van mozi-, színész-, bűvész előadás vagy más szórakoztató alkalom, arról a fürdővendég száz és száz hirdetés, plakát, felirat, jelző-, irányító tábla és élelmes reklámok útján úton-útfélen értesül, de hogy mikor és hol van szentmise, azt külön meg kell érdeklődnie és néha csak hosszas kérdezősködés után értesül róla.

Az istentiszteleti rend elsősorban a templom (kápolna) minden ajtajánál, kívül és belül, ki legyen függesztve. De nem ám apró, alig látható vagy olvasható betűkkel, hanem feltűnő, szembeszökő, nagyon könnyen olvasható szöveggel!

A templomon kívül az istentiszteleti rendet legalább is a következő helyekre kell eljuttatni, de egyúttal gondoskodnunk és ellenőriznünk kell, hogy azokat valóban alkalmas helyen ki is függeszték: vasútállomás

összes termeiben, igazgatósági irodában, az összes szállóknak, penzióknak és üdülőknak lehetőleg összes helyiségeiben, villákban, vendéget fogadó magánházakban, nyilvános parkokban, az utcákban, sőt ha lehetséges, színházi és mozi-plakátok mellé, a lelkési lak kapuján s í. t.

Az istentiszteleti rend plakátján jelezzük a plébános vagy kirendelt lelkész lakását és hogy mikor fogad!

Külföldi fürdőhelyeken láttam plakát-feliratokat az utcákon ilyen szöveggel: „Te is jöjj a szentmisére!” vagy „Téged is vár Isten a templomban! Keresd fel! A szentmisek rendje a következő”.

Az egyik balatoni fürdőhelyen a kis kápolna annyira eldugott helyen van, hogy a hívek alig találják meg. Sehol nem találtam útjelző- vagy eligazító táblát! Mily hátramaradtak vagyunk! Bezzeg a vendéglők, kávéházak, mozik, fényképészek és kereskedők gondoskodnak arról, hogy mindenki odataláljon!

Ami a szentmisét illeti: vásár- s ünnepnapokon bináljunk, hacsak több pap nem misézik meghatározott időrendben és egymásutánban. A szentmisek idejét a fürdőzők igényeihez szabjuk. Vannak helyek, ahol a korábbi és vannak, ahol a későbbre helyezett szentmisek alkalmasabbak. Lehet a nyaralók részére külön szentmisét is beiktatni. Egyik helyen az eredmény fel-tűnő volt!

Az énekes szentmisek helyett minden fürdőhelyen ajánlatosabbak a csendes szentmisek.

Nagyon fontos, hogy a szentmiseket a kihirdetett időpontban *pontosan* kezdjük. Még akkor is, ha a pap nem végzett a gyóntatással. A megkésétt gyónni akarókat a szentmise után gyóntassuk és áldoztassuk meg.

Vásár- s ünnepnapon *minden* szentmise közben legyen 5—10 perces szentbeszéd. Mégpedig kedves, érdekes, magvas, „ideális és reális”! Térjünk ki a fürdővendégek lelki ügyeire is! Felhívhatjuk figyelmüket a helyi szokásokra is!

Rendkívül helytelen és kárhoztatandó, sőt bűnös

szokás, ha fürdőhelyen az egész idényben elmarad a szentbeszéd.

Előbb említettük, hogy a pap a szentmisét az előre jelzett pontos időben kezdje meg. De baj volna, ha ő maga csak erre az időre érkeznek a templomba. Jöjjön legalább egy félórával előbb, hogy alkalmat adjon a gyónásra. Magam tapasztaltam, hogy fürdőhelyen mindennap jelentkeztek gyónók. Az egyik fürdőhelyen a kifüggesztett hirdetőtáblán olvasható volt, hogy minden szentmise előtt félórával kezdődik a gyóntatás, de a hívek panaszkodtak, hogy a miséző rendesen éppen csak a szentmise kezdetére „fut be” lihegve, kapkodva.

Nagyon ajánlatos a szombat esti és a hó első csütörtökén szintén az esti gyóntatás bevezetése. Különösen a férfiak szeretik ezt az időt a gyónásra. Valahogy nem szeretnek a szentmise előtt, mindenkinek a szeme láttára gyónni.

Akárhányan a fürdőhelyen végzik el rég elhagyott gyónásukat, mert otthon vagy nem érnek rá vagy restelnek az ismerős papnál gyónni. Otthon talán feléje sem néznek a templomnak, de itt meghatja őket a vidéki templom közvetlen egyszerűsége, a hívek természetes áhítata, a szokatlanság varázsa és sok egyéb kedvező körülmény. De a tapasztalat szerint a fürdővendégekre a legmélyebb és legmaradandóbb jó vagy rossz, kedvező vagy romboló hatást a nyaralóhely papjának élete s példája gyakorolja. A szentéletű, buzgó, aktív, apostoli lelkű és hozzá művelt pap áldás a nyaralóhelyre. Amelyik azonban csak a szórakozásnak él, belevegyül a léha társaságokba, az átok és botrány mindenkire.

De átok a fürdőhelyre a passzív viselkedésű pap is. Egy világhíres külföldi fürdőhelyen nyaraltam egy hónapon át. Az ottani plébános ú. n. jó, jámbor pap volt, de teljesen hiányzott belőle az aktivitás. Temploma még a legnagyobb ünnepeken is úgyszólván üres maradt. Nagyboldogasszony ünnepi miséje alatt néhány férfi a templomkapun kívül — társalgott, bent csak az

apácák és kb. 25 nő imádkozott, a fürdővendégek közül alig egy-kettő.

Tíz év múlva ugyanazon a fürdőhelyen nyaraltam. Alig hittem szemeimnek. A hat év óta új plébános teljesen megváltoztatta a hely hitéletét. A templom minden hivatalos szentmise alatt zsúfolásig tele volt — fürdővendéggel. Hogyan művelte a plébános ezt a gyors csodát? Elmondom:

A plébános gondoskodott róla, hogy minden új fürdővendég érkezéséről értesítsék. Az illető már asztalán találta a plébános üdvözlő levelét és az istentiszteleti rendet és azokat a helyeket (üzleteket, árudákat), ahol katolikus újságokat vásárolhat. A legtöbbjét személyesen is felkeresi. A plébánosnak kitűnően betanított újság-rikkancsai vannak, akik az illető vendéghez mindennap bekopogtatnak — a megfelelő nyelvű katolikus újsággal, hetenkint egyszer katolikus folyóirattal, sőt a *vendég megfelelő nyelvén írt* újszövetségi Szentírást és Kempis Krisztus követését is kínálgatják. Nagyobb ünnepeken újra és külön meghívja a vendégeket az istentiszteletre. Külön előadásokat rendez, amelyben a helyi történeteket és különlegességeket mutatja be élőlőszóval és szemléltetően. Megérkezett egy olasz pap, azonnal tartatott vele az olaszul beszélő fürdővendégek részére „olasz istentiszteletet“, velem magyart Szent István napján. A hatás és az eredmény óriási volt. A hívek annyira megkedvelték a plébánost, hogy a templomot elhalmozták ajándékokkal, a plébános kérésére az orvosok sok szegényebb fürdővendéget ingyen kezelnek.

Sok fürdővendég most kezdte észrevenni, látni, értékelni és megbecsülni a papot és a papi hivatást. A pap buzgósága, kedvessége, szivélyessége, természetes egyszerűsége és józansága valóságos apológiája a papi statusnak és működésének.

Nem tudjuk eléggé hangoztatni és ismételni, hogy a lelkész legyen a fürdővendégek irányában szivélyes, udvarias, kedves, előzékeny, szolgálatkész, finom, úri modorú. Ha van kertje, erdeje, tekepályája, bocsássá

rendelkezésükre. Szervezhet számukra kirándulásokat, zárandoklatot.

Még a házbelieket, rokonait, gazdaasszonyát is tanítsa, nevelje a fürdővendégek iránt kellő udvariaságra.

Mailáth gróf püspök bekopogott egyszer egy fürdőhely dignitarius-plébánosához. A következő párbeszéd indult meg közöttük:

— Ügylátszik, apát úr, az ön háza nem igazi papi ház!

— Ugyan miért, kegyelmes uram?

— Azért, mert papi házakban azt tapasztalja az ember, hogy a gazdaasszony először hazudik, hogy nincs otthon a gazda. Másodízben már gorombáskodik és harmadízben a vendéget már a fenével eteti, a mennykövel csapítja és az ördöggel viteti. Az ön gazdaasszonya pedig rögvést betessékelt, hozzá még udvariasan is.

A lelkész a fürdővendégeket még misszionáriusként is felhasználhatja. Megkéri őket, hogy a nekik járó vagy megvett s kiolvasott katolikus lapokat adják oda a híveknek. Viszont ezek meg az övékét a vendégeknek.

Valamikor a fürdővendégek veszélyt jelentettek a hívekre. Nem tagadjuk, ma is jelenthetnek veszélyt. De viszont a városiak jó része néha inkább jó, nemes, lelkesítő példát ad. Eljárnak szentmisére, sokan többször is gyónnak, áldoznak, megtartják a pénzeket.

A rossz hatás főképp a szabadabb viselkedésben, a hiányosabb vagy feltűnőbb öltözködésben, a templomi istentiszteletektől való állandó távolmaradásban, a férfiak nőcsábításaiban, a nők kendőzésében nyilván meg.

Ezeket a rossz hatásokat ellensúlyoznunk kell, *mielőtt még* a vendégek ellepik a terepet. A híveket szükséges szinte beoltani, immunissá tenni a későbbi hatások megelőzésére.

A lelkész törekedjék rábeszélni a szállodák, penziók, üdülők tulajdonosait, hogy alkalmazottaikat leg-

alább felváltva engedjék egy-egy vásár- s ünnepi szentmisére.

És most jövök ahhoz a ponthoz, amely ellen sok panasz jutott fülemhez. Értem a helyi plébánosok illemszerű viselkedését a vendégpapok irányában.

Csak néhány példa.

Egy gimnáziumi szerzetesigazgató levélben információt kért egyik fürdőhely plébánosától, felbélyegzett válaszborítékot mellékelve leveléhez. Választ nem kapott.

Más: magasrangú, idős pap tisztelgő látogatást tesz a fiatal plébánosnál. Ez nem viszonzozza a látogatást.

Koros pap megérkezik a fürdőhelyre. Megtudja, hogy a helység plébánosa 3 km-nyire lakik. Telefonon bejelenti megérkezését, majd másnap nekiindul gyalog, hogy személyesen is tiszteletét tegye a lelkipásztornál. Noha jövelete pontos idejét szintén közölte távbeszélőn, a plébános az udvaron ingujjban fogadja. Nemcsak egy pohár vízzel sem kínálja meg, hanem vendége előtt pödri a cigarettáit, rágyújt, de nem jut eszébe, hogy legalább egy cigarettát felajánljon vendégének! A látogatást szintén nem viszonzozta, holott saját fogata van.

Még egy példa: A plébános a községébe érkező papi fürdővendéget, aki nála 20 évvel idősebb, úgy kezeli, mint káplánját. Csak per „maga” szólítja, nem kéri, hanem szinte vezényli, hogy melyik nap melyik oltáron, mikor misézzék, de mégcsak ministránsról sem gondoskodik számára.

Hála a jó Istennek, az ilyen, paphoz, kartárshoz, úrhoz és a szeretet hírnökéhez méltatlan vendég-kezelések ritka kivételek. A legtöbb helyen a legszívélyesebb, legudvariasabb kartársi fogadtatásra talál a vendégpap. De az említett kivételeknek sem szabadna előfordulni.

A plébánosnak kötelessége, hogy a plébániája területére érkező és itt tartózkodó papokat s szerzeteseket jelentse a saját ordináriusának. (Litt. S. C. Concilii 2825/25. p. 5.)

Befejezésül legyen szabad felvetnem egy eszmét: Mily üdvös volna, ha egy-egy vidék fürdő- s nyaraló-helyeinek lelkipásztorai a fürdőidény előtt (pl. a húsvéti időszak lejártá után) közös tanácskozássra összejönnének a fürdő-pasztorációnak és az ezzel kapcsolatos ügyek megtárgyalására!

67. Fejezet f.

Szállodában

Egyházi személyek idegen helyen leginkább szerzetes- vagy papi házakban, ilyenek hiányában vallásos világiak magánlakásában keressenek szállást.

Az illem, a méltányosság és a mai szociális viszonyok egyaránt megkövetelik, hogy az ily helyeken nyert szállásért a megfelelő ellenszolgáltatást nyujtsuk. Rangunknak és pénztárunknak megfelelően!

Mindenesetre csúnya, zsugori, piszkos jellemre mutat, ha valaki kolostorok, zárdák vagy plébániák nyakán „potyautasként” akarna élösködni, hozzá talán még néhány napon vagy héten át.

Néha azonban, főképp nagyobb városokban, még ellenszolgáltatás ellenében sem juthatunk papi vagy szerzetesi fedél alá. Ilyenkor kénytelenek vagyunk szállodában vagy ú. n. penziókban szállást keresni.

Milyen szállodát keressünk fel? Legjobban ajánlom a komoly és ismert középrangúakat. Az ú. n. luxus vagy elsőrangú szállodák csupán az árban, a kiszolgáló személyzet nagyobb számában és kifogástalanabb ruhájában nyújtja a többletet. Viszont a harmad- és negyedrangú szállók nem a mi hivatásunknak valók és a tapasztalat szerint nem olcsóbbak, mint a másodrangúak.

Erkölcsei szempontból is válogassuk meg a szállodát vagy penziót. Akárhány a bűn szolgálatában áll, amiért is a rendőrség erkölcsrendészeti okból nagyon gyakran rajtaütéssel (razziával) szigorúbb személyigazgatást végez. Az egyik ilyen szállóba benyitó falusi papot

maga a portás figyelmeztette, hogy ez a hely nem neki való. De ilyen jóakarátú portás is fehér holló számba megy. Ezért érdeklődjünk és legyünk óvatosak!

Már fentebb ajánlottuk, hogy forgalmasabb időben ajánlatos a szállodai szobát jóelőre lefoglalni.

Értékeinket a szálloda-safe-be zárva, az irodában vagy a portásnál őriztethetjük.

A szálló bútorzatát és berendezési tárgyait tart-suk tisztán és kíméljük!

Szobánkban tartsunk rendet! Holmink ne heverjen szerteszét! Mosakodáskor ne locsoljuk tele az egész szobát!

A fürdőszobában ne tartózkodjunk túlságosan soká, nehogy másokat megvárakoztassunk. Persze, ha szobánknak külön fürdője van, tetszésszerűen időzhetünk benne.

A törülköző kendővel nem töröljük le cipőnket. De borotvapengénket sem, mert ezzel megrongálhatjuk a kendőt.

Szállóban nagyon ügyeljünk a csendre! Ne beszéljünk hangosan. Főképp az új szállók vékony falán vagy a szekrénnel eltakart ajtón át hangos beszédünkkel nemcsak megzavarhatjuk szomszédunkat, hanem őt akaratlanul is szavaink fültanújává avatjuk. Az ajtókat ne csapdossuk! Hangos, berregő csengetyű esetén takarékosan és röviden csengessünk!

Távozáskor a villanyt ne hagyjuk égve!

Tegyük magunkat minél kevésbbé feltűnővé!

A kiszolgáló, főképp női személyzettel ne bizalmaskodjunk, de viszont legyünk mindegyikkel udvariasak. Ha valamiben hibáznak, ne velük civődjünk, hanem közöljük panaszunkat a szálló tulajdonosával vagy igazgatójával.

Este jókor térjünk vissza. Vetkőzés és öltözködés közben zárjuk le ajtónkat.

Távozáskor ne alkudozzunk! Ma már csaknem minden szállóban a szállásdíjhoz automatikusan felszámítják a borraivalókat. Ha nem tennék, adjuk meg mi magunk azoknak, akik valóban szolgálatunkra voltak.

Felesleges túlságosan megjutalmazni őket, de ne is legyünk zsugoriak. Modus in rebus. Általában az alapidő 10—15 százalékát szoktuk szétosztani a szolgálat mérve szerint.

68. Fejezet f.

Az autó

Az autók árai ma már annyira leszálltak, hogy egyre több embernek van nemcsak kedve, hanem pénze is arra, hogy gépkocsit vásároljon. A pap sem lehet kivétel.

De vásároljon-e? Az igenlő válasz két feltételtől függ. Az egyik, hogy milyen célra óhajtja az autót. Ha szent hivatásának szolgálatába akarja állítani kocsiját, hogy minél könnyebben, minél többször és szükség esetén minél gyorsabban állhasson híveinek rendelkezésére, az autó szerzése hasznos, kívánatos és dicséretes.

Ellenben mindenképp kárhóztatandó, ha Isten szolgálja csak fényűzésből, csupán szórakozás, magánjellegű utaztatások, a vagyonosabb osztályok utánzása vagy kérkedés végett óhajtana a gépkocsit. Hiszen még a legszentebb célra vásárolt autó is kísértés lehet arra, hogy a kellőnél gyakrabban távol legyen híveitől és az emberek sem vehetik jó néven, ha tudják, hogy Isten szolgálja csak luxuscélra használja autóját.

A másik feltétel, hogy legyen az autóra elegendő és *felesleges készpénzünk*. Nehogy miatta akár adósságba keveredjünk, akár más szükségesebb dologtól kelljen magunkat megfosztanunk.

Ma már, főképp az autógazdag országokban, nagyon sok egyházmegyében az autóvásárlást kérvényezni kell az ordináriustól. A kérvényben jelezni kell, hogy mire kell az autó, mennyibe kerül és van-e rá az illetőnek készpénze.

Kérdés, milyen autót vegyünk? Nagyságra a kis-

kocsikat ajánljuk, mert hiszen ezek vételára és üzemben-tartása aránylag kevésbe kerül.

Es milyen árut? Ne az olcsóbb fajtát! Sajnos, a mai olcsó autók legtöbbször a cél csupán a tetszetősség és a nagy sebesség. A tartósság és szilárd felépítés másod-, sőt harmad- és ötödkérdés. Az olcsó autón hamar elhajlik az alváz, eltörik a sebességváltó és a differenciál, könnyen elgörbül a kereszttartóvas és majd a központi olajvezetéknel, majd az olajfékek vezetékeivel támad hiba. A gyakori javítás néha oly magas összegre rúg, hogy azon jobbfejta autót vehettünk volna.

Az olcsó kocsiknak másik árnyoldala az, hogy a gyárak az olcsó kocsik piacra dobásával nem az eladás-kor találják meg számításukat, hanem a később kicserélendő alkatrészekben, amelyek viszont aránylag nagyon drágák. Egy példa: ha egy 4000 pengős kocsit, külön vett alkatrészekből akarnánk összeállítani, az nem 4000, hanem kb. 20.000 pengőbe kerülne!

Viszont a papi szerénységhez nem illik gazdag, ú. n. luxusautó tartása. Paphoz általában sem illik túlságosan gazdagnak lenni vagy annak feltűnni. Nagyon drága autó vásárlásával a szegényeinket is megrövidítjük.

Ezért itt is az arany középutat kövessük. Vegyünk kis, szerény alakú, de jobbfejta, első minőségű autót. Az ilyennél csak az első vásárlás kerül sokba, viszont alig van rá utólagos kiadás.

Szegényebb javadalmazású autótulajdonos pap kénytelen maga hajtani a kocsiját, mert az autótartás-nál voltaképp legdrágább a vezetőnek, a soffőrnek a tartása.

Aki azonban teheti, tartson vezetőt. Mert idővel, csaknem minden autóvezetőnek meggyúlik a baja a rendőrséggel. Legtöbbször nem is a maga hibájából. De minek tegyük ki a reverendát az ilyen kellemetlenségnek, ha elkerülhetjük. Ám az a pap, aki vezetőt tart, mégis jól teszi, ha maga is megtanulja a vezetést és leteszi a vezetői vizsgát.

Az előírt szakvizsga és hatósági vezetői engedély

nélkül bűn autót vezetni, mert magunkat is, másokat is a legsúlyosabb veszélybe dönthetjük és állásunk rovására is válhatunk.

Az autóvezetésre vonatkozó hatósági és közlekedési előírásokat lelkiismeretesen tartsuk meg.

Autón csak utazzunk, de ne száguldozzunk!

A legtöbb autószerencsétlenséget a szokatlan gyorsaság, a merészség, vakmerőség, előzési verseny és természetesen a hatósági előírások megszegése okozza. A statisztika szerint a legtöbb autószerencsétlenség szombat délutántól hétfő reggelig terjedő időben történik.

Óvom a vezetőket attól, hogy vezetés közben dohányozzanak. Már az a körülmény, hogy a vezető figyelmének egyrészét a cigarettájára fordítja, veszedelmet jelenthet. Ezenkívül a kocsi futása előidézte legenyhébb légáramlás is a vezető szemébe sodorhatja a füstöt, a hamut vagy a szikrát. A vezető elvesztheti uralmát a gép felett, főképp ha riadtan vagy ösztönszerűen a szeméhez kap és elereszti a volánt.

Az autót, mint említettük, elsősorban a lélegzőgondozás szolgálatába kell állítanunk. Idevág a filiák, tanyák többszöri látogatása, províziókor a nagyobb gyorsaság elérése, az autónak súlyos betegek szállítására való rendelkezésre bocsátása. Az egyik papról hallottam, hogy minden évben néhányszor a betegeket és idős személyeket, akik képtelenek gyalogolni, autóján a templomba viszi. Angolországban autó-szervezet alakult arra a célra, hogy a mentőkhöz hasonlóan, minél gyorsabban lehessen katolikus papot vinni a szerencsétlenségek színhelyére.

Faluhelyen, ha ijedős lovakkal találkozunk, lassítsunk vagy álljunk meg, nehogy a kocsis haragját zúdítsuk magunkra és állásunkra. Hasonlóképp forgalmi fennakadások esetén ne gorombáskodjunk, hanem arra gondoljunk, miként működhetnénk közre a közlekedés zavartalanabbá tételében.

Terjesszük és ápoljuk Szent Kristófnak, az autók védőszentjének tiszteletét. Több országban a Szentnek napján (júl. 25.) vagy a rákövetkező vasárnapon a pap

megáldja az új autókat, motorkerékpárokat, tulajdonosaikat és vezetőiket.

69. Fejezet f. n.

Hogyan használjuk az autótaxit?

Autótaxit vagy a helyszínen rendelünk vagy telefon útján. Éjjeli telefonos megrendelés esetén ne elégedjünk meg a rendelés tudomásul vételével, hanem követeljük a rendelés felvevőjétől annak a jelzését, hogy *melyik állomásról indítják el* számunkra a kocsit. Csak így akadályozhatjuk meg, hogy a soffőr előzetesen kerülő utakon ne növecsse fel a fizetendő összeget.

A második tanácsunk: Mielőtt taxiba szállnánk, szerezzünk be aprópénzt! Mert a taxisoffőrök rendes szokása, hogy fizetéskor a nagyobb pénzből „nem tudnak visszaadni”.

A harmadik tanács: Ne sejtessük a soffőrrel, hogy a kívánt cél és a hozzá vezető út előttünk ismeretlen, mert másképp megtörténhetik, hogy nagy kerülőt csinál velünk és a rendes taksának többszörösét fizethetjük. Nem árt figyelmeztetni a soffőrt: „Kedves soffőr úr, vezessen kérem ide . . . Felhívom a figyelmét arra, hogy ha a legkisebb kerülőt teszi, nem adok borravalót!”

A negyedik tanács: Mihelyt elfoglaltuk helyünket, nézzük meg és jegyezzük fel a taxi számát, mert elfelejthetünk vagy elveszthetünk a kocsiban valamit. Rendesen csak jóval a kiszállás után vesszük azt észre, de a taxi száma alapján azonnal jelenthetjük a hiányt a taxiközpontnak.

Vége: Ne kezeljük a soffőröket félvállról. Az emberi sorsnak sok szánandó és tiszteletreméltó hősét fedezhetjük fel soraikban!

A kerékpárról

A kerékpározás magábanvéve közömbös cselekedet, amelyet a szándék, a cél és a körülmények erkölcsileg jóvá vagy rosszá minősíthetnek. Az Egyház kerékpározás tekintetében is ehhez igazodik.

Ezenfelül az Egyház nagyon bölcsen konzervatív és óvatos, amikor papjairól és szerzeteseiről van szó. Így értjük meg, hogy kezdetben, főképp a nagyon veszélyes, magas kerékpár idején, több egyházfő meg is tiltotta a papságnak a kerékpározást, pl. 1894-ben a szatmári püspök, aki e tilalmát egyúttal Rómába is jelentette. A S. Congregatio Episcoporum et regularium helyeselte a püspök tilalmát: „Nam prohibitio huius modi non solum liberat a corporis periculis sacerdotis ipsos, sed scandala avertit a fidelibus et irrisionem ipsorum sacerdotum.” És valóban, fiatal pap koromban Magyarországnak akárhány helyén pap nem ülhetett volna fel kerékpárra a hívek megütközése nélkül.

Ma azonban alig hihető, hogy bárhol is megütközhetnének a hívek a pap kerékpározásán, ha egyéb körülménnyel nem szolgáltat rá okot, pl. virtuskodik, óriási sebességgel hajt, versenyen vesz részt, polgári ruhát ölt magára s í. t.

Sőt a kerékpár használata abban az esetben még ajánlatos és dícsérendő is, ha a lelkipásztorkodás és szent hivatásunk szolgálatába állítjuk. Pl. hogy a filiákat többször és könnyebben látogathassuk, hogy a súlyos beteghez vagy a szerencsétlenségek színhelyére gyorsabban eljuthassunk, hogy több időt nyerhessünk s í. t. A *mérsékelt* és józan kerékpározás az egészségre is jó hatással van. E címen már Kneipp is ajánlotta.

Persze a modestia clericalis a kerékpározót is kötelezi.

A legtöbb kifogás a kerékpározó papok ellen a ruházkodás terén merül fel.

Egyik-másik pap azt hiszi, hogy ha kerékpárra ül, a többi sportoló módjára öltözködhetik. Ez nemcsak egyházi szempontból helytelen, de sport szempontjából is teljesen felesleges.

Franciaországban néhány ezer pap használja a kerékpárt a lelkipásztorkodásban és a vonat ablakából nagyon gyakran láthatunk *reverendában* kerékpározó francia papokat, amint hitoktatásra vagy a filiákba mennek. A délafrikai ferences hitelesítők szerzetesi öltönyükben hajtják mótorkerékpárjukat.

A jó máriabesnyői kapucinus atyák rendes szerzetesi habitusukban kerékpárral járók be a filiákat és a szomszédos községeket. Igaz, női szabású kerékpáron.

Az 1914—8-i világháború idején magam is sokat használtam a kerékpárt, de sohasem tapasztaltam, hogy az egyházi ruha sport szempontjából nagyobb akadályt jelentett volna. Ahogyan a nők is egészen illendően öltözve kerékpároznak, a pap is mindig egyházasan, azaz úgy öltözködjek fel kerékpározásra is, hogy papi (szerzetesi) jellegét mindenki észrevehesse. Ha nem reverendában, legalább hosszú és sötétszínű kabátban, tisztességes, ú. n. papi civil ruhában kerékpározzék. Nem kell a kerékpározással megtagadni, kirádozni vagy agyonütni papi mivoltunk külső jellegét.

Egy kórházi lelkész olyan ruhában ült fel mótorkerékpárjára, mint amilyent a szerelő-munkások használnak. A betegek nem akartak nála gyónni! Gigerlinek, maskarának, bohócnak stb. nevezték.

Persze bizonyos körülmények alkalmat adhatnak arra, hogy a kerékpározó még a rendes, egyházas ruhában is nevetségessé tegye magát. Pl. ha nagyon magasrangú vagy nagyon kövér pap ül a kerékpárra.

Missziós területeken, igen nagy távolságok bejárására alkalmasabb ugyan a mótorkerékpár, mint a rendes. De ha csak valahogyan elkerülhetjük, ne vásároljunk mótorkerékpárt. Miért? Először, mert piszkít. Másodszor, mert rengeteg bosszúság van vele. Harmadszor, mert vele történik a legtöbb szerencsétlenség. Negyedszer, mert az olcsó mótorkerékpár nagyon gyor-

san felmondja a szolgálatot, a drágára költött pénzen pedig már vehetünk autót is. Végre már közmondássá vált a tapasztalat, hogy a motorkerékpárnak kétszer örül az ember: ha megvette és mégjobban, ha túl adott rajta.

A motorkerékpárral együttjáró sok szerencsétlenség miatt több püspök megtiltotta a papjainak a *mótor-kerékpár* használatát. Pl. a versailles-i püspök 1938-ban akkor adta ki ezirányú tilalmát, amikor egy hónapon belül két pap motorkerékpározás közben szörnyet halt, egy pedig súlyosan megsebesült.

Városban a kerékpározás többnyire felesleges. Itt a forgalmat olcsón bonyolítja le az autóbusz vagy villamos.

71. Fejezet † f. n.

Rossz szokásaink

Alig van közöttünk valaki, akinek nem volna vagy legalább bizonyos időben nem lett volna valami rossz szokása. Értem az apró jelentőségű, erkölcsileg közömbös, de félszeg, kellemetlen hatású, torz, nevetséges vagy illemellenes szokást.

Az ilyen szokásnál nem annyira maga a megszokott furcsa szó, muzdulat vagy cselekedet a veszedelmes, hanem az a lélektani sajátságosság, hogy az illetőnek legtöbbször halvány sejtelve sincs a rossz szokásáról. Ez csak akkor válik nála tudatossá, ha vagy egy tekintélyes egyén figyelmezteti rá, mégpedig többízben, vagy pedig több személy hívja fel rá figyelmét.

Lássunk néhány példát apró, de mindenkép kerülendő rossz szokásra:

Ilyen bizonyos szavaknak nagyon gyakori használata. Van akinek minden ötödik szava: „Kérem alássan” vagy „ugy-e”, „nemde”, „tudniillik”. Sok embernél az

effajta szóismétlések voltakép gondolat-szünetek, gondolkozási alkalmak.

Egy teológiai tanárnak leggyakoribb szava a latin „nempe” volt. A teológusok már nem annyira a tanár magyarázatára figyeltek, mint inkább óráról-órára számolták, hogy hányszor ejti ki a nempe-t és az újabb rekordokra fogadásokat is eszközöltek. A végső rekord egy óra alatt 56 nempe volt. El is nevezték a professzorukat „Nempe”-nek. Szegénynek persze sejtelme sem volt új nevééről és — ennek okáról!

Egy káplán minden harmadik-negyedik mondatában közbeszúrta: „könyörgöm”. Elnevezték „Könyörgő Pestának”.

Egy szigorú szerzet tagjáról hallottam, hogy — főkép ha egyedül érzi magát — folyton nyög, mégpedig elég kellemetlen hangon, a nélkül, hogy fájdalmi volnának.

Egyike a legcsúnyább és legilletlenebb rossz szokásoknak a földre köpés.

Fokozottan elítélő, sőt bűnös szokás, ha valaki szent ténykedés közben végzi ezt az ízléstelen műveletet. Egy öreg úr még a szentmise alatt sem tudott vigyázni a szájára. Akárhányszor megtörtént, hogy mialatt mindenki hangtalan csendben áhítatba merült, ő először a torkát köszörülte, majd a templom közepéig elhallatszott, amint köpete a padlózat kövére hullott.

De ahhoz is ám nagy neveletlenség kell, ha valaki a kétarasznyira távol tartott zsebkendőjébe nyál-kilövelést végez és az eredményt műértőként, meglegegedéssel nézegeti, hozzá még talán az oltár előtt is!

Idetartozik az orr állandó piszkálása vagy simogatása. Egy szerzetesnek annyira állandó szokásává vált orrának dörzsölése, hogy arca e helyen kisebesült és orbánczá fajult. Csaknem belehalt!

Hasonló rossz szokás a hangos orrfúvás és az orrtörlésnek nagy és hosszadalmas szertartássá való szélesbítése.

Nagyon rossz és másokra rendkívül kellemetlen, sőt veszedelmes szokás, ha valaki beszéd közben, na-

gyon közel állva ráhajol arcával a beszélő társára. Télen szinte arcunkba fújja lehelletének látható gőzét. Rendesen idegbajosoknál fordul elő!

Rossz szokás hajunknak folytonos igazítása vagy simogatása, a szakállal való babrálás, beszéd közben más ruhájának az érintése vagy ráncigálása, ujjaink ideges játéka az asztalon, az asztalterítővel vagy annak rojtjaival, kezünknek állandó dörzsölése. Ismertem egy oltártestvért, aki kezét rákvörösre dörzsölte.

Rossz szokás a vakaródzás. Az egyik a fejét vakarja, a másik a homlokát, a harmadik a keze fejét, a negyedik meg a fülét szokta gyúrni.

Egy szerzetes apát állandóan a mellkeresztjével babrált. Egy alkalommal a szabadban ünnepi beszédet mondott, közben folyton a mellkeresztjét forgatta, amelynek tükörsíma felületén visszaverődő napsugár kellemetlenül bántotta a hallgatók szemét. Mondották is beszédéről, hogy ennek fénypontja — a mellkereszt volt.

Rossz szokás a túlzott vagy nevetséges taglejtés. Idevágna az arcfintorítások, különböző grimaszok, rángatózások, állandó könyöklés s hasonlók.

Jól tesszük, ha megkérjük barátainkat, hozzátartozóinkat vagy előljáróinkat, hogy figyelmeztessenek minket esetleges rossz szokásainkra és ezzel pótolják e téren önismeretünk és önbírálatunk hiányát.

A legvégére hagytam egy sajnos nagyon gyakori, de súlyosan hibás szokást, amely rossz hatásában messze felülmúlja a már említett kisebb rossz szokásokat.

Tessék megfigyelni: ha nagyobb, ünnepélyesebb templomi szertartások alkalmával több pap vagy szerzetes mint passzív jelenlevő egymásmellett ül: legtöbbször nem tudja elkerülni, hogy egymással ne fecseljen, tereferéljen vagy megjegyzéseket váltson.

Nem ám csak közvetlenül az istentiszteletek előtt és után, hanem néha közben is! Mégpedig nemcsak, ha papi utcai ruhában van, hanem akkor is, ha karing-

ben vagy más egyházi ruhában van is! Idevág néhány kanonoknak a stallumban való viselkedése is!

Pedig milyen csúnya, Isten szolgájához méltatlan gyengeség, szégyenletes fegyelmezetlenség, asszonyi nyelvgyengeség kell ahhoz, hogy férfi és pap vagy szerzetes létere még a szent helyen és szent ténykedések közben, egy óra hosszat sem tudja fékezni nyelvét, hanem súlyosan megbotránkoztatja a jobb érzelmű híveket, rossz példát ad az összes jelenlevőknek és hasonló illetlen, méltatlan, kereszténytelen visszaélésre bátorítja őket példájával.

Egy katonapap észrevette, hogy prédikációja közben a parancsnoka folyton fecseg a szomszédjával. A szónok egyszercsak megszakítja szentbeszédét és merően rászegezi tekintetét a parancsnokra! Ez észreveszi a tekintetet és megérti a pap beszédszünetét, elszégyenli magát és nem is vált több szót a szomszédjával. Ellenben másnap kihallgatásra rendeli a katonapapot és felelősségre vonja viselkedéséért!

„Ezredes úr, alázatosan jelentem, — volt a védekezése — én csak megtartottam a szolgálati és egyben illemszabályt, hogy ha az előjáró beszél, az alárendelt (ez esetben én) elhallgasson.“

Az ezredes másodszor is elszégyelte magát, de azontúl nem mert a templomban fecsegni!

Hány ilyen száját tartani nem tudó papra is ráférne egy-egy szigorú, feddő, rendreutasító tekintet — akárhány egyszerű, de tökéletesebb hívő részéről!

72. Fejezet † f. n.

Különcködés, bogaraink, vesszőparipáink

Az ú. n. apróbb, de büntetlen rossz szokásoknál is feltűnőbbek, nevetségesebbek, és hozzánk méltatlanabban a különcködések, az ú. n. bogarak és a vesszőparipák.

Azt mondják, hogy mindenkinek van valami bo-

gara. Aki azt állítja magáról, hogy neki nincs bogara, annak legalább kettő van. De kevés társadalmi osztályban találni annyi bogaras, szeszélyes és különc embert, mint a papok és szerzetesek körében, különösen magasabb korokban.

T. i. kint az életben az emberek durvasága, ki-méletlensége, gorombasága, szókimondása, ellenséges érzülete, a családi életben pedig a házastárs leköszörüli, lesimítja vagy letöri az egyesek bogarait, félszégeit, rossz szokásait és különcködését. De az egyházi férfinak többnyire módjában van az ilyen, számára kellemetlen társaságtól távol maradni. Az ő felszentelt személyét vagy szerzetesi öltönyt annyira szentnek vagy tiszteltreméltónak tartják, hogy óvakodnak őt figyelmeztetni nevetségés oldalaira.

Márpedig minél hosszabb ideig térünk el a szokásos, rendes és józan életmódtól, annál nevetségesebbé és természetellenesebbé, abnormálissá válik a különcködésünk, amint a szög alkotta köz is nagyobb lesz, minél jobban kinyújtjuk szarait.

Bogaraink, különcségeink és félszégeink legfőképen az elkülönülés póksarkában dagadnak néha kelevénnyé, duzzadnak óriásivá, torzulnak a türhetetlenségig s válnak kacagtató komikumká vagy ferdülnek karikatúrává.

Könyvünk első kötetében már említettünk több szertelenséget. Ime még néhány, az életből ellesett példa:

Egy városi pap, mint pápai kamarás, állandóan piros gombos és szegélyes reverendában járt, de mindig *fekete* övvel. Egy idősebb pap megjegyzésére a Monsignore azzal válaszolt, hogy neki joga van az említett ruha viseléséhez, *ha ez neki tetszik*. Mire a másik: „Nekünk meg ugyancsak jogunk van az ön viselkedéséről azt gondolni, *ami nekünk tetszik*“.

Egy *kopasz* fejű idősebb pap esőben, hóban, fagyban, a legnagyobb hidegben is hajadon fővel járta az utcákat, ellenben kabátja gallérját jól felgyűrte, úgyhogy szinte csak fejének kopaszsága látszott ki ruhájából.

Egy idős, nyugalomba vonult szerzetes-tanár mindennapos sétáját pont az egyik vasúti átjáró korlátjáig végezte. A korlát elérése előtt talán bivallyal sem lehetett volna őt visszakoztatni. Egy alkalommal a megyés püspökkel találkozott az út közepén, aki csatlakozásra szólította fel, annál is inkább, mert erős vihar mutatkozott, de az idős úr nem engedett . . . Előbb el kellett érnie a korlátot! Micsoda korlátoltság!

Egy plébános minden levelében neve alá következetesen hozzá írta: „Az Úr méltatlan szolgája.” Egyszer a község jegyzője hivatalos levelet intézett hozzá, a borítékot pedig így címezte meg: „Tisztelendő N. N. plébános úrnak, az Úr méltatlan szolgájának.” A címzett felhördült, visszaküldte a levelet, de azóta el is maradt a szerénykedő epitheton ornans.

Az egyik kanonok, különben elismerten nagy tudós, főként híres matematikus, sohasem borotválkozott, hanem csak ollóval kurtította arca hajzatát. Egy ünnepi alkalommal a főpásztor ebédén látta a káptalant, az említett kanonoknak pedig szemrehányást tett, hogy még ilyen alkalomra sem borotválkoztak. Azóta étkezésre sem a főpásztornak, sem másnak a meghívását nem fogadta el. Az új főpásztor mégis megkísérelte, hogy asztalához kérje a kanonokot. Ez azonban a visszaküldött meghívóra ráírta: „Nagyon köszönöm, hogy rám tetszett gondolni, de ezidőszereint még magamnak is van ennivalója.” Ugyanez a kanonok haláláig nem engedett magához orvost — elvből. Pedig sokat betegeskedett és szenvedett! Ennyire el tud ferdülni egy rengeteget olvasott, nagytudású, éleseszű pap lelke — önbírálat híján!

Egy szerzetes tanárnak a tanulók névnapi üdvözlétére kétféle válaszmintája volt. A páros éveké így hangzott: „A tanár olyan, mint a gyertya, míg másoknak világít, magát emészti. Fogadják stb.” A páratlan éveké: „A tanár olyan, mint a szekrény, mindenki csak vesz ki belőle, de nem rak bele. Fogadják stb.” Az üdvözlő diákoknak minden esetben óriási erőlkö-

désbe került, hogy a tanár válasza közben visszafojtásák a nevetést.

Egy teológiai tanár minden tanévben ugyanazokat az adomákat mondta el. A teológusok a tankönyv bizonyos helyén már előre feljegyezték, hogy milyen vicc következik. Egyik-másik még oda is jegyezte: „Itt röhögni kell.” A professzor úr halála után megtalálták az ő könyvét, benne a saját megjegyzéseivel: „nagy hatás”, „kitűnő hatás” s i. t.

Megemészthetlenebbek és nevetségesebbek azok a különbségek, amelyeknek a forrása a hiúság. Egy plébánost kinevezett a püspöke címzetes kanonoknak. Az illető erre a szószéken külön „kanonoki áldást” adott híveinek.

Magyarországon az apostoli királynak joga volt a „címzetes püspöki” cím adományozására. De ezeket nem szentelték püspökké. Egy ilyen „címzetes” vagy „választott” püspök osztrák községben nyaralt. Minden második, harmadik szava ez volt: „Én, a püspök” vagy „Én, mint püspök”.

Egyszer megkérdezte a plébános a főpapot, hogy püspök létre, miért nem viseli a violaszínű pileolust. Amikor azután a püspök magyarázatni kezdte a különbséget a felszentelt és a Magyarországon használatos címzetes püspök között, a plébános, nem értve meg teljesen a különbséget, ráivallt a fürdővendégre: „Also sind Sie ein Bischof oder heissen Sie Bischof?”

Egy szerzetes főpap királyi kitüntetést kapott. A szobájában és egy-két rendházban levő régebbi olajfestésű képére utólagosan ráfestette a rendjelet.

Egy teológiai doktor a nővérétől elég nőies stílusú, feltűnő gyűrűt kapott ajándékba. Azóta, ha valakivel beszélt, az illetőnek szinte a szemét ütötte ki a drágakövel, annyira fel akarta rá hívni a figyelmet.

Akad oltártestvér, aki különcködését eredetiségnek minősíti, pedig az voltaképp nem más, mint a józanság hiánya, lelki elferdülés, egyéni eltorzulás.

Eszközök ellene: az alázatosság, önmegfigyelés,

gyakori lelkiismeretvizsgálat és mások ítéleteinek kikerése.

73. Fejezet † f. n.

Ha betegek vagyunk

Bár alig hihető, de a tapasztalat arra tanít, hogy mi egyházi személyek is rászorulunk az Egyház ama parancsának újból és újból való megszívlelésére, hogy: *Halálveszedelemben kötelesek vagyunk a legfelségesebb Oltáriszentséget magunkhoz venni.* (864. c. 1. §)

A legtöbb moralista azt tanítja, hogy halálveszedelem idején a szent útravaló vétele nemcsak egyházi, hanem isteni parancson is alapul. (Lig. Sz. Alf. VI. 290, 295; Lehmkuhl, 12. kiad. II. 195; Noldin—Schmitt, 23. kiad. III. 137. Vermeersch, 3. kiad. III. 369.)

Mindegy, hogy a halálveszedelmet betegség, súlyos műtét, hirtelen rosszullét vagy külső ok (pl. légítámadás) váltja-e ki.

Az Egyház még azt is tanácsolja, hogy halálveszedelem idején, ha aznap miséztünk vagy áldoztunk volna is, újra magunkhoz vegyük a Szentséget, mint útravalót. (864. c. 2 §)

És a beteg egyházi személynek is *idejekorán* kell a Szentséget fölvennie (865. c.) „dum sana mens est, integerque sensus”. (Rit. Rom. tit. V. c. 4. n. 10.)

A halálra mindig el legyünk készülve, de főképp, ha megbetegszünk! E pontban ne higgyünk övéink, környezetünk vagy orvosaink udvarias, kíméletes, figyelmes, féltő biztatásának vagy áztatásának, de a saját magunk áztatásának se.

A halálunk időpontjának tekintetében hihetetlen optimistává tesz minket az életösztön és élnikivánás. Találónak mondotta valaki: „Vannak emberek, akik ha a 10. emeletről ledobják őket, az 5. emelet magasságában még örülnek, hogy addig semmi bajuk nem történt.” Az Egyház is óv e veszedelmes optimizmustól

„ne daemonum astutia, neque medicorum pollicitationibus neque propinquorum aut amicorum blanditiis se ullo modo decipi sinat” (Rit. Rim. tit. V. c. 4. n. 10.)

Pápák, püspökök, szentéletű papok és szerzetesek élettörténetében olvassuk, de saját magunk is többször tapasztalhattuk, hogy a halál a legeslegjobb esetben vagy váratlanul, vagy a remélt időnél előbb állott be. Rá is mondhatjuk: „Venisti huc ante tempus.” (Máté 8, 29.)

Néri Szent Fülöp szokta mondani, ha a pap beteg, ne nagyon higgyen felgyógyulásában. Az ördög gyakran illúziót kelt, hogy a halálra készülést megakadályozza!

Ezért oktassuk ki és kérve-kérjük hozzánk tartozóinkat, munkatársainkat (pl. káplánokat) és szerzetes-társainkat, hogy hirtelen rosszullet, megbetegedés, sérülés, baleset esetén figyelmeztessenek bennünket lelki kötelességeinkre és ne titkolják előttünk állapotunk komolyságát.

Egyben oktassuk ki őket, hogy főképen váratlan halálveszedelem idején hová, kihez kell fordulni lelki segítségért. Pl. fővárosban ismerjék a legközelebbi plébánia, szerzetház és a szóbajöhető orvosok telefonszámát, lakáscímét, nevét stb.

IV. Pius pápát utolsó napjaiban orvosai és prelátusai egyaránt álltatták, hogy hamar fel fog gyógyulni, amit ő maga is erősen remélt. Szerencsére a pápa meghagyta, hogy betegségéről értesítsék Borromei Szent Károlyt. Amikor azután Szent Károly értesült a Szentatya komoly állapotáról, rögtön felkereste őt, kezében a feszülettel, szelíd, de határozott szavakkal mondotta neki: „Szentatya, most már csak a mennyországra irányítsa gondolatait.” Azonnal ellátta a Viaticummal, feladta neki a szentkenetet. És íme, alighogy elvégezte a szertartást és a közben odaérkezett Néri Szent Fülöppel a beteg ágya előtt imádkozott, a pápa kilehelte lelkét. Ha a pápa nem kéreti magához Borromei Szent Károlyt és ez nem jelenik meg nála, a pápa szentségek

nélkül múlt volna ki. (M. Yeo: A prince of Pastors, St. Charles Borromei. London, p. 101.)

Sokszor imádkozzunk az „Ars bene moriendi” kegyelméért. Ne vonatkozhassék ránk, amit a zsidó főpapok mondtak gúnyból az Úr Jézusról: „Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere! (Máté 27, 42.)

Ha igaz, pedig nagyon is igaz, hogy Vita clericorum est liber laicorum, még igazabb, hogy Mors clericorum est liber laicorum!

Betegségünk legyen példaadás, prédikáció, szemléltetés az Isten akaratában való megnyugvásra, a kereszt türelmes viselésére, a szentségek korai és többszöri felvételére!

Annyiszor vigasztaltuk, erősítettük, bátorítottuk és megnyugtattuk betegeinket. Most önmagunkon is valósítsuk meg a mondottakat. Medice cura teipsum! Hic Rhodus, hic salta!

Fájdalmunkban, vergődésünkben, elhagyatottságunkban is tegyünk tanulságot hitünkéről, bizalmunkról és a győzhetetlen kegyelemről. A szenvedés főiskolájában is legyünk apostolok!

Egy ny. miniszter mondotta, mennyire meghatotta őt, amikor meglátogatta gróf Mailáth Gusztáv érseket a kórházban és hogyléte felől érdeklődve, a súlyos beteg főpap így válaszolt: „Sokkal jobban, mint megérdemlem.” Ez prédikáció! Bibliahirdetés!

Egy rendkívüli fájdalmas betegségben szenvedő esperest kérdezte az orvos, milyen volt az éjele. Válasza: „Rosszabbat ne adjon a jó Isten.” Ha pedig mások érdeklődtek hogyléte felől, mindig csak ezt mondotta: „Jól, mindig jobban és boldogabban, mert közeledem az örök boldogsághoz.” Ez is prédikáció! Az Evangélium tanítása!

A budapesti Verebély sebészeti klinikán egymásután több püspököt kellett operálni. Mikor az orvosok ezeknek szokatlan és bámulatos türelmét és nyugodtságát tapasztalták, az egyik, aki pedig nem is

katolikus, megvallotta: „Mégis kell lenni bennök (a kat. püspökökben) felsőbb erőnek!”

Viszont a Linzer Theol. Quartalschrift (1921. IV. 391.) egy esetet közöl, amikor az orvos mindenütt gúnyolódva közölte azt a mély csalódást, amelyet benne egy beteg pap keltett az ő folytonos kényeskedésével, türelmetlenségével, kishitűségével és halál-félelmével. Ez a betegség már nem volt prédikáció, hanem talán sok prédikációnak lerontása és megcáfolása!

Ne mutassunk *túlzott* halálfélelmet se! „A halál borzalmas, az igaz. Ám viszont az élet, amely ott túl ránk vár és amelyet Isten irgalmassága ad, nagyon kíváncsú.” (Szal. Sz. Ferenc.) Ha valakinek, hát nekünk kell tudnunk, hogy igazi halál csak a lélek természet-főlötti halála a súlyos bűnben.

Az orvos útmutatásainak engedelmeskedjünk. Kórházban vagy otthon az ápolószemélyzetet a szükségesnél sűrűbben ne vegyük igénybe. Ne zsémbeskedjünk, ne bosszantsuk, kínozzuk, nyaggassuk környezetünket. Ne kényeskedjünk és finnyáskodjunk.

Gyakori ok a panaszra, az elégedetlenségre, türelmetlenségre, képzelődésre, félelemre és aggodalomra betegségünk neme. Hogy éppen ezt vagy azt a kellemtelen vagy kínos bajt szabta ránk a jó Isten.

Egy kispap szinte kétségbeesve panaszkolt nekem, hogy már ilyen fiatalon éppen vesebajban kell szenvednie.

„Kis oktondi, — vigasztaltam — hát azt hiszi, hogy a jó Isten csak úgy találomra osztja ki a keresztet és betegségeket? Meg lehet róla győződve, hogy ha a jó Isten a veséje helyett a máját engedte volna megbetegedni, ön még sokkal többet, sőt talán elviselhetetlenül szenvedne.”

Valóban. Ha a szenvedésről prédikálunk, gyakran használjuk a szobrász hasonlatát, aki vésőjével kikalapácsolja a formátlan anyagot műremekké. De ennek a hasonlatnak van fordított tanulsága is!

Ha kérdeznők a vésőjével és kalapácsával dolgozó szobrászt, hogy miért nem üt hatalmasabbat a szerszámaival, vagy miért nem vés mélyebben, a művész ezt felelné: „Ez megrongálná, talán tönkre tenné vagy szét is zúzná az anyagot.”

A jó Isten se sujt jobban, mint amennyire isteni művészetének szüksége van arra, hogy belőlünk kialakítsa és megalkossa a mennybe illő, halhatatlan természetet.

Némely testi betegséggel együtt jár a lemezteleltetés akár az orvosi vizsgákon, műtőasztalon, akár a kezelés közben, főképp ápolónők jelenlétében vagy az ő közreműködésükkel kapcsolatban.

A tiszta lelkű, szemérmes, finom érzésű papra és szerzetesre ez a körülmény roppant kellemetlen, kínos, mélyen megszegyenítő és fájdalmasabb, mint a legnagyobb testi szenvedés. Főképp, ha hozzáveszünk egy lélektani tényt. Az orvos és ápolószemélyzet szeme megszokta a nuditást, bennük a mindennapiság lehűtötte a kíváncsiságot, de a pap, a szerzetes, a celibátus és a tisztaság embere az más, azt érdemes meg nézni. Úgyhogy ilyenkor végigcikázik bennünk a szemérem belső tiltakozása és a megbotrántkozás haragvilláma.

Nos, ilyen kegyetlenül fájó és kínos helyzetekben vigaszul és erősítésül gondoljunk arra, hogy e pontban is hasonló vagyunk a véres mezítelenségig levetkőztetett Úr Jézushoz. Arra is jó gondolni, hogy a nemi különbség férfi és nő között csak földi, csak ideiglenes dolog, különben egyforma váladékos, ürülékes koporsótöltelek vagyunk, férfi és nő egyaránt.

A fő, hogy ne vetközzünk ki az erényből és kegyelemből és hogy a testi mezítelenség ne jelentse a lelki lemeztelenítést, sőt növelje és fokozza bennünk a tisztaság erényének érdemét.

Még néhány gyakorlati illemszabály és tanács:

Ha nem okvetlenül szükséges, ne hívassuk az orvost éjjel, főképp, ha ez idősebb vagy maga is beteges úr.

Jogunk van a rendes vagy háziorvoson kívül más orvost is hívnunk, de illik, hogy ezt lehetőleg ne a kezelőorvos háta mögött tegyük, hanem közöljük vele szándékunkat. Talán ilyenformán: „Ne vegye bizalmatlanságnak, ha kérném b. tanácsát, ne hívassuk-e el X. orvost. De négy szem többet lát, mint kettő. Önre is, rám is nagyobb megnyugvás lesz, ha ketten ítélik meg.”

Viszont fontos ok nélkül ne változtassuk orvosunkat. Tanulságul elmondom egy dunántúli nagyprépost esetét. Szegény, gyógyíthatatlan bélrákban szenvedett. A háziorvosa persze titkolta előtte ezt a bajt, és csupán muló, veszélytelen „krónikus bélhurutot” hitetett el a beteggel. Mivel azonban a baj természetszerűen nem javult, a nagyprépost felmondott orvosának és egy másikat hívatott, közben szidta és ügyetlen kontárnak minősítette az előbbi orvost. De mivel a második orvos sem tudta megszüntetni fájdalmát, ezt is elküldte mint hasznavehetetlent. Így egymásután cserélte az orvosokat és minden előbbi tudatlansággal vádolt, mígcsak a kínos halál pontot nem tett az újabb orvoscsere elé.

Az otthon fekvő beteg oktassa ki a házbelleket, hogy az orvost udvariasan fogadják. Már jövetele előtt *szellőztessék* és hozzák rendbe a szobát és ágyat, jövelekor pedig készítsenek el számára tiszta vizet, ugyancsak tiszta törülköző kendőt és új szappant. (Tanácsos e célra a kereskedésekben kapható apró szappandarabokat állandóan készenlétben tartani.)

Ha betegek vagyunk, különösen, ha bajunk ragályos, ne nyujtsuk kezünket senkinek. Sőt, ha a látogató — rendesen illem-kényszerűségből — maga kínálja fel kezét, a magunkét rejtjük el és kedvesen, szerényen mentsük ki magunkat, kb. ilyen szavakkal: „Bocsánatot kérek, de engedje meg, hogy ne nyujtsam kezemet, mert egy betegnek a kezéhez könnyen rátapadhat egy pár bacillus . . .”

E fejezetet nem zárhatom le három írónak idézete nélkül, amelyekhez nem fűzök magyarázatot, mert önmaguktól beszélnek, sőt szomorúan fájdalmas kiáltást hallatnak.

Jorio Domonkos bíboros, e sorok írásakor a Szent-ségek kongregációjának prefektusa, „La Communionne agl'infermi” c. művében (1931, 20.) panaszkodik, hogy: „Számos beteg pap az elhagyatottság szomorú állapotában van. Sőt néha talán még elhagyatottabbak, mint más betegek.”

Galland Lajos, „La joie de vivre” c. művében (1933, 58): „Legtöbbször jaj a súlyos beteg papnak. Betegsége mély vágást jelent erszényébe. A munkakép-telenségét és társadalmi hasznavehetetlenségét gyakran maga is érzi, mások is éreztetik vele, de ami legjobban fáj neki: a közöny, a nemtörődés, a saját magára való utalás.”

És dr. Eder Károly, „Heilige Pfade” c., e sorok kiadásakor már hetedik kiadást ért művében (239. old.) mondja: „A munkaképtelenekről való gondoskodás, de főképp a beteggondozás talán sehol sincs oly elha-nyagolt állapotban, mint a papság körében!”

74. Fejezet †

Végrendeletünk I.

„Ezt izeni az Úr: Intézkedjél házad felől, mert meghalsz.” (Iz. 38, 1.)

A következőkben a „végrendelet” szót, gyakori-sága miatt „V.” betűvel jelezzük.

Tény, hogy nem szül jó vért, ha a pap hagyatékában „hatalmas pénzösszegekről” van szó. De van ez érzésnek valamelyes tárgyi alapja is. T. i. sok évszá-zados tapasztalat tanítja, hogy ha pap nagy vagyont gyűjt, ő maga azt csak nagyrítkán élvezi. Az ilyen vagyonon nincs áldás. Még az illető pap halála után sem. Legtöbbször már az első „nevető örökös” vagy örökösök kezében széjjelfolyik.

Ám valamije minden világi papnak van. Alig is tudnék világi papot elképzelni, aki Krisztus Urunk

módjára oly szegényen halhatna meg, hogy előzetesen ne lett volna oka végrendelet készítésére. Sőt maga a mindentől megfosztott Úr Jézus is végrendelkezett a kereszten. (Ján. 19, 26—27.)

Márpedig éppen a mi számunkra nem lehet közömbös, hogyha mindjárt csekélységből áll is a vagyonunk, ez kire szálljon. Gondoljunk csak reverendánkra, könyveinkre, emlékeinkre, kis pénzünkre, naplónkra, intenciók füzetünkre s i. t.

Ezért rendkívül fontos, hogy minden világi pap még életében rendelkezék hagyatékának hovafoordításáról. Erre szolgál a V.

Ennek fontosságát mutatja az, hogy már a Római Rituale *minden* betegnek tanácsolja a V. elkészítését. (Tit. V. c. 4. n. 16.) Az új Egyházi Törvénykönyv több kánonja intézkedik róla. (1298—1301., 1473., 569., 583.) A legtöbb egyházmegye kötelezi papjait a V. elkészítésére. De a V. fontosságát a tapasztalat is igazolja.

V. nélkül hátramaradt jószágunk nem azok kezébe jut, amelybe életünk folyamán óhajtottuk. T. i. a legtöbb állam törvénye szerint a V. nélkül elhunyt pap hagyatéka árverésre kerül. Hogy ez mit jelent és hogy az ilyen papi hagyaték árverése milyen kísérő jelenségekkel jár, arról a jelenlevők arcpirító példákkal tudnának szolgálni. E helyen elég legyen ízelítőül néhánynak a felemlítése.

Boldogult Lányi püspök hagyatékának árverezése alkalmával az egyik zsidó kezébe vette az elhunytnek reverendáját, megforgatta, kifordította, szemügyre vette, majd elég hangosan, hogy mindenki meghallhatta, így szólt szomszédaihoz: „Hát ez a papzsák. Hát csakugyan nagy, mint egy zsák. Mennyi arany lehetett benne . . .”

Egy kanonok hagyatékának árverezése közben a tárgyakat felmutató közeg feltűnő gúnnyal mutogatta fel az elhunytnek szétszaggatott, lyukas és hozzá nagyon szennyes alsónadrágjait és a jelenlevők gúnyos röheje kíséretében hangzott el: „Tíz fillér először . . .”

Résztvettem egy V. nélkül elhunyt plébános temetésén. A szertartás előtt és után a plébánián milyen

kegyeletet sértő, tiszteletlen járást-kelést tapasztaltam. A nagyszámban megjelent rokonok nekiestek mindennek. Kíváncsi és mohón leső arccal mindegyik „emléket” kért, vitt vagy csent el, arról pedig, ami nem zsebbe való volt, nagyhangon és féltékenyen tanakodtak és vitatkoztak, hogy ez vagy az kinek jut.

Mikor készítsük el a V.-et? Minél előbb! Tudjuk, hogy a hirtelen halál papi halál!

Egy tiszántúli plébános szabadidejében asztaloskodott. Egyszer hozzáfogott saját koporsójának elkészítéséhez. De a munka nagyon lassan haladt előre. „Nem sietek vele, — szokta mondani — mire szükség lesz rá, elkészül. Előbb úgyis a V.-emet akarom elkészíteni.” Hát sem egyikkel, sem másikkal nem készült el. Egyik reggel az ágyban halva találták.

K. székesfehérvári nagyprépost hívatta a közjegyzőt, hogy tollbamondja végső akaratát. Diktálta gondolatait, egyszer csak azt mondja a közjegyzőnek: „Nagyon fáradt vagyok, jöjjön kérem holnap, akkor majd folytatom.” Nem folytathatta, mert azon az éjjelen az Úr magához szőlította. Azok, akiknek hagyatéka jórészét szánta, nem jutottak hozzá.

És még akkor készítsük el V.-ünket, amikor teljesen egészségesek vagyunk. Betegségben a fájdalom, az elfogódottság, az égető láz, a fájdalomcsillapító és altatószerek vagy injekciók okozta kábulat akadályozzák vagy erősen korlátozzák értelmünk munkáját és ítélőképességünket.

Csaknem minden betegágyon készült V.-en meglátszik az elsietettség, a felületesség, a megfontolás hiánya és egyéb fogyatkozás.

Milyen legyen V.-ünk tartalmilag?

V.-ünket irányítsa Isten dicsősége, lelkünk java, a szeretet, az igazságosság és jóhírnevünk. V.-ünk szolgáljon mindenkinek az épülésére. Ad aedificationem et non ad destructionem. Bizony az utóbbi is már megtörtént. A V. tartalmának szárnyra kelt híre megsemmisítette a pap addigi jó hírnevét, mialatt teste a ravatalon feküdt.

A V. a pap utolsó tanítása s prédikációja, utolsó jócselekedete és utolsó példaadása. Az ítéletre magunkkal visszük V.-ünket is. Legyen tehát olyan, hogy miatta ne kelljen se félnünk, se szégyenkeznünk!

Milyen célra hagyjuk vagyonunkat? Elsősorban és legnagyobb részt szent vagy jótékonycélra: Temp-lom, szeminárium, egyházmegye, papi nyugdíjintézet, katolikus sajtó, szegények, katolikus intézmények stb.

Másodszor jönnek azok a személyek, akikre az igazság, méltányosság és szociális érzés alapján kell gondolnunk. Idetartoznak szegény szüleink, szegény vér-testvéreink és hosszú szolgálat után hűségesnek bizonyult alkalmazottaink.

Nem szabad megtörténni annak, hogy egy plébános halála után a 32 évig hűségesen szolgáló gazdasszony alól még az ágyat is kihúzták és kítették a szűrét, a nélkül, hogy csak egy emléktárgyat is elvihetett volna elhunyt gazdája hagyatékából.

Tudok egy plébánosról, akit derék gazdasszonya 38 évig hűségesen szolgált, betegségében két és fél évig önfeláldozóan ápolt. A pap minden vagyonát egy zárdára hagyta; a 66 éves, hűséges szolgálatban és épp a pap ápolásában teljesen felőrlődött gazdasszony koldus módjára tengethette további életét, mert sokkal becsületesebb lélek volt, hogy állását a maga anyagi biztosítására felhasználta volna. Az ilyesmi nemcsak hálátlanság, hanem fájó, bántó, megbotránkoztató igazságtalanság!

Csak ne essünk a másik, még megbotránkoztatóbb végtelbe! Női alkalmazottunkat *soha* ne tegyük általános vagy főörökösünké! Mert ezen meg a hívek ütköznek meg mindig!

Ami rokonainkat illeti, a valóban szegény, rászoruló, állástalan vagy munkaképtelen rokonoknak is hagyhatunk valamit, de ha van tisztességes megélhetésük, legjobb csupán néhány emléktárgyat juttatni nekik. Tanácsos már életünkben közölni velük e szándékunkat. Csak a *családból* származó és családi jellegű vagyon-tárgyakat (pl. régi családi ház) engedhetjük át a rokon-ságnak.

Sajnos, sok évszázados tapasztalat bizonyítja, hogy a papi vagyonnak a papság rokonságára jutott pénzén és vagyonán nincs áldás. De bizonyítja azt is, hogy a papok rokonsága nagyon gyakran megbotránkoztatóan hálátlan a rája hagyott dolgokért. Csak ízelítőül néhány példa:

Egy plébános V.-ben meghagyta, hogy gazdagon örökölt rokonai mondassanak lelkiüdvéért minden évben szentmisét. De mivel őt rokon is örökölt, mindegyik a másikra tolt a szentmise-mondatást, úgyhogy egyetlen szentmisét sem végeztettek az elhunytért. Mindegyik rokon azt gondolta, hogy a többi az ő rovására többet kapott, tehát az mondasson misét is.

Más: Forster Károly prelátus, a St. Pölteni egyházmegye püspöki helynöke közölte velem 1936-ban: Egyházmegyéjének egyik plébánosa 5000 schillinget hagyott V.-ben szegény földműves öccsének. Amikor erről értesítették, felkiáltott: „Der Lump hätte mehr ersparen können.“ (A gézengúz többet takaríthatott volna meg.)

A váci egyházmegye „Hivatalos közleményei”-ben (1936. 3. szám) közli a főpásztor: „Volt rá eset, hogy egy javadalmasnak hagyatékát, aki házat is hagyott hátra, annyira szétszedték, hogy az elhunytat a botrány elkerüléséért az egyházmegyei hatóságnak kellett eltemettetni.”

A múlt század végén egy kanonok megtréfálta rokonait V.-ben: 500 aranyat hagyományozott annak a rokonnak, aki a legellenségesebb indulattal volt irányában. A hagyatéki tárgyalásnál csaknem hajba kapott a sok rokon, mert mindegyik nagy erőlködéssel bizonyítani akarta, hogy ő volt a pap legelkeseredettebb ellensége. Talán mindegyiknek igaza volt!

Egyházi jellegű tárgyainkat legjobb templomnak vagy a legközelebbi Oltáregyesületnek hagyományozni. A könyvtárt a szeminárium növendékeinek, egyházi jellegű könyvtárnak vagy katolikus kölcsönkönyvtárnak juttathatjuk. Bútorainkat pedig az Egyházmegyei Hatóság rendelkezésére bocsáthatjuk — káplánszobák vagy

a szemináriumából éppen kikerült, szegénysorsú fiatal papok számára.

75. Fejezet †

Végrendeletünk II.

A V. tartalmával csaknem egyenlő fontosságú annak alaki, vagyis jogi oldala. T. i. minden V.-et csak akkor tekint az államhatalom érvényesnek, ha a törvény előírta *minden* feltételnek és alakiságnak megfelel.

Az ember azt hinné, hogy a V. alaki szabályait minden pap, mint művelt férfiú, jól ismeri vagy legalább a V. készítése előtt törekszik megismerni. Sajnos, nagyon sok esetben a papok V.-ét érvénytelennek kellett nyilvánítni az elkészítésénél mutatkozó hihetetlen felületesség és a szabályoknak megfoghatatlanul hiányos ismerete, illetve alkalmazása miatt. Egy nagyon magasrangú egyházi személy súlyosan megbetegedvén, egy másik papnak egyszerűen tollbamondta végső akarátát, majd aláírta azt. Egyiknek sem jutott eszébe, hogy ilyen esetben tanúkra van szükség, nem is kétfőre, hanem négyre. Az egyik plébános egyébként szabályosan készítette el V.-ét, de az egyik aláírt tanúul éppen főörökösét kérte fel.

Nagyon gyakran aprónak és lényegtelennek látszó szabálytalanságok miatt vált érvénytelenné a V. Egy püspök V.-ét csupán azért támadta meg a rokonság, mert az illető a teljesen szabályszerűen készített V. szövegébe utólagosan közbeiktatott egyes szavakat.

A következőkben ismertetjük a V. készítésére vonatkozó főbb magyar előírásokat.

1. Ha magunk írtuk és aláírtuk a V.-ünket, *két* tanúnak kell az alábbi nyilatkozatot a V.-re vezetni és pontos keltezéssel aláírni: „Mi, alulírott, felkért végrendeleti tanúk ezennel bizonyítjuk, hogy az általunk személyesen ismert végrendelkező N. N., az általunk értett magyar nyelven előttünk, folytonos és együttes

jelenlétünkben személyesen, előszóval kijelentette, hogy ez az irat végrendeletét tartalmazza és hogy azt sajátkezüleg írta alá. Kelt (betűvel és számmal), X. Y., mint felkért végrendeleti tanú."

2. Ha a végrendelező nem maga írta a V.-t, csupán csak aláírta, azt négy tanúnak kell hitelesíteni.

3. Az előbbi két esetben a tanúknak nem szükséges a V.-t ismerni. Ha azonban a végrendelező a V.-et nem tudja aláírni, a tanúknak a V. tartalmát ismerniök kell. Ilyenkor az egyik tanú a V. tartalmát a többi három tanú előtt felolvassa, a végrendelező pedig kijelenti, hogy a felolvasott okirat az ő V.-ét tartalmazza, és megbizza az egyik tanút, mint névaláíró, ő maga pedig csupán kézjegyével látja el az iratot. Mindezt a négy tanú igazolja.

4. Az okiraton okvetlenül szükséges a V. helyének és időpontjának megjelölése.

5. Ha a V. több ívből áll, ezeket zsinórral össze kell fűzni és a végrendelezőnek meg egy-egy tanúnak pecsétjével el kell látni.

6. Tanúnak ne alkalmazzunk se rokont, se olyasvalakit, aki a V. alapján előnyben részesül.

7. Életveszélyes járványok és háború esetén, valamint tengeri utazás alkalmával kiváltságos V. is készíthető. A kiváltság abban áll, hogy a sajátkezűen írt és aláírt V.-hez nem kell tanú, a szóbelihez pedig csak kettő. De a kiváltságos V. csak akkor érvényes, ha a végrendelező a kiváltság alapjául szolgáló helyzet megszűntétől számított 3 hó alatt meghal.

8. A V. szövegében ne legyen se javítás, se átírás, törlés, se a sorok közé iktatás.

9. A V. készítésére vonatkozó teljes szöveget az 1876. évi XVI. t. c. közli.

10. V. közjegyző vagy kir. járásbíró előtt is készíthető, illetve tollbamondható.

A V. szövegét úgy fogalmazzuk meg, hogy kizárjon minden kétséget és nézeteltérést. Legyen az világos, félreérthetetlen és szabatos. Halálunk után már nem magyarázkodhatunk.

Hagyjunk el belőle mindent, ami nem belevaló, pl. felesleges lírai érzelgősségeket vagy különcködéseket. (Az egyik pap meghagyta V.-ben, hogy a koporsós kocsija elé fogott lovak a temetés napján dupla abrakot kapjanak.)

A V.-ben jelöljük meg egy V.-i végrehajtót, de olyat, akinek a V. alapján nem juttattunk semmit a hagyatékából.

Az olyan apró jelentőségű felvilágosításokat, amelyek nem a V.-be valók és amelyek nem érintik a lényegét, csupán útbaigazításul vagy magyarázatul szolgálnak, külön írásban a V.-hez csatolhatjuk.

Igy például a V.-ben valók a lakásunkban *állandóan* tartott ama tárgyak (pl. bútorok) megjelölése, amelyek nem a mi tulajdonunk, hanem pl. nővérünké, gazdasszonyé! Ellenben külön magyarázati lapba valók az ideiglenesen vagy nagyon rövid időre használt tárgyak és tulajdonosainak megjelölése pl. kölcsönvett könyveké.

Nagyon tanácsos a V.-et két példányban kiállítani és azt két *különböző*, de pártatlan és feltétlenül megbízható helyen őriztetni. Már gyakran megtörtént, hogy az egy példányban őrzött V. „*eltűnt*”. T. i. azt vagy még a végrendelkező életében (súlyos betegsége alatt), vagy rögtön halála után eltűntették azok, akiknek ez érdekükben állott.

Az illem, a rend, pontosság, gondosság, lelkiismeretesség, utódainkra és hátramaradt hozzánk tartozóinkra való tekintet egyaránt megköveteli, hogy a V.-en kívül se hagyjuk hátra földi és anyagi vonatkozású ügyeinket kaotikus rendetlenségben.

A plébániai, templomi, egyesületi pénzeket, értékpapírokat és a rájuk vonatkozó feljegyzéseket mindig oly állapotban tartjuk, hogy utódaink vagy helyettesünk, hirtelen halálunk esetén is, rögtön tiszta, világos és pontos áttekintést nyerhessen róluk.

Egy plébános halála után íróasztalában különböző dobozokban és borítékokban nagyobb összegeket találta. Senkinek fogalma sem volt arról, hogy kié a pénz, a plébánosé-e vagy jótékonycé.

A szentmiséről is pontos feljegyzést vezessünk.

Mily bosszantó, ha a pap halála után az illetékesek a szentmise-jegyzékben mindenféle érthetetlen és megfeythetetlen jeleket vesznek észre, amelyekből senki sem tud kiokosodni.

Ha több betétkönyvünk van, mindegyikbe helyezzünk egy papírlapot, jelezve a betétkönyv számát, a betét tulajdonosát és célját, e lapot pedig lássuk el kelttel és aláírásunkkal.

Egy plébános a háború után való időben bizonyos túlzott aggodalomból a saját és gazdasszonya betétkönyvét álnevek alatt állíttatta ki. Halála után a legnagyobb bonyodalmat okozta!

Arról meg azután szó se legyen, hogy saját hibánkból adósságokat hagyjunk magunk után. Egytzbén volt alkalmam saját fülemmel hallani ez ügyből kifolyó rettenetes felzúdulást, heves kifakadásokat és szörnyű átkokat, amelyeket a megcsalt hitelezők az elhúnytra és a papságra zúdítottak.

Minden egyházi személy, aki valamely hivatalt visel, tartsa lelkiismereti és illemszerű kötelességének, hogy betegsége, távolléte, hirtelen kórházba szállítása vagy halála esetére már előzetesen készítsen egy *Utasítást* vagy *Útmutatást helyettese vagy utódja számára*. Ebben az iratban jelezze, hogy hirtelen eltávozása vagy halála esetén utóda vagy helyettese hol találhatja meg a szükséges iratokat és készleteket, (anyakönyvek, provízió-készlet, lelkészi blanketták, beadványi lajstrom, bizonyos kulcsok, tanári notesz, s í. t.)

Végül még csak egy figyelmeztetés: idejekorán semmisítsünk meg minden esetleg birtokunkban levő tárgyat (pl. könyvet) vagy iratot (levelet, naplót stb.), amely halálunk után akár magunkra, akár másokra szégyent hozhatna vagy minket és állásunkat hírbe, gyanúba keverhetne!

Pánik esete

A nemzetközivé vált pánik szó magyarul vakrémület. E fejezetben arról a vakrémületről szólunk, amely liturgiai vagy egyéb papi ténykedés közben törhet ki a hívek körében, pl. szentmise, prédikáció, iskolai tanítás stb. közben.

Voltakép arra kell törekednünk, hogy a vakrémületet megelőzzük vagy csírájában elfojtsuk.

Vakrémület ugyanis a legnagyobb tömegveszedelmet, sőt tömeghalált idézhet elő. Gondoljunk csak a glasgowi Royal Theatre, a bécsi Ringtheater, a párizsi jótékonyági bazár, a párizsi nagyáruház, az ököritói tűzvész alkalmával keletkezett vakrémületekre! 1940-ben Forbes ottawai, 74 éves érsek a templomban összeesett, mialatt coadjutorát püspökké szentelte. Ez oly rémületet okozott, hogy sokan rosszul lettek, egy nő pedig azonnal szörnyet halt.

Részünkről a főszabály, hogy vakrémületet előidézhető körülmény esetén mi magunk *teljesen nyugodtak maradjunk, mintha mi sem történt volna!*

1902-ben a sopronújlaki filiális templomban karácsony ünnepén egy nő telerakta az oltárt maga készített papírvirágokkal. A szentmise evangéliuma közben a papír a gyertyától tüzet fogott. A hívek felugráltak a padokból, jó néhány jajszó hangzott el, de a miséző, mintha semmi sem történt volna, teljes nyugalommal tovább olvasta az Evangéliumot, mialatt a sekrestyés és a ministránsok eloltották a tüzet. Ez imponált a híveknek és ez mentette meg a helyzetet. T. i. a tűznél is nagyobb meglepetést és csodálkozást váltott ki a miséző nyugalma.

Valóban komoly veszély esetén, illetve ha ezt előre sejthetjük, már előzetesen felhívjuk a hívek figyelmét a nyugalom fontosságára, a vakrémület veszélyére és arra, hogy a kijáratok előtt ne előre, hanem hátrafelé nyomják a tömeget. A kapukat elérve gyorsan távozzanak s

ne álljanak meg a bejáratnál, mert ez meglassítja a bentlevők kijövetelét.

De ami mindennél is fontosabb, hívjuk fel a hívek figyelmét a *tökéletes bánatra*, amelyet hangos szóval közösen fel is indíthatunk. *Állandó jellegű* és vakrémületet előidézhető veszély esetén (pl. háború idején, légítámadások veszélyében) ajánlatos a tökéletes bánatról való rövid tanítást és a bánat szövegét egy zsebbe helyezhető kis füzet vagy kemény kis lapon a hívek között szétosztani, hogy állandóan kezüknél legyen.

Hogy in periculo mortis, mi a teendők és melyek a lelki kiváltságaink, arról főntebb már részletesen szoltunk.

Háború esetén oktassuk ki a híveket, hogy légi riadó esetén a templomot *nyugodtan* hagyják el és vonuljanak el a legközelebbi óvóhelyre. Bent a templomban veszélyes a maradás a robbanó és gyújtó bombák miatt egyaránt.

A hívek a templomba vihetik a gázálcot is!

Ha a légiriadó szentmise közben érne minket, a consecratio előtt nyugodtan abbahagyjuk a szentmisét, consecratio után pedig consummáljuk a Szentséget és ezzel fejezzük be a szentáldozatot.

FÜGGELÉK

Levélminta a quart-alakú levélre, amelyet előjáróinkhoz vagy magasrangú személyekhez intézünk magán- (nem hivatalos) ügyben.

Nagyméltóságú és Főtisztelendő Püspök Úr!

Kegyelmes Atyánk!

Méltóztassék megengedni, hogy a sikeres műtét és öröndetes javulása alkalmával csekélységem és az esperesi kerület papságának és híveinek nevében hódolatos tisztelettel és mélységes örömmel üdvözljem Nagyméltóságodat.

Kérni fogjuk az ég Urát, hogy Kegyelmes Főpásztorunknak, mielőbb adja vissza régi, teljes egészségét az egyházmegye javára és mindnyájunk örömére.

Imáink teljesülésének öröndetes reményében maradok

Nagyméltóságú és Főtisztelendő Püspök Úrnak

Köpalánk, 1945 szeptember 3-án

hódolatos káplánja:

*Törzs István
esperes-plébános*

CIMZÉSEK

A címzések változnak. Ezidőszerint (1941) Magyarországon a következő címzések érvényesek.

1. *Szentatya, Ő Szentsége:* a pápa.
2. *Felséges, Ő Felsége:* a király.
3. *Fenséges, Ő Fensége:* a királyi hercegek (kevesbbé helyes szóval: főhercegek.)
4. *Eminenciás vagy Főmagasságú úr:* bíboros.
5. *Főméltóságú urak:* Magyarország kormányzója és a hercegek.
6. *Nagyméltóságú (Excellentiás), bizalmasabban: Kegyelmes urak:*

Valóságos belső titkos tanácsosok, m. kir. titkos tanácsosok, miniszterek, érsekek, megyés és felszentelt püspökök,¹ szentszéki nunciusok és internunciusok, tábornagyok, gyalogsági, lovassági, tüzérségi tábornokok,² tábornaszernagyok, altábornagyok, a Kúria és a Közigazgatási bíróság elnökei, a Legfelsőbb Számvevőszék elnöke, az Országgyűlés képviselőházának és felsőházának elnökei, a Szent Korona két őre, a kabinetiroda főnöke, azok a hosszabb idő óta szolgáló államtitkárok, akik a II. fizetési osztály jellegét megkapják, végre azok, akik

¹ (1930 dec. 31. óta), de a Magyar Kormány ezideig nem ismeri el a püspökök nagyméltóságú címét, hacsak ez más jogon nem illeti meg őket. Ámde magán- s társadalmi érintkezésben, mindenki, még a Kormány tagjai is, megadják az Egyháztőknek a nm. címzést.

² A „gyalogsági, lovassági és tüzérségi tábornokok” a II. rangosztályban vannak. Őket ne tévesszük össze az egyszerű „tábornokok”-kal, akik a IV. rangosztályban vannak és akiket *nem* illet meg a nm. cím, hanem csupán a „méltóságos”.

az 1935 dec. 19. előtt az első oszt. Magyar Érdemkereszt tulajdonosai voltak. (Ez idő óta e kiténtetéssel már nem jár a nagyméltóságú cím!)

A diplomácia személyzetében csupán a nagykövetek és az esetleg II. fizetési osztályba jutott rendk. követek kegyelmesek.

A rendkívüli követeket és meghatalmazott minisztereket hivatalosan nem illeti meg a nagyméltóságú cím. Mégkevésbé a miniszter rezidenseket. De a nemzetközi érintkezésben bevett szokás szerint őket is kegyelmezni szokták, főképp azokban az országokban, amelyben a saját hazájukat képviselik.

7. A *méltóságos* cím illeti meg a következőket: Pannonhalmi főapát (mint egyházmegye főpásztora). Apostoli főjegyzők (protonotárius), pápai prelátusok, tábori főesperes (t. i. katonai, ezredesi rangja miatt; tehát a többi főesperest, mint ilyent, nem illeti meg a méltóságos cím.)

Grófok, bárók.¹

Tábornokok és ezredek.

Cs. és kir. kamarások (a pápai kamarások *nem* méltóságosak).

Az Országgyűlés felsőházának tagjai. (Ezen címen méltóságosak a zirci apát, a csornai és jászói prépost, a piarista rend főnöke és a többi egyházi személy, aki a felsőház tagja.) A felsőházi póttagokat *nem* illeti meg a méltóságos cím.

Főispánok. Alispánok és a törvényhatósági jogú városok polgármesterei, ha elérik vagy elérték a V. fizetési osztályt.² (A megyei városok polgármestereit állásuknál fogva ezidőszerint *nem* illeti meg a méltóságos cím!)

¹ Annak ellenére, hogy a királyok kiadta államjogi iratokban minden gróf „tekintetes és nagyságos”, minden báró csak „nagyságos” címet kapott.

² Az alispánok legkésőbb három, a törvényh. j. városok polgármesterei legkésőbb hat évi alispáni, ill. polgármesteri szolgálat után önműködően az V. fizetési osztályba jutnak.

Miniszteri osztályfőnök, miniszteri és udvari tanácsosok, m. kir. kormány főtanácsosok, tanügyi, egészségügyi, gazdasági, kereskedelmi, bányai és kincstári főtanácsosok. (A többi főtanácsost *nem* illeti meg a méltóságos cím, pl. pénzügyi, számvetőségi, műszaki stb. főtanácsost.)

A Kúria, közigazgatási és földbirtokrendezési bíróság másodelnökei, tanácselnökei és bírái. A kir. Tábla elnökei és tanácselnökei, a budapesti törvényszékek elnökei. (A vidéki törvényszékek elnökeinek csak kb. a fele méltóságos.) A koronaügyész és helyettese, a kir. főügyészek. Az összes alsóbb bírák, ha a IV. és V. fizetési osztályba sorolt bírónak címét, vagy címét és jellegét kapják.¹

A diplomáciában: a követek, az I. oszt. követségi tanácsosok és főkonzulok.

A rendőrségnél: a főkapitány és helyettese.

A rendőrfőparancsnok csak abban az esetben, ha a V. fiz. osztályba kerül.

Végre minden egyéb *állami* tisztviselő pl. tank. főigazgató, pénzügyigazgató stb.), ha az V. fizetési osztályba jut.

8. A „*Monsignore*” cím megilleti a püspököket, prelátusokat, pápai kamarásokat és pápai káplánokat.

9. A „*Nagyságos*” cím megilleti a következőket:² Valóságos és címzetes apátok és prépostok, valóságos és címzetes kanonokok,³ főesperesek, pápai kamarások és káplánok, tábori esperesek és tábori alesperesek (alezredesi és őrnagyi, tehát törzstiszti rangjuk miatt. A többi esperest és alesperest *nem* illeti meg a nagyságos cím.)

¹ A bíróság külön fizetési csoportot alkot. A legalsó az I., a legmagasabb a VI. fiz. csoport, mely utóbbi megfelel az általános II. (miniszteri) fiz. csoportnak.

² A társadalmi érintkezésben, főképp a levélborítékok címezésében, az üzleti eladók, szolgák, háztartási alkalmazottak stb. részéről ma már szélkében, hosszában nagyságolják az embereket. E helyen azonban csakis azokat soroljuk fel, akiket a „Nagyságos” cím hivatalból megillet.

³ A premontrei kanonokokat természetesen *nem* illeti meg a nagyságos cím.

Alezredesek és őrnagyok és hasonló rangú katonatisztek és katonai tisztviselők.

Miniszteri osztálytanácsosok és számv. I. oszt. főtanácsosok.

Alispánok és törvh. városok polgármesterei, ha még nem érték el az V. fiz. osztályt.

M. kir. gazdasági, egészségügyi, kincstári, bányai és kormánytanácsosok.

Kir. táblák bírái, kir. törvényszékek tanácselnökei, járásbíróságok elnökei és alelnökei, kir. ügyészségek elnökei és alelnökei,

országgyűlési képviselők,

kir. konzulok és II. oszt. követségi tanácsosok, rendőrfőtanácsosok.

10. A „nemzetes” cím megilleti a magyar Vitézi rend minden tagját, tehát az ú. n. „vitézeket”.

11. Köztisztviselői kinevezésekkel kapcsolatban fontos ismerni a különbséget a „cím” és a „jelleg” között.

A „cím” egyedül csak azzal jár, hogy az illetőt a címnek megfelelő megszólítás és megnevezés illeti meg. Pl. ha egy „miniszteri osztálytanácsos”, aki különben csak nagyságos, a „miniszteri tanácsos címét” kapja, őt miniszteri tanácsosnak vagy méltóságosnak kell címezni. Viszont a jelleg adományozásánál a címzésen kívül az illető tisztviselő rangsorolása is kedvezőbb lesz!

TARTALOMMUTATÓ

Előszó a II. kötethez	3
---------------------------------	---

I. RÉSZ

A miséző illemtana

1. Fej. Egy kérdés	5
2. „ Introíbo	7
3. „ Misézés közben	10
4. „ Szentmise és a szépérzék	11
5. „ A királyok udvariassága	14
6. „ Két véglet	16
7. „ A másik véglet	17
8. „ Tanácsok a „gyertyaégetők” számára	21
9. „ Ne egy időben	26
10. „ Az áldoztatás illemtana I.	28
11. „ Az áldoztatás illemtana II.	30
12. „ Szentmise végeztével	35
13. „ Nem merem elárulni	37
14. „ Res satis periculosa	40
15. „ A ministránsok illemtana	45

II. RÉSZ

A szentségkiszolgáltatás illemtana

16/a Fej. A keresztelés illemtana I.	49
16/b „ A keresztelés illemtana II.	53
17. Fej. Néhány szó a bérmlásról	55
18. „ A gyóntatás illemtana I.	58
19. „ A gyóntatás illemtana II.	62
20. „ A gyóntatás illemtana III.	66
21. „ A gyóntatás illemtana IV.	72

22. Fej.	Papok gyóntatásának illemtana	78
23. „	A házasságkötéssel kapcsolatban	82
24. „	A betegek lelki gondozásának illemtana I.	88
25. „	A betegek lelki gondozásának illemtana II.	91
26. „	A betegek lelki gondozásának illemtana III.	97
27. „	A betegek lelki gondozásának illemtana IV.	103

III. RÉSZ

A temetés illemtana

28. Fej.	Az egyházi temetés I.	107
29. „	Az egyházi temetés II.	110

IV. RÉSZ

A templommal kapcsolatos illemszabályok

30. Fej.	A hívek érdeke és egészsége	113
31. „	Gyakorlatiasság a templomjárók érdekében	124
32. „	A templom és a művészet	133
33. „	Templom és éberségünk	142

V. RÉSZ

Különféle hivatások és helyzetek illemtana

34. Fej.	Egyházi személy mint író	148
35. „	Egyházi személy mint ujságíró és munkatárs I.	154
36. „	Egyházi személy mint ujságíró és munkatárs II.	156
37. „	Ami a sajtó szempontjából mindnyájunkra vonatkozik	159
38. „	Egyházi személy mint bíráló és ismertető	165

39. Fej.	Egyházi személy mint egyesület vezetője I.	170
40. "	Egyházi személy mint egyesület vezetője II.	175
41. "	Egyházi személy mint előadó vagy ünnepélyt rendező I.	181
42. "	Egyházi személy mint ünnepélyt rendező II.	183
43. "	Egyházi személy és a politika I.	186
44. "	Egyházi személy és a politika II.	193
45. "	A teológiai tanárok az egyetemeken és a teológiai főiskolákon	197
46. "	Az udvari pap I.	203
47. "	Az udvari pap II.	206
48. "	Egyházi személy mint katona	214
49. "	Katonai szolgálatra behívott tartalékos tábori lelkészek I.	218
50. "	Katonai szolgálatra behívott tartalékos tábori lelkészek II.	223
51. "	Katonai szolgálatra behívott tartalékos tábori lelkészek III.	227
52. "	A pénz I.	232
53. "	A pénz II.	238
54. "	A pénz az illem és jellem szempontjából	242
55. "	A pénzügy körébe vágó tanácsok	247
56. "	Mások pénze I.	253
57. "	Mások pénze II.	255
58. "	Jótékonykodás	259
59. "	Világi bíróság előtt	263
60. "	Az utcán	267
61. "	Utazás	271
62. "	Az utazás előkészítése	274
63. "	Maga az utazás	278
64. "	Egyházi személy szabadságon	286
65. "	Fürdőhelyen I.	290
66. "	Fürdőhelyen II.	295
67. "	Szállodában	302
68. "	Az autó	304
69. "	Hogyan használjuk az autótaxit?	307

70.	Fej. A kerékpárról	308
71.	„ Rossz szokásaink	310
72.	„ Különködés, bogaraink, vesszőpari- páink	313
73.	„ Ha betegek vagyunk	317
74.	„ Végrendeletünk I.	323
75.	„ Végrendeletünk II.	328
76.	„ Pánik esetén	332

FÜGGELEK

Levélminta	334
Címzések	335

Szerzőnek ismételten ajánlott művei
papok és szerzetesek számára:

1. **A hipnotizmus.** E mű olvasása révén rendkívül gazdag emberismeretre és lélektani tapasztalatokra tehetünk szert.
Ára 3— P. Szerzőnél 2— P.
2. **Papi és szerzetesi diéta.** Bel- s külföldi orvosok közreműködésével. Hangsúlyozva jegyezzük meg, hogy e könyv *kizárólag egészséges* (nem pedig beteg) személynek való! Az egészség megőrzésére és életünk meghosszabbítására ad hasznos útbaigazításokat Ára 3— P.
3. **Amit Napoleon életrajzai elhaligatnak.** Rendkívül érdekes, izgalmas és tanulságos történeti mű.
Ára 3— P.
4. **A képességvizsgálatok** Ára 1— P.
5. **A pápák szerepe hazánk megmentésében és fenntartásában.** E vastag, nagyterjedelmű mű eddig ismeretlen történelmi adatok halmazával bizonyítja, hogy pápák nélkül hazánk már rég megszűnt volna létezni.
Ára 5— P. Szerzőnél 4— P.
6. **Krisztus Igazsága** (hittan) VI. kiadás. Ára 70 fillér.
7. **Krisztus Akarata** (erkölcstan) V. kiadás. Ára 90 fillér.
8. **Krisztus Közelsége** (szertartástan) II. kiadás. Ára 70 f.
9. **Krisztus országa.** Az egyedüli, magyar nyelven, szel-
lemtörténeti módszerrel megírt egyháztörténelem.
Ára 1'40 P.

10. **A katolikus hitvallás.** II. kiadás. Dogmatika és apologetika a művelt nagyközönség számára. 511 oldal.
Ára 5'— P.
11. **Levelek egy szülőhöz** Ára 1'50 P.
12. **Die Heil. Barbara.** Díszkötésben ára 3'— P.

Fenti könyvek kaphatók a szerzőnél (Budapest, I., Logodi-u. 9.), kizárólag csak a pénz előzetes elküldése ellenében. Csekkszáma: 58,394.

Szerzőnek következő művei már elfogytak:

Ezek megrendelését kérem mellőzni.

1. Instructio Practico de Missis Votivis et de Requite. II. k.
2. Ecce Sacerdos.
3. A gyónótükrökről.
4. Szent Borbála.
5. Der Monismus u. seine Richtungen.
6. A fegyelmezés természetes eszközei.
7. A búcsúnap megünneplése. A Pázmány Péter tud. egyetem által megjutalmazott mű.
8. Reformeszmék a papnevelést illetőleg.

Készülőben:

„A papi celibátus.”

„Apácák illemtana.”

